

Kunst i tall 2024

Peder L. Stampe, Eira Nybakk
og Gunder F. Nordgården

Kunst i tall

2024

Peder Laumb Stampe, Eira Nybakk, Marte Næss
Thomassen og Gunder Fyllingen Nordgården

Inntekter fra musikk, litteratur,
visuell kunst og scenekunst

Copyright © 2025 by
Kulturdirektoratet, Arts and Culture Norway
All Rights Reserved
Utgitt av Kulturdirektoratet i kommisjon hos Vigmostad & Bjørke AS

ISBN: 978-82-7081-221-9

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen
Sideombrekking og omslag ved forlaget

Forsidebilde: USIKKERKUNSTJENTE (Alexandra Jegerstedt og Iben Isabell Krogsgaard): *NEOPLASI* (2024). Polymorph plast (55 cm x 40 cm x 40 cm).
Foto: Sia Afsharian

Kulturdirektoratet
Postboks 4808 Nydalen
0422 Oslo
Tlf.: +47 21 04 58 00
E-post: post@kulturdirektoratet.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven. Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarframstilling bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

For mer informasjon om Kulturdirektoratet og Kulturdirektoratets utgivelser:
www.kulturdirektoratet.no

Kulturdirektoratets utgivelser omfatter forsknings-, utrednings- og evalueringsarbeider med relevans for Kulturdirektoratet, for norsk kulturliv og for forskere på kulturfeltet. De vurderinger og konklusjoner som kommer til uttrykk i utgivelsene, står for den enkelte forfatters regning og avspeiler ikke nødvendigvis Kulturdirektoratets oppfatninger.

 Kulturdirektoratet

Vigmostad & Bjørke AS er Miljøfyrtårn-sertifisert.

Miljøfyrtårn

SERTIFISERT
VIRKSOMHET

Innhold

Kapittel 1

Innledning

	5
1.1 Bakgrunn for målingen	5
1.2 Kultursektoren under dyrtid	7
1.3 Samlede inntekter i kunstbransjene	10
1.4 Samlede inntekter i kunstbransjene i Norge	12
1.5 Samlet omsetning i kunstbransjene i utlandet	14

Kapittel 2

Musikk i tall

	16
2.1 Samlede inntekter i musikkbransjen	16
2.2 Samlede inntekter i Norge	24
2.3 Samlede inntekter fra utlandet	47

Kapittel 3

Litteratur i tall

	49
3.1 Samlede inntekter i litteraturbransjen	49
3.2 Samlede inntekter i Norge	51
3.3 Samlede inntekter fra utlandet	81

Kapittel 4

Visuell kunst i tall

	84
4.1 Samlede inntekter i den visuelle kunstbransjen	84
4.2 Samlede inntekter i Norge	86
4.3 Samlede inntekter fra utlandet	111

Kapittel 5

Scenekunst i tall

	117
5.1 Samlede inntekter fra scenekunst	117
5.2 Samlede inntekter i Norge	123
5.3 Samlede inntekter fra utlandet	137

Kapittel 6

Metode	142
6.1 En overordnet modell som er gjentagbar og robust	142
6.2 Referansegrupper	144
6.3 Intervjuer med bransjeaktører	145
6.5 Litteratur i tall	155
6.6 Visuell kunst i tall	166
6.7 Scenekunst i tall	180

Kapittel 7

English summary	188
7.1 Introduction	188
7.2 The Cultural Sector in the Times of High Cost-of-Living Combined Turnover in the Arts Industries	190 193
7.3 Revenue in Norway	195
7.4 Revenue from Abroad	197

Innledning

Overordnet finner vi at kunstbransjene har opplevd en liten nedgang i den totale omsetningen for årene 2023 og 2024, sammenlignet med forrige *Kunst i tall* for 2022. Det betyr at 2022 fremdeles er det eneste året hvor bransjene har hatt en felles omsetningsvekst. Nedgangen skjer samtidig som det rapporteres om økte kostnader og svekket kjøpekraft, og flere bransjeaktører er usikre på utviklingen fremover. Omsetningen i 2023 og 2024 er imidlertid høyere enn samtlige år før pandemien, og det er flere tegn til positiv utvikling fremover.

1.1 Bakgrunn for målingen

Kunst i tall 2024 presenterer kunnskap om omsetning i musikk-, litteratur-, visuell kunst- og scenekunstbransjen i Norge. På musikk- og litteraturområdet har Rambøll samlet inn omsetningstall siden henholdsvis 2012 og 2013. Visuell kunst ble inkludert fra målingen for 2014, og scenekunstfeltet ble inkludert i 2016.

Målet med *Kunst i tall* er å frembringe løpende statistikk og kunnskap om de samlede inntektene i musikk-, litteratur-, visuell kunst- og scenekunstbransjen. Hensikten er å belyse hva som kjennetegner omsetningen på de ulike kunstområdene, og hvordan ulike inntektskilder utvikler seg over tid. Med «omsetning» menes den inntekten som skapes i det norske markedet eller som tilfaller norske rettighetshavere gjennom forbruk. *Kunst i tall* måler slik forbrukeres (privatpersoners, bedrifter og det offentliges) betalingsvillighet for kunst i Norge og inntektene norske aktører tar med til Norge fra virksomhet i utlandet. Omsetningstallene inkluderer ikke tilskuddsmidler, sponsormidler eller andre midler som ikke skapes fra brukere av kunsten. Inntektstallene vi måler, ligger på denne måten tettest mulig opp til kjøp og bruk av kunst, med tilhørende rettigheter. Vi gjør dette ved

å beregne de samlede inntektene for hvert av kunstområdene, basert på omsetningsstatistikk langs tre spor¹:

- opphavsrettslige inntekter
- salgsinntekter
- inntekter fra fremføring eller visning

Omsetning av kunst skjer på forskjellige måter i ulike deler av kunstbransjen, og er preget av forskjellige strukturer for produksjon, støtte, visning og konsum. Likevel er det noen fellestrekk mellom bransjene og kunstfeltene når det gjelder hvordan kunsten omsettes. Kunstomsetning oppstår for eksempel ved at noen betaler for å oppleve og konsumere allerede produsert kunst, for eksempel ved å kjøpe en vinylplate med innspilt musikk, en bok i en bokhandel eller et maleri på et auksjonshus. I alle disse tilfellene betaler forbrukeren for en kunstopplevelse som er produsert og ferdigstilt fra kunstnerens side. Inntekter fra denne typen kunstomsetning omtaler vi som *salgsinntekter*.

En annen form for kunstomsetning skjer når en forbruker betaler for å oppleve en fremføring eller en visning av kunst. Et eksempel på det er når en forbruker kjøper billett for å gå på konsert eller betaler for inngang til et museum der visuell kunst er stilt ut. Slik omsetning omtaler vi i rapporten som *fremførings-, konsert- eller visningsinntekter*. En tredje form for kunstomsetning som vi inkluderer i *Kunst i tall*, er *opphavsrettslige inntekter* som skapes som følge av at en forbruker betaler billett til en visning, kjøper/konsumerer kunst eller lignende.

Det er strukturelle ulikheter mellom de fire kunstområdene, som også blir gjenspeilt i hvordan omsetningen er fordelt mellom de tre hovedkategoriene. Et viktig skille finner vi mellom kunstområder som selger fysiske objekter, som musikkbransjen, litteraturbransjen og den visuelle kunstbransjen, og kunstområder hvor man i liten grad har inntekt fra salg av fysiske objekter, som scenekunstbransjen. Et annet skille gjelder fremføringsinntekter. Det er lite inntekter i denne kategorien i litteraturbransjen, mens den utgjør størsteparten av de samlede inntektene i scenekunstbransjen og i musikkbransjen.

I tillegg er det ulike typer omsetning som ligger bak tallene som presenteres i de ulike kategoriene for hver av bransjene. For fremføringsinntekter i litteraturbransjen benytter vi honorarer som måleenhet, mens vi for tilsvarende inntekter i de øvrige bransjene måler billettinntekter når det

1 Hver omsetningstype kan også ha eksport. Datagrunnlaget og metodene vi har brukt i denne rapporten, er omtalt i kapittel 6.

gjelder inntekter i Norge. Slike forskjeller gjør at en direkte sammenligning av inntektene i de ulike bransjene ikke gir mening. Når vi viser og redegjør for tallene samlet, er det for å illustrere forskjellene mellom bransjene og i datagrunnlaget for statistikken, og ikke for å sammenligne den endelige størrelsen på omsetningen.

Tallene i denne rapporten er basert på bransjeaktørenes egne tall i tillegg til ytterligere tall og informasjon som vi selv har samlet inn. Med bakgrunn i datagrunnlaget har vi foretatt egne beregninger for å beskrive de samlede inntektene i bransjene. Gjennom arbeidet med *Kunst i tall* får vi stadig ny informasjon og nytt datagrunnlag som gjør at vi kan foreta mer presise beregninger av inntektstallene. Når vi oppdaterer beregningsmodellen, justerer vi også tallene tilbake i tid, slik at tallene innenfor de ulike kunstbransjene skal være sammenlignbare over tid.

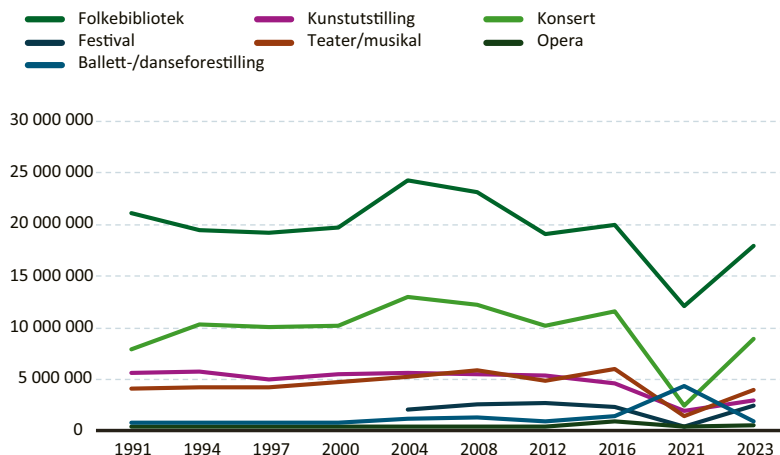
Tallene i denne rapporten kan derfor avvike noe fra tidligere rapporter. Alle inntektstall er videre justert etter endringer i konsumprisindeksen og kan leses som 2024-kroner. I de følgende avsnittene presenteres hovedlinjene for inntektene i de fire kunstbransjene i perioden 2016–2024. Videre vil vi gå nærmere inn i datamaterialet gjennom egne kapitler for hvert av kunstområdene. For de bransjene vi begynte å måle før 2016, inneholder kapitlene også lengre tidsserier.

1.2 Kultursektoren under dyrtid

Målingene for 2023 og 2024 favner en periode hvor norske husstander har fått dårligere kjøpekraft, og er dermed preget av det vi betegner som dyrtid. Med en reallønnsnedgang på henholdsvis 1,4 og 0,3 prosent i 2022 og 2023, går nordmenn inn i både 2023 og 2024 med lavere kjøpekraft enn tidligere år. Årets rapport representerer også de to første årene med full gjenåpning etter pandemien som varte fra 2020 til delvis ut i 2022, og er slik sett også den første gangen vi har et fullt sammenligningsgrunnlag med tidligere *Kunst i tall*-rapporter.

Flere av bransjeaktørene som har blitt intervjuet, opplever at publikum er vanskeligere å få tak i, og at de drar på færre arrangementer. Dette reflekteres i tall fra Norsk kulturbarometer, som viser at andelen av befolkningen som har benyttet fysiske kulturtilbud i 2023, er lavere på de fleste områder i forhold til 2016 (siste måleår utenom pandemien). Den største endringen er imidlertid i antall bruk/besøk blant de som har benyttet de fysiske kulturtilbudene. Det gir et betydelig utslag i det totale antallet brukere/besøkende, som i 2023 sammenlignet med 2016 var 11 prosent

lavere for folkebibliotek, 36 prosent lavere for kunstutstillinger, 23 prosent lavere for konserter, 34 prosent lavere for teater/musikal, 47 prosent lavere for opera og 29 prosent lavere for ballett- og danseforestillinger. Det eneste unntaket er festivaler, som ligger 7 prosent høyere.

▾ **Figur 1.1** Totalt besøk eller bruk av fysiske kulturtilbud i befolkningen
Basert på tall fra Norsk kulturbarometer

Det er heller ikke bare arrangørene som synes at det er vanskelig å få tak i forbrukerne. Bokhandlerforeningens salgsstatistikk viser at det selges færre fysiske bøker nå enn noen gang siden 2008. Antall solgte bøker har falt fra over 10,5 millioner bøker i 2015 til under 7,5 millioner bøker i 2023 og 2024. Dette sammenfaller imidlertid med at kunst blir stadig mer tilgjengelig gjennom digitale plattformer og abonnementstjenester. Digitaliseringen av kunst- og mediakonsumet er et av hovedfunnene som ble trukket frem i Norsk kulturbarometer 2023, og utviklingen har vært særlig relevant for musikk- og litteraturbransjene. Strømming har for lengst tatt over salget av fysisk musikk, og ifølge Leserundersøkelsen 2024 vokser forbruket av lydbøker på bekostning av papirbøker. I begge tilfellene er abonnementstjenester den primære forbrukerplattformen, hvor man får tilgang til langt flere titler sammenlignet med hva man ville fått for samme pris i en platebutikk eller bokhandel.

Det er nærliggende å se til endringer i befolkningens private økonomi som en mulig forklaring på nedgangen, ved at flere velger bort kulturforbruk til fordel for nødvendige utgifter knyttet til mat, strøm og bolig. At økonomi oppleves som en barriere, finner vi også i Norsk publikumsutviklings *NPU Monitor*. I deres befolkningsundersøkelse kommer det frem

at 42 prosent av befolkningen opplever det som viktig at billettprisene blir lavere for at de skal velge å besøke et kulturarrangement, mot 30 prosent som svarte det samme i 2022.

Tallene i denne kartleggingen viser at bransjenes samlede omsetning i det norske markedet har falt noe tilbake, både i 2023 og 2024, men ligger på et høyere nivå i 2024 enn det gjorde i 2019 når vi justerer for generell prisvekst. Sett i sammenheng med annen statistikk og bransjeaktørens egne opplevelser kan det fremstå som at konsumet av kunst og kultur har falt mer enn omsetningen. Denne problemstillingen har blitt fremlagt flere av informantene, og nesten samtlige uttrykker at deres publikum og/eller kunder ikke nødvendigvis har blitt mer prissensitive, men at de derimot har blitt mer *selektive*. De forteller at det har blitt vanskeligere å selge både billetter og verk, men at dette er ganske uavhengig av prisnivå, og at når de har noe som treffer, så er betalingsviljen høy. Det er ikke noe problem å selge konsertbilletter til flere tusen kroner for populære artister som AC/DC og Billie Eilish, og mange nordmenn tok en helgetur til Stockholm for å se Taylor Swift, mens mellomstore artister sliter med å fylle mindre scener til under 500 kroner per billett. På samme måte opplever gallerier og auksjonshus at det blir stadig flere verk i millionklassen, samtidig som det er stadig færre som kjøper verk i hundretusenkronersklassen. Eller scenekunst, hvor musikalene spiller for fulle saler til over tusen kroner per billett, mens teatre med offentlig støtte og lavere priser må legge ned.

Flere aktører viser til et yngre publikum som oppfører seg annerledes enn tidligere generasjoner, og tilskriver denne endringen først og fremst til pandemiårene. De deltar mindre på fysiske arrangementer, kjøper billetter nærmere premieredato, drikker mindre alkohol på arrangementene og drar tidligere hjem. Forklaringene varierer: Noen mener det handler om en generasjon som er mindre interessert i det fysiske møtet med både kunst og mennesker, mens andre mener det handler om en generasjon som er vant til at kulturopplevelser er et tastetrykk unna. I begge tilfeller viser aktørene til utfordringen med å tiltrekke seg et publikum som like gjerne ser på en serie eller film hjemme, og som må ha noe mer enn bare en fremføring for å ønske seg ut. De må tilby noe spesielt, noe som skaper «FOMO²», som en beskrev det. Også for denne gruppen avviser informantene at pris er et viktig moment. Det de har lyst til å oppleve, er de villige til å betale for. Det de er mindre villige til å gjøre, er å «kaste bort» tid på noe de kanskje ikke vil like.

Det aspektet ved dyrtid som utvilsomt har truffet kunst- og kulturbransjene, derimot, er kostnadene. På vers av alle de fire feltene forteller

2 Engelsk uttrykk, oversatt: fear of missing out.

bransjeaktørene at utgiftene vokser raskere enn inntektene. Lønnsinntektene har gått opp, strømprisene har gått opp, og leieprisene har gått opp. For de aktørene som har utgifter til utlandet, har en svekket kronekurs gjort dyre investeringer dyrere. Utenlandske artister, samarbeidspartnere og materialer har blitt 20–30 prosent dyrere enn noen år tidligere, bare på grunn av valutakursen. Litteraturbransjen må ta hensyn til at kostnadene for papir har blitt nesten 50 prosent dyrere de siste årene, delvis på grunn av krigen i Ukraina og tilgang på trevirke fra Øst-Europa. På livemarkedet var det mye av det tekniske personellet som gikk over i andre yrker under pandemien, og etterspørselen er nå langt høyere i forhold til tilbudet, og prisene har gått opp deretter. Krav til sikkerhet, tilpasning og universell utforming på arrangementer har også medført visse kostnader. De aktørene som er avhengig av transport – enten det er komikere som skal på turné rundt omkring i landet, artister som skal flys inn for en booking, eller verk som skal fraktes til Norge for en gjesteutstilling – forteller at kostandene har nesten doblet seg siden før pandemien. Mange i bransjen opplever at de ikke er i stand til å følge utgiftsnivået, selv om de hever prisene. Noen frykter at det kun er de største artistene, produksjonene og institusjonene som vil klare å holde det gående på sikt.

1.3 Samlede inntekter i kunstbransjene

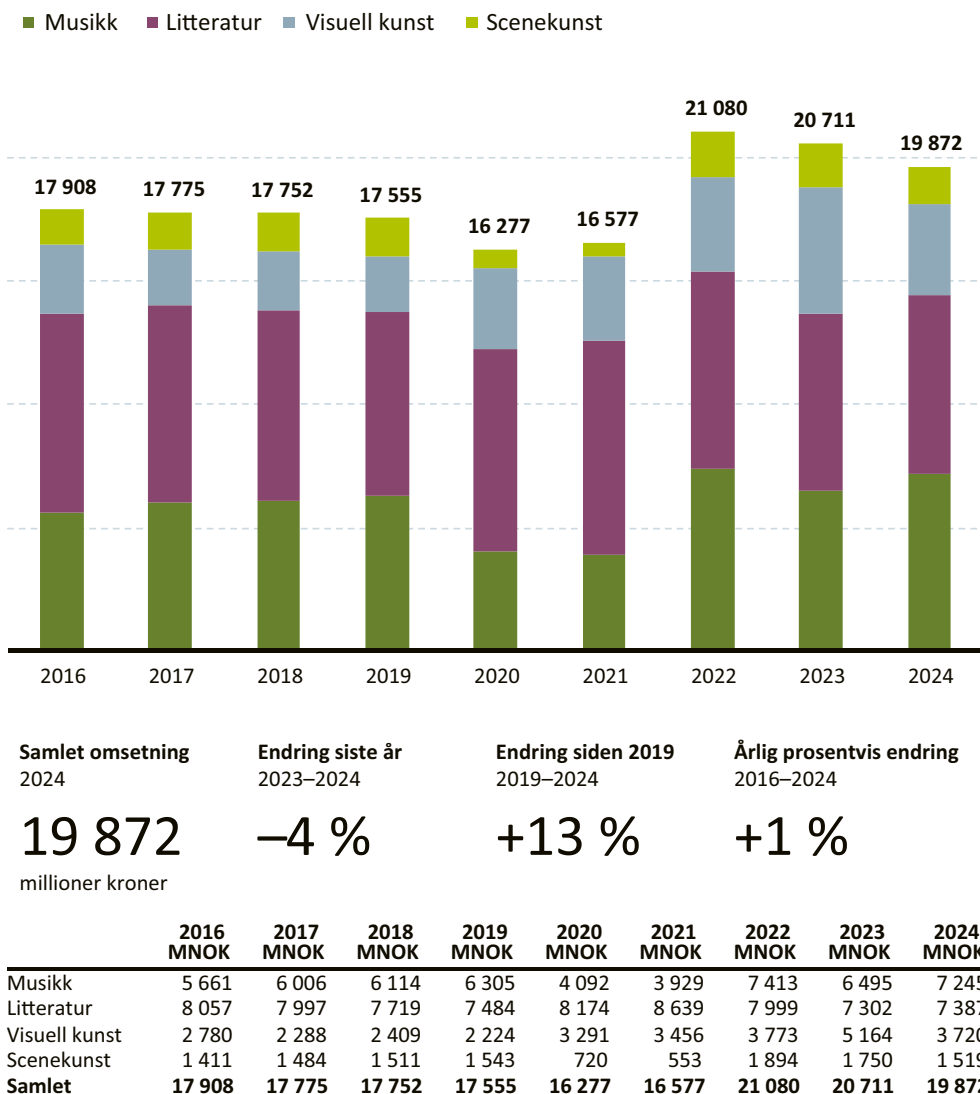
Den samlede omsetningen i kunstbransjene i 2024 er beregnet til 20 milliarder kroner, jamfør figur 1.2. Det er en nedgang på 1 milliard kroner, tilsvarende 4 prosent, sammenlignet med 2023. Som tidligere år ser vi at omsetningen i de ulike bransjene varierer.

Fra 2016 til og med 2019 var den samlede omsetningen preget av en svak nedgang, men den lå relativt stabilt på over 17 milliarder kroner i året, justert for generell prisvekst. Pandemiårene 2020 og 2021 representerte store endringer i alle de fire kunstbransjene, og en ytterligere nedgang i den samlede omsetningen. Nedgangen var i stor grad drevet av bortfallet av inntekter på live-markedet for musikk- og scenekunstbransjen, som hadde store omsetningsfall etter flere år med vekst. Litteraturbransjen og den visuelle kunstbransjen hadde derimot en plutselig vekst i løpet av disse årene, etter en jevn nedadgående trend frem til og med 2019.

Kunstbransjene samlet sett gjorde et stort hopp i 2022, med rekordomsetning i musikk-, scenekunst- og den visuelle kunstbransjen. Kun litteraturbransjen gikk tilbake. Siden da har det vært en nedgang både

i 2023 og i 2024, men inneværende år ligger likevel på et høyere nivå enn noe år før pandemien.

I de neste avsnittene skal vi se på hvordan de samlede inntektene i kunstbransjene fordeler seg på henholdsvis inntekter i Norge og fra utlandet samt underkategorier.

↘ **Figur 1.2** Samlet omsetning, 2016–2024, i MNOK

1.4 Samlede inntekter i kunstbransjene i Norge

Den samlede omsetningen i Norge er beregnet til 18,5 milliarder i 2024, jamfør figur 1.3. Dette representerer en nedgang på 4 prosent fra 2023, men en økning på 11 prosent fra 2019.

Omsetningen i musikkbransjen i Norge er beregnet til 6,7 milliarder kroner i 2024. Det er en oppgang på 12 prosent fra 2023, men noe lavere enn i 2022, da omsetningen lå på 6,9 milliarder. Det har vært en vekst i både inntekter fra innspilt musikk, konsertinntekter og rettighetsinntekter.

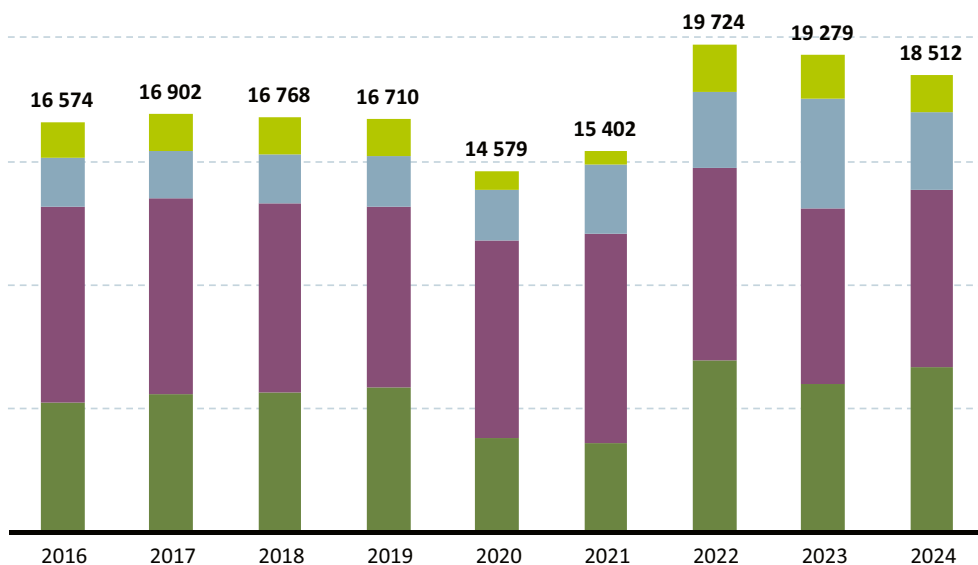
Omsetningen i litteraturbransjen i Norge er beregnet til 7,2 milliarder kroner, som er en liten oppgang på 1 prosent fra 2023, men det representerer fortsatt en lavere omsetning enn alle tidligere måleår. Det er hovedsakelig fall i salgsinntekter som står for den generelle nedgangen.

Omsetningen i den visuelle kunstbransjen i Norge er beregnet til 3,1 milliarder kroner. Det er en stor nedgang fra 2023, da omsetningen var på 4,4 milliarder, men det er høyere enn noe annet tidligere måleår og representerer en generell vekst i bransjen. Den svært høye omsetningen i 2023 kommer av eksepsjonelt høye importtall, som overgår noe vi har målt noe annet år. Øvrige omsetningstall har økt også i 2024.

Omsetningen i scenekunstbransjen i Norge er beregnet til 1,5 milliarder kroner, som er en nedgang på 14 prosent fra 2023. Det er andre året på rad at omsetningen faller, etter rekordomsetningen i 2022.

Omsetning i Norge omfatter salgsinntekter (bl.a. strømming av musikk, salg av bøker og salg av kunstverk), fremførings- og visningsinntekter (bl.a. konserter og forestillinger) og opphavsrettslige inntekter. Omsetningen i Norge utgjør det meste av omsetningen i samtlige av feltene, og er derfor svært lik det totale bildet. Det eneste feltet hvor omsetningen i utlandet utgjør en vesentlig andel, er i den visuelle kunstbransjen, hvor omsetning i utlandet representerer omkring 15 prosent av den totale omsetningen i 2024 og i enkelte år har utgjort så mye som 37 prosent (2020).

■ Musikk ■ Litteratur ■ Visuell kunst ■ Scenekunst

Samlet omsetning
2024

18 512

millioner kroner

Endring siste år
2023–2024

–4 %

Endring siden 2019
2019–2024

+11 %

Årlig prosentvis endring
2016–2024

+1 %

	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Musikk	5 252	5 583	5 674	5 841	3 786	3 626	6 925	5 971	6 665
Litteratur	7 918	7 899	7 609	7 298	8 018	8 467	7 833	7 125	7 196
Visuell kunst	2 002	1 952	1 987	2 049	2 062	2 763	3 078	4 439	3 145
Scenekunst	1 402	1 469	1 497	1 522	712	547	1 888	1 744	1 506
Samlet	16 574	16 902	16 768	16 710	14 579	15 402	19 724	19 279	18 512

↘ **Figur 1.3** Omsetning i Norge, 2016–2024, i MNOK

1.5 Samlet omsetning i kunstbransjene i utlandet

Den samlede omsetningen i utlandet er beregnet til i underkant av 1,4 milliarder kroner i 2024, jamfør figur 1.4. Dette representerer en nedgang på 5 prosent fra 2023, men ligger litt over gjennomsnittet for perioden 2016–2024.

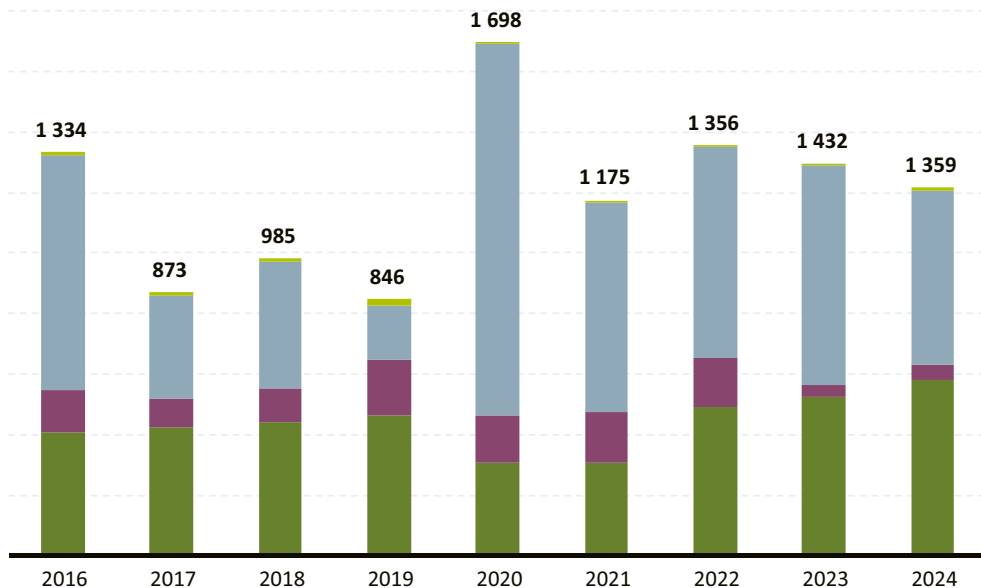
Musikkbransjens utenlandsomsetning inkluderer eksport av innspilt musikk, honorarer fra konsertvirksomhet i utlandet og opphavsrettslige inntekter som er samlet inn av organisasjoner utenfor Norge og er overført til opphavspersoner i Norge. Omsetningen i utlandet har opp med 10 prosent, fra 523 millioner kroner 2023 til 579 millioner i 2024, og er det høyeste målte inntektsnivået fra utlandet siden målingene startet i 2012.

Litteraturbransjens utenlandsomsetning omfatter salgsinntekter (direkteeksport av litteratur fra norske forlag samt salg av rettigheter) og opphavsrettslige inntekter fra utlandet. Omsetningen er beregnet til 192 millioner kroner i 2024. Dette representerer en oppgang på 8 prosent fra 2023 til 2024.

Den visuelle kunstbransjens utenlandsomsetning omfatter eksport av visuell kunst fra Norge (salgsinntekter), utleie av visuell kunst til fremvisningsformål i utlandet (visningsinntekter) og utbetalinger fra utenlandske -opphavsrettsorganisasjoner til opphavspersoner i Norge (opphavsrettslige inntekter). De høye eksporttallene for 2020 skyldes at Astrup Fearnley solgte verket «Triptych Inspired by the Oresteia of Aeschylus» av Francis Bacon for 818 millioner kroner på auksjon i London. 2020 og 2016 ser ut til å være unntaksår, hvor salg av enkeltverk til høye summer har påvirket det samlede inntektsnivået. Omsetningen i 2024 er beregnet til 575 millioner kroner, en nedgang på 21 prosent sammenlignet med 2023.

Scenekunstbransjens utenlandsomsetning omfatter honorarer fra opptredener i utlandet og rettighetsutbetalinger for oppføring av norsk dramatik og musikal i utlandet. Omsetningen er beregnet til 13,3 millioner kroner i 2024, opp 94 prosent fra 2023, men lavere enn flere tidligere år.

■ Musikk ■ Litteratur ■ Visuell kunst ■ Scenekunst

Samlet omsetning
2024

1 359

millioner kroner

Endring siste år
2023–2024

–5 %

Endring siden 2019
2019–2024

+61 %

Årlig prosentvis endring
2016–2024

–0,2 %

	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Musikk	408	422	440	464	306	304	489	523	579
Litteratur	139	99	110	186	156	172	166	177	192
Visuell kunst	777	336	422	175	1 229	693	695	725	575
Scenekunst	9,6	15	13	22	7,9	6,2	5,8	6,9	13,3
Samlet	1 334	873	985	846	1 698	1 175	1 356	1 432	1 359

▾ **Figur 1.4** Omsetning i utlandet, 2016–2024, i MNOK

Musikk i tall

Musikkbransjen har i 2024 hatt sitt nest beste omsetningsår siden målingene startet i 2012, og er bare rett i underkant av inntektene for 2022, som ble ansett som et særs godt år i etterkant av pandemien. Det er målt en vekst på 10 prosent fra 2023 til 2024, og den totale omsetningen er beregnet til i underkant av 7,2 milliarder kroner. Mesteparten av inntektene kommer fra konsertinntekter i Norge, men vi ser en positiv utvikling i både rettighetsinntekter og innspilt musikk i Norge. Tross gode konsertinntekter opplever bransjeaktørene at det er en endring blant publikum. De som går på konserter, går på færre konserter, og de kjøper billettene nærmere konsertdato. De samlede inntektene fra utlandet er noe lavere enn de har vært tidligere, men er fremdeles på et relativt høyt nivå også i 2024.

2.1 Samlede inntekter i musikkbransjen

De samlede inntektene i musikkbransjen er beregnet til i overkant av 7,2 milliarder kroner i 2024. Dette inkluderer inntekter fra fysisk salg av musikk (cd, vinyl, kassetter), strømming og nedlasting av musikk³, konsertbilletter, utbetalte opphavsrettslige honorarer og eksport⁴. Med *musikkbransjen* i Norge menes de sentrale aktørene som enten skaper, utøver, produserer eller distribuerer musikk i Norge, og som tjener penger på sin virksomhet. Alle musikkjangre inngår her, med unntak av opera og musikaler, som faller under scenekunst (se kapittel 5 om scenekunst).

Musikkbransjen hadde et inntektsfall på 10 prosent mellom 2022 og 2023, og havnet noe under trendlinjen for musikkbransjens samlede inntekter stipulert fra 2012 til 2019, altså frem til pandemien. Fra 2023 til 2024 er det en økning på 10 prosent, og den totale inntekten havner litt under rekordåret 2022. Fremdeles er inntektene litt under trendlinjen for utviklingen før pandemien, men noe nærmere enn i 2023. 2024 er året

3 Fysisk salg av musikk og strømming/nedlasting av musikk utgjør kategorien «innspilt musikk» i figur 1.1.

4 Inntekter fra utlandet (eksportinntekter) inkluderer både innspilt musikk, konsertinntekter og rettighetsinntekter for norske aktører i utlandet.

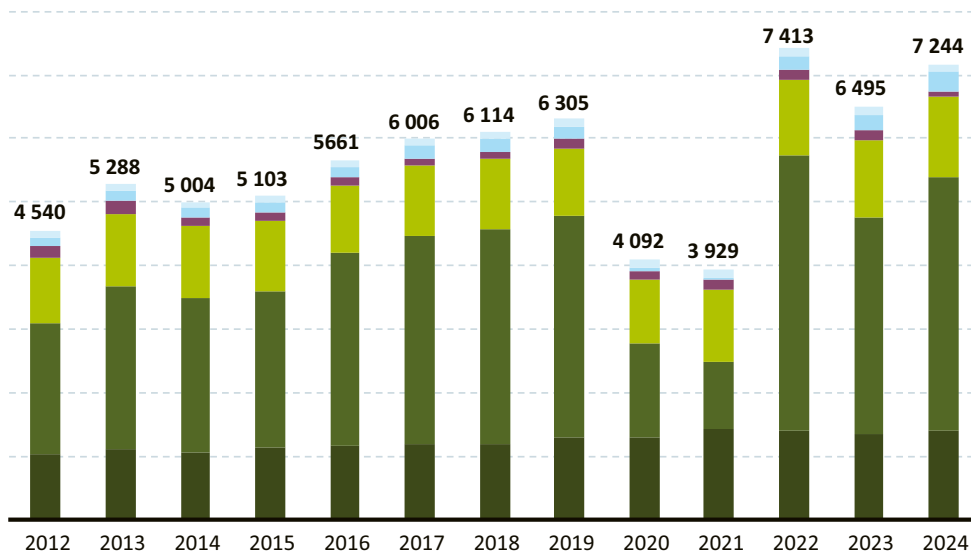
med nest høyest inntekter siden målingene startet. Den årlige endringen i samlede inntekter fra 2012 til 2024 er på 4 prosent.

Den mest betydelige endringen i 2024 er økningen i konsertinntekter i Norge. I 2023 utgjorde konsertinntekter 3 418 millioner kroner, mens det i 2024 utgjorde 3 998 millioner kroner. Dette tilsvarer en økning på 17 prosent. Sett bort fra årene som ble påvirket av pandemien, og ettervirkningene av denne, har disse inntektene hatt en jevn vekst siden målingene startet, og inntektene for 2024 er de nest største inntektene for denne kategorien. Samlet utgjør konserter totalt 56 prosent av den årlige omsetningen av musikk i 2024.

I kategorien innspilt musikk i Norge finner vi også vekst, fra 1 334 millioner kroner i 2023 til 1 402 millioner kroner i 2024. Dette er en økning på 5 prosent, og det er det nest høyeste målte nivået. Inntektene er på nivå med pandemiåret 2021, som var et år preget av økt bruk av innspilt musikk på grunn av restriksjoner rundt konsertvirksomhet. 2024 kan derfor betraktes som et godt år for innspilt musikk, og kan peke på at folks lyttevaner har endret seg siden før pandemien.

I 2023 utgjorde inntekter fra utlandet 523 millioner kroner, mens det i 2024 utgjør 579 millioner kroner. Dette tilsvarer en økning på 10 %. Det er spesielt økningen i honorarer fra konserter som bidrar til den positive utviklingen, mens både innspilt musikk og rettighetsinntekter har en moderat oppgang i inntektene.

■ Innspilt musikk i Norge
 ■ Konserter i Norge
 ■ Rettigheter i Norge
■ Innspilt musikk i utlandet
 ■ Konserter i utlandet
 ■ Rettigheter i utlandet

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK
Innspilt musikk i Norge	1 019	1 119	1 053	1 136	1 171	1 197	1 185	1 285	1 290	1 413	1 392	1 334	1 402
Konsertinntekter i Norge	2 070	2 549	2 435	2 464	3 023	3 280	3 383	3 499	1 488	1 059	4 346	3 418	3 998
Rettighetsinntekter i Norge	1 036	1 130	1 127	1 113	1 058	1 106	1 106	1 057	1 009	1 154	1 186	1 219	1 265
Inntekter fra utlandet	415	490	390	390	408	422	440	464	306	304	489	523	579
Samlede inntekter	4 540	5 288	5 004	5 103	5 661	6 006	6 114	6 305	4 092	3 929	7 413	6 495	7 244

Samlede inntekter	Endring fra 2023	Årlig endring i samlede inntekter	Endring inntekter fra utlandet
2024	2023–2024	2012–2024	2023–2024
7 244	12 %	4 %	10 %
millioner kroner			

↘ **Figur 2.1** Samlede inntekter i Norge og fra utlandet, 2012–2024, i MNOK
 Kilder: IFPI, TONO, NCB, NORWACO, Gramo, NTO, Kopinor, Music Norway, DKS og Proff.no.
 Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

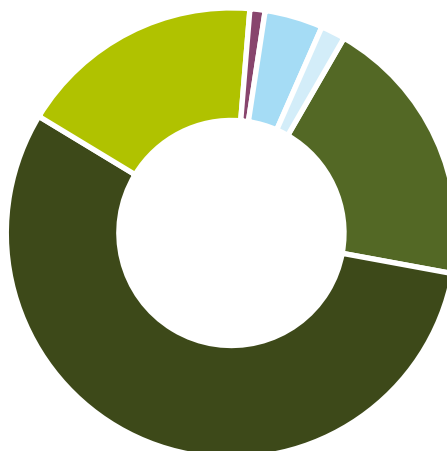
Inntekter i Norge

6 665 MNOK
92 prosent

Innspilt musikk
1 402 MNOK
19 prosent

Konsserter
3 998 MNOK
55 prosent

Rettigheter
1 265 MNOK
17 prosent

Inntekter i utlandet

579 MNOK
8 prosent

Innspilt musikk
154 MNOK
2 prosent

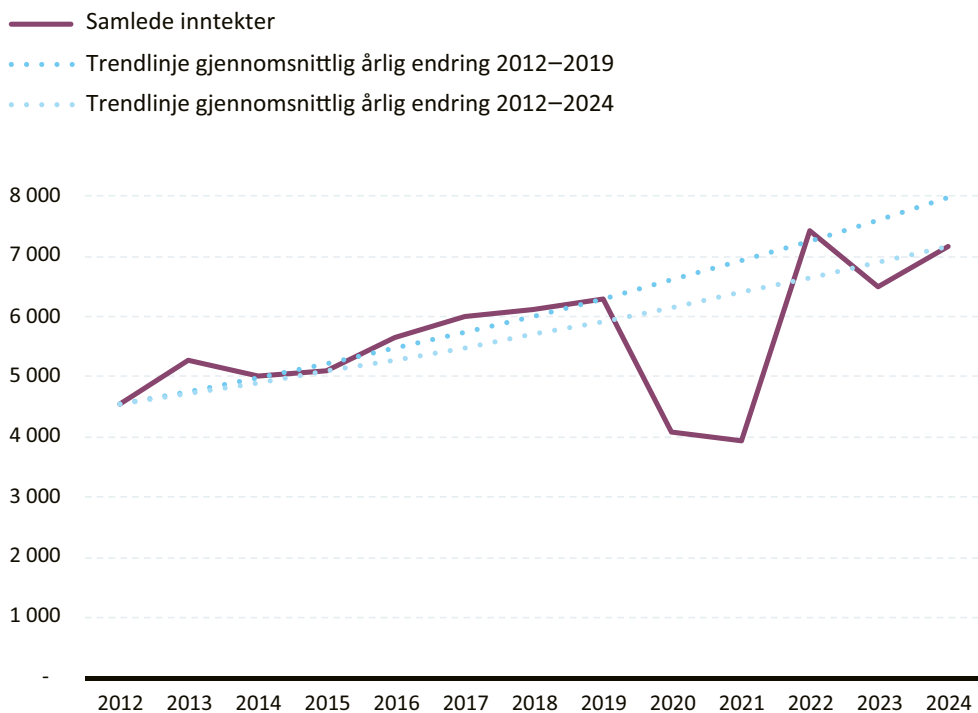
Konsserter
300 MNOK
4 prosent

Rettigheter
125 MNOK
2 prosent

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Innspilt musikk i Norge	22 %	21 %	21 %	22 %	21 %	20 %	19 %	20 %	32 %	36 %	19 %	21 %	19 %
Konsserter i Norge	46 %	48 %	49 %	48 %	53 %	55 %	55 %	56 %	36 %	27 %	59 %	53 %	55 %
Rettigheter i Norge	23 %	21 %	23 %	22 %	19 %	18 %	18 %	17 %	25 %	29 %	16 %	19 %	17 %
Innspilt musikk i utlandet	4 %	4 %	3 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	3 %	4 %	2 %	2 %	2 %
Konsserter i utlandet	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	1 %	1 %	3 %	4 %	4 %
Rettigheter i utlandet	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	3 %	3 %	1 %	2 %	2 %

➤ **Figur 2.2** Fordelingen av musikkbransjens samlede inntekter i Norge og fra utlandet, 2012–2024, i MNOK

I de tre foregående *Musikk i tall*-rapportene har vi sett på hvordan den forventede inntektsutviklingen i musikkbransjen hadde vært dersom pandemien ikke hadde inntruffet. Den gjennomsnittlige årlige veksten fra 2012 til 2019 var på 5 prosent, før inntektene falt drastisk i 2020 og 2021. Dersom veksten vi så i tidsperioden før pandemien, hadde fortsatt, ville vi nå hatt en total omsetning på rett i underkant av 8 milliarder kroner i 2024, slik vi ser av figur 2.3. Den faktiske inntekten ble i underkant av 1 milliard lavere. Den gjennomsnittlige årlige veksten ligger nå som nevnt på 4 prosent, og er derfor litt lavere enn den tidlige veksten.

▾ **Figur 2.3** Trend for musikkbransjens omsetning, 2012–2019, i MNOK
 Kilder: IFPI, TONO, NCB, NORWACO, Gramo, NTO, Kopinor, Music Norway, DKS og Proff.no.
 Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

» **Tekstboks 2.1** Utvalg for helhetlig gjennomgang av musikkfeltet

Regjeringen ved Kultur- og likestillingsdepartementet oppnevnte i 2023 et utvalg som gjorde en helhetlig gjennomgang av det norske musikkfeltet. Utredningen skulle se institusjoner, organisasjoner, frivillighet, skapere, utøver og virkemiddelapparatet i sammenheng, og undersøkte musikkens betydning for mennesker og samfunn, organiseringen og musikkpolitikken og musikken som næring. Utvalget presenterte en rekke eksplisitte anbefalinger til både musikkfeltet og andre sektorer som universitets- og høyskolesektoren, utdanningssektoren og næringslivet, i tillegg til at de definerte fem områder hvor det er behov for mer kunnskap for at musikkfeltet skal kunne møte samtidens behov. Blant annet ble musikknæringsens utvikling trukket frem som ett av disse fem områdene.

Utvalget trekker spesielt frem to forutsetninger for å kunne utnytte næringspotensialet innen musikkfeltet. Det første som trekkes frem, er at man trenger en næringspolitikk som også er tilpasset kreative næringers behov, og at musikk ikke bare blir ansett som et kulturpolitisk anliggende. Den andre forutsetningen er at bransjen selv videreutvikler holdninger og kompetanse innen å drive musikk som næring, og at de utvikler seg på områder innen etablering og skalering av selskaper. Utredningen peker altså på at andre sektorer og felter i større grad må utforske musikk som næring, samtidig som musikkfeltet i større grad må nærme seg en næringstankegang. Utvalget peker samtidig på hvor viktig det er med en kulturpolitikk som kan jevne ut markedssvingninger.

Musikkbransjen og publikum i dyrtid

Ifølge Norsk publikumsutviklings *NPU Monitor*, som er en befolkningsundersøkelse som ser på interesse for og bruk av kulturtilbud, har andelen som er ganske eller svært interessert i konserter, økt fra 62 prosent til 67 prosent av befolkningen mellom 2022 og 2025. Interessen for festival er derimot uendret, fra 46 prosent i 2022 til 45 prosent i 2025. Det er riktignok ikke spesifisert om det er musikkfestival eller en festival for andre kunstområder, men det viser allikevel en generelt stor interesse for festivaler, deriblant musikkfestivaler.

Som vi ser av de totale inntektene i Norge, er interessen for musikk og musikkarrangementer fremdeles høy blant forbrukerne. Det samme opplever bransjeaktørene intervjuet til *Kunst i tall 2024*. Samtidig merker de en endring blant forbrukerne. Selv om bransjeaktørene ikke opplever

at økonomi nødvendigvis er styrende for folks interesse for musikk, er det noen trender som kan peke på at dyrtid har innvirkning på bruken av konserttilbud i Norge. Tall fra Norsk kulturbarometer viser at 6 av 10 ønsker å gå på konserter oftere, og 36 prosent av disse svarer at de ikke har gått så ofte de ønsket, på grunn av økonomi. Som nevnt i *Musikk i tall 2023*, viser også samme publikasjon at det er færre i befolkningen som har vært på konsert i løpet av 2023, enn det var før pandemien, samtidig som antall konsertbesøk per innbygger er det laveste registrerte antallet siden 1991, dersom man ser bort fra pandemiåret. Det kan derfor se ut til at publikum i det store og hele er tilbake, men at de går på færre konserter enn de har gjort tidligere.

Musikkbransjens utgifter i dyrtid

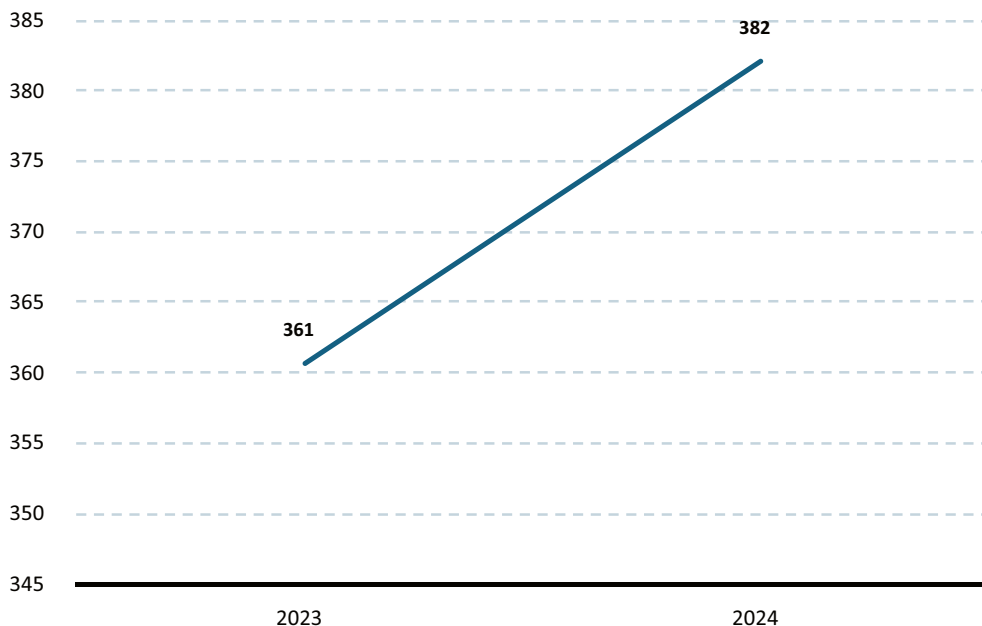
Selv om det fremdeles er interesse og gode tall for musikkbransjen, viser denne undersøkelsen kun inntektene generert av musikkfeltet. Det er ikke samlet inn tall på kostnader og hvordan disse eventuelt har økt, men gjennom intervjuene får vi et tydelig bilde av hvordan dyrtid har påvirket musikkbransjens kostnadsnivåer.

Bransjeaktørene vi har intervjuet i denne undersøkelsen, viser til at endringene under dyrtid ikke bare påvirker privatpersoners økonomi, men også kulturprodusentenes økonomi. Bergen Live viser til at endringer i kostnader knyttet til transport, scener og annet teknisk utstyr og lønn har økt betraktelig siden før pandemien. Dette påvirker bransjen på ulike måter.

I møte med flere av bransjeaktørene blir det pekt på at det har vært vanskelig med festivaløkonomi de siste årene. De peker på større usikkerhet rundt økonomien i arrangementer på grunn av at publikum kjøper billetter senere, og én konsertarrangør forteller at de forsøkte å redusere billettprisene på et arrangement, men det har ikke hatt noen merkbar effekt på salget. I tillegg har det også blitt mye dyrere å arrangere festivalene. De er i stor grad avhengig av å leie både mannskap og teknisk utstyr og rigger, og opplever at prisene på dette har økt mer enn de har mulighet til å ta inn igjen gjennom billettinntekter, selv om billettprisene har økt med 6 prosent fra 2023 til 2024.

 Billettprisene øker ikke i samme takt som kostnadene, og publikum er mer selektive.

Kongsberg jazzfestival

▸ **Figur 2.4** Endringer i gjennomsnittlige billettpriser, 2023–2025

Kilde: TicketCO, Hoopla, E-billett, Eventim.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Artistenes honorarer blir også trukket frem i forlengelsen av lønnsøkningene. Det er naturlig at disse økes på lik linje som resten av lønnsutviklingen i samfunnet, som blir en del av det større bildet hvor utgiftene vokser. Det blir en ekstra stor endring i kostnader knyttet til utenlandske artister, hvor man også får effekter av en svakere krone.

Endringene i kostnadsbildet gjør det vanskeligere å drive festival som eneste aktivitet. I intervju med Konsberg Jazzfestival, sier de at de opplever det som risikofylt å drive en festival av det omfanget de har. De poengterer at det alltid har vært utfordrende å drive festival, men at det etter pandemien har vært et vippepunkt. En av løsningene de peker på, er å undersøke mulighetene for å ha flere ben å stå på, for eksempel med flere aktiviteter og økt virksomhet gjennom hele året, slik de ser hos kommersielle aktører på feltet. Dette underbygges også i intervjuer med andre bransjeaktører, hvor informantene ser hvor viktig det er å ha et større apparat i ryggen når det er dårligere tider.

2.2 Samlede inntekter i Norge

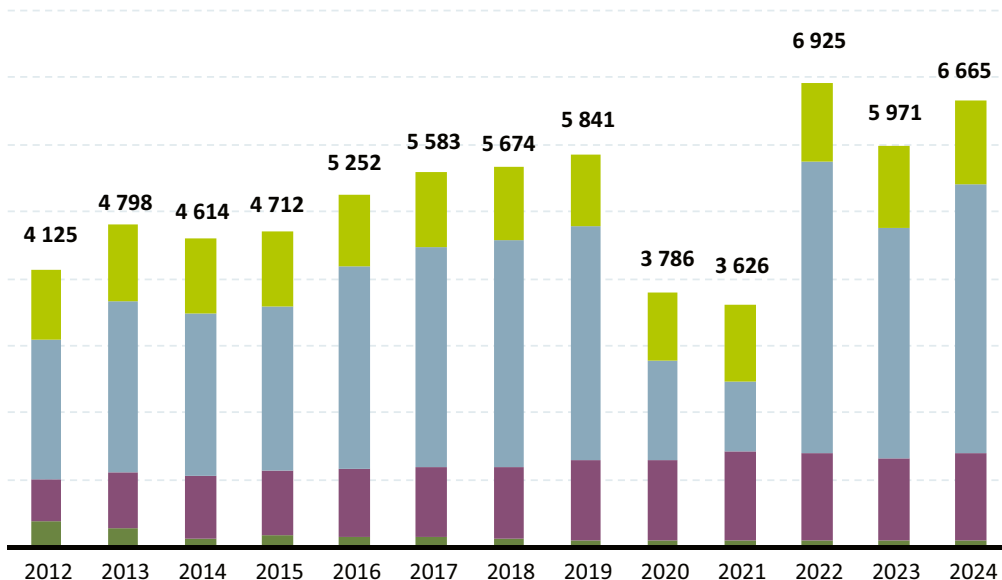
De samlede inntektene i Norge er beregnet til i underkant av 6,7 milliarder i 2024. Dette inkluderer inntekter fra fysisk salg av musikk (cd, vinyl, kassetter), strømming og nedlasting av musikk, konsertbilletter og utbetalte opphavsrettigheter. Til sammen utgjør inntektene i Norge 93 prosent av de samlede inntektene i musikkbransjen. Sammenlignet med 2023 har inntektene økt med 5 prosent, og den årlige prosentvise veksten siden 2012 ligger nå på 3 prosent.

Sett bort fra pandemien har det siden 2012 vært en tydelig trend hvor både inntekter fra konserter og fra strømming og nedlasting har økt betraktelig. Begge kategoriene har doblet seg mellom 2012 og 2024. Konsertinntektene ligger nå på 4 milliarder kroner, og har en økning på 17 prosent fra 2023. Strømming og nedlasting ligger nå på 1,3 milliarder, noe som tilsvarer en vekst på 4 prosent fra 2023.

Den nest største kategorien er inntekter fra rettigheter. Denne kategorien utgjorde i underkant av 1,3 milliarder kroner i 2024, noe som utgjør en vekst på 4 prosent fra 2023, og er på sitt høyeste målte nivå. Kategorien har hatt en årlig vekst på 2 prosent siden målingene startet i 2012.

Den minst inntektsbringende gruppen er fysisk salg. Denne kategorien har hatt en jevn nedgang fra 2012 til 2024, og har de siste par årene ligger på rundt 1 prosent av de totale inntektene. I 2023 utgjorde denne kategorien 87 millioner kroner, og hadde en vekst på 17 prosent til 102 millioner i 2024. Inntektene for 2024 er allikevel 74 prosent lavere enn de var i 2012.

■ Fysisk salg ■ Strømming og nedlasting ■ Konserter ■ Rettigheter

Samlede
salgsinntekter
2024

6 665

millioner kroner

Endring i samlede
salgsinntekter
2023–2024

5 %

Årlig endring i samlede
salgsinntekter
2012–2024

3 %

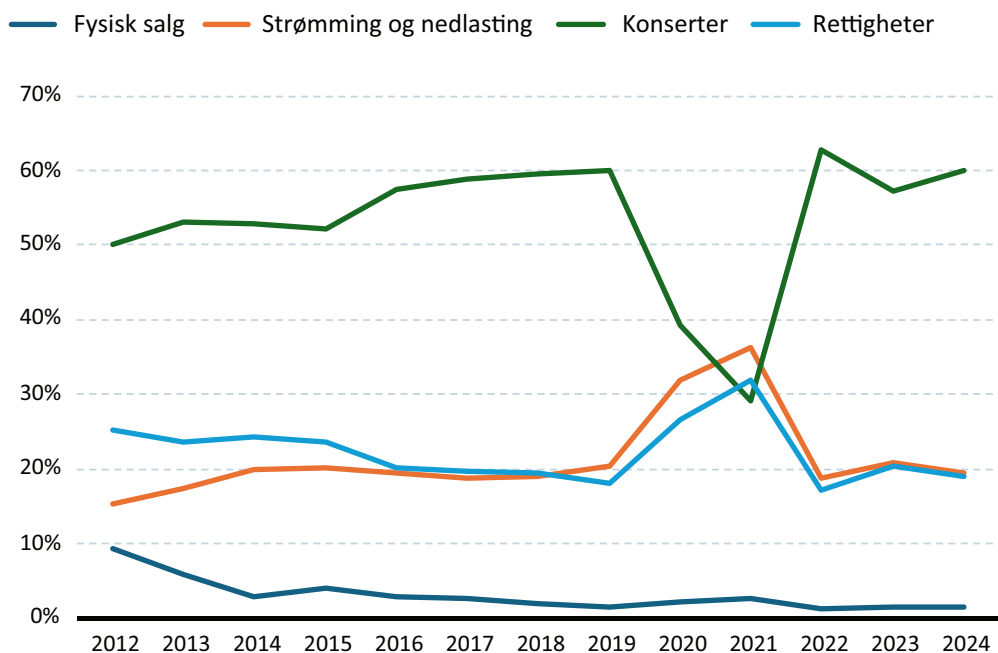
Endring i fysisk salg
2023–2024

17 %

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK
Fysisk salg	389	280	128	186	151	146	111	92	85	93	91	87	102
Strømming og nedlasting	630	838	925	949	1 020	1 051	1 074	1 193	1 205	1 319	1 301	1 247	1 301
Konserter	2 070	2 549	2 435	2 464	3 023	3 280	3 383	3 499	1 488	1 059	4 346	3 418	3 998
Rettigheter	1 036	1 130	1 127	1 113	1 058	1 106	1 106	1 057	1 009	1 154	1 186	1 219	1 265
Samlede inntekter i Norge	4 125	4 798	4 614	4 712	5 252	5 583	5 674	5 841	3 786	3 626	6 925	5 971	6 665

▾ **Figur 2.5** Musikkbransjens samlede inntekter i Norge, 2012–2024, i MNOK
Kilder: IFPI, TONO, NCB, NORWACO, Gramo, NTO, Kopinor, Music Norway, DKS og Proff.no.
Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Figur 2.6 viser fordelingen av musikkbransjens samlede inntekter i Norge og utviklingen i fordelingen av inntektene mellom kategoriene. Den viser tydelig den nevnte trenden, hvor konserter og strømming og nedlasting har tatt en stadig større andel av de totale inntektene fra Norge. Disse kategoriene utgjør henholdsvis 60 prosent og 20 prosent av musikkbransjens samlede inntekter i 2024, mot 50 prosent og 15 prosent i 2012. Den tredje største kategorien, rettigheter, utgjør 19 prosent av inntektene i 2024, mens fysisk salg av musikk utgjør 2 prosent. Fordelingen av kategoriene har, sett bort fra pandemiårene, vært relativt stabile siden 2016.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Fysisk salg	9 %	6 %	3 %	4 %	3 %	3 %	2 %	2 %	2 %	3 %	1 %	1 %	2 %
Strømming og nedlasting	15 %	17 %	20 %	20 %	19 %	19 %	19 %	20 %	32 %	36 %	19 %	21 %	20 %
Konserter	50 %	53 %	53 %	52 %	58 %	59 %	60 %	60 %	39 %	29 %	63 %	57 %	60 %
Rettigheter	25 %	24 %	24 %	24 %	20 %	20 %	19 %	18 %	27 %	32 %	17 %	20 %	19 %

▸ **Figur 2.6** Fordelingen av musikkbransjens samlede inntekter i Norge, 2012–2024, i MNOK

Kilder: IFPI, TONO, NCB, NORWACO, Gramo, NTO, Kopinor, Music Norway, DKS og Proff.no.

Innspilt musikk i Norge

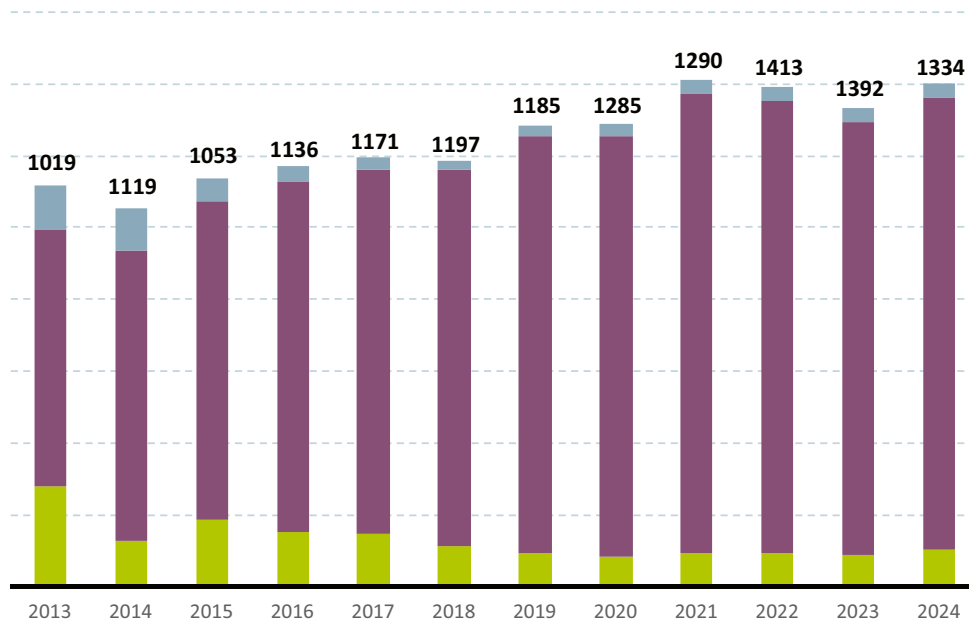
Inntekter fra innspilt musikk i Norge lå i 2024 på i overkant av 1,4 milliarder kroner. Det tilsvarer en oppgang på 6 prosent sammenlignet med året før, jmf figur 2.7. I løpet av perioden 2012 til 2024 har det vært en gjennomsnittlig årlig vekst i inntekter fra innspilt musikk på 3 prosent, men med små variasjoner opp og ned. Denne inntektsgruppen hadde et toppår i 2021, som man antok var på grunn av pandemien og at folk brukte mer tid hjemme, og derfor også muligens brukte strømmetjenestene i større grad. Vi ser nå at de totale inntektene for 2024 er på høyde med 2021, noe som er i tråd med den forventede utviklingen siden 2012, og at pandemi-effekten ikke var veldig stor.

Inntekter fra innspilt musikk i Norge er de inntektene som tilfaller distribusjonsleddet, som regel plateselskapene, gjennom salg av enkeltartikler eller avtaler med strømmetjenester. Når det gjelder strømming av musikk, innebærer dette at inntektene i all hovedsak sier noe om hva personer i Norge betaler for strømmetjenester i Norge, og hvor mye de lytter samlet sett. Hvilke artister folk velger å lytte på, påvirker bare fordelingen av disse inntektene mellom plateselskapene.

Strømming av musikk utgjør 90 prosent av inntektene fra innspilt musikk i Norge. I 2024 utgjør dette 1 259 millioner kroner. Til sammenligning utgjorde strømming kun 46 prosent av inntektene i 2012, med 468 millioner kroner. Mellom 2012 og 2016 mer enn doblet strømmeinntektene seg, men siden da har de hatt en mindre prosentvis vekst frem til 2024. Økningen i bruk av strømmetjenester kan ses i sammenheng med nedgangen i nedlasting og fysisk salg av musikk, hvor strømming har tatt over for de to andre salgskanalene. Nedlasting av musikk utgjorde 42 millioner kroner i 2024, mens fysisk salg utgjorde 102 millioner kroner.

For fysisk salg ser vi som nevnt en oppgang på 17 prosent fra 2023 til 2024, men det er fremdeles en lav andel av de totale inntektene. Selv om strømming har tatt over for plater og inntektene har falt betydelig fra 2012, har de funnet et relativt stabilt nivå siden 2019. Enkelte platebutikker holder det gående, og artister selger både cd-er og lp-er sammen med merch på konsertene sine.

■ Fysisk salg ■ Strømming ■ Nedlasting

Samlede salgsinntekter 2024

1 402

millioner kroner

Endring i inntekter fra Norge 2023–2024

+17 %

Endring i inntekter fra strømming 2023–2024

+4 %

Årlig endring i samlede inntekter i Norge 2023–2024

+6 %

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK
Fysisk salg	389	280	128	186	151	146	111	92	85	93	91	87	102
Strømming	468	713	809	886	976	1015	1050	1163	1169	1277	1259	1207	1259
Nedlasting	162	125	116	63	44	36	24	30	36	43	42	40	42
Samlede inntekter i Norge	1019	1119	1053	1136	1171	1197	1185	1285	1290	1413	1392	1334	1402

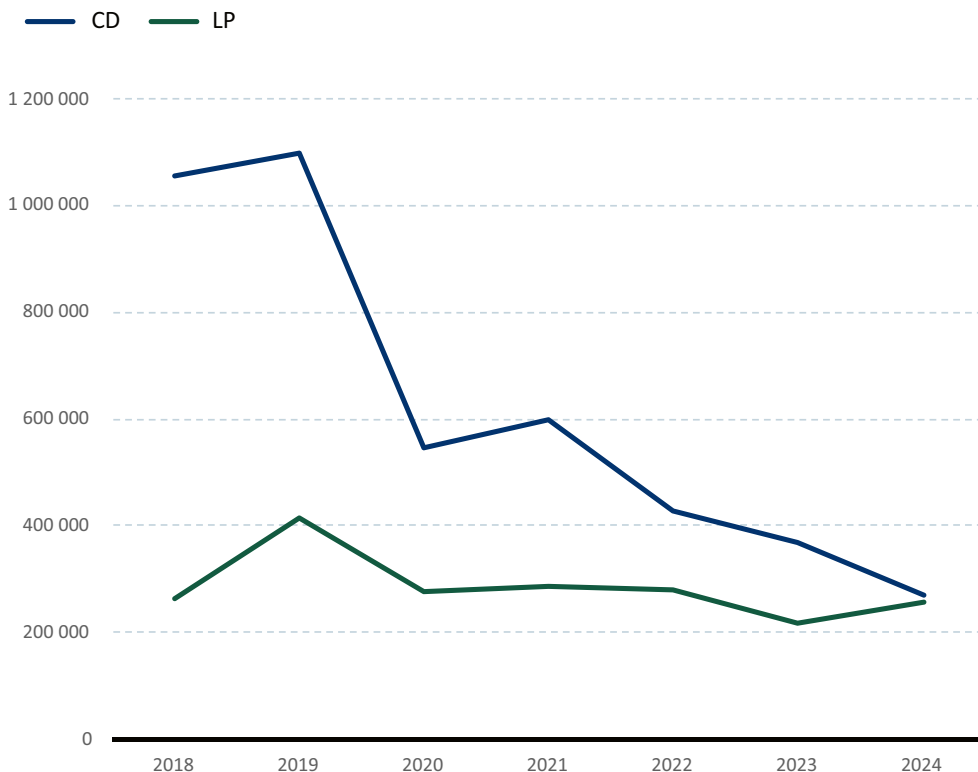
▾ **Figur 2.7** Samlede inntekter av innspilt musikk i Norge, 2012–2024, i MNOK

Kilder: IFPI, NCB.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Figur 2.8 viser antall trykte eksemplarer av cd-er og lp-er fra 2018 til 2024. Her ser vi en kraftig nedgang i antall trykte eksemplarer av cd-er mellom 2019 og 2020, og en videre nedgang fra 2021 til 2024. Lp-produksjon og -salg ser derimot ut å være relativt stabilt, sett bort fra toppåret 2019.

Polaris Nordic ga i 2024 ut rapporten *Digital Music in the Nordics*, som er en befolkningsundersøkelse utført i alle de nordiske landene med mål om å kartlegge bruk av strømmetjenester. Ifølge undersøkelsen strømmer 95 prosent av innbyggerne i Norge musikk jevnlig i 2024, noe som er en liten oppgang på 3 prosent fra 2022. 63 prosent betalte for et strømmeabonnement i 2024, mens 32 prosent brukte kun gratisversjoner av strømmetjenester. Kun 5 prosent av befolkningen strømmer ikke, som er en nedgang på 4 prosent fra 2022. Inntektsutviklingen på strømming peker også på dette, hvor utviklingen har stagnert samtidig som det er et fåtall av befolkningen som ikke strømmer.

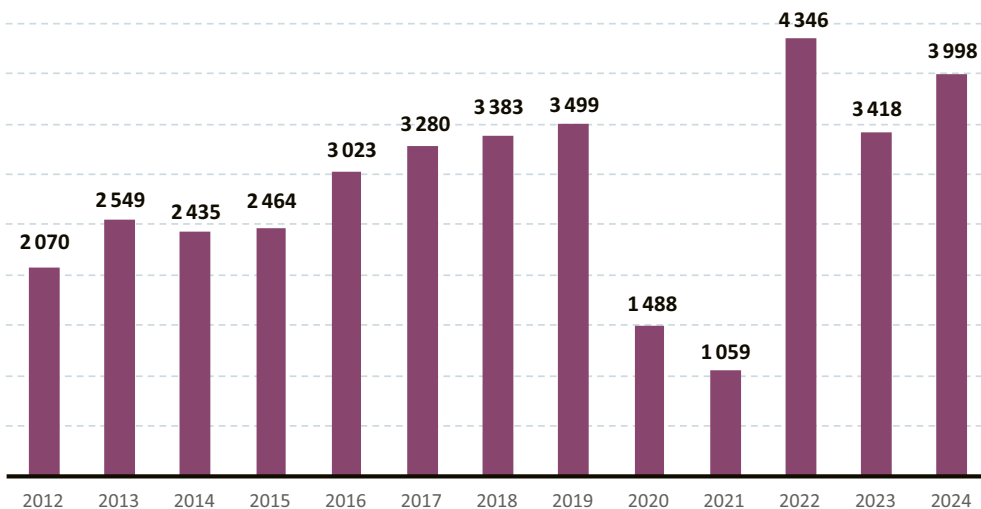

▸ **Figur 2.8** Antall trykte plater, som innrapportert til NCB, 2018–2024, i antall og MNOK
Kilde: NCB.

Konsertinntekter i Norge

Konsertvirksomhet utgjør nesten to tredeler av musikkbransjens inntekter i Norge, og har samtidig vært den inntektskategorien med høyest vekst dersom vi ser bort fra de to årene med pandemi. De totale inntektene fra

konserter i Norge er estimert til å utgjøre 4 milliarder i 2024. Dette er en økning på 17 prosent sammenlignet med 2023. Siden 2012 representerer dette en årlig vekst på 6 prosent. Det er sannsynlig at beregningene av billettinntektene ikke fanger opp all konsertaktivitet i Norge, og at de samlede inntektene i realiteten er høyere enn hva som kommer frem av denne rapporten. I tillegg til at vi har hentet inn tall fra ulike konsertarrangører i Norge, er det gjort beregninger på TONOs vederlagstall fra livefremføringer av musikk. Konserter som blir holdt, men som ikke rapporteres til TONO eller inngår i det øvrige datagrunnlaget, inngår ikke i våre beregninger. I tillegg inkluderer tallgrunnlaget konserter som er holdt tidligere år, men som er rapportert senere. Tallene kan altså gjenspeile aktivitet fra tidligere år og er ikke avgrenset til å gjelde ett kalenderår. Selv om vi ikke fanger absolutt alle inntekter, benytter vi derimot samme fremgangsmåte ved hver måling for å kunne si med sikkerhet hva endringene har vært fra år til år. Se kapittel 6.4 for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

Samlede inntekter fra konserter
2024

3 998

millioner kroner

Endring i konsertinntekter
2023–2024

+17 %

Årlig endring i konsertinntekter
2012–2024

+6 %

▫ **Figur 2.9** Musikkbransjens samlede inntekter i Norge, 2012–2024, i MNOK

Kilder: TONO, NTO, Music Norway.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

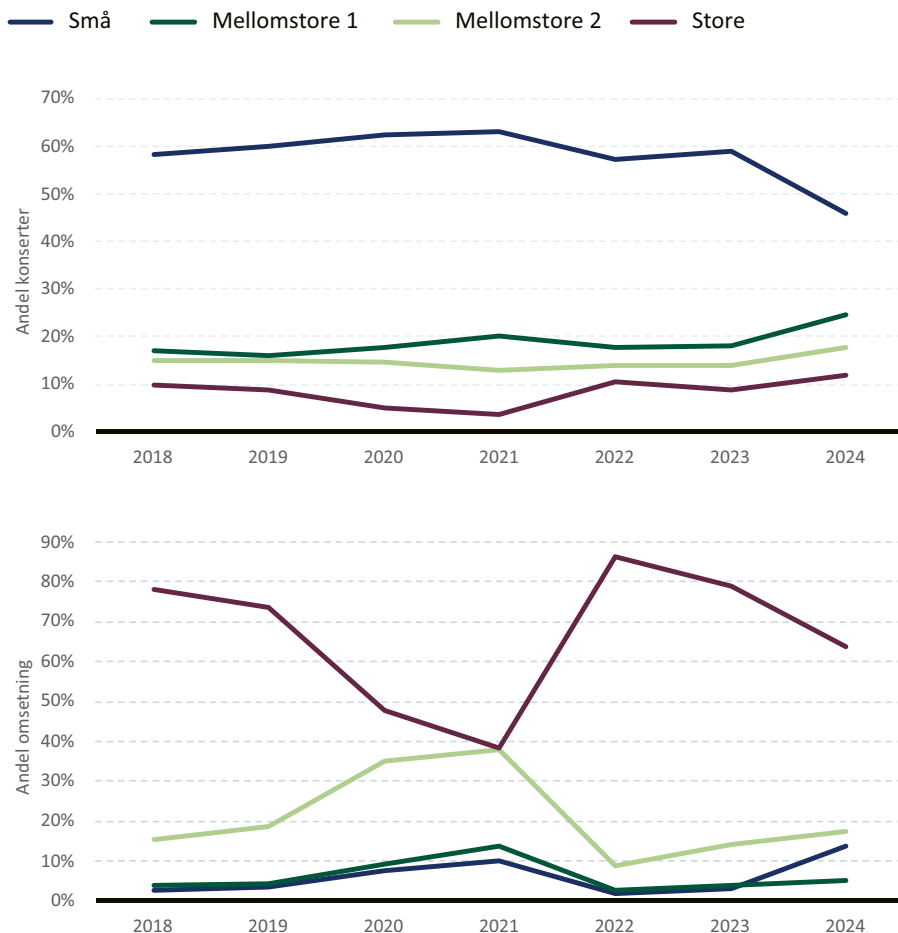
Basert på TONOs vederlagstall fra livefremføringer av musikk kan vi si noe om omfangs- og inntektsfordelingen på tvers av ulike konsertstørrelser for tidsperioden 2018–2024. Størrelseskategoriene er TONOs satser for beregning av konsertvederlag, som deler konsertene inn i små, mellomstore 1, mellomstore 2 og store konserter basert på omsetning. Satsene er inflasjonsjustert, på lik linje med de øvrige dataene i *Kunst i tall*.

De aller fleste konsertene i Norge er små. I 2024 har 46 prosent under (ca.) 20 000 kroner i omsetning, mens 25 prosent har mellom (ca.) 20 000 og 60 000 kroner i omsetning, og 18 prosent har mellom (ca.) 60 000 og 200 000 kroner i omsetning. Kun 12 prosent av konserter i Norge har mer enn (ca.) 200 000 kroner i omsetning. Denne fordelingen har holdt seg stabil de siste fem årene, med en større andel mindre konserter under pandemien. Vi ser allikevel en tendens mot at mellomstore og store konserter har fått økt oppmerksomhet i 2024, hvor andelen små konserter har sunket med 13 prosent.

Fordelingen av inntekter, derimot, viser at de store konsertene (og festivalene) står for den største delen av omsetning fra konsertvirksomhet. I 2024 representerte de største konsertene 64 prosent av den samlede omsetningen. Til sammenligning stod små konserter for kun 14 prosent av omsetningen.

Selv om store konserter fremdeles utgjør mesteparten av inntektene fra konsertfeltet, har det vært en nedgang i denne kategoriens andel av de totale inntektene. I 2022 utgjorde store konserter 86 prosent av de totale inntektene på konsertvirksomhet, noe som vil si at andelen har sunket 22 prosentpoeng fra 2022 til 2024. I samme tidsperiode ser vi en økning i andelen små konserter, som går fra å være 2 prosent av den totale omsetningen i 2022 til 14 prosent i 2024. Det er også en økning i begge kategoriene for mellomstore konserter.

Kunst i tall 2024

Størrelseskategorier

Små
Mellomstore 1
Mellomstore 2
Store

Satser

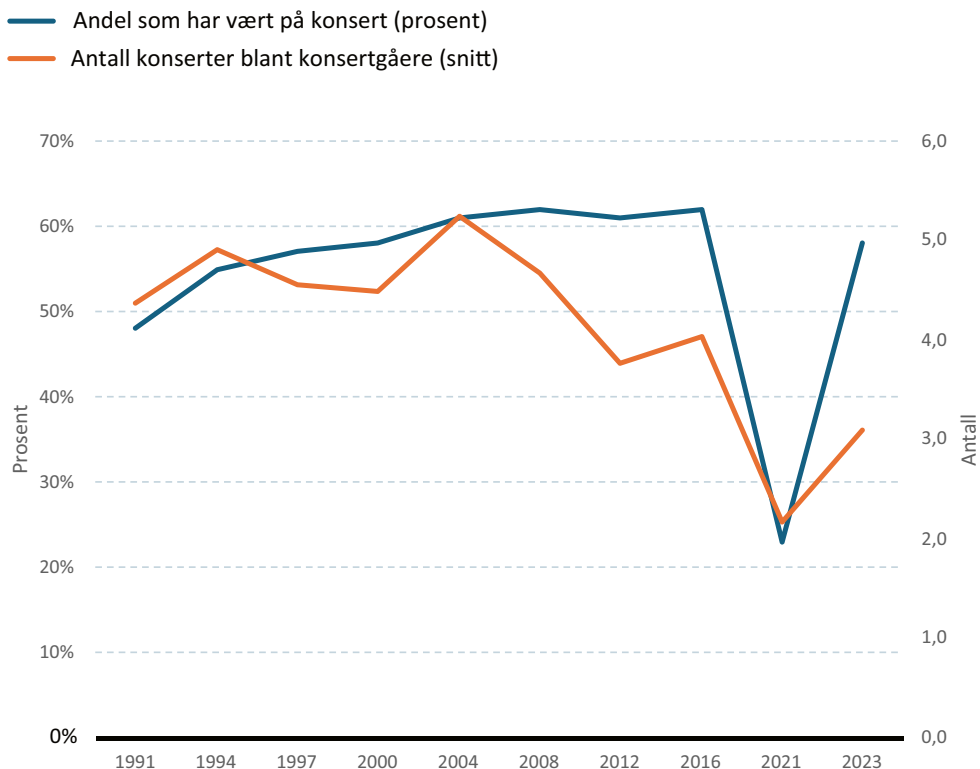
mindre enn 21 978
mellom 21 979 og 66 067
mellom 66 068 og 219 785
over 219 786

- ✎ **Figur 2.10** Fordeling av konsertvirksomhet i Norge basert på konsertens størrelse, 2012–2024, i MNOK
Kilde: TONO.

Figur 2.11 er tall fra Norsk kulturbarometer og viser hvilken andel av befolkningen som har brukt et fysisk kulturtilbud, i denne sammenhengen konserter. Målingen gjennomføres ikke hvert år, og viser derfor kun tall frem til 2023. Vi ser naturlig nok en nedgang i 2021 til 21 prosent av befolkningen, og en oppgang igjen til 58 prosent av befolkningen i 2023, men dette er ikke helt tilbake på nivået som var før pandemien. Det er den laveste

målingen, sett bort fra pandemiårene, siden 2000. Når det gjelder antall konserter per bruker, er tallet på det laveste siden målingene startet i 1991, sett bort fra pandemien. I snitt har de som har vært på konsert, dratt på 3 konserter i året. Dette peker på at publikum i 2023 stort sett var tilbake, men at de fleste er på færre konserter enn de tidligere har vært.

Dette bildet finner vi også i samtaler med bransjeaktører, som i større grad opplever at publikum veier hva de ønsker å bruke tid og penger på, nå enn tidligere. Live Nation Norge peker i intervjuet på at de opplever at publikum er mer bevisste på hva de bruker penger på, og at de enten må føle at de går glipp av noe dersom de ikke drar på konserten eller festivalen, eller at de må vite at konserten er verdt pengene. I intervjuet med Studentersamfundet i Trondhjem peker de også på denne trenden, hvor de ser en forandring blant studentene, hvor søvn og trening i større grad blir prioritert fremfor kulturopplevelser. De opplever at deres publikum må oppleve at det er verdt å bruke av egen tid på en konsert, og i mindre grad at det er en økonomisk faktor som gjør at de blir hjemme.

➤ **Figur 2.11** Andel av befolkningen som har brukt fysiske kulturtilbud og antall besøk blant brukerne, 1991–2023

Kilde: Norsk kulturbarometer.

Holdningsendringer blant publikum

Omsetningstallene viser at konsertmarkedet i stor grad er tilbake på et høyere nivå enn før pandemien. Dette er til tross for at det kan se ut til at det er færre som går på konsert enn tidligere. Trenden er tilsynelatende heller drevet av en kombinasjon av høye billettpriser og et fåtall «dyre», men svært populære konserter med store stjerner. At omsetningen har gått opp, betyr heller ikke at overskuddet har gått opp. I mange tilfeller har kostnadene vokst like mye eller mer enn omsetningen.

Over de siste årene har bransjeaktører på livemarkedet, både for musikk og scenekunst, observert en markant holdningsendring blant publikum. Deres oppfatning reflekterer funnene i Kulturbarometeret om at vi generelt sett går på færre konserter. De som tidligere gikk på fire–fem konserter og festivaler i året, går nå på to–tre. De opplever også at folk kjøper billettene sine langt nærmere konsertdatoen, noe som skaper større usikkerhet for arrangørene.

Mens noen av aktørene peker på prisutviklingen og folks privatøkonomi som forklaring på endringene, er flertallet enige i at det er andre faktorer som har vært viktigere. Live Nation Norge viser til at det ikke er noe problem å selge ut de store konsertene, som i mange tilfeller er langt dyrere enn det de ville ha vært for bare noen få år siden – eller faktisk var, i de tilfellene hvor det har vært samme artist. Når de største norske artistene har konserter, eller det kommer store internasjonale artister til Norge, selges billettene i rekordfart, til rekordpris. Nylige eksempler inkluderer Ed Sheeran som solgte 74 000 billetter til konserten på Ullevål Stadion med minstepris på 900 kroner, AC/DC som solgte 55 000 billetter til konsert på Bjerke for minimum 1 200 kroner på 25 minutter og Karpe som solgte ut samtlige billetter fra 1 300 kroner og opp til sine tre konserter i 2026 på under 9 minutter. Avisene kunne også rapportere om tusenvis av nordmenn som reiste til Stockholm på 17. mai for å se Taylor Swift. Enkelte aktører uttrykker behov for at Norge investerer i flere store konsertarenaer, for å kunne møte etterspørselen og konkurrere om å tiltrekke seg de store verdensstjernene.

Det er heller de små og mellomstore konsertene og festivalene som bransjeaktørene opplever at trekker færre publikummere enn tidligere, og hvor billettene blir solgt nærmere konsertdatoen. Dette er konserter hvor prisene både er lavere i utgangspunktet og mer sammenlignbare med hva de har vært før. De opplever at publikummet har blitt mer selektive og i større grad vurderer om et arrangement er «verdt» den totale innsatsen, sammenlignet med alternativene. «Verdien» som det vises til, er udefinert, men kan forstås som en kombinasjon underholdningsverdi, kulturell verdi og sosial verdi. Innsatsen er billettprisene, men ofte også prisen på mat

og drikke, tiden man må sette av, og energien det tar å delta. En to-timers konsert til et par hundre kroner kan fort kreve hele kvelden og antakelig også innebære utgifter til mat og drikke. Samtidig skal det konkurrere med utallige alternativer, både på livemarkedet og hjemme i stuen.

Denne holdningsendringen er særlig utpreget blant det yngste publikummet, ifølge flere av aktørene. Et aspekt som trekkes frem i intervjuet med Studentersamfundet i Trondhjem, er at ungdom og studenter i nyere tid har blitt mer opptatt av å optimalisere hverdagen, og mer opptatt av trening og søvn.⁵ Dette kan påvirke i hvilken grad de er villige til å dra på sene konserter eller delta i frivillig arbeid. I tillegg peker dette mot at man i større grad vurderer hva man ønsker å bruke tiden sin på. I intervjuet sier Studentersamfundet i Trondhjem at studentene drar tidligere hjem og er vanskeligere å engasjere til konserter, men de ønsker heller å dra på arrangementer som å male sin egen kopp eller perle mens de hører på lp-er. Holdningsendringer i publikum kan se ut til å ha gjort det viktig å treffe en spesifikk målgruppe for å kunne selge godt.

Geografisk fordeling av konserter

TONOs vederlagstall fra livefremføringer av musikk kan også gi oss innsikt i hvor konsertene avholdes. Basert på disse dataene kan vi tegne et bilde av den geografiske fordelingen av konsertarrangementer, jamfør figur 2.12.

Det er som regel ingen store variasjoner fra år til år i andelen konserter per fylke, men 2024 viser seg å være et unntak. I 2024 ble 18 prosent av konsertene avholdt i Oslo. Til sammenligning hadde Oslo 22 prosent av alle konsertene i 2023. Vestland hadde nest flest konserter med 15 prosent, som er en oppgang på 3 prosentpoeng. Trøndelag har tredje flest konserter med 11 prosent. De resterende fylkene har lite forskjeller mellom 2023 og 2024, med stort sett 1 prosentpoengs variasjon.

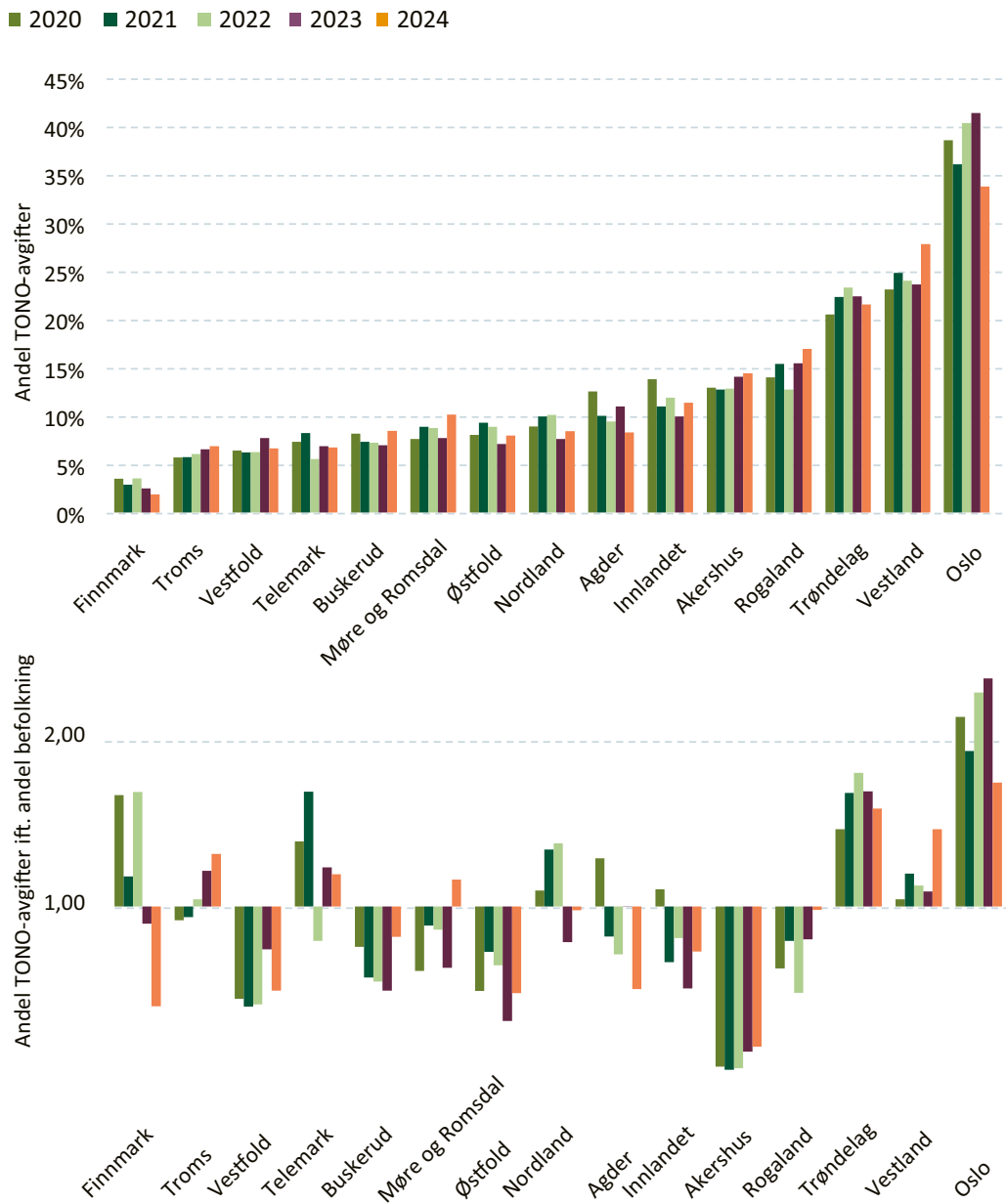
Ved å sammenligne andelen konserter med andelen av befolkningen som bor der, ser vi at tilgangen på konserter er relativt jevn over hele landet. En faktor på 1,0 betyr at andelen konserter i et fylke er den samme som andelen av befolkningen i det samme fylket, altså at de ligger på gjennomsnittet av landet som helhet. For eksempel har Rogaland 9 prosent av hele befolkningen i Norge, og også 9 prosent av alle konsertene i 2024. Dette betyr en faktor på 1. En faktor på 0,5 betyr at fylket har halvparten så mange konserter per innbyggere som gjennomsnittet for landet, og 2,0 betyr at de har dobbelt så mange.

⁵ Wennemo, A. S. & Eriksen, S. Ø. (11 februar 2025). Prosjekt «meg». *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/psykisk-helse-og-psykologi/i/aleXzE/psykolog-om-trend-blant-unge-vi-vender-blikket-innover-for-aa-finne-lykken>

Den høyeste andelen konserter per innbygger er også for 2024 i Oslo, med en faktor på 1,37. Dette er den laveste målte andelen siden 2020. Den laveste andelen er i Akershus, med en faktor på 0,59, hvor store deler av innbyggerne har enkel tilgang til konsertene i Oslo. Vi finner ellers Finnmark og Østfold nederst på listen, med en faktor på henholdsvis 0,70 og 0,74.

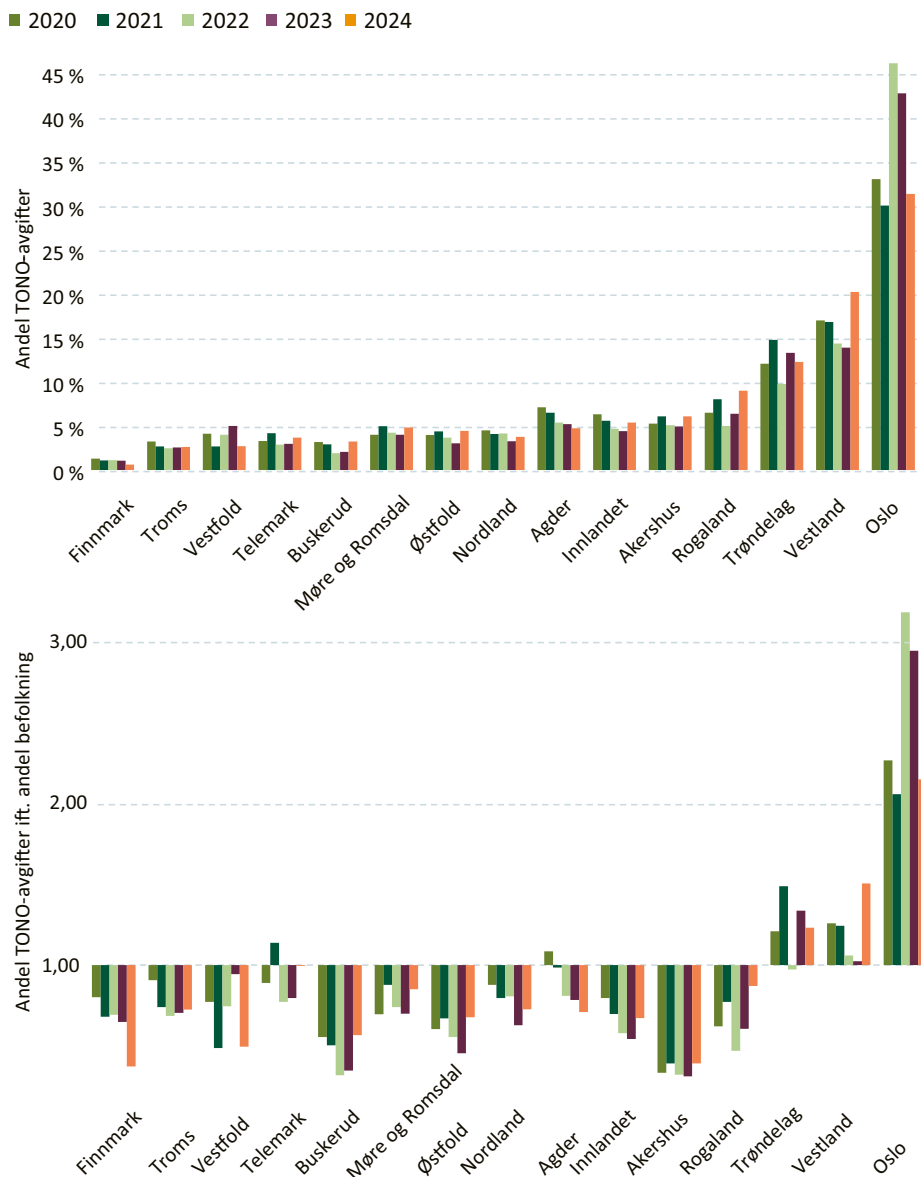
Ellers viser tallene at det er en jevn fordeling av mange av fylkene på og rundt 1. Dette kan peke på at det er god omtrent lik tilgang til konserter rundt i landet.

Fordelingen av enkeltkonserter kan være misvisende dersom man ønsker å si noe om den faktiske tilgangen på konserter. Her skiller det ikke på små konserter med 50 billetter og store stadionkonserter med 10 000. I figur 2.13 kan vi se fordelingen av de betalte vederlagsavgiftene, som er en andel av konsertenenes billettinntekter. Vi vil imidlertid bemerke at heller ikke dette gir et helt korrekt bilde, da man ved høyere billettinntekter betaler en lavere prosentsats i avgift. Det innebærer at størrelsen på konsertene gir mindre utslag i figuren enn det som faktisk er tilfellet, og forskjellene i antall solgte billetter er trolig større.

▾ **Figur 2.12** Fylkesvis fordeling av enkelttilatelser (konserter), 2020–2024
Kilde: TONO.

Vi kan se at Oslo dominerer konsertmarkedet. Konsertene her står for 27 prosent av innbetalte konsertvederlag. Vestland og Trøndelag representerer henholdsvis 18 og 11 prosent. Vestland har en økning på 6 prosentpoeng fra 2023 til 2024. På samme måte som for antall konserter kan vi sammenligne andelen vederlagssummer med andelen av befolkningen som bor der. Oslo står for over 2 ganger så stor andel av innbetalte vederlag som andel av befolkningen, noe som er en nedgang fra 2023 hvor det nesten sto for 3 ganger andelen av innbetalte vederlag. Fra det kan vi lese at tilgangen på konserter i Oslo i 2024 er mer enn 2 ganger så høy som gjennomsnittet for hele landet.

▼ **Figur 2.13** Fylkesvis fordeling av summen av avgifter for enkelttillatelser (konserter), 2020–2024
Kilde: TONO.

Mest spilt musikk i Norge

Spotifys oversikt over den mest spilte musikken i Norge gir et godt bilde av nordmenns strømmevaner. 2022 og 2023 var preget av en stor tilstedeværelse av norske artister, sanger og album på de norske topplistene, noe som stemmer overens med det bransjen melder om av interesse. Denne trenden ser ut til å ha snudd i 2024. 7 av de 10 mest spilte sangene i 2023 var av norske artister, mens det i 2024 er 3 av 10. Den mest spilte låten i 2024 er «Beautiful Things» av Benson Boone. Den bryter rekken fra de tre foregående årene, som hadde alle norske sanger med norsk tekst. Ellers er alle norske sanger på «topp 10 spilte låter» på norsk.

Vi finner også at det er nedgang i antall norske artister inne blant de 10 mest spilte artistene. I 2023 var 5 av de 10 mest spilte artistene norske, mens det i 2024 var 2 av 10: artistene Roc Boyz og Golfklubb (nå kalt GOLF). Alle norske artister og sanger av norske artister på topp ti-listene er gutteband som føyer seg inn i sjangeren festmusikk. Dette viser en fortsatt trend i det norske markedet, hvor det også i 2023 var artister som Ballinciaga og Bausa blan «ti-på-topp».

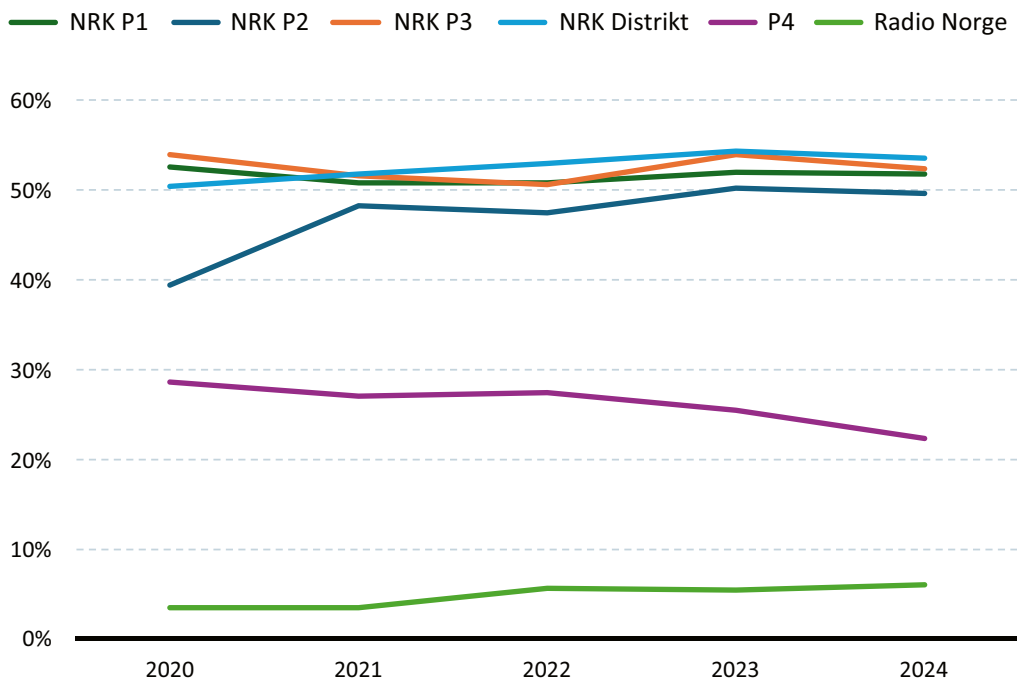
I 2023 var 4 av de 10 mest spilte albumene norske, med Undergrunns *Egoland* som det mest spilte. I 2024 er det 2 av 10 album på listen som er norske, med nevnte album fra Undergrunn på plass nummer 10. Det mest spilte norske albumet fra 2024 er fra DJ MøMø med albumet *DJ MøMø presenterer: Bukkene Bruse på badeland*. Dette albumet ble gitt ut i forbindelse med barnefilmen *Bukkene Bruse på badeland*, og fikk Spellemannprisen i kategorien barnemusikk. Albumets mest spilte låt er også på topplisten over 10 mest spilte låter på Spotify, med «Badebussen (feat. Kjartan Lauritzen)».

Figur 2.14 viser andelen musikk som er gitt ut av norske plateselskaper eller er egenprodusert i Norge, som blir spilt på radio.⁶ Figuren viser at NRKs kanaler i stor grad bruker norsk musikk, mens de kommersielle kanalene P4 og Radio Norge har en lavere andel.

NRK har i sine vedtekter at minst 40 prosent av musikken som de spiller på sine kanaler, skal være norsk, med hovedfokus på norskspråklig eller norskkomponert musikk. Dette kravet har de siste årene blitt oppfylt med god margin, hvor kanalene P1, P2, P3 og de ulike distriktssendingene jevnt over ligger nær eller over 50 prosent. Listene for mest spilte sanger og artister på radio må ses i lys av dette kravet.

⁶ Tallene er hentet fra Gramos statistikk over spilletid i radio, og er utarbeidet med bakgrunn i rapporteringer fra kanalene til NRK, P4 og Bauer Media. Lokalradioer er ikke med i statistikken. Tallene regnes fra april 2024 til april 2025 for året 2024.

På listen over de 10 mest spilte låtene på radio i Norge finner vi at 5 av 10 låter er av norske artister. Øverst ligger Delara med låta «Josefin». Blant mest spilte hovedartister i 2024 finner vi også at 5 av 10 artister er norske.

	2020	2021	2022	2023	2024
NRK P1	53 %	51 %	51 %	52 %	52 %
NRK P2	40 %	48 %	47 %	50 %	50 %
NRK P3	54 %	52 %	51 %	54 %	52 %
NRK Distrikt	51 %	52 %	53 %	54 %	54 %
P4	29 %	27 %	27 %	25 %	22 %
Radio Norge	3 %	3 %	6 %	5 %	6 %

▸ **Figur 2.14** Andel av musikk utgitt av norske plateselskaper eller egenprodusert musikk i Norge på radio, 2020–2024

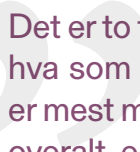
Kilde: Gramo.

Mulig overeksponering av norske artister?

Vi finner også i intervjuene at utviklingen som ble pekt på i *Musikk i tall 2023* om mer norsk på norsk, fremdeles er gjeldende, noe som kan gjøre noe med attraktiviteten til konsertene. Mange av de samme norske artistene

har konsert på mange steder, og publikum kan derfor ha blitt mer selektiv når det gjelder hva de ønsker å dra på.

Gjennom intervjuene med bransjen pekes det på at det fortsatt er norske artister som er populært i Norge, men at det også er med på å påvirke festivalinntektene. Live Nation Norge sier i intervjuet at norske artister er veldig populære, og at mange av de samme artistene spiller på mange av festivalene. De viser i fortsettelsen av det til en kritikk som kommer utenfra om at festivalene blir likere hverandre. Når de samme artistene spiller på flere festivaler, kan det gjøre noe med eksklusiviteten, noe som igjen kan føre til at publikum blir mer selektive i valg av hvilke konserter eller festivaler de drar på.

Det er to ting å se på: Hva som selger billetter, og hva som skaper stemning når du er der. Mange er mest med på norske artister, men når de spiller overalt, er det ikke så mange salg.

Live Nation Norge

➤ **Tekstboks 2.2** Mest strømmede og spilte låter, album og artister i 2024

Topp 10 mest strømmede låter i Norge:

1. Benson Boone – Beautiful Things
2. Shaboozey – A Bar Song (Tipsy)
3. **VC Barre, Golfklubb, Pablo Paz, takenoelz – SOLDAT – RMX**
4. **Søte og Rare Gutter – Bærum Bitches (Mannschaft)**
5. Teddy Swims – Lose Control
6. Sabrina Carpenter – Espresso
7. **DJ MØMØ – Badebussen (feat. Kjartan Lauritzen)**
8. Dasha – Austin (Boots Stop Workin')
9. Hozier – Too Sweet
10. Post Malone – I Had Some Help (Feat. Morgan Wallen)

Topp 10 mest strømmede artister i Norge:

1. Taylor Swift
2. Billie Eilish
3. Kanye West
4. The Weeknd
5. David Guetta
6. Eminem
7. **Roc Boyz**
8. Drake
9. **Golfklubb (GOLF)**
10. Travis Scott

Topp 10 mest strømmede album i Norge:

1. Benson Boone – Fireworks & Rollerblades
2. Sabrina Carpenter – Short n' Sweet
3. Billie Eilish – HIT ME HARD AND SOFT

4. Taylor Swift – THE TORTURED POETS DEPARTMENT: THE ANTHOLOGY
5. Teddy Swims – I've Tried Everything But Therapy (Part 1)
6. **DJ MØMØ – DJ MØMØ presentere: Bukkene Bruse på badeland**
7. Post Malone – F-1 Trillion
8. Tate McRae – THINK LATER
9. Ariana Grande – eternal sunshine
10. **UNDERGRUNN – EgoLand**

Mest spilt låt på radio 2024

1. **Delara – Josefin**
2. Hozier – Too Sweet
3. Teddy Swims – Lose Control
4. **Kygo, Ava Max – Whatever**
5. Benson Boone – Beautiful Things
6. Shaboozey – A Bar Song (Tipsy)
7. **Randi Oline – Kristoffer Robin**
8. Zara Larsson – Can't Tame Her
9. **Matoma, Gabrielle – Barn Som Deg**
10. **Dagny – Same Again (For Love)**

Mest spilte hovedartist på radio 2024

1. David Guetta
2. **Kygo**
3. Coldplay
4. **Chris Holsten**
5. Elton John
6. Ed Sheeran
7. **Dagny**
8. Zara Larsson
9. **Alan Walker**
10. **Emma Steinbakken**

Opphavsrettsinntektene i Norge

De samlede opphavsrettslige inntektene i den norske musikkbransjen har hatt en liten, men stabil vekst siden 2012. 2024 representerer de høyeste inntektene siden målingene startet, beregnet til 1 265 millioner kroner. Dette er en økning på 4 prosent fra 2023 og utgjør en årlig prosentvis vekst siden 2012 på 2 prosent.

Opphavsrettsinntekter er inntekter for bruk av opphavsrettslig materiale i Norge som tilfaller rettighetshavere i Norge. Dette er inntekter som i hovedsak samles inn av vederlags- og opphavsrettslige organisasjoner, og som videreføres til opphavspersoner, musikere / utøvende kunstnere, musikkforlag og plateselskaper i Norge.

Fremføringsrettigheter har historisk stått for de største andelene av de opphavsrettslige inntektene i Norge. Dette inkluderer kringkasting (bl.a. tv, radio og bakgrunnsmusikk i offentlig rom), offentlig fremføring (hovedsakelig konserter) og strømming/nedlasting. I 2021, 2022 og 2023 utgjorde de til sammen 80 prosent av de samlede opphavsrettslige inntektene, mens de i 2024 utgjør 83 prosent. Blant disse har kringkastingsinntektene alltid vært størst, og i 2024 utgjør de 376 millioner kroner.

Inntekter fra offentlige fremføringer har siden 2012 gradvis blitt omtrent like store som for kringkasting. I løpet av pandemien falt derimot de opphavsrettslige inntektene fra offentlige fremføringer med en tredjedel, mens inntektene fra kringkasting økte med en tredjedel. Det gjorde at kringkastingen stod for mer enn dobbelt så store opphavsrettsinntekter som offentlige fremføringer i Norge i 2021. Denne forskjellen er nå ikke lenger like stor, og inntekter fra offentlig fremføring har sitt høyeste inntektsnivå siden målingene startet, med 338 millioner kroner.

Den tredje største kategorien innen opphavsrettslige inntekter, og den med størst vekst siden 2012, er det som kommer fra strømming og nedlasting. Inntektene herfra var 287 millioner kroner i 2024. Dette er en nedgang på 4 prosent fra 2023, men er fremdeles det nest høyeste målte nivået. Strømming og nedlasting utgjorde 23 prosent av de samlede opphavsrettslige inntektene i 2024, sammenlignet med 7 prosent i 2012. Denne kategorien har en årlig vekst på 11 prosent fra 2012 til 2024.

Veksten i opphavsrettslige inntekter knyttet til strømming og nedlasting speiler veksten i publiserings- og distribusjonsinntekter fra strømming og nedlasting av musikk som beskrevet under kapitlet *Innspilt musikk i Norge* (se figur 2.7). Det var derimot en sterkere vekst i opphavsrettsinntektene fra 2019 og fremover. Dette kan skyldes at opphavsrettsinntektene er begrenset til norske rettighetshavere, mens publiserings- og distribusjonsinntektene også inkluderer utenlandske verk som distribueres i Norge gjennom plateselskaper registrert i Norge. Forskjellen i utvikling mellom de

to vil i så fall kunne tyde på at det har vært en vekst i strømming av norske artister i Norge som er større enn den helhetlige veksten i strømming.

Selv om denne kartleggingen har til hensikt å skape et så fullstendig bilde som mulig av inntektene, finnes det opphavsrettslige inntekter som faller utenfor vårt datagrunnlag. Dette gjelder eksempelvis synkroniseringsavtaler (bruk av musikk i film og tv) gjort direkte mellom brukere og rettighetshavere og «store rettigheter» som gjelder musikkverk som er skapt for å fremføres dramatisk (for eksempel opera, operetter, musikaler, skuespill o.l.). Se kapittel 6.4 for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

➤ **Tekstboks 2.3** Ophavsrett

Ophavsretten gir komponister, tekstforfattere, artister, musikere og deres musikkelskap og -forlag mulighet til økonomisk erstatning. Ophavsrett innebærer en enerett til å fremstille eksemplarer av et verk (mekaniske rettigheter) og en enerett til å gjøre disse tilgjengelig for allmennheten (fremføringsrettigheter). Dersom du besitter ophavsrett, har du krav på kompensasjon dersom verket ditt blir tilgjengeliggjort offentlig, for eksempel via radio, tv eller internett, på konserter eller som bakgrunnsmusikk i ulike varianter, eller hvis musikken blir spilt inn og utgitt.

For komponister og tekstforfattere er ophavsretten beskyttet for det arbeidet de har lagt ned i å skape ny musikk. For musikere og artister innebærer ophavsretten en rett til erstatning for innspilte verk som de har medvirket på, og som fremføres offentlig for eksempel gjennom radio og tv. I likhet med øvrige rettighetshavere har musikkforlag gjennom ophavsretten krav på betaling for bruk av innspilt musikk. Overordnet er det fire rettigheter man råder over som ophavsperson:

- retten til å reproducere verket ved innspilling av fonogram eller noter
- retten til å mangfoldiggjøre og videreselge kopier av verket
- retten til å bearbeide og skape andre versjoner av verket
- retten til å fremføre verket offentlig

Ophavsrettslige inntekter viser til avgifter som blir betalt inn til rettighetsforvalterne og deretter viderefordelt til ophavsrettslignende for bruk av ophavsrettslig materiale. Samarbeidet mellom ophavsrettsorganisasjoner verden over gjør at norske ophavsrettspersoner og andre rettighetshavere får den inntekten de har krav på for det arbeidet de har utført med å fremstille verket, utenfor Norges grenser så vel som for hjemmemarkedet.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK
Kringkasting	350	357	358	368	368	360	358	342	341	451	397	372	376
Offentlig fremføring	248	265	264	274	289	311	308	329	244	210	304	307	338
Strømming og nedlasting	72	103	127	136	111	167	185	126	167	261	245	300	287
Videresendingssektor	137	130	120	122	108	130	136	128	139	106	113	123	134
Mekaniske rettigheter*	92	93	75	75	57	24	22	40	22	25	21	19	16
Avgifter ikke-vernet musikk	66	65	75	52	49	43	32	37	47	48	50	57	59
Salg og lisensiering av noter og sangbøker	45	87	85	66	54	43	37	28	20	28	24	21	21
Kopiering av noter og sangbøker	18	20	18	17	19	24	24	25	25	19	28	16	30
Andre vederlag	9	11	4	4	4	4	3	3	4	5	4	4	4
Samlede opphavsrettslige inntekter i Norge	1 036	1 130	1 127	1 113	1 058	1 106	1 106	1 057	1 009	1 154	1 186	1 219	1 265

↳ **Figur 2.15** Musikkbransjens samlede opphavsrettslige inntekter i Norge, 2020–2024

Kilde: TONO, NCB, NORWACO, Gramo, Kopinor.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

* Inntekter fra mekaniske rettigheter oppstår i forbindelse med produksjon og utgivelser av innspillinger til for eksempel cd eller vinyl, men også digitale utgivelser. I 2019 var disse inntektene høyere enn normalt på grunn av restbetaling fra tidligere år. Som for 2017 og 2018 har det ikke lyktes oss å få tilgang til detaljerte tall for mekaniske rettigheter fra online-utgivelser, grunnet en omlegging i ansvarsfordelingen for disse rettighetene i 2017.

2.3 Samlede inntekter fra utlandet

De samlede inntektene fra utlandet til musikkbransjen i Norge i 2024 er beregnet til 579 millioner kroner, jamfør figur 2.16. Dette inkluderer kjøp, strømming og nedlasting av norsk innspilt musikk i utlandet, honorarer til norske artister som spiller konserter i utlandet, og rettighetsinntekter til norske aktører fra utlandet.

Eksportinntekter er i denne sammenhengen inntekter som er generert utenfor Norge, og som tilfaller selskaper/aktører i Norge. Inntektene representerer en kjerne av bransjens virksomhet og favner dermed ikke alle inntekter den norske musikkbransjen står for i utlandet. For eksempel kan «norske» artister, låtskrivere og produsenter ha enkeltavtaler med utenlandske aktører som ikke blir fanget opp i beregningene. Inntekter til norske aktører med selskaper utenfor Norge er heller ikke med.

Konsertinntektene fra utlandet har vært i stadig vekst, dersom vi ser bort fra pandemiårene. 2024 er det høyeste målte nivået siden målingene startet, med 300 millioner kroner. Dette er en økning på 20 prosent fra 2023, og tilsvarer en årlig vekst på 5 prosent fra 2012. Konsertrelatert eksport er her avgrenset til å omfatte honorar som artister og musikere i Norge får for konsertvirksomhet i utlandet, og som tilfaller selskaper registrert i Norge.

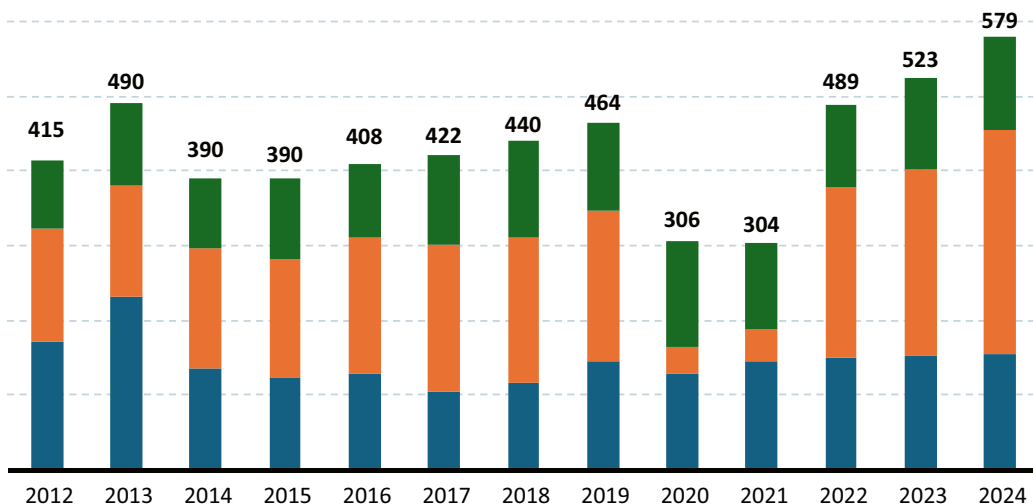
I 2024 var 894 aktører som søkte om reisestøtte fra Music Norway for aktiviteter i utlandet. Av disse var det 438 som fikk innvilget støtte, hvorav 312 har rapportert at de mottok honorarer fra utenlandsoppdragene. Til sammenligning var det 1 048 som søkte, 503 som fikk innvilget støtte og 315 som rapporterte for 2023.

Artistene som mottar støtte for å gjennomføre konserter i utlandet, står imidlertid for en liten andel av de samlede konsertinntektene. Totalt ble det rapportert honorarer for 63 millioner kroner, noe som utgjør 21 prosent av de samlede honorarene fra konserter. Enkelte store artister drar inn uproporsjonalt store summer. På et godt år kan de mest etterspurte enkeltartistene ha en større inntekt fra konserter i utlandet enn alle de 438 som har fått støtte gjennom Music Norway, til sammen.

Inntektene fra innspilt musikk fra utlandet i 2024 er beregnet til 154 millioner kroner. Dette representerer en oppgang på 1 prosent fra 2023. Siden toppåret 2013, da inntektene herfra utgjorde 233 millioner kroner, har de svingt fra år til år. På samme måte som for konserter er inntektene svært ujevnt fordelt mellom store og mindre artister. Når én eller flere artister skaper en internasjonalt populær låt, kan det skape store endringer i det samlede inntektsbildet.

Opphavsrettslige inntekter fra utlandet i 2024 er beregnet til 125 millioner kroner, som tilsvarer en økning på 4 prosent fra 2023. Inntektene herfra har også svingt fra år til år, men har en gjennomsnittlig årlig vekst på 2 prosent.

■ Innspilt musikk ■ Honorar fra konserter ■ Rettighetsinntekter

Samlede inntekter
fra utlandet
2024

579

millioner kroner

Endring i samlede
inntekter fra utlandet
2023–2024

10 %

Årlig endring i samlede
inntekter fra utlandet
2012–2024

+5 %

Endring i honorar fra
konserter
2023–2024

+19 %

	2012 MNOK	2013 MNOK	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Innspilt musikk	172	233	135	124	128	104	116	146	129	145	151	152	154
Honorar fra konserter	150	147	161	159	182	198	196	201	36	45	228	251	300
Rettighetsinntekter	93	110	93	107	98	120	128	117	141	114	110	120	125
Totalt	415	490	390	390	408	422	440	464	306	304	489	523	579

↘ **Figur 2.16** Samlede inntekter fra utlandet, 2020–2024, i MNOK

Kilde: TONO, NCB, NORWACO, Gramo, NTO, Kopinor, Music Norway.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

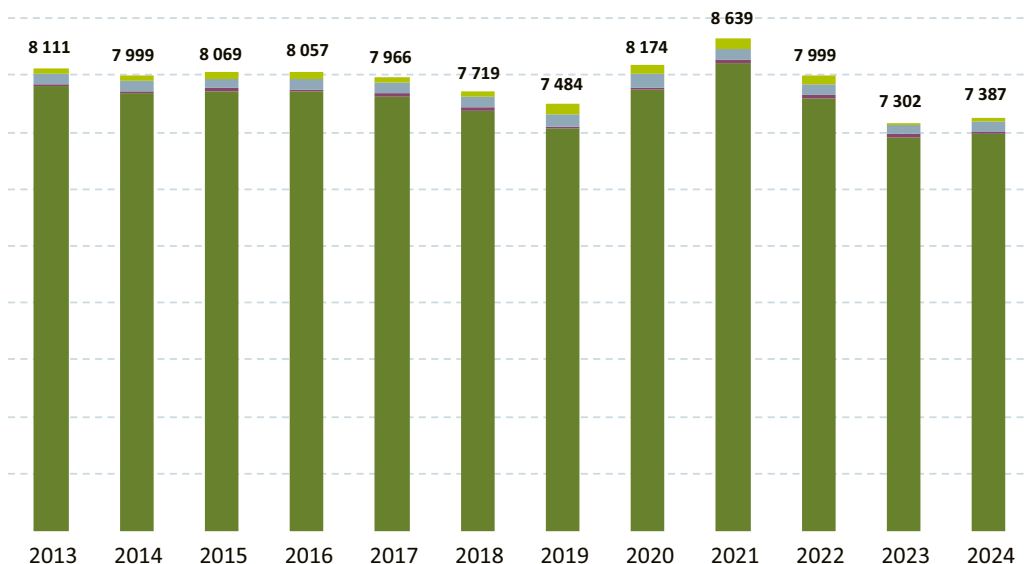
Litteratur i tall

Litteraturbransjens omsetning har vært i sakte, men sikkert fall det siste tiåret. Det var et betydelig løft i løpet av pandemiårene, men vi ser nå at salget av bøker har vendt tilbake til trenden frem til og med 2019. Mens omsetningen lå på omkring 8 milliarder i årene mellom 2013 og 2017, har den falt til 7 milliarder i 2023 og 2024. Nedgangen reflekterer en noe lavere leselest i befolkningen og et drastisk fall i salget av papirbøker. Noe av dette gjøres opp for i konsumet av lydbøker, men ikke nok til å opprettholde tidligere omsetningstall. Det skal imidlertid bemerkes at det er færre utgifter knyttet til produksjon og distribusjon av lydbøker, og at den omsetningen som måles her, ikke nødvendigvis sier noe om økonomien i bransjen. Litteraturbransjens omsetning inkluderer salg av litteratur, fremføringer og opphavsrettslige inntekter, både i Norge og fra utlandet.

3.1 Samlede inntekter i litteraturbransjen

Den samlede omsetningen i litteraturbransjen er beregnet til 7 302 millioner kroner i 2023 og 7 387 millioner kroner i 2024, jamfør figur 3.1. Dette representerer en nedgang på 8 prosent fra 2022 til 2024. Når vi sammenligner litteraturbransjens samlede omsetning i 2024 med det første måleåret, 2013, ser vi at det har vært en gjennomsnittlig årlig nedgang på 1 prosent over de 12 årene.

■ Salgsinntekter i Norge
■ Opphavsrettslige inntekter i Norge
■ Fremføringsinntekter i Norge
■ Inntekter fra utlandet

Samlede inntekter

2024

7 387

millioner kroner

Endring siste to år

2022–2024

−8 %**Årlig endring**

2013–2024

−1 %**Endring inntekter fra utlandet**

2022–2024

+16 %

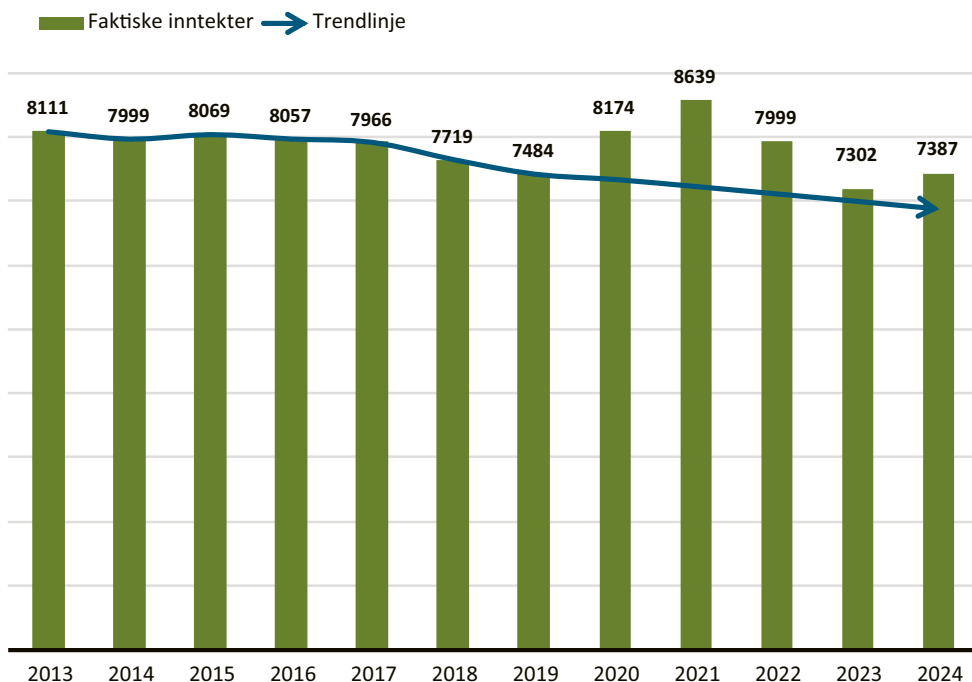
	2013 MNOK	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Salgsinntekter i Norge	7 814	7 682	7 730	7 708	7 633	7 381	7 050	7 734	8 223	7 599	6 914	6 966
Fremføringsinntekter i Norge	35	43	39	43	44	45	55	40	42	51	49	49
Rettighetsinntekter i Norge	176	173	177	167	190	183	193	243	202	183	162	180
Inntekter fra utlandet	87	101	124	139	99	110	186	156	172	166	177	192
Samlede inntekter	8 111	7 999	8 069	8 057	7 966	7 719	7 484	8 174	8 639	7 999	7 302	7 387

➤ **Figur 3.1** Litteraturbransjens samlede inntekter i Norge og fra utlandet, 2013–2024, i MNOK

Kilder: Forleggerforeningen, Bokhandlerforeningen, Biblioteksentralen, Kulturrådet, NORLA, Kopinor, Bokbasen, Fagbokforlaget, Norsk Forfattersentrum, Den kulturelle skolesekken og Virke og Rambølls spørreundersøkelser om privatpersoners import av litteratur.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Selv om vi kan observere variasjoner i litteraturbransjens omsetning mellom 2013 og 2024, er det likevel en tydelig nedadgående trend. I årene fra 2013 til og med det siste året før pandemien, 2019, sank inntektene med 1 prosent årlig. I pandemiårene 2020 og 2021 steg omsetningen markant, før den falt med 8 prosent fra 2021 til 2022 og enda 10 prosent i 2023. Figur 3.2 viser den samlede omsetningen sammen med en beregnet trendlinje som tar utgangspunkt i utviklingen mellom 2013 og 2019. Beregningene viser at dersom man ser bort fra de «gode» årene under pandemien, følger omsetningen omtrent den samme trenden som tidligere.

↘ **Figur 3.2** Trend for litteraturbransjens omsetning fra årene 2013–2019, i MNOK
 Note: Prognosene er beregnet med Holts lineære metode (dobbel eksponentiell glatting). Metoden estimerer nivå og trend i dataserien og gir noe større vekt til de nyeste observasjonene, slik at prognosen tilpasses utviklingen mot slutten av perioden.

3.2 Samlede inntekter i Norge

Den samlede omsetningen i Norge, altså utenom eksportinntekter, er beregnet til 7 125 millioner kroner i 2023 og 7 195 millioner kroner i 2024. Dette er en nedgang på 9 prosent fra 2022 til 2024. Salgsinntektene er

den klart største delen av bransjens inntekter i Norge, med 6 914 millioner kroner i 2023 og 6 966 millioner kroner i 2024. Dette var en nedgang på omtrent 600 millioner kroner fra 2022. Fremføringsinntektene var på 49 millioner kroner i både 2023 og 2024, som er på lignende nivå som i 2022. Rettighetsinntektene var på 162 millioner kroner i 2023 og 180 millioner kroner i 2024, som også er på nivå med tidligere år.

Inntekter fra salg av litteratur

Salgsinntekter i Norge viser til salg av bøker eller andre litterære formater til en konsument gjennom fysiske eller digitale utsalgssteder i Norge.⁷ Konsumentene kan være enkeltpersoner som kjøper bøker til seg selv eller andre, eller det kan være organisasjoner som folkebiblioteker, offentlige myndigheter og skoler som har kjøpt bøker for å gjøre dem tilgjengelige for forbrukere i Norge. Målingen bygger på tall fra Bokbasen på stykksalg av e-bøker og e-lydbøker, og salg av utlånslisenser for e-bøker og e-lydbøker til biblioteker. Fra og med *Kunst i tall 2022* ble forlag og agenturers salg av sekundærrettigheter tatt ut av kategorien og flyttet over til opphavsrettslige inntekter.⁸

▸ **Tekstboks 3.1** Lov om omsetning av bøker

Regjeringen la i 2023 frem en ny lov om omsetning av bøker, kalt bokloven, med ikrafttredelse fra 01.01.2024. Den kom blant annet som en respons på utviklingen i lesevaner og teknologi de siste årene, og tar spesielt opp i seg hvordan utviklingen innen lydbøker har påvirket markedet innen litteratur. Spesifikt innfører loven en fastpris på alle publiseringsformater en bok kan ha, i 12 måneder etter utgivelsen.

Bokbransjen blir hovedsakelig preget av den økende bruken av strømming av lydbøker på to måter. Det første som trekkes frem i proposisjonen, er hvordan strømming påvirker forfatterens og forlagenes økonomi på grunn av det garantert minstebeløpet, som er lavere for en strømming enn for stykksalg av boken. Det blir pekt på at det kan utvikle seg en monopolsituasjon, hvor konkurransen står om å være først på markedet og å få lyttere til å lytte gjennom sine egne tjenester.

7 Statistikken er avgrenset til å gjelde publikasjoner med ISBN-nummer samt digitale tjenester som springer ut av forlagsbransjen, for eksempel lisensierte digitale læremidler. Statistikken inkluderer både norskspråklige og fremmedspråklige bøker.

8 Se metodekapittelet for nærmere informasjon om endringer i datagrunnlag og beregningsmetoder.

Den andre som trekkes frem, er faren for at strømmetjenestene får for stor makt på markedet, gjennom å være både produsent og forhandler. Utfordringen er om strømmetjenestene produserer eget eksklusivt innhold for strømming i sin tjeneste eller om de først og fremst promoterer egne produksjoner som ikke er tilgjengelig andre steder. Begge utviklingstrekene innen strømming vil begrense både bredden og mangfoldet forbrukerne har tilgjengelig, med mindre de abonnerer på flere ulike tjenester.

For å begrense disse endringene har det blitt innført en fastprisordning på alle nye publikasjoner, uavhengig av publiseringsformat. Fastprisen settes av forlaget, og prisen som blir satt, gjelder i 12 måneder. I disse 12 månedene vil ikke boken være tilgjengelig for strømming. I tillegg ble det innført tilbuds- og leveringsplikt for lydbøker, hvor eierskap ikke kan være en begrunnelse for å ikke tilby eller levere digitale lydbøker som eksemplarsalg til strømmetjenestens brukere. Tiltakene skal sikre både mangfold og bredde i litteraturen som tilbys forbrukeren, og at man skal ha lik tilgang til litteratur i hele landet.

Gyldendal peker i intervjuet med Rambøll på at salget av nye publiseringer har blitt noe lavere, delvis på grunn av bokloven. De opplever at bøkene «alle vil ha til jul», fremdeles selger godt, men at folk i større grad venter på at bøkene skal komme på tilbud. Videre peker de på at eldre pocket-bøker selger mer enn nye pocket-bøker, og at en ny tittel ikke nødvendigvis får sin topp før året etter, når den blir tilgjengelig på strømming.

Kilde: Prop. 82 L (2022–2023).

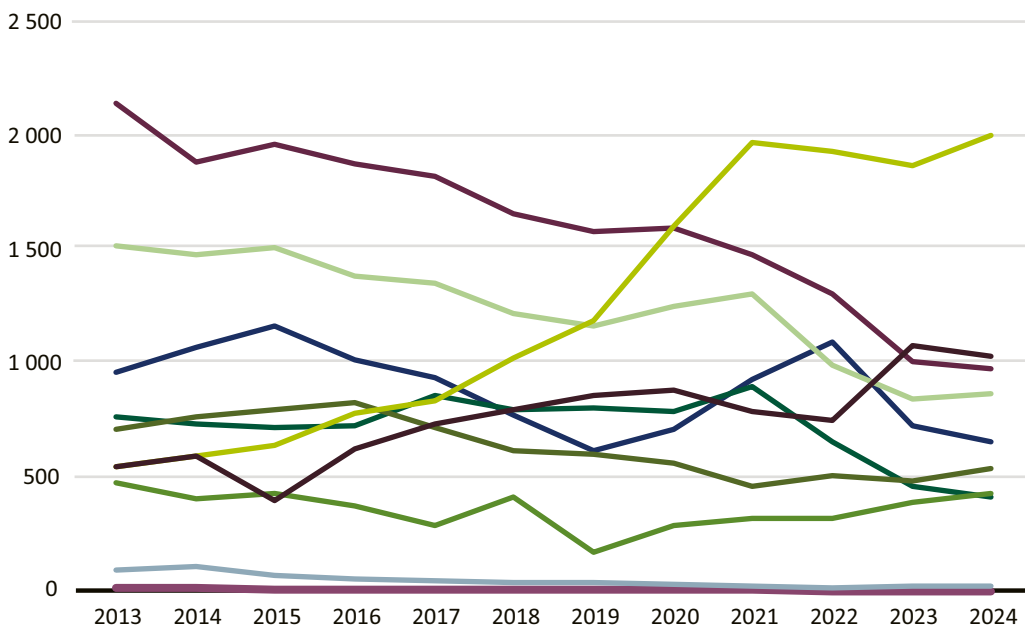
Salgsinntekter i Norge fordelt på bokgrupper

Omsetning av litteratur i det norske markedet kan fordeles på bokgrupper, det vil si grupper av ulike boktyper og sjangre. Vi benytter den samme bokgruppeinndelingen som bransjen selv har utviklet og bruker. Figur 3.3 viser utviklingen i salgsinntekter brutt ned på disse. Nedgangen i salgsinntekter fra 2022 til 2023 og 2024 på om lag 800 millioner kroner kommer fra lavere salgstall i flere av gruppene.

- **Bokgruppe 1: skolebøker** sank med 364 millioner kroner, og ligger i 2023 på 733 millioner kroner. Denne gruppen har et videre fall inn i 2024 til 661 millioner kroner.
- **Bokgruppe 2: fagbøker og lærebøker** sank fra 659 millioner kroner i 2022 til 462 millioner kroner i 2023, og videre til 416 millioner kroner i 2024. Dette er det laveste målte nivået siden 2013.

- **Bokgruppe 3: sakprosa** sank fra 995 millioner kroner i 2022 til 844 millioner kroner i 2023, som er det lavest målte nivået for sakprosa. Bokgruppen har en liten vekst på 3 prosent til 873 millioner kroner i 2024.
- **Bokgruppe 4: skjønnlitteratur** sank fra 1 311 millioner kroner i 2022 til 1 013 millioner kroner i 2023, før inntektene videre faller til 979 millioner kroner i 2024. Også i denne bokgruppen er dette det laveste målte nivået siden målingene startet i 2013.
- **Bokgruppe 5: billigbøker** sank fra 509 millioner kroner i 2022 til 487 millioner kroner i 2023. Fra 2023 til 2024 vokser denne gruppen med 11 prosent, til 542 millioner kroner. Dette er en av tre bokgrupper som har høyere salgstill i 2024 enn i 2022.
- **Bokgruppe 6: verk** holder seg stabil og står for 1 million kroner i både 2022, 2023 og 2024.
- **Bokgruppe 7: kommisjonsbøker m.m.** hadde en økning i inntekter fra 17 millioner i 2022 til 23 millioner i 2023, men synker med 3 millioner og lander på 20 millioner i 2024.
- **Bokgruppe 8: lydbøker og elektronisk innhold** sank fra 1 877 millioner kroner i 2022 til 1 789 millioner kroner i 2023. Fra 2023 til 2024 har denne gruppen en oppgang til 1 918 millioner kroner, som er det nest høyeste målte nivået siden 2013. Denne gruppen har hatt en stor vekst fra målingene startet, og står nå for 28 prosent av de samlede salgsinntektene i Norge.
- **Bokgruppe 9: annen litteratur** er, i motsetning til resten av gruppene som er fordelt på sjangre, en samlekategori. Denne bokgruppen hadde en oppgang fra 320 millioner i 2022 til 388 millioner kroner i 2023, og videre til 433 millioner kroner i 2024. Dette tilsvarer en oppgang på 35 prosent fra 2022 til 2024.
- **Ikke kategoriserte i bokgruppesystemet** har størst endring. I 2022 utgjorde disse 750 millioner kroner, men økte i 2023 til 1 083 millioner kroner, før de synker til 1 032 millioner kroner i 2024.

Det er blant bøkene som ikke er kategorisert i bokgruppesystemet, at den største veksten har vært fra 2022 til 2023. I 2022 utgjorde gruppen 750 millioner kroner, mens den i 2023 utgjorde 1 083 millioner kroner. Dette tilsvarer en vekst på 44 prosent, og er det høyeste målte nivået innen denne kategorien siden 2013. Noe av denne økningen kan tilskrives at et større antall bokhandlere har levert tall til årets rapport enn tidligere. Fra 2023 til 2024 faller inntektene til 1032 millioner kroner, som er det nest høyeste målte nivået.

**Samlede
salgsinntekter
2024**

6 966

millioner kroner

**Endring i samlede
salgsinntekter
2023–2024**

+1 %

**Årlig endring i samlede
salgsinntekter
2013–2024**

–1 %

**Endring i lydbøker og
elektronisk innhold
2023–2024**

7 %

	2013 MNOK	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
1. Skolebøker	966	1 079	1 170	1 019	939	779	617	710	932	1 097	733	661
2. Fagbøker og lærebøker	770	737	720	729	866	801	805	791	906	659	462	416
3. Sakprosa	1 524	1 483	1 517	1 388	1 360	1 225	1 173	1 254	1 315	995	844	873
4. Skjønnlitteratur	2 151	1 897	1 971	1 887	1 833	1 666	1 583	1 605	1 488	1 311	1 013	979
5. Billigbøker	717	766	800	832	718	620	601	563	464	509	487	542
6. Verk	16	15	9	5	4	3	2	3	2	1	1	1
7. Kommissjonsbøker m.m.	92	105	67	57	49	37	38	26	20	17	23	20
8. Lydbøker og elektronisk innhold	552	596	646	786	843	1 030	1 195	1 609	1 982	1 939	1 880	2 010
9. Annen litteratur	475	404	432	377	287	418	174	287	323	320	388	433
Ikke kategorisert	549	600	399	629	736	800	863	887	789	750	1 083	1 032
Samlede salgsinntekter	7 814	7 682	7 730	7 708	7 633	7 381	7 050	7 734	8 223	7 599	6 914	6 966

▾ **Figur 3.3** Litteraturbransjens salgsinntekter fordelt på bokgrupper, 2013–2024, i MNOK

Kilder: Forleggerforeningen, Bokhandlerforeningen, Biblioteksentralen, Kulturrådet, Bokbasen, Virke og Rambølls spørreundersøkelser om privatpersoners import av litteratur.

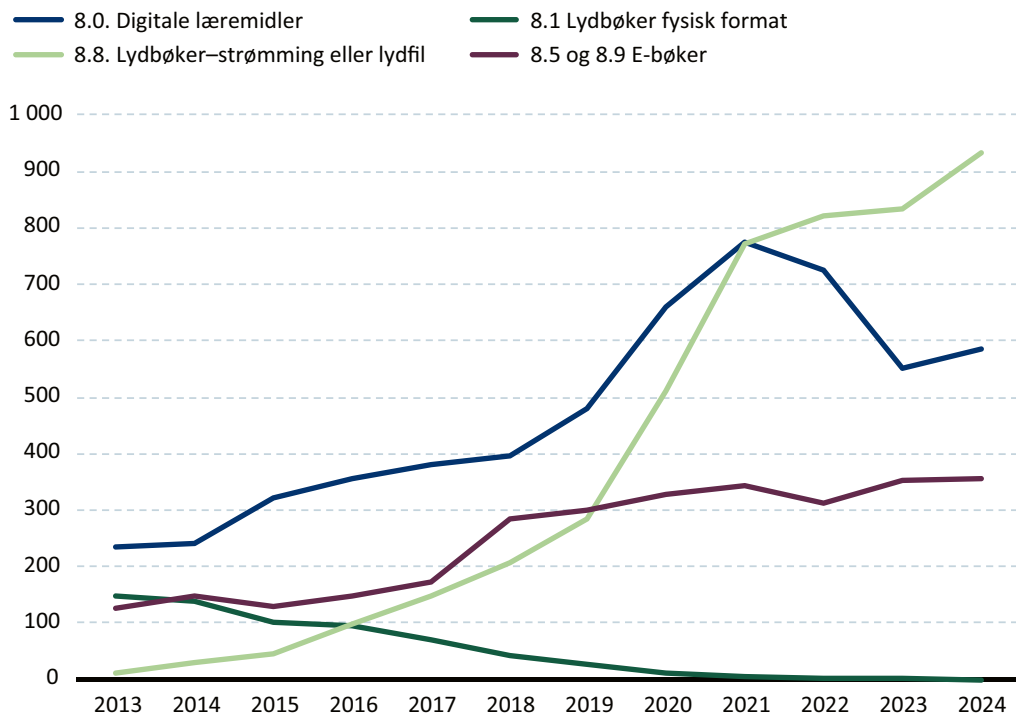
«Knekken» i omsetningen under kategori 8, hvor den positive trenden avtar ganske drastisk i 2021, må ses opp mot utviklingen knyttet til fysiske skolebøker (kategori 1) og digitale læremidler (kategori 8.0). Fagfornyelsen i 2020, som er en revisjon av Kunnskapsløftet i utdanningssektoren, kom med oppdateringer til læreplanen som gjorde at flere skoler måtte kjøpe inn nye skolebøker. Dette bidro antakelig til den økte omsetningen av fysiske skolebøker som vi ser i 2021 og 2022. Som en konsekvens av dette ble det brukt mindre penger på digitale læremidler, slik vi kan se i 2022, 2023 og 2024, jamfør figur 3.4.

Figur 3.4 viser de største undergruppene til bokgruppe 8, som består av lydbøker og elektroniske innholdsprodukter. Figuren viser at det er en jevn vekst innen bokgruppe 8.8, som er lydbøker til enten strømming eller lydfil. I 2023 utgjorde denne gruppen 835 millioner kroner, og i 2024 utgjorde den 933 millioner kroner. Dette er en økning på 14 prosent fra 2022 til 2024, og totalt en endring på 48 prosent fra målingene startet i 2013. Selv om denne gruppen ser økt omsetning i hele perioden, utlignes dette av omsetningen av digitale læremidler.

I 2022 var salget av digitale læremidler på 665 millioner, en nedgang på nær 50 millioner fra 2021. Dette står i motsetning til 2020 og 2021, da vi så en sterk vekst i salget av digitale læremidler. Det er videre nedgang i denne bokgruppen i 2023, hvor den utgjorde 551 millioner kroner. Dette er en nedgang på 29 prosent fra toppen i 2021. Fra 2023 er det en liten økning, og i 2024 utgjør bokgruppen 587 millioner kroner.

I 2023 utgjorde e-bøker (bokgruppe 8.5 og 8.9) 351 millioner kroner, som er en økning på 12 prosent fra 2022. Utviklingen til 2024 er nærmest flat, hvor denne bokgruppen utgjør 356 millioner kroner. Vi ser ikke den samme veksten i e-bøker som vi gjør i lydbøker, men denne bokgruppen har økt jevnt siden målingene startet.

Det samlede salget innen bokgruppe 8 er i 2024 1 875 millioner kroner, noe som er på høyde med toppåret 2021. Den årlige prosentvise endringen fra 2013 til 2024 er 12 prosent.

Salgsinntekter bokgruppe 8 2024

1 875

millioner kroner

Endring siste år

2023–2024

+8 %

Årlig endring

2013–2024

+12 %

Årlig endring i lydbøker og elektronisk innhold 2013–2024

+48 %

	2013 MNOK	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
8.0. Digitale læremidler	234	241	322	355	382	397	478	659	774	724	551	587
8.1 Lydbøker fysisk format	147	139	102	95	71	42	27	11	4	2	1	0
8.8. Lydbøker –strømming eller lydfil	12	29	45	97	146	207	285	510	772	822	835	933
8.5 og 8.9 E-bøker	125	148	129	149	171	285	299	329	345	314	351	356
Samlede salgsinntekter bokgruppe 8	518	557	597	696	770	931	1 090	1 508	1 894	1 862	1 738	1 875

↘ **Figur 3.4** Salgsinntekter fra digitale læremidler, e-bøker, lydbøker i fysisk format, og lydbøker som strømming eller lydfil, 2013–2024, i MNOK

Kilder: Forleggerforeningen, Bokhandlerforeningen, Biblioteksentralen, Bokbasen, Virke og Rambølls spørreundersøkelser om privatpersoners import av litteratur.

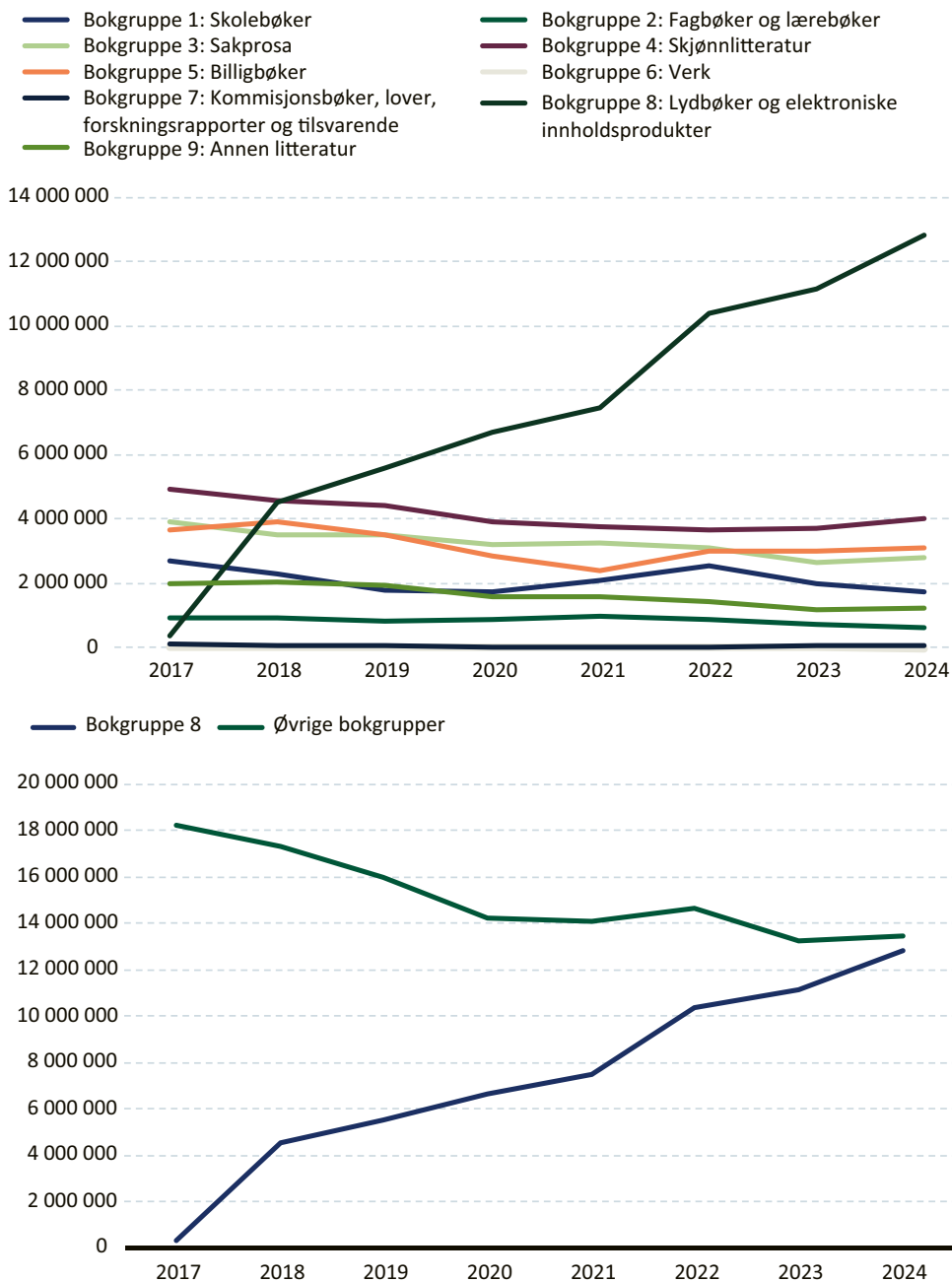
Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Note 2: Vi har her utelatt bokgruppe 8.2 Lydbøker undervisnings- og profesjonsmarkedet (fysisk format og lydfil), 8.3 Annet og 8.4 Kart. De utgjør bare små andeler av bokgruppe 8 samlet.

Note 3: Til og med 2017 fantes bokgruppe 8.6 Lydbøker på Mp3-CD og 8.7 Lydbøker på Digikort og andre minnekort. Disse ble slått sammen med 8.1 fra og med 2018. Vi har lagt tallene fra 8.6 og 8.7 inn i 8.1 årene 2013 til og med 2017.

Til *Kunst i tall 2022* gjennomføre vi en rekke intervjuer med bransjeaktører, som skulle gi oss en bedre innsikt i salg og utlån av e-bøker og strømming. Bransjen pekte da på at veksten i konsum av lydbøker har hatt betydelig innvirkning på litteraturbransjen, og har åpnet opp for å konkurrere om nordmenns mediedøgn på en ny måte ved å tilby lydbøker som man kan lytte til i situasjoner der tradisjonell lesning ikke er mulig. Kombinasjonen av lydbokformatet, smarttelefoner og abonnementsløsninger har skapt en attraktiv løsning for både kunder, forlag og forfattere. Bransjeaktører mener lydbokformatet fungerer best for litteratur med en tydelig narrativ struktur, og at barne- og ungdomslitteratur, spenning, krim og historiske romaner er de største vinnerne i strømmetjenestene.

Salg av lydbøker og andre elektroniske innholdsprodukter har siden 2022 hatt en videre vekst, slik det kommer frem i figur 3.5. Salgsinntektene i denne bokgruppen har hatt en stor vekst fra 2017, hvor de utgjorde i underkant av 400 000 kroner, til 2024, hvor de utgjør rett i underkant av 13 millioner kroner. Dette utgjør en årlig prosentvis vekst på hele 66 prosent. Dette er den eneste bokgruppen som ikke har hatt en negativ prosentvis vekst i perioden 2017 til 2024. Av figur 3.5 leser vi også at bokgruppe 8 alene snart er på høyde med øvrige bokgrupper.

▾ **Figur 3.5** Salgsinntekter fordelt på bokgrupper, 2017–2024

Kilder: Forleggerforeningen, Bokhandlerforeningen, Biblioteksentralen, Bokbasen, Virke og Rambølls spørreundersøkelser om privatpersoners import av litteratur.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

På bibliotekfronten har digitaliseringen ført til at det totale utlånet av lydbøker har gått ned, spesielt på grunn av en stor nedgang i utlånet av lydbøker på cd. Lydbøker har vokst, men bransjeaktører peker på utfordringer med tilgjengelighet og kostnader. Biblioteksjefer fortalte i en rundspørring gjort av Norsk bibliotekforening i forkant av *Kunst i tall 2022* at de ønsket å tilby lydbøker til publikum, men opplevde på den tiden at det var vanskelig å forklare ventelister og begrenset tilgang til lånerne. Denne forståelsen opplever bransjeaktørene at publikum nå har. Utfordringen som pekes på, er at det ikke er noen gode avtaler for utlån. Nasjonalbibliotekets anbefalte modell for utlånslisenser innebærer at nye utgivelser kan lånes ut seks ganger, mens eldre utgivelser kan lånes ut med stykkpris per utlån. Dette er en dyrere løsning enn med de gamle cd-lydbøkene, som kunne lånes ut gjentatte ganger til de var utslitt.

Salgsinntekter i Norge fordelt på salgskanaler

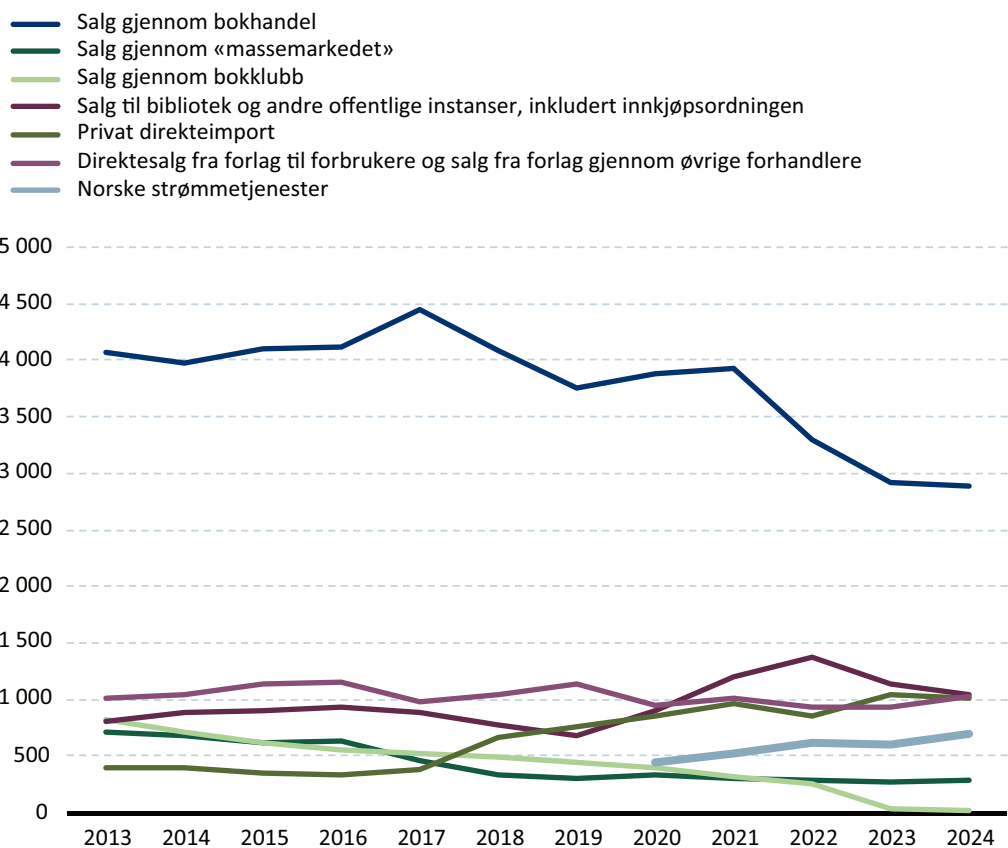
I litteraturbransjen distribueres bøkene gjennom både fysiske og digitale salgskanaler, som bokhandlere og bokklubber, direkte fra forlagene og gjennom det som omtales som massemarkedet, som omfatter dagligvarehandlere, kiosker og lignende. Strømmetjenestene er en heldigital salgskanal. I tillegg distribueres det bøker til norske konsumenter direkte fra utenlandske nettbokhandler. Det sistnevnte omtaler vi som privat direkteimport. Videre gjøres bøker også tilgjengelig for norske brukere gjennom folkebibliotekene, skoler og andre offentlige virksomheter.

Figur 3.6 viser at det i 2023 og 2024, som i tidligere år, er bokhandler som er den klart største salgskanalen for litteratur i Norge. Denne salgskanalen utgjorde 2 912 millioner kroner i 2023 og 2 891 millioner kroner i 2024. Salg til biblioteker og andre offentlige instanser, inkludert Kulturrådets innkjøpsordninger for litteratur, er den nest største salgskanalen med henholdsvis 1 136 millioner kroner og 1 045 millioner kroner i salgsinntekter.

De to neste kategoriene bytter på å være den tredje og fjerde største salgskanalen i 2023 og 2024. Privat direkteimport, inkludert utenlandske strømmetjenester, utgjorde 1 039 millioner kroner i 2023, noe som er en økning på 28 prosent fra 2022. Samme kategori holder seg stabil videre, og utgjør 1 008 millioner kroner i 2024. Salgskanalen direkte salg fra forlag til sluttbruker og salg fra forlag gjennom øvrige forhandlere er den andre kanalen, og utgjorde i 2023 929 millioner kroner. Dette er omtrent like mye som kanalen utgjorde i 2022. Til 2024 øker denne kategorien med 94 millioner kroner, til 1 023 millioner kroner.

I tidligere rapporter inneholdt direktesalg fra forlag til sluttbruker og salg fra forlag gjennom øvrige forhandlere også salg gjennom norske strømmetjenester, og dette utgjorde i senere år den største andelen av salg fra forlag gjennom øvrige forhandlere. Salgskanalen inneholdt i tidligere rapporter også salg av sekundærrettigheter til film, dramatisering og lignende i Norge. Rettighetsinntektene er tatt ut og flyttet over til delkapittelet om opphavsrettslige inntekter. Vi har skilt ut strømmetjenestene som en egen salgskanal fra *Kunst i tall 2022*. Fra 2022 til 2023 var det en liten nedgang på 3 prosent, og 2023 endte på 598 millioner kroner i salgsinntekter. Fra 2023 til 2024 er det en økning til 701 millioner kroner, som tilsvarer 17 prosent.

De to minste salgskanalenene består av dagligvare og kiosk samt bokklubb. Salgsinntektene fra dagligvare og kiosk utgjorde i 2023 og 2024 henholdsvis 266 millioner kroner og 287 millioner kroner. Denne salgskanalen blir stadig mindre, men har holdt seg noenlunde jevn de siste fire årene. Bokklubb har en negativ utvikling på 87 prosent fra 2022 til 2023, fra henholdsvis 255 millioner kroner til 34 millioner kroner. Til 2024 er det en videre nedgang på 65 prosent, og salgsinntektene utgjør da kun 12 millioner. Dette tilsvarer en brå nedgang på 95 prosent fra 2022 til 2024.

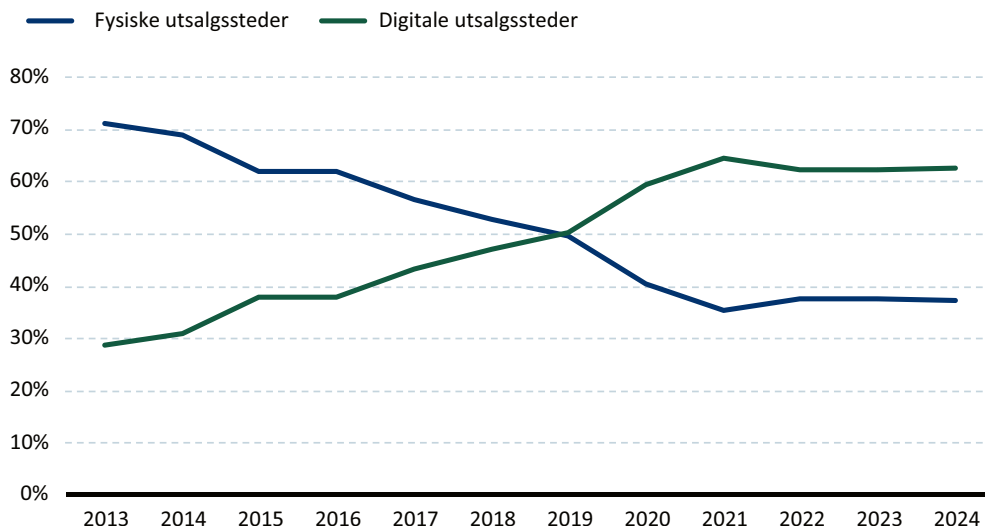

	2013 MNOK	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Bokhandel	4 068	3 974	4 104	4 118	4 448	4 089	3 753	3 881	3 930	3 296	2 912	2 891
Dagligvare og kiosk	717	682	614	630	452	335	302	326	296	278	266	287
Bokklubb	817	707	621	555	522	485	442	390	310	255	34	12
Salg til bibliotek, skoler og andre offentlige instanser, inkl. innkjøpsordningen	800	882	898	934	883	774	674	899	1 200	1 379	1 136	1 045
Privat direkteimport, inkl. utenlandske strømmetjenester	398	398	352	327	380	660	751	846	961	853	1 039	1 008
Direktesalg fra forlag til sluttbruker og salg fra forlag gjennom øvrige forhandlere	1 015	1 039	1 141	1 144	981	1 037	1 128	949	1 010	924	929	1 023
Norske strømmetjenester								443	515	614	598	701
Salgsinntekter i Norge totalt	7 814	7 682	7 730	7 708	7 665	7 381	7 050	7 734	8 223	7 599	6 914	6 966

↘ **Figur 3.6** Salgsinntekter fordelt på salgskanaler, 2013–2024, i MNOK

Kilder: Forleggerforeningen, Bokhandlerforeningen, Biblioteksentralen, Bokbasen, Kulturrådet, Virke og Rambølls spørreundersøkelser om privatpersoners import av litteratur.
Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Figur 3.7 viser utviklingen i forholdet mellom salg fra fysiske og digitale utsalgssteder. Det var en jevn økning i andelen salg fra digitale utsalgssteder fra 2013 til 2019, fulgt av en sterk vekst i andelen digitalt salg under pandemien i 2020 og 2021. I 2022 falt andelen digitalt salg noe tilbake fra 2021, men virker nå å ha stabilisert seg på et nivå hvor digitale utsalgssteder utgjør omtrent 62 prosent av salgene, mens fysiske utgjør omtrent 38 prosent.

▸ **Figur 3.7** Andeler salg fra fysiske og digitale utsalgssteder, 2013–2024

Kilder: Forleggerforeningen, Bokhandlerforeningen, Biblioteksentralen, Bokbasen, Kulturrådet, Virke og Rambølls spørreundersøkelser om privatpersoners import av litteratur.
Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Langtidskonsekvenser av strømming av lydbøker

At flere går over til strømming, kan påvirke omsetningen i litteraturbransjen på sikt. Leserundersøkelsen 2024 viser at stadig flere går over til strømming av lydbøker, men lesere er i gjennomsnitt kun villige til å betale en tredjedel for et månedsabonnement sammenlignet med hva de er villige til å betale for en fysisk bok. Utviklingen speiler det vi har sett på markedet for innspilt musikk, hvor strømmetjenestene etter hvert har tatt over for det fysiske salget. På samme måte som med litteratur har ikke forbrukerne vært villige til å betale like mye for digital tilgang på musikk, men fordi en stor andel av befolkningen bruker tjenesten, har den totale omsetningen likevel steget.

Det er imidlertid store forskjeller på hvordan vi konsumerer og forholder oss til musikk og litteratur. Gjennom strømmetjenestene kan vi lytte til hundrevis av sanger i måneden for en relativt lav pris sammenlignet med fysiske plater til stykkpris. Det gjør det svært attraktivt for forbrukere,

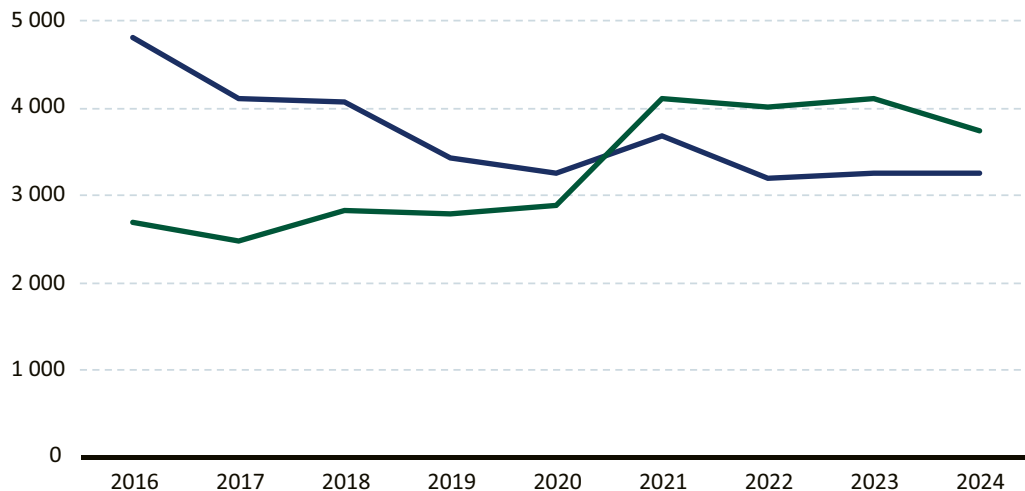
og tilfanget av forbrukere har også bidratt til å gjøre det attraktivt for musikkbransjen. Nedsiden har vært at stadig flere artister konkurrerer om et inntektsgrunnlag som ikke vokser i takt med antall lyttinger, men de har kunnet bruke den innspilte musikken til å drive salg av billetter til konserter. Når det gjelder bøker, derimot, er det begrenset hvor mye en forbruker kan lytte til i måneden. Det de betaler i månedsabonnement, deles gjerne på et mindre antall bøker. Derfor er det ikke i nærheten av så stor forskjell til hva de ellers ville betalt for fysiske bøker, som det er i musikkbransjen. Det litteraturfeltet ikke har, er muligheten til å hente inn inntekter andre steder, som på livemarkedet.

Dersom strømming av lydbøker blir den dominerende måten vi consumerer litteratur på, ikke bare i Norge, men på verdensbasis, kan det ha store innvirkninger på både økonomien til bransjen og rammene for forfatterskapet. Flere av bransjeaktørene viser til at lyttemanene våre er vesentlig annerledes enn lesevanene våre. Der lesing er en aktiv og fokusert aktivitet, kan lytting være en langt mer passiv aktivitet. Mange setter på en lydbok mens de gjør andre ting, forflytter seg eller prøver å sovne. Det gjør at man ofte mister detaljene, og gjør det dermed vanskeligere å følge komplekse handlinger og plott. Abonnementsmodellen, på sin side, senker terskelen for å legge fra seg en bok og ta opp en ny, da man ikke er nødt til å kjøpe en helt ny bok.

Forsøk på å imøtekomme disse endringene kan bidra til å endre hva slags litteratur som produseres, og hvordan den distribueres. Det pekes blant annet på at man i fremtiden kan få flere «feel good»-bøker, at bøkene blir kortere, og at de potensielt deles opp for ukentlig eller månedlig distribusjon. I noen markeder og for noen forfattere kan andre strømmetjenester også være mer relevante enn de som er forbeholdt lydbøker – for eksempel dersom man tenker at det er mer lønnsomt å bruke tjenester som inkluderer reklame.

Nye titler og utgaver samt bestselgere

Forleggerforeningens bransjestatistikk gir oversikt over antall nye titler og utgaver i det norske markedet blant foreningens medlemmer, vist i figur 3.9 for perioden 2016 til 2024. I 2023 og 2024 ble det utgitt henholdsvis 7 377 og 7 009 nye titler og utgaver. Dette er jevnt på nivå med 2022, med en liten nedgang på 5 prosent fra 2023 til 2024. Nedgangen skyldes i hovedsak færre utgivelser av nye lydbøker og elektronisk innhold. Dette skyldes antageligvis til dels at man tidligere har hatt en historisk katalog som ble digitalisert. Etter hvert som disse titlene har blitt tilgjengelig i digitalt format, har nye digitale utgivelser blitt mer avhengig av at det også kommer nye titler i det hele tatt.

Antall nye titler og utgaver 2024

7 009

Endring antall titler og utgaver 2023–2024

–5 %

Endring antall nye fysiske titler og utgaver 2016–2024

–32 %

Endring antall nye elektroniske titler og utgaver 2016–2024

+39 %

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1. Skolebøker	380	224	177	157	481	394	325	287	198
2. Fagbøker og lærebøker	578	447	424	470	426	489	332	358	344
3. Sakprosa	1 115	1 081	1 077	910	767	927	775	749	761
4. Skjønnlitteratur	1 349	1 162	1 148	1 004	851	1 018	971	1 054	1 074
5. Billigbøker	692	698	784	560	488	524	563	576	608
6. Verk	4	1	1	0	0	2	0	0	1
7. Kommissjonsbøker m.m.	204	102	93	81	74	55	62	56	58
9. Annen litteratur	487	404	365	257	177	269	180	183	215
Samlet antall nye fysiske utgaver og titler	4 809	4 119	4 069	3 439	3 264	3 678	3 208	3 263	3 259
Nye lydbøker og elektronisk innhold	2 693	2 482	2 825	2 793	2 889	4 121	4 025	4 114	3 750
Totalt antall nye utgaver og titler	7 502	6 601	6 894	6 232	6 153	7 799	7 233	7 377	7 009

▸ **Figur 3.8** Nye titler og utgaver i det norske markedet, antall titler, 2016–2024

Kilde: Forleggerforeningen.

Tabell 3.1 viser de 10 mest solgte bøkene i Norge i 2024. Øverst finner vi «Sjøfareren» av Erika Fatland. Det er også verdt å merke seg at den svenske forfatteren Pascal Engman står for 4 av de 10 mest solgte bøkene i Norge i 2024.

▸ **Tabell 3.1** De ti mest solgte bøkene i Norge i 2024

	Tittel	Forfatter	Forlag
1	Sjøfareren	Erika Fatland	Kagge
2	Ildlandet	Pascal Engman	Gyldendal
3	Kongeriket	Jo Nesbø	Aschehoug
4	Enkene	Pascal Engman	Gyldendal
5	Tørt land	Jørn Lier Horst	Bonnier Norsk Forlag
6	Rottekongen	Pascal Engman	Gyldendal
7	Kokain	Pascal Engman	Gyldendal
8	Lur familiemat	Ida Gran-Jansen	Stories of Tomorrow
9	Råsterk på et år	Jørgine Massa Vasstrand	Cappelen Damm
10	23 meter offside	Frode Øverli	Strand

Kilde: Bokhandlerforeningen.

Innkjøpsordningene for litteratur

Tabell 3.2 viser at Kulturrådets innkjøpsordninger for litteratur kjøpte inn bøker for 172 millioner kroner i 2023 og 181 millioner kroner i 2024. Dette er jevnt over på nivå med tidligere år målingen er gjennomført. Den største forskjellen mellom 2023 og 2024 finner vi i kategorien norsk skjønnlitteratur for barn, som økte med 6 millioner. Dette utgjør en oppgang på 13 prosent. Endringen kan ses i sammenheng at Kulturdirektoratet vedtok at det skulle kjøpes inn flere titler gjennom den automatiske innkjøpsordningen for skjønnlitteratur til barn og unge i 2024 enn i 2023: 118 titler i 2024 mot 91 i 2023.

▾ **Tabell 3.2** Innkjøpsordningene for litteratur fordelt på bokgrupper 2013–2024, i MNOK

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK
3.1. Norsk sakprosa for voksne	30	28	30	28	27	28	28	32	36	29	34	35
3.2. Oversatt sakprosa for voksne	3,9	3,8	3,8	4,0	3,7	3,8	3,8	3,9	4,8	4,0	3,9	3,9
3.3. Norsk sakprosa for barn	10	8,3	9,5	7,1	8,0	7,4	7,5	10	12	9	9	10
3.4. Oversatt sakprosa for barn	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,5	0,7	0,7	0,6
4.1. Norsk skjønnlitteratur for voksne	67	63	64	65	65	68	68	81	73	71	67	68
4.2. Oversatt skjønnlitteratur for voksne	11	11	11	11	10	11	11	11	9,5	8,9	8,6	8,5
4.3. Norsk skjønnlitteratur for barn	43	40	45	42	41	43	43	48	48	46	45	51
4.4. Oversatt skjønnlitteratur for barn	2,8	2,7	2,7	2,8	2,6	2,7	2,7	2,8	3,5	3,2	3,1	3,1
Innkjøpsordningene totalt	169	158	167	161	159	164	165	189	188	171	172	181

Kilde: Kulturrådet.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Note 2: Inkluderer innkjøpsordningene for oversatt litteratur, ny norsk sakprosa for barn og unge, sakprosa for voksne, ny norsk skjønnlitteratur for voksne (automatisk og selektiv), ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge (automatisk og selektiv), nye norske tegneserier, prøveprosjektet innkjøp til skolebibliotek og koronastimuleringsmidler på litteraturområdet, som ble tildelt disse innkjøpsordningene.

I tabell 3.3 viser vi hvor mange titler innkjøpsordningene anskaffet, fordelt på bokgruppene. Det ble kjøpt inn 666 og 703 titler i henholdsvis 2023 og 2024, noe som er en økning i antall titler fra 2022. Også her ser vi en stor oppgang i norsk skjønnlitteratur for barn, som økte fra 115 titler i 2023 til 147 titler i 2024. For årene 2013, 2014 og 2015 er ikke oversatt litteratur skilt ut i en egen kategori når det gjelder innkjøpte titler, og i de årene ligger tallene for oversatt litteratur inne i den norske kategorien av samme type.

▾ **Tabell 3.3** Antall titler kjøpt av innkjøpsordningene for litteratur fordelt på bokgrupper, 2013–2024

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	titler	titler	titler	titler	titler	titler	titler	titler	titler	titler	titler	titler
3.1. Norsk sakprosa for voksne	87	75	67	83	91	104	96	107	128	106	126	124
3.2. Oversatt sakprosa for voksne				18	19	26	26	31	34	28	28	28
3.3. Norsk sakprosa for barn	24	20	20	22	24	21	27	28	30	25	30	26
3.4. Oversatt sakprosa for barn				6	4	2	6	3	4	5	4	1
4.1. Norsk skjønnlitteratur for voksne	244	246	236	236	258	285	303	277	307	264	270	284
4.2. Oversatt skjønnlitteratur for voksne				70	76	76	76	64	68	63	63	72
4.3. Norsk skjønnlitteratur for barn	140	133	115	124	115	100	112	109	132	107	115	147
4.4. Oversatt skjønnlitteratur for barn				16	12	20	16	21	24	22	30	21
Innkjøpsordningene totalt	495	474	438	575	599	634	662	640	727	620	666	703

Kilde: Kulturrådet.

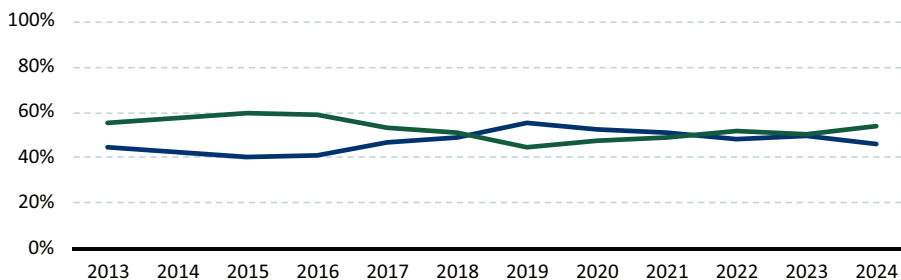
Norsk og oversatt litteratur

Figur 3.3 viser utviklingen i andelene for salg av norsk og oversatt litteratur innenfor skjønnlitteratur, sakprosa, barne- og ungdomslitteratur og voksenlitteratur i perioden 2013 til 2024. Fra 2013 til 2019 ser vi at norskandelen jevnt over vokser innen alle kategorier. Innen skjønnlitteratur og barne- og ungdomslitteratur har det jevnt over vært omtrent like stor andel av norsk som oversatt litteratur siden 2019. Innen sakprosa har norskandelen vokst siden 2019, men ligger nå stabilt på rundt 80 prosent av litteraturen. På voksenlitteratur har det siden 2021 vært en nedgang i norskandelen, hvor det i 2021 var 70 prosent av litteraturen, mens det i 2024 er 63 prosent.

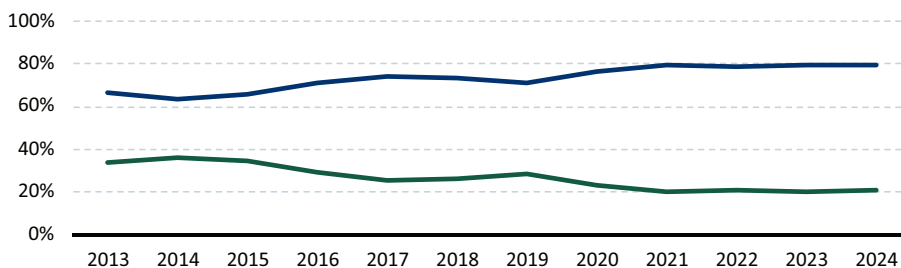
Vi benytter data fra bokgruppe 3 sakprosa, bokgruppe 4 skjønnlitteratur og bokgruppe 5 billigbøker til å beregne andelene norsk og oversatt litteratur. Se tabell 3.2 for undergruppene til bokgruppe 3 og 4. De samme åtte undergruppene inngår i bokgruppe 5 billigbøker.

— Norsk — Oversatt

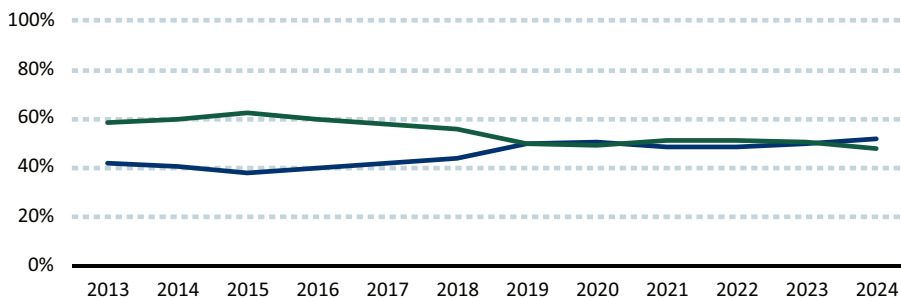
Skjønnlitteratur

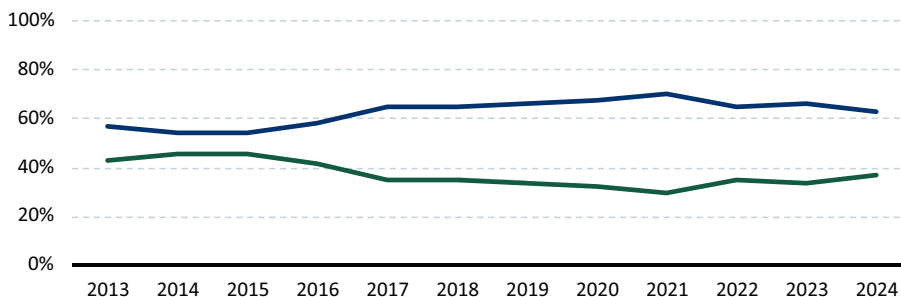
Sakprosa

Barne- og ungdomslitteratur

Voksenlitteratur

▾ **Figur 3.9** Andeler salg av norsk og oversatt litteratur, prosent, 2013–2024

Kilder: Forleggerforeningen, Bokhandlerforeningen, Biblioteksentralen, Bokbasen og Kulturrådet.

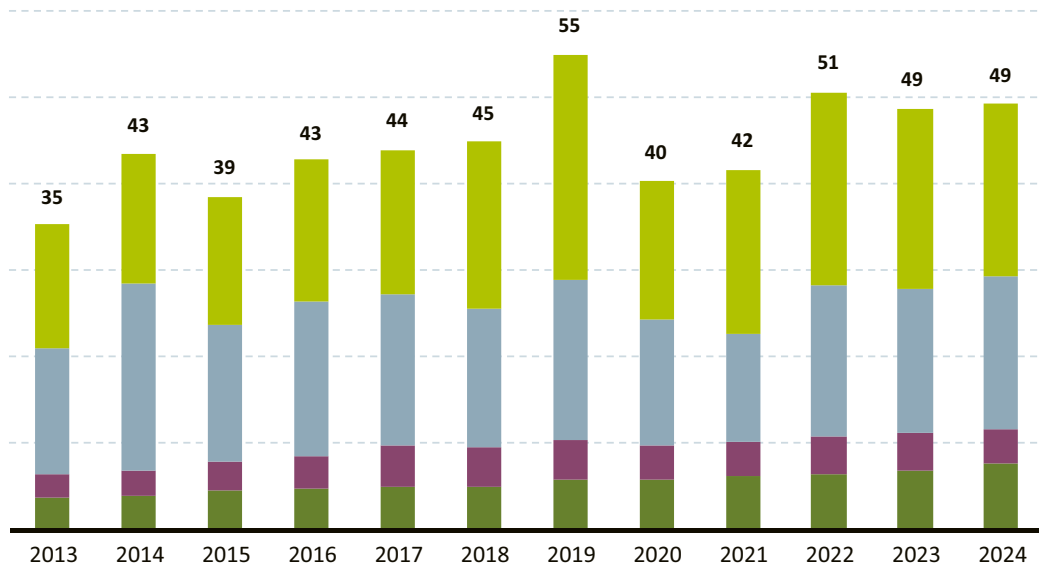
Fremføringsinntekter i Norge

Fremføringsinntektene til forfattere i Norge utgjorde 49 millioner kroner både i 2023 og i 2024, slik vi ser i figur 3.10. Dette er en nedgang på 4 prosent fra nivået i 2022. Fremføring av litteratur er her definert som opplesninger eller andre oppdrag som forfattere tar på seg i kraft av sitt virke som forfatter. Med fremføringsinntekter menes honoraret forfatterne får utbetalt for ulike typer oppdrag. Fremføringsinntektene som er målt, inkluderer honorarer utbetalt i forbindelse med opplesing av litteratur på arrangementer gjennom Norsk Forfattersentrum og oppdrag med Den kulturelle skolesekken (DKS).

Selv om inntektene har gått noe ned siden 2022, ser vi en positiv utvikling fra målingene begynte i 2013. Den årlige veksten i fremføringsinntekter i litteratursektoren er beregnet til 3 prosent. Inntektene for 2023 og 2024 er beregnet til 49 millioner begge årene, men med noen endringer i fordelingen innad i kategoriene. Det er en liten nedgang fra 2023 til 2024 i inntekter i *andre oppdrag gjennom Forfattersentrum*, mens det er en oppgang i *bibliotekoppdrag*. Sistnevnte kategori har sitt toppår i 2024 med 7,6 millioner, som er en oppgang på 10 prosent fra 2023, som var forrige toppår.

Det var en topp i fremføringsinntekter i 2019, i hovedsak drevet av inntekter i kategorien *andre oppdrag gjennom Forfattersentrum*. Norge var i 2019 gjesteland ved bokmessen i Frankfurt, og norske forfattere hadde oppdrag der fakturert gjennom Forfattersentrum med NORLA som oppdragsgiver. I tillegg var 2019 nasjonalt bokår i Norge, noe som ga ekstra oppdrag både fra biblioteker og andre oppdragsgivere.

- Bibliotekoppdrag
- Festivaloppdrag
- Den kulturelle skolesekken
- Andre oppdrag gjennom Forfattersentrum

Samlede fremføringsinntekter
2024

49

millioner kroner

Endring i bibliotekoppdrag
2023–2024

+10 %

Årlig endring
2013–2024

+3 %

	2013 MNOK	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Bibliotekoppdrag	3,6	3,9	4,5	4,7	4,9	5,0	5,9	5,9	6,3	6,4	6,9	7,6
Festivaloppdrag	2,8	2,9	3,4	3,8	4,9	4,5	4,6	3,8	3,9	4,3	4,2	4,1
Den kulturelle skolesekken	15	22	16	18	17	16	18	15	12	18	17	18
Andre oppdrag gjennom Forfattersentrum	14	15	15	16	17	19	26	16	19	22	21	20
Samlede fremføringsinntekter	35	43	39	43	44	45	55	40	42	51	49	49

▾ **Figur 3.10** Litteraturbransjens samlede fremføringsinntekter i Norge, 2013–2024, i MNOK

Kilder: Den kulturelle skolesekken og Norsk Forfattersentrum.
Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Opphavsrettslige inntekter i Norge

De samlede opphavsrettslige inntektene som tilfalt litteraturbransjen fra Norge, utgjorde 162 millioner kroner i 2023 og 180 millioner kroner i 2024, jamfør figur 3.11. I 2023 utgjorde kollektive vederlag 142 millioner og individuelle vederlag 20 millioner. I 2024 utgjorde de samme vederlagskategoriene henholdsvis 151 og 29 millioner kroner. De kollektive vederlagene består i sin helhet av Kopinors utbetalinger til rettighetshavernes medlemsorganisasjoner. De individuelle vederlagene består i tillegg til Kopinors utbetalinger også av forlag og agenturers salg av sekundærrettigheter til dramatisering på tv, film og teater i Norge.

Kopinor forhandler og inngår avtaler om kopiering og annen bruk av åndsverk i skoleverket, universiteter og høyskoler, statlig og kommunal administrasjon, kirker og trossamfunn og store deler av organisasjons- og næringslivet. Disse betaler inn vederlag for dette til Kopinor, som utbetaler pengene videre til individuelle rettighetshavere hvis de kan identifiseres (individuelle vederlag), eller til medlemsorganisasjoner av rettighetshavere hvis de individuelle rettighetshaverne ikke kan identifiseres (kollektive vederlag). Medlemsorganisasjonene skal også så godt som mulig bestrebe seg på å fordele rettighetsvederlag videre individuelt, men organisasjonene kan også la pengene komme rettighetshavere til gode gjennom stipender og kollektive formål. For nærmere beskrivelse av avtaler som Kopinor administrerer på litteraturfeltet, se tekstboks 3.2.

Det er flere forhold som skaper variasjon i størrelsen på Kopinors utbetalinger av både kollektive og individuelle vederlag. Et av forholdene er konflikt mellom rettighetshavere om fordelingen av vederlag. Slike konflikter kan føre til at utbetalinger blir satt i bero et år, og det kan hope seg opp når konflikter blir løst et annet år. Høye utbetalinger fra Kopinor i 2020 skyldes blant annet en voldgift⁹ som førte til utbetalinger på over 25 millioner kroner til rettighetshavere for Nasjonalbibliotekets publisering av bøker i fulltekst i Nasjonalbibliotekets nettbibliotek for årene 2018 og 2019. En annen grunn til at 2020 ble et toppår for Kopinors utbetalinger, var en egen ordning for utvidet bruk av verk hos Nasjonalbiblioteket

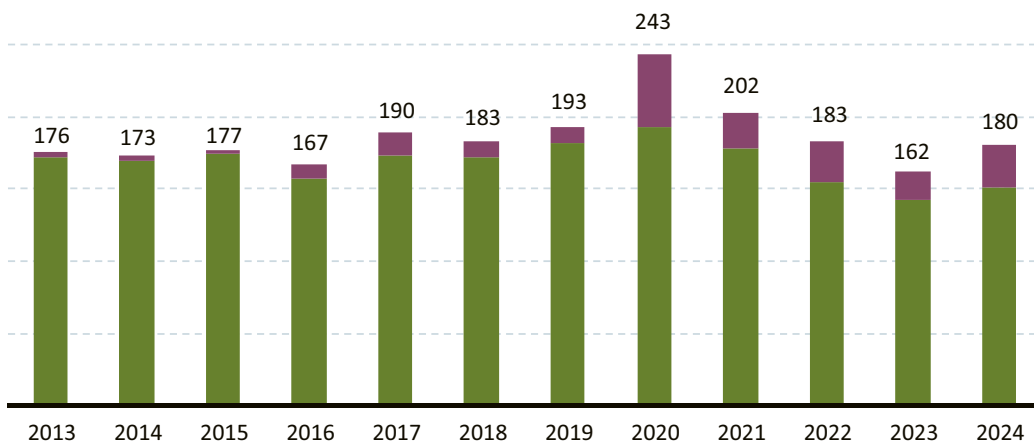
⁹ Voldgift er en prosess for å avgjøre en rettslig tvist hvis partene ikke kommer til enighet ved forhandlinger og heller ikke vil bringe tvisten inn for en domstol.

i forbindelse med pandemien, hvor vederlaget ble utbetalt i 2020. Dette ga økte utbetalinger på om lag 2,7 millioner.

Årsaken til den store nedgangen i utbetalte vederlag gjennom Lydbokavtalen fra 2021 til 2022 er at 2022 utgjorde et overgangså, hvor avtalen fra og med 2022 ble erstattet av en statlig kompensasjonsordning over statsbudsjettet forvaltet av Kopinor. Når det gjelder variasjonen i utbetalinger fra Bolk, skyldes dette opprydding av etterslep i utbetalinger, både hos Kopinor og hos forlagene.

Fra *Kunst i tall 2022* flyttet vi i samråd med NORLA inntektene fra forlag og agenturers salg av sekundærrettigheter til dramatisering på tv, film og teater i Norge fra salgsinntekter og over hit til opphavsrettslige inntekter. Disse inntektene er da lagt til som individuelle vederlag. NORLA har siden målingen for 2019 samlet inn disse tallene på vegne av oss fra forlagsagenturer og frittstående agenturer. Det er forskjeller fra år til år når det gjelder hvor mange forlag og agenturer som deler tall for inntekter fra salg av sekundærrettigheter, noe som fører til variasjon i målte inntekter på dette området.

- Kollektive vederlag
- Individuelle vederlag

Samlede rettighetsinntekter 2024

180

millioner kroner

Endring i samlede rettighetsinntekter 2023–2024

+11 %

Kollektive vederlag 2024

151

millioner kroner

Individuelle vederlag 2024

29

millioner kroner

	2013 MNOK	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Kollektive vederlag	172	169	174	157	173	172	181	193	179	155	142	151
Individuelle vederlag	3,2	3,9	2,2	10,2	16	11	12	50	24	28	20	29
Samlede rettighetsinntekter	176	173	177	167	190	183	193	243	202	183	162	180

Individuelle vederlag	2013 MNOK	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Lydbokavtalen	1,5	2,0	0,2	1,9	1,4	1,4	1,2	1,4	2,1	0,2	2,5	1,6
Eksamensavtalen	1,5	0,6	1,1	2,3	1,1	1,5	1,4	0,8	0,6	0,6	0,7	1,4
Klareringsvederlag	0,1	0,9	0,6	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettbiblioteket				3,9	4,5	4,2	0,0	6,2	3,5	3,6	0,1	7,6
Skaff				0,3	0,1	0,6	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
Bolk				1,5	9,2	3,5	8,0	26	12	10	16	18
Salg av rettigheter til tv, film og teater	0,0	0,4	0,3	0,2	0,1	0,0	1,1	16	5,2	13	0,0	0,0
Samlede individuelle vederlag	3,2	3,9	2,2	10,2	16	11	12	50	24	28	20	29

↘ **Figur 3.11** Litteraturbransjens opphavsrettslige inntekter i Norge, 2013–2024, i MNOK

Kilder: Kopinor og NORLA.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

▾ **Tekstboks 3.2** Vederlag i litteraturbransjen som administreres av Kopinor

Eksamensvederlaget er en avtale mellom Kopinor og Utdanningsdirektoratet om vederlag for bruk av utgitte verk ved eksamen. Eksamensavtalen gjelder offentlige eksamener og nasjonale prøver som administreres av Utdanningsdirektoratet og avholdes i grunnskolen, videregående skole og voksenopplæringen.

Lydbokvederlag har blitt gjort om til en kompensasjonsordning for fremstilling av litteratur i tilgjengelige formater til bruk for personer med funksjonsnedsettelse. Denne nye ordningen erstattet lydbokavtalen og lydbokvederlaget i 2023. Dette var en avtale staten og rettighetshaverorganisasjonene inngikk om vederlag for fremstilling av lydbøker til bruk for funksjonshemmede. Innføringen av den nye kompensasjonsordningen medfører at det ikke lenger betales et fast vederlag per minutt med produsert lydmateriale, men at Kopinor får tildelt midler over statsbudsjettet som de forvalter videre.

Vederlag fra Nasjonalbiblioteket omhandler Bokhylla-avtalen, som er en avtale mellom Kopinor og Nasjonalbiblioteket om å legge ut digitaliserte bøker og enkelte allmennkulturelle tidsskrifter på internett. Avtalen omfatter bøker utgitt til og med år 2005.

Behovsoppskriftssystemet *Skaff* er en avtale som sier at Kopinor kan gi tillatelse til kopiering som går utover grensene for de generelle kopieringsavtalene. Dette gjelder i forbindelse med behovstrykk av tidligere utgitte fagbøker. Vederlagene fordeles som hovedregel individuelt.

Pensumtjenesten *Bolk* utgjør en sentral del av avtalen mellom Kopinor og universiteter og høyskoler. I henhold til avtalen skal pensum og annet nødvendig lærestoff i form av bokutdrag som kopieres og gjøres tilgjengelig for studenter eller kursdeltagere, registreres for klarering i Bolk. Dette gjelder enten det gjøres tilgjengelig digitalt eller i trykt form, for eksempel i form av kompendier.

Der hvor rettighetshaver ikke blir identifisert og kan få utdelt individuelle vederlag, bli vederlaget overført fra Kopinor til norske medlemsorganisasjoner eller utenlandske rettighetshaverorganisasjoner. Disse vederlagene blir fordelt på tre kategorier, som er norske rettighetshavere, utenlandske rettighetshavere samt samiske rettighetshavere gjennom Sámikopiija. I tillegg settes noe av de kollektive vederlagene av for å møte krav fra rettighetshavere som ikke er organisert i en medlemsorganisasjon, eller er fra land som ikke har en representasjonsavtale.

Vederlag som innbetales til Kopinor for kopiering og annen bruk av åndsverk etter disse avtalene, utbetales av Kopinor som både individuelle og kollektive vederlag.

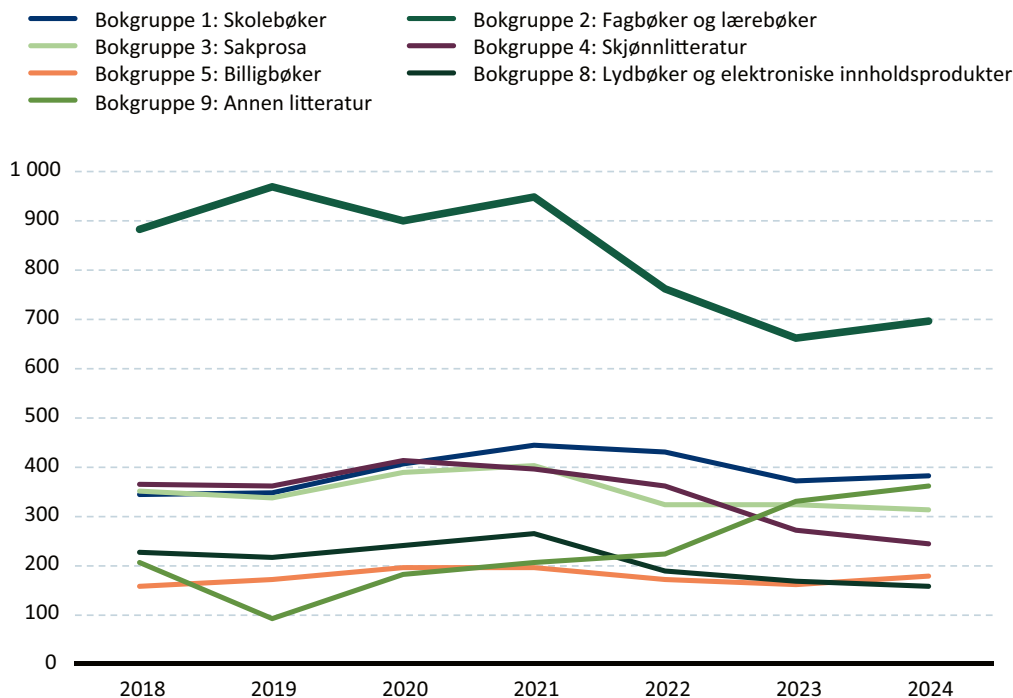
Små endringer i litteraturbransjen

Nedgangen i salgsinntekter kommer også til syne i intervjuer med bransjeaktørene. De peker på at det er solgt færre titler i årene etter 2022, men at salg og strømming av lydbøker har økt. Det har vært en nedgang i salg av topp ti-bøker, men en økning i salg av titler hvor det tidligere har vært mindre salg. Dette vitner om at det er en større bredde i hva konsumentene leser nå enn tidligere.

Leserundersøkelsen 2024 viser at 13% lestefærebøker i 2023 enn de gjorde i 2021 fordi de synes det har blitt for dyrt, noe som er en økning på 4,6% fra 2021¹⁰. Undersøkelsen viser også at det var en liten økning i antallet personer som har lånt bok på bibliotek, fra 32 % i 2021 til 34 % i 2023. De som lånte bøker, lånte i snitt nesten én bok mer i 2023 enn i 2021. Dette sammenfaller med hva vi har hørt av bransjeaktører gjennom intervjuer, hvor de opplever at det leses mer, men av færre.

Lignende tendenser ser vi også i datamaterialet. Inntekten fordelt på antall kjøpte bøker i de ulike bokgruppene er et mål på hvor mye forbrukerne i snitt bruker på en bok i en gitt bokgruppe. Figur 3.12 viser at det under pandemien ble brukt i snitt mer per bok i så godt som alle bokgruppene, men at det i de siste årene har blitt en lavere snittpris. Dette kan peke på at befolkningen er villig til å bruke mindre penger på en bok nå enn under pandemien. Det kan allikevel se ut som at det er en videreføring av trenden før pandemien, og at nedgangen skyldes at befolkningen er tilbake i samme trend som før pandemien. Tallene må tolkes med varsomhet, siden datagrunnlaget for inntekter og antall solgte bøker er hentet inn fra ulike kilder, og at det derfor ikke er et én-til-én-forhold mellom disse.

10 Perceptor & Norstat. (2024). *Leserundersøkelsen 2024*. <https://bokhandlerforeningen.no/bransjefakta/forbrukerundersokelser/leserundersokelsen/leserundersokelsen-2024/>

▸ **Figur 3.12** Beregnet gjennomsnittspris per bokgruppe, 2018–2024

Kilder: Forleggerforeningen, Bokhandlerforeningen, Biblioteksentralen, Bokbasen, Virke og Rambølls spørreundersøkelser om privatpersoners import av litteratur.

Dyrtid og påvirkninger på tilbudet

I intervju med Gyldendal, trekkes det frem at de største endringene for dem er økningene i kostnadene forbundet med både produksjon og salg av bøker. Spesielt blir kostnadene knyttet til arbeidskraft, papir og valutaendringer trukket frem som utgifter som har økt mer enn prisen på bøkene. Dette gjør blant annet marginene for bokhandlerne lavere, noe som igjen kan påvirke små butikker på steder med mindre kundegrunnlag.

Mindre steder og kommuner vil ikke bare ha mindre kundegrunnlag og utfordringer knyttet til bokhandler. Kommuner med under 3 000 innbyggere har i noen grad utfordringer med å oppfylle sine lovpålagte oppgaver¹¹, noe som også kan gjenspeiles i for eksempel åpningstider eller bemanning av disse oppgavene. Biblioteksektoren kan også slik bli påvirket

11 Brandtzæg, B. A., Lunder, T. E., Aastvedt, A., Thorstensen, A., Groven, S. & Møller, G. (2019). *Utredning om små kommuner*. Telemarksforsking. <https://www.telemarksforsking.no/publikasjoner/utredning-om-sma-kommuner/3455/>

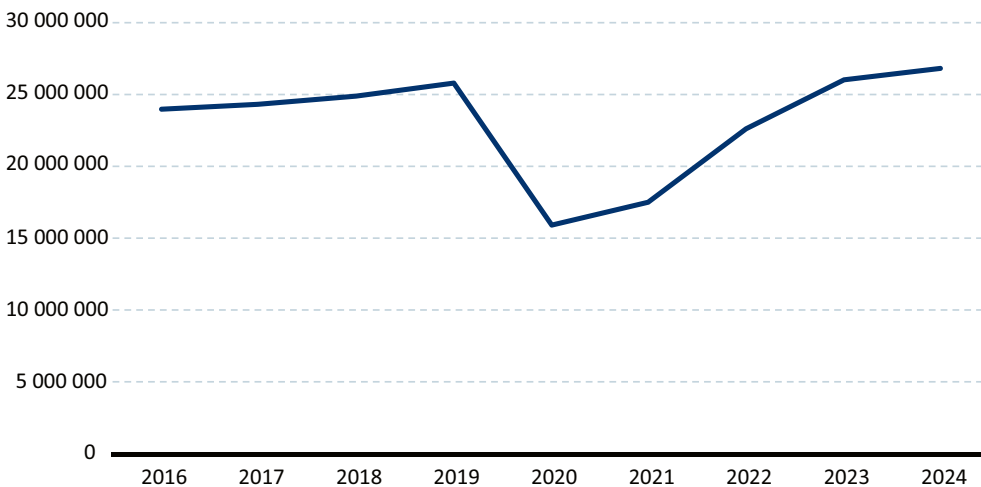
av økte kostnader, gjennom den negative endringen norske kommuner har hatt i sin økonomi.

SSBs statistikk over kommunenes driftsresultat viser en kraftig negativ utvikling fra 2022 til 2024. Netto driftsresultat i 2022 var på 3 prosent av kommunens brutto driftsinntekter, men det sank til -0,4 prosent i 2024. Dette viser at flere kommuner i 2024 måtte bruke av oppsparte midler for å dekke underskuddet¹². Norsk bibliotekforening peker på at en strammere kommuneøkonomi også vil føre til endringer i bemanning, åpningstider og innkjøp til bibliotekene.

Bibliotekene merker en økning de siste årene i både antall lånere og antall utlånte bøker. Dette kommer frem av *Leserundersøkelsen 2024*. Tall fra SSB underbygger dette, og viser at det i 2024 var i underkant av 27 millioner fysiske enkeltbesøk i folkebibliotekene. Dette er et toppår siden 2015, og er i underkant av 1 million flere besøk enn i 2023, som var det forrige toppåret. Spesielt har det vært en økning blant yngre lånere, og det kommer frem av et intervju med Norsk bibliotekforening at antall besøkende øker når det er åpnet nye eller oppussede biblioteklokaler.

Fysiske besøk ved folkebibliotek

Antall besøk, 2016–2024

↘ **Figur 3.13** Fysiske besøk ved folkebibliotek, antall besøk, 2016–2024
Kilde: SSB.

¹² Mariussen, M. (2025). *Ytterligere nedgang i netto driftsresultat*. SSB. <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kommunale-finanser/statistikk/kommuneregnskap/artikler/ytterligere-nedgang-i-netto-driftsresultat>

Norsk bibliotekforening forteller også at de har sett en «boost» i flere byer, men «hos små lokale biblioteker er det ikke samme utviklingen.» Endringen i besøks- og utlånstall kan derfor synes å heller være et resultat av opprusting av bibliotekene enn endringene i folks privatøkonomi.

Man ser godt hvor det er nyåpnede og nyrenoverte biblioteker, som får en boost på besøk og lån.

Bibliotekforeningen

For bokhandlene har de økte kostnadene knyttet til både produksjon og salg gjort at lønnsomheten har gått ned. Selv om både Ark og Norli viser positive driftsinntekter for 2023 og 2024, virker driftsresultatene å være omtrent likt hvert år. Dette kan peke på at marginene på salg blir lavere. Dette hører vi også fra bokbransjen. På sikt vil lavere marginer og dårligere lønnsomhet på salg av bøker kunne føre til at tilbudet blir mindre, spesielt på steder hvor det er mindre bokhandler som har mindre kundegrunnlag og mindre salg.

Små kommuner kan slik komme i en skvis, hvor man både kan stå i fare for å miste bokhandlene på grunn av lavere lønnsomhet, og også ser at bibliotektilbudet i kommunen blir innskrenket på grunn av kommuneøkonomien. I et intervju med Norsk bibliotekforening blir det pekt på at dette kan være uheldig for kommunesektoren, hvor bibliotekene ikke bare nødvendigvis skal låne ut bøker, men er en del av både helsetilbudet og det utvidede kulturtilbudet i små kommuner. Kommunene kan slik risikere å miste mer enn bare tilbudet om utlån av bøker, men også en del av det totale tilbudet kommunene tilbyr.

Endringer i folks lesevaner og økonomiske påvirkninger på bransjen

Leserundersøkelsen 2024 viser at det er færre i befolkningen som har konsumert en bok i 2023, men at det samtidig er en liten økning i antallet leste bøker per person. De fleste leser fremdeles på norsk, og de aller fleste leser i papirformat. Det er samtidig noe bevegelse, og man ser en økning både i antallet som leser på andre språk enn norsk, og i bruk av strømmetjenester eller e-bøker. Økningen i bruk av digitale produkter er i stor grad blant de som allerede leser bøker, og de fleste bruker digitalt produkter som et tillegg til papirbøker.

I et intervju med Bokhandlerforeningen viser de til at det samlede boksalg har falt noe de siste årene, samtidig som salget fordeles på et

stadig større antall titler. Tilgangen på et stort mangfold av bøker gir leserne flere valgmuligheter, og støtter det litteraturpolitiske målet om god og variert litteratur i hele landet. Samtidig utfordres lønnsomheten, ettersom de fleste titler selger relativt få eksemplarer. Foreningen peker også på at bestselgerne utgjør en mindre del av totalsalget enn før, noe som er en utfordring fordi nettopp disse bøkene ofte skaper oppmerksomhet rundt litteratur og bidrar til å stimulere leselyst.

Bibliotekene opplever også at det har blitt mindre press på topp tittelene. I et intervju sier Bibliotekforeningen at antallet titler som lånes ut, har økt, mens bestselgerne har færre utlån enn tidligere. Dette blir knyttet opp mot blant annet Kulturrådets innkjøpsordninger, som tilrettelegger for og bidrar til bredde i sjangre. Bransjeaktørene trekker frem at man gjennom ulike typer ordninger som denne når et litteraturpolitisk mål, men at det får økonomiske innvirkninger på bransjen.

En annen trend blant forbrukerne er at mer leses på engelsk. Aktører fra litteraturbransjen peker på at det er vanskelig å konkurrere med norske oversettelser av internasjonale titler, og denne trenden merkes spesielt innenfor sjangeren *romantasy*, som har trekk fra både romantikk og fantasy. Denne internasjonale trenden har smittet over på norske forbrukere, og det ser ut til å være en tilvekst i lesermarkedet her. Siden bøkene stort sett er av utenlandske forfattere, bidrar kun en liten del av inntektene til vekst i Norge. Det innebærer at det er potensial for vekst innen norske inntekter i sjangeren, som man enn så lenge ikke har klart å utnytte.

▾ **Tekstboks 3.3** Regjeringens leselyststrategi

Regjeringen ved Kultur- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet la i 2024 frem strategien *Sammen om lesing – Leselyststrategien 2024–2030*. Bakgrunnen for strategien er en synkende trend i leselyst hos norske barn og unge, noe som også har ført til dårligere leseferdigheter enn tidligere. Formålet er å snu trenden gjennom å tilrettelegge for at barn og unge skal få livslang leseglede og utvikle gode leseferdigheter. Dette skal gjøres gjennom tiltak som retter seg inn mot leseopplæring, å styrke tilgangen til variert litteratur og å sikre formidling av variert litteratur. Biblioteket blir trukket frem som en naturlig del av arbeidet med leselyststrategien.

Biblioteket har også fått oppmerksomhet gjennom Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementets nasjonale bibliotekstrategi *Rom for demokrati og danning*, som ble lansert i 2019. Strategien varte i utgangspunktet fra 2020 til 2023, men ble utvidet til å vare ut 2025 på grunn av at

pandemien preget de første to årene av strategien. Strategien følger tre hovedlinjer: formidling, samarbeid og utvikling og infrastruktur, og har som formål å fortsette arbeidet med å utvikle bibliotekene til å være relevante og viktige kunnskapsinstitusjoner, hvor en del av bibliotekets oppdrag er å danne og opplyse befolkningen.

På tross av arbeidet med å utvikle biblioteket som en viktig del av sivilsamfunnets kunnskaps- og kulturutvikling ser Norsk bibliotekforening utfordringer i fremtiden. Foreningen peker på at bibliotekene blir godt besøkt og stadig låner ut mer, spesielt til de yngre, men at de er redd for at økte utgifter i kommunal sektor i dyrtid vil påvirke tilgjengeligheten. Selv om kommunene er lovpålagt å ha et bibliotek, legger ikke lovverket føringer på omfanget. Dette kan føre til at kommuner blant annet må kutte i bemanning og åpningstid.

3.3 Samlede inntekter fra utlandet

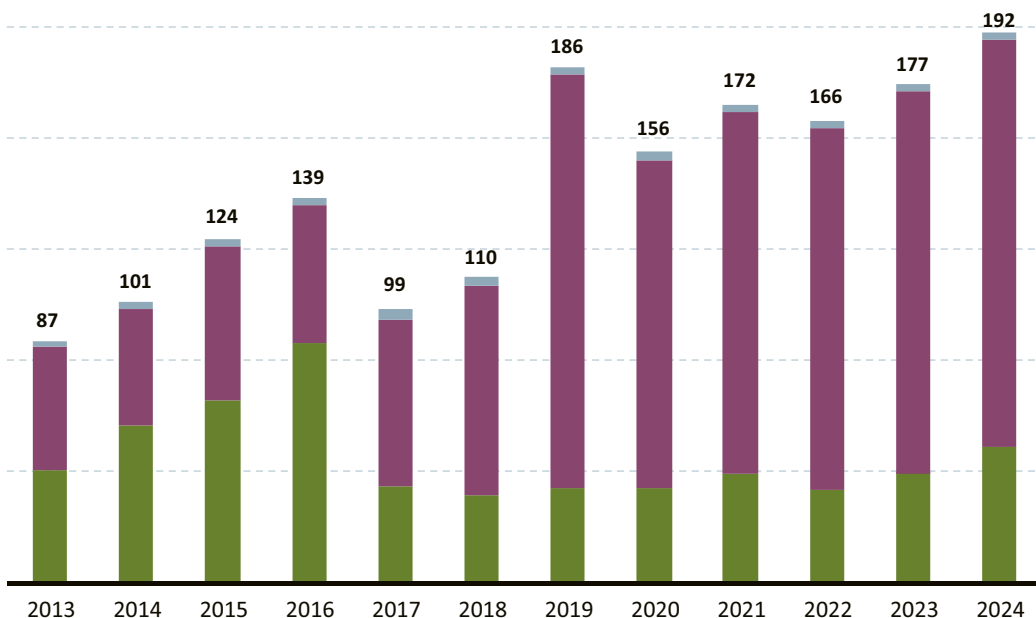
De samlede inntektene til litteraturbransjen i Norge fra utlandet er beregnet til å utgjøre 177 millioner kroner i 2023 og 192 millioner kroner i 2024, som vist i figur 3.14. Dette er 26 millioner kroner mer enn i 2022, noe som utgjør en oppgang på 16 prosent. Forlagenes inntekter fra direkteeksport utgjorde 40 millioner kroner i 2023 og 49 millioner i 2024, noe som gir en oppgang på 22 prosent fra 2022 til 2024. Inntekter fra salg av rettigheter, samproduksjon og royalties fra utlandet var på 134 millioner kroner i 2023 og 140 millioner kroner i 2024. Inntekter fra vederlag som utbetales til norske aktører fra Kopinors søsterorganisasjoner i utlandet gjennom Kopinor, var på 2,5 millioner kroner i 2023 og 2,7 millioner kroner i 2024, som er på nivå med eller litt høyere enn i 2022, hvor disse inntektene utgjorde 2,5 millioner kroner.

Forlagenes direkteeksport har et brudd i tidsserien fra 2016 til 2017, hvor inntektene sank med over 40 millioner kroner. Bakgrunnen for dette er at Forleggerforeningen omklassifiserte en aktør fra eksport i sine tall fra og med 2017.

Inntektene fra salg av rettigheter, samproduksjon og royalties er hentet inn fra forlag og agenter i samarbeid med NORLA, Senter for norsk litteratur i utlandet. For 2024 er disse tallene fremstilt i rapporten *The Value of Nordic Literary Exports 2024*. Inntektene for 2023 er basert på et estimat av tidligere inntekstall. Frem til og med målingen for 2018 var det kun norske forlagsagenter eller frittstående norske agenter som rapporterte tall til statistikken. Fra og med 2019 har vi også hentet inn tall fra utenlandske agenter som representerer norske forfattere i utlandet. Fra *Kunst i tall 2022* har vi i samråd med NORLA forenklet rapporteringen for de utenlandske agentene, noe som kan ha bidratt til økt antall svar i årene som følger.

I arbeidet med forenklingen fikk vi også inn tall vi manglet for 2019 og 2021 fra et utenlandsk agentur med stor omsetning. Dette gjør at inntektene for disse årene er betydelig høyere enn foregående år.

- Direkteeksport fra forlag
- Samproduksjon, royalties og salg av rettigheter
- Opphavsrettsrettslige inntekter (Kopinor)

Samlede inntekter fra utlandet

2024

192

millioner kroner

Endring i inntekter fra utlandet

2023–2024

+16 %

Årlig endring i inntekter fra utlandet

2013–2024

+7 %

	2013 MNOK	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Direkteeksport fra forlag	41	57	66	86	35	31	34	34	39	33	40	49
Salg av rettigheter, samproduksjon og royalties	44	42	55	50	60	75	149	118	130	130	134	140
Opphavsrettslige inntekter, Kopinor	1,8	2,6	2,9	2,6	4,1	2,9	2,7	3,4	2,9	2,5	2,5	2,7
Samlede inntekter fra utlandet	87	101	124	139	99	110	186	156	172	166	177	192

▸ **Figur 3.14** Litteraturbransjens samlede inntekter fra utlandet, 2013–2024, i MNOK

Kilder: Forleggerforeningen, NORLA og Kopinor.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Visuell kunst i tall

Omsetningen på det visuelle kunstfeltet fortsetter å ligge på et historisk høyt nivå, med rekordomsetning i 2023 og en omsetning i 2024 som er på linje med den forrige rekordmålingen i 2022. Den høye omsetningen i 2023 skyldes usedvanlig store importverdier, men de øvrige inntektskildene tyder på at veksten siden 2020 har hatt en vedvarende effekt i bransjen. Det virker å være en generell positiv trend for forbrukeres interesse for visuell kunst, som viser seg både i salg og besøkstall ved museene. Bransjen selv sier at de fremdeles merker gode tider for salg av kunst, men opplever at marginene har blitt mindre som følge av høyere utgifter. Dette er i likhet med utviklingen i de andre kunstbransjene for 2023 og 2024.

4.1 Samlede inntekter i den visuelle kunstbransjen

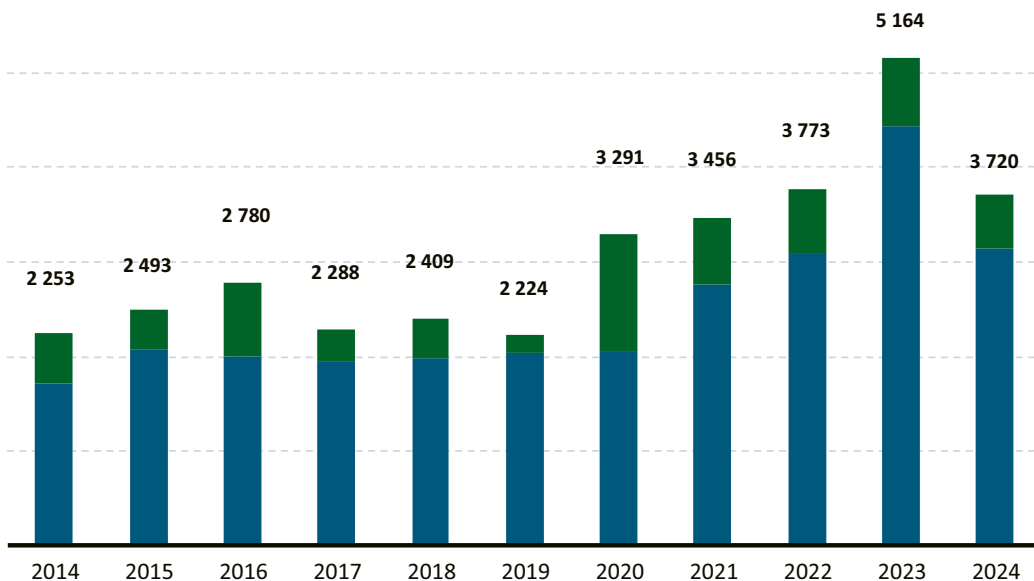
Den visuelle kunstbransjens samlede omsetning i 2023 er beregnet til i underkant av 5,2 milliarder kroner, jamfør figur 4.1. Omsetningen økte med 37 prosent fra 2022, etter en økning på 9 prosent fra 2021 til 2022. Fra 2023 til 2024 gikk omsetningen ned igjen med 28 prosent, til rett i overkant av 3,7 milliarder kroner. Dette er altså noe lavere enn i 2024, men på lignende nivå som i 2022. Den årlige omsetningsveksten fra 2014 til 2024 er på 5 prosent.

Den svært høye omsetningen i 2023 kommer i all hovedsak av at det ble importert verk for dobbelt så høye summer som både året før og året etter. Det har vært en generell vekst i import av verk fra utlandet siden 2014, men 2023 skiller seg likevel betydelig fra denne trenden.

Omsetningen i Norge i 2024 er litt høyere enn hva den var i 2022, og høyere enn noe annet år før det. I 2021 var det et hopp i den norske omsetningen, som den gang ble beskrevet som en effekt av at store deler av befolkningen tilbrakte mer tid i hjemmet. Nå ser vi imidlertid at veksten ikke bare har holdt seg, men fortsatt, noe som tyder på at omsetningen i den visuelle kunstbransjen i Norge har befestet seg på et nytt, høyere nivå enn hva som har vært tilfellet tidligere.

Inntektene fra utlandet varierer mye fra år til år, ofte avhengig av salg av enkeltverk. I 2023 og 2024 var de på henholdsvis 725 og 575 millioner kroner. Dette er sammenlignbart med tidligere år – høyere enn gjennomsnittet, men lavere enn både 2016 og 2020.

■ Inntekter i Norge ■ Inntekter fra utlandet

Samlede inntekter
2024

3 720

millioner kroner

Årlig endring
2014–2024

+5 %

Endring i 2023
2022–2023

+37 %

Endring siste år
2023–2024

–28 %

	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Inntekter i Norge	1 725	2 084	2 002	1 952	1 987	2 049	2 062	2 763	3 078	4 439	3 145
Inntekter fra utlandet	528	409	777	336	422	175	1 229	693	695	725	575
Samlede inntekter	2 253	2 493	2 780	2 288	2 409	2 224	3 291	3 456	3 773	5 164	3 720

↘ **Figur 4.1** Den visuelle kunstbransjens samlede inntekter, 2014–2024, i MNOK

Kilder: Bildende Kunstneres Hjelpesfond (BKH), Billedkunst Opphavsrett i Norge (BONO), SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge (KiN), Kulturrådet, Kunst i Skolen, Kunst på arbeidsplassen, Kulturtanken, Billedhoggerforeningen, Den kulturelle skolesekken, Norwaco, Kopinor og egen kartlegging blant enkeltgallerier.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Note 2: Se metodekapittelet 6.5 for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

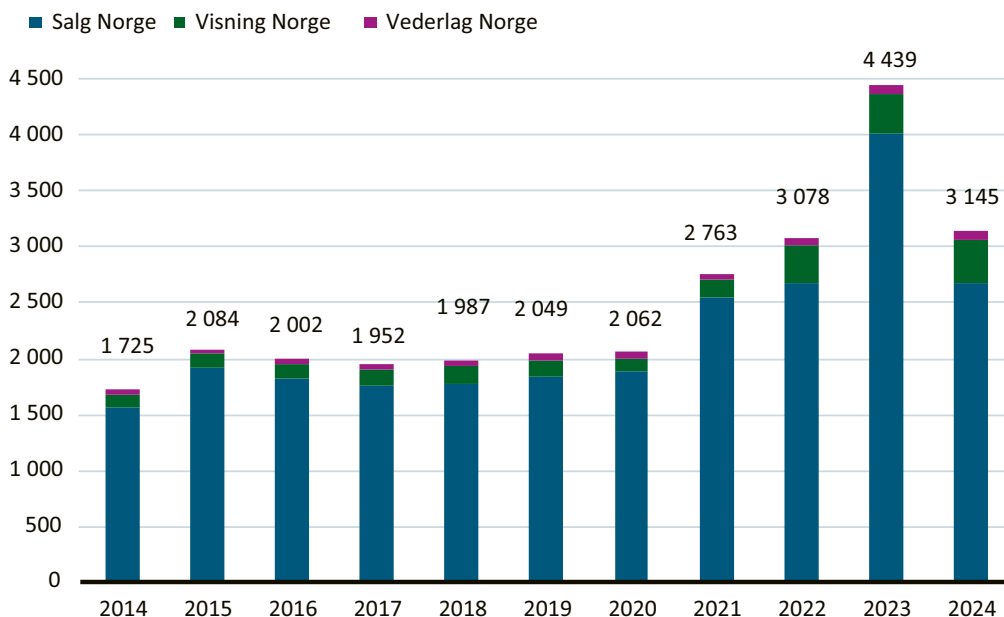
4.2 Samlede inntekter i Norge

Den samlede omsetningen i Norge omfatter inntekter fra salg av visuell kunst, visningsinntekter og vederlags- og opphavsrettsinntekter. Fordeelingen av inntektene mellom salg, visning og vederlag/opphav har holdt seg relativt stabil siden målingen startet i 2014, med unntak av i 2023, da salgsinntektene representerte en noe større andel enn tidligere år. Salgsinntektene er den klart største inntektskategorien, og utgjorde 90 prosent i 2023 og 85 prosent i 2024.

I 2023 var den samlede omsetningen i Norge 4,4 milliarder kroner, hvilket var en økning på hele 44 prosent fra 2022. Veksten i samlede inntekter kan i hovedsak forklares av vekst i inntektene fra kjøp og salg av visuell kunst, herunder import av verk fra utlandet. Salgsinntektene alene utgjorde 4 milliarder kroner i 2023, hvilket er en økning på 50 prosent fra 2022. Den samlede omsetningen i Norge gikk ned til 3,1 milliarder i 2024, hvorav 2,7 milliarder kom fra kjøpt og salg. Dette er omtrent det samme som i 2022 og litt høyere enn i 2021, men vesentlig høyere enn alle tidligere år.

Visningsinntektene virker også å ha befestet seg på et høyere nivå enn i perioden 2014 til 2021. I 2023 var disse inntektene på 353 millioner kroner, mens det i 2024 var på 388 millioner kroner. Dette er en total økning på 16 prosent fra 2022 til 2024.

Vederlags- og opphavsinntektene i Norge utgjorde 70 millioner i 2023 og 80 millioner kroner i 2024, som er de to beste årene siden målingene startet. Denne inntektskategorien har hatt en jevn stigning siden 2014.

Samlede inntekter
2024

3 145

millioner kroner

Årlig prosentvis endring
2014–2024

+8 %

Endring siste år
2023–2024

–29 %

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK
Salg av visuell kunst	1571	1921	1828	1759	1770	1848	1897	2555	2676	4016	2677
Visningsinntekter	115	121	129	144	167	145	105	152	334	353	388
Vederlag og opphavsrettsinntekter	40	42	45	49	50	56	61	56	68	70	80
Samlede inntekter i Norge	1 725	2 084	2 002	1 952	1 987	2 049	2 062	2 763	3 078	4 439	3 145

▾ **Figur 4.2** Samlede inntekter i Norge, 2014–2024, i MNOK

Kilder: BKH, BONO, SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge (KiN), Kulturrådet, Kunst i Skolen, Kunst på arbeidsplassen, Kulturtanken, Billedhoggerforeningen, DKS, Norwaco, Kopinor og egen kartlegging blant auksjonshus.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Inntekter fra salg av visuell kunst

For å kartlegge omsetningen fra salg av visuell kunst i Norge benytter vi hovedsakelig statistikk over avgiftspliktige salg av verk. Ethvert kjøp av kunstverk over 2 000 kroner som er tilbudt til allmennheten eller som skjer med sikte på offentlig visning, underlegges avgiftsplikt. Offentlige salg av

kunstverk under 2 000 kroner, privat salg direkte fra kunstneres atelierer og import av visuell kunst til Norge er ikke avgiftspliktig. Vi samler derfor inn tall over denne omsetningen separat og skiller dem også fra hverandre i statistikken.

Den største endringen vi finner mellom 2022 og 2024, er endringene i importinntekter fra 2022 til 2023. Fra 2022 til 2023 økte importinntektene fra visuell kunst fra 1 278 millioner kroner til 2 717 millioner kroner, noe som utgjør en vekst i import av visuell kunst på 113 prosent. Dette er de høyeste importtallene siden målingen startet i 2014, med god margin. Endringene i omsetningen fra import bidrar til en total vekst i salgsinntekter av visuell kunst i Norge på 50 prosent fra 2022 til 2023. Det er imidlertid ingen vedvarende vekst, og omsetningen fra import av visuell kunst går tilbake til en lavere verdi i 2024 enn ved 2022-målingen. Sammenligning av importinntekten i 2022 og 2024 viser en nedgang på 8 prosent, som tilsvarer 101 millioner kroner.

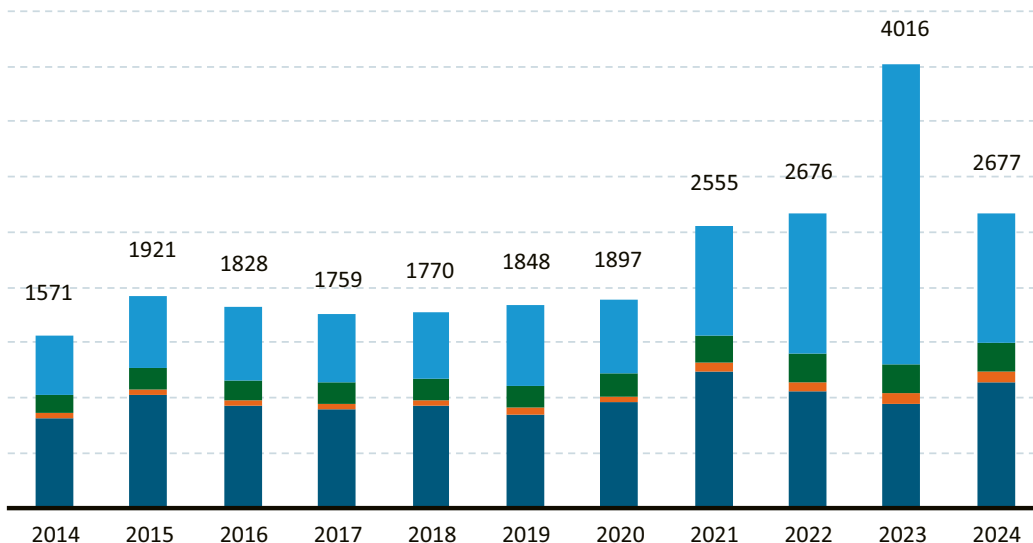
Dersom vi sammenligner 2022 og 2024, ser vi ingen nevneverdig vekst i den totale salgsomsetningen i Norge. Vi kan derimot se at det er en vekst i offentlige salg både under og over 2 000 kroner, og en vekst i private salg fra eget atelier. Offentlige salg over 2 000 kroner synker med 100 millioner kroner fra 2022 til 2023, fra 1 054 millioner kroner til 954 millioner kroner, men øker med 185 millioner kroner fra 2023 til 2024 til 1 139 millioner kroner. Totalt er det en økning på 8 prosent fra 2022 til 2024. Offentlige salg under 2 000 kroner øker fra 88 millioner kroner i 2022 til 96 millioner kroner i 2024, som tilsvarer en økning på 9 prosent. Privat salg fra eget atelier øker fra 255 millioner kroner i 2022 til 265 millioner kroner i 2024, som er en økning på 4 prosent.

Samlet sett viser tallene en positiv utvikling siden målingene startet i 2014. Fra 2014 til 2024 har omsetningen hatt en gjennomsnittlig årlig vekst på 7 prosent. Den gjennomsnittlig årlige veksten i perioden fra 2014 til 2022 var derimot kun 3 prosent, og det er først siden 2021 av salgsomsetningen har vokst i noen betydelig grad. Da økte omsetningen fra salg av visuell kunst med over 650 millioner kroner på ett år. Deler av økningen kom fra en statlig stimulering til innkjøp av kunst, der Stortinget bevilget 51 millioner kroner til 15 museer for innkjøp av totalt 908 kunstverk. Størsteparten av veksten har likevel kommet fra private innkjøp, en utvikling som vedvarer.

Omsetningsnivået fra 2021 ser ut til å ha befestet seg i markedet, og etter et fall i offentlige salg over 2 000 kroner fra 2021 til 2023 er det nå igjen på vei opp. Endringene fra 2022 til 2024, sett bort fra rekordåret for import av visuell kunst i 2023, tyder på at flere kjøper kunst innad i Norge nå enn før. Økt omsetning i de andre kategoriene kan også peke på at

dyrtid ikke har hatt en stor innvirkning på folks ønske om å kjøpe visuell kunst. Den økende interessen for visuell kunst som vi så under pandemien, virker ikke å være kortvarig, men ser ut til å ha bidratt til å endre markedet sammenlignet med før pandemien.

- Offentlig salg over 2000 kr
- Offentlig salg under 2000 kr
- Privat salg (fra eget atelier)
- Import av visuell kunst

Årlig endring i salgsomsetning
2014–2024

+7 %

Årlig endring import
2014–2024

+3 %

Endring import
2022–2023

+113 %

	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Offentlig salg over 2 000 kr	818	1 023	928	893	928	856	970	1 244	1 054	954	1 139
Offentlig salg under 2 000 kr	50	61	58	56	59	56	49	70	88	87	96
Privat salg (fra eget atelier)	169	185	178	186	188	196	211	255	255	258	265
Import av visuell kunst	534	652	664	623	595	741	667	986	1 278	2 717	1 177
Samlet salgsomsetning i Norge	1 571	1 921	1 828	1 759	1 770	1 848	1 897	2 555	2 676	4 016	2 677

▾ **Figur 4.3** Samlet salgsomsetning i Norge, 2014–2024, i MNOK

Kilder: BKH, BONO, SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Norske Kunsthåndverkere, KiN, Kulturrådet og egen kartlegging blant enkelte auksjonshus.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Den økende interessen for visuell kunst som vi så i pandemiårene, virker fremdeles å gjelde. Dette bekreftes også i intervju auksjonshuset Blomqvist, som opplever å ha gode salgstall i 2024. Samtidig har bakteppet de siste årene vært nasjonale og internasjonale uroligheter, og aktører og forbrukere har måtte håndtere kostnadsøkninger i form av dyrere strøm og prisstigninger, samt flere rentehevinger og en svekket kronekurs. Til tross for økte salgstall opplever ikke aktørene at de klarer å gjøre opp for de økte kostnadene. De beskriver en trangere økonomi og lavere marginer. Selv om interessen for visuell kunst fremstår høyere enn tidligere år, er det mulig at endringer i bransjeaktørenes utgifter vil kunne påvirke tilbudet på sikt.

Det er samtidig ikke alle segmentene av bransjen som opplevde at 2023 og 2024 var år med god omsetning. I en samtale med Galleri Zink forteller de at de opplevde synkende omsetning i årene etter pandemien. De peker blant annet på at mange i befolkningen har fått en dyrere hverdag, og opplever i likhet med resten av bransjen økte kostnader. Samtidig peker de på at det er store variasjoner, og at man gjerne må se to–tre regnskapsår i sammenheng. De forteller at de nå opplever økt interesse for og kjøp av kunst.

Fordeling av salg på ulike salgs- og kjøpskanaler

Hvis vi ser bort ifra import, var 2024 et svært bra år for salg av kunst i Norge. Året så den høyeste målte omsetningen i både salg under 2 000 kroner og salg direkte fra atelier, og salg av verk over 2 000 kroner er kun slått av rekordåret 2021. Selv om det har vært betydelige svingninger fra år til år, har det i gjennomsnitt vært en årlig omsetningsvekst i salg av avgiftspliktige verk på 11 prosent fra 2014 til 2024.

Nedgangen fra 2021 til 2023 kan ses i sammenheng med pandemien, og at det var en større andel kjøpere av visuell kunst når andre muligheter for å oppleve kultur var svært begrenset eller ikke til stede. At vi kjøpte mindre kunst i 2022 og 2023, kan i så fall skyldes en kombinasjon av at samfunnet åpnet opp igjen, og at mange av de som ønsket å kjøpe kunst, allerede hadde gjort det i 2021. At inntektene nå øker igjen fra 2023 til 2024, kan derimot tyde på at interessen fremdeles er sterk.

I en samtale med den digitale kunsthandelen Atelie i *Kunst i tall 2022* sa de at pandemien har «tvungsdigitalisert» flere kunstnere som følge av behovet for å stå mer på egne ben. Digitaliseringen har dermed gitt kunstnerne flere måter å formidle sitt arbeid på og muligheter for å komme i direkte kontakt med kunder og andre aktører. Sett i sammenheng med avgifter fra salg via forening eller enkeltpersoner, som fremdeles er på et

markant høyere nivå enn før 2020, kan det tyde på at utviklingen innen salg via digitale plattformer eller nettgallerier kan ha påvirket bransjen positivt.

Dette kommer også frem i et intervju med Blomqvist i år. De kan fortelle at de etter lanseringen av nye auksjonssider i 2023 har fått 10 000 nye brukere hvert år, og at de slik utvider markedet. Samtidig peker de på at slike investeringer ikke bare er en enkeltkostnad, men at det er dyrt å opprettholde gode løsninger for kundene på nett. Dette er med på å øke kostnadene, og kommer i tillegg til den generelle prisøkningen i samfunnet. Hvordan denne utviklingen går fremover, er derfor usikkert.

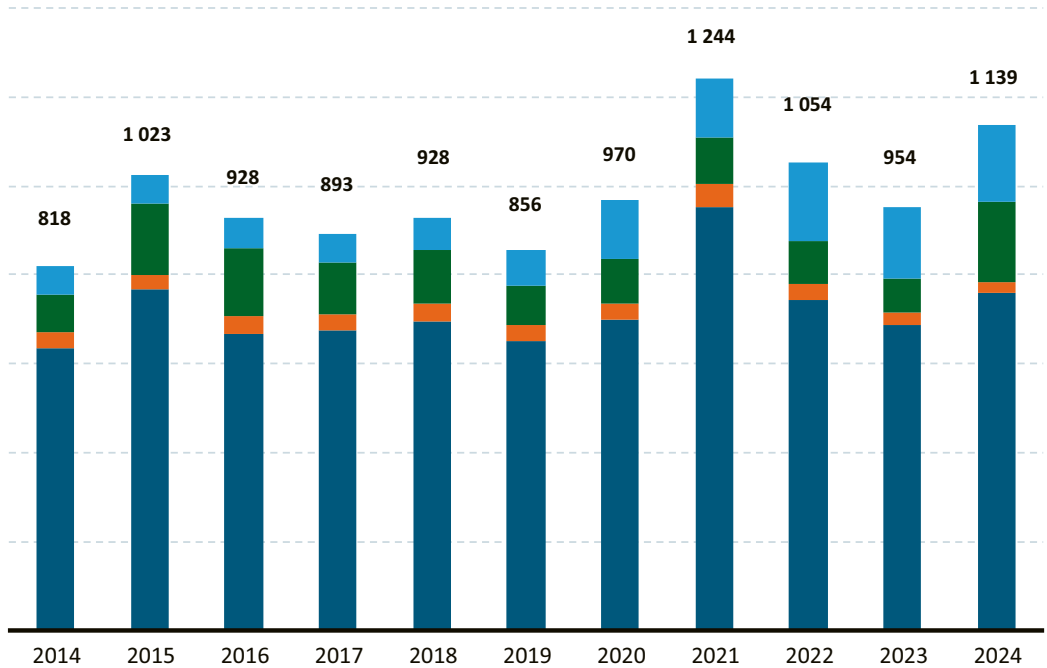
Kunstavgiftspliktige salg fra gallerier, kunsthandlere og auksjonshus viste en svak oppgang på 2 prosent fra 2022 til 2024, jamfør figur 4.4. Denne kategorien representerer 67 prosent av de totale inntektene som er gjenstand for kunstavgift, og har derfor den mest betydningsfulle innvirkningen på den samlede utviklingen i avgiftspliktige salg. Omsetningen herfra falt først fra 745 millioner kroner i 2022 til 688 millioner kroner i 2023, før det nå øker igjen til 761 millioner kroner. Denne kategorien hadde sin høyeste omsetning i 2021 med 955 millioner, noe som vil si at inntektene for 2024 er 20 prosent lavere enn toppåret. Samtidig er det verdt å merke seg at omsetningen var på sitt tredje høyeste nivå i 2024, kun slått av 2021 og 2015 – som begge var år hvor enkeltverk utgjorde store deler av den totale omsetningen.

Den største endringen, og størsteparten av den samlede veksten i avgiftspliktige salgsumsetningen, er i offentlige institusjoner. Her har det vært en økning på 86 prosent, fra 96 millioner kroner i 2022 til 179 millioner kroner i 2024. Noe av veksten kan antakelig knyttes til innkjøp i forbindelse med utbyggingen av det nye regjeringskvartalet, men det er vanskelig å stadfeste siden vi kun vet at det er satt av midler, men ikke når disse blir betalt ut. 2024 har den høyeste omsetningen på dette segmentet siden 2014, men representerer også et segment som varierer mye fra år til år. Omsetningen herfra var for eksempel 89 millioner kroner i 2014 og 159 millioner i 2015.

Omsetning fra foreninger/enkeltpersoner ligger på omtrent samme nivå i 2024 som det gjorde i 2022, men med en liten nedgang fra 177 til 176 millioner kroner. Veksten i denne kategorien har vært særlig sterk gjennom perioden fra 2014 til 2022, og ser nå ut til å ha flatet ut.

Omsetningen fra kunstavgiftspliktige salg fra kunstforeninger og kunstsentre ser derimot en fortsatt nedgang, og er nå på sitt laveste målte nivå. Årets måling representerer en nedgang over to år på 38 prosent, fra 37 millioner kroner i 2022 til 23 millioner kroner i 2024.

- Gallerier/Kunsthandlere
- Kunstforeninger/-sentre
- Offentlige institusjoner
- Foreninger/enkeltpersoner

Gallerier/kunsthandlere
2023–2024

+11 %

Offentlige institusjoner
2023–2024

+136 %

Foreninger og enkeltpersoner
2023–2024

+7 %

	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Gallerier/kunsthandlere	635	769	669	677	694	653	699	955	745	688	761
Kunstforening/ –senter	37	31	39	34	40	35	36	51	37	26	23
Offentlige institusjoner	86	159	152	117	121	89	101	102	96	76	179
Foreninger/enkeltpersoner	60	64	69	66	73	79	134	136	177	164	176
Omsetning offentlig salg	818	1 023	928	893	928	856	970	1 244	1 054	954	1 139

↘ **Figur 4.4** Offentlig salg over 2 000 kr, fordelt på aktørtyper, 2014–2024, i MNOK

Kilde: BKH.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Førstehåndssalg, annenhåndssalg og bestillingsverk

Ved innbetaling av kunstavgift skilles det mellom førstehåndssalg, annenhåndssalg (videresalg) og salg knyttet til utsmykkingsoppdrag, bestillingsverk og lignende. Det skyldes at det er den som blir eier av verket, som er ansvarlig for innbetaling av kunstavgiften ved bestillingsverk¹³, mens det ved øvrig salg er selger eller formidler som er ansvarlig for innbetaling.

Det kunstavgiftspliktige førstehåndssalget¹⁴ sank fra 1 051 millioner kroner i 2022 til 989 millioner kroner i 2023, før det igjen øker til 1 097 millioner kroner i 2024, jmfør figur 4.6. Fra 2022 til 2024 er det totalt en oppgang på 4 prosent. Førstehåndssalget i 2024 ser ut til å være på lignende nivå som før pandemien, og har hatt en negativ trend siden toppåret 2021 som nå virker å flate ut. Nedgangen i inntekter fra førstehåndssalg er på 3 prosent fra 2023 til 2024. De er allikevel på et høyere nivå enn gjennomsnittsinntektene fra førstehåndssalg mellom 2014 og 2020.

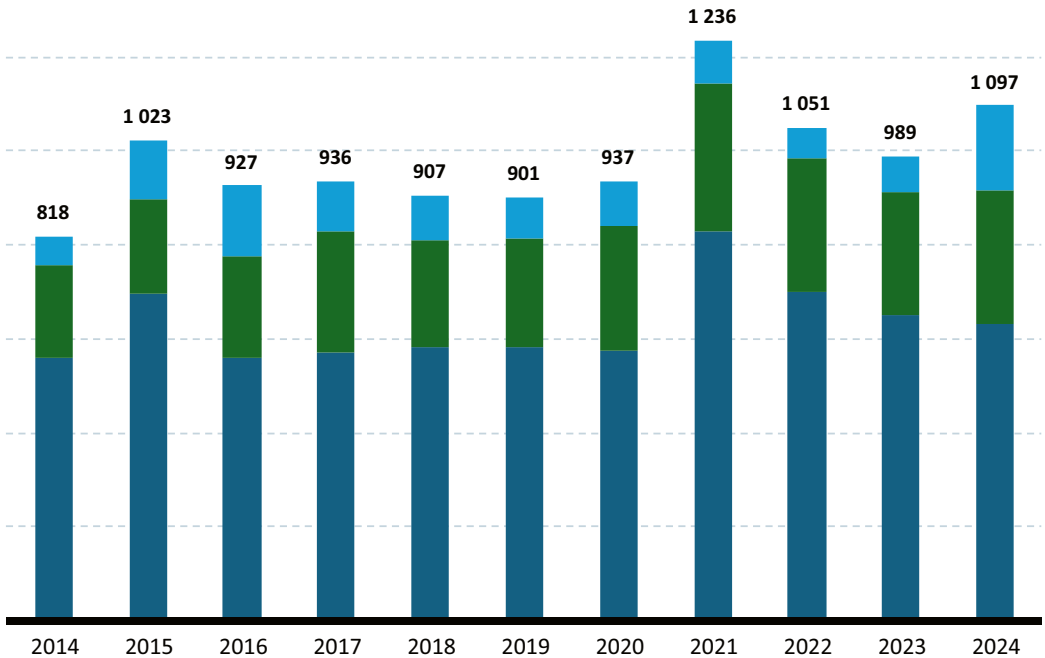
Inntektene fra annenhåndssalget utgjorde 286 millioner kroner i 2024. Det er en økning på 8 prosent fra 2023, men inntektene er nærmest uendret sammenlignet med 2022. Annenhåndsmarkedet har historisk hatt en positiv utvikling siden målingen startet i 2014, med en økning på 8 prosent årlig.

Bestillingsverk er kategorien som har hatt størst prosentvis økning, hvor det økte med 138 prosent fra 2023 til 2024, fra 75 millioner kroner til 179 millioner kroner. Dette er de høyeste målte inntektene for bestillingsverk siden 2014. I 2024 utgjorde denne kategorien 16 prosent av alle inntektene innen offentlige salg basert på kunstavgift. Noe av økningen kommer potensielt fra byggingen av det nye regjeringskvartalet, uten at vi kan direkte spore hvor inntektene kommer fra.

13 Denne kategorien er i tidligere rapporter kalt «utsmykkning».

14 Med annenhåndssalg kan salget være følgerettspliktig. I disse tilfellene har vi i våre beregninger trukket ut følgerettsvederlag og justert det estimerte salget for de tilfellene hvor det er betalt en lavere sats på grunn av følgeretten (se metodekapittel for detaljer).

- Førstehåndssalg
- Annenhåndssalg
- Bestillingsverk*

Førstehåndssalg
2023–2024

–3 %

Annenhåndssalg
2023–2024

+8 %

Bestillingsverk
2023–2024

+138 %

	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Førstehåndssalg	560	698	560	572	582	581	573	829	700	649	632
Annenhåndssalg	196	201	215	257	229	235	268	315	284	264	286
Bestillingsverk*	62	125	151	107	96	86	95	91	68	75	179
Totale avgiftspliktige salg	818	1 023	927	936	907	901	937	1 236	1 051	989	1 097

↳ **Figur 4.5** Avgiftspliktig salg av visuell kunst fordelt på salgstyper, 2014–2024, i MNOK

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

* Tallene i kategorien omfatter kun omsetning innrapportert som offentlig utsmykking, det vil si hvor kjøper/erhverver har betalt kunstavgift. Avgift rapportert av selger (for eksempel når en offentlig institusjon handler i et galleri eller direkte fra kunstner) havner i en av de andre kategoriene.

Statistikk over følgerettspliktig kunstsalg kan også brukes til å undersøke om veksten i salg av visuell kunst skyldes at det omsettes et økt antall kunstverk, eller at kunstverkene selges dyrere enn tidligere. Tallene for den følgerettspliktige omsetningen i Norge fra og med 2015 viser til salget av opphavsrettslig vernede verk til en verdi av over 3 000 euro, der kunstneren har krav på følgerett.¹⁵ Statistikken for den følgerettspliktige omsetningen refererer derfor kun til en begrenset del av markedet, men er allikevel egnet som en indikasjon på prisutviklingen i markedet som helhet.

Inntektene fra det følgerettspliktige kunstsalg økte med 40 prosent fra 2022 til 2024, fra 79,4 millioner kroner til 111,1 millioner. Dette er det høyest målte nivået siden målingen startet. Samtidig ble det samlet sett solgt 18 prosent færre verk i 2024 enn i 2022, fra 675 i 2022 til 555 i 2024. Det er spesielt i prisklassene under 250 000 kroner det har blitt solgt færre verk i 2024 enn i 2022. Statistikken over følgerettspliktig kunstsalg peker derfor på at økningen i salg av visuell kunst fra 2022 til 2024 i all hovedsak kommer av at det har blitt solgt dyrere verk.

Mer spesifikt ble det i 2024 solgt 5 verk for over 2,5 millioner kroner, mens det i 2022 ikke ble solgt noen verk i denne prisklassen. Ellers ble det i 2024 solgt 5 verk for mellom 1 og 2,5 millioner kroner, 21 verk for mellom 0,5 og 1 millioner kroner, og 44 verk for mellom 250 000 og 500 000 kroner. Til sammenligning ble det i 2022 solgt 7, 14 og 47 verk i de respektive prisklassene.

I sum indikerer dette at det ble omsatt færre verk med høy salgsverdi i 2024 enn i 2022, og det er med på å underbygge den generelle trenden med at det blir solgt dyrere og dyrere verk. Til sammenligning ble det mellom 2015 og 2022 solgt til sammen 4 verk på over 2,5 millioner kroner, mens det i 2023 og 2024 alene ble solgt henholdsvis 6 og 5 verk i samme priskategori.

Import av visuell kunst

Inntektene fra import av visuelle kunstverk utgjorde samlet rundt 2,7 milliarder kroner i 2023 og 1,2 milliarder kroner i 2024, jamfør figur 4.7. Fra 2022 til 2023 tilsvarte forskjellen en økning på 113 prosent i inntekter fra import. Fra 2023 til 2024 synker importinntektene, og lander i underkant av 100 millioner under importinntektene i 2022.

¹⁵ Følgerettspliktige kunstsalg gjelder videresalg av opphavsrettslig vernede verk der kunstneren har krav på følgerett. Priskategoriene starter på 3 000 euro, ettersom dette er minstegrensen norske myndigheter har satt for følgeretten. Salg av verk med en pris lavere enn 3 000 euro vil ikke medføre følgerett. Kilde: BONO.

Økningen i import fra 2022 til 2023 stod for 68 prosent av de totale inntektene fra salg av visuell kunst i Norge i 2023, og ville alene kunne utgjort et toppår for salgsinntekter siden målingene startet. De totale importinntektene fra 2023 er de desidert høyeste importinntektene som er målt i tidsperioden, og er litt over 1,4 milliarder kroner høyere enn 2022, som var forrige rekordår. Inntektene er riktig nok ikke vedvarende, og synker rett i underkant av 1,2 milliarder i 2024. Sammenlignet med 2022 er det en tilbakegang på 8 prosent, men dette er fremdeles et bedre år for import av visuell kunst siden målingene startet og frem til 2021. Den årlige veksten i import siden 2014 har vært på 7 prosent.

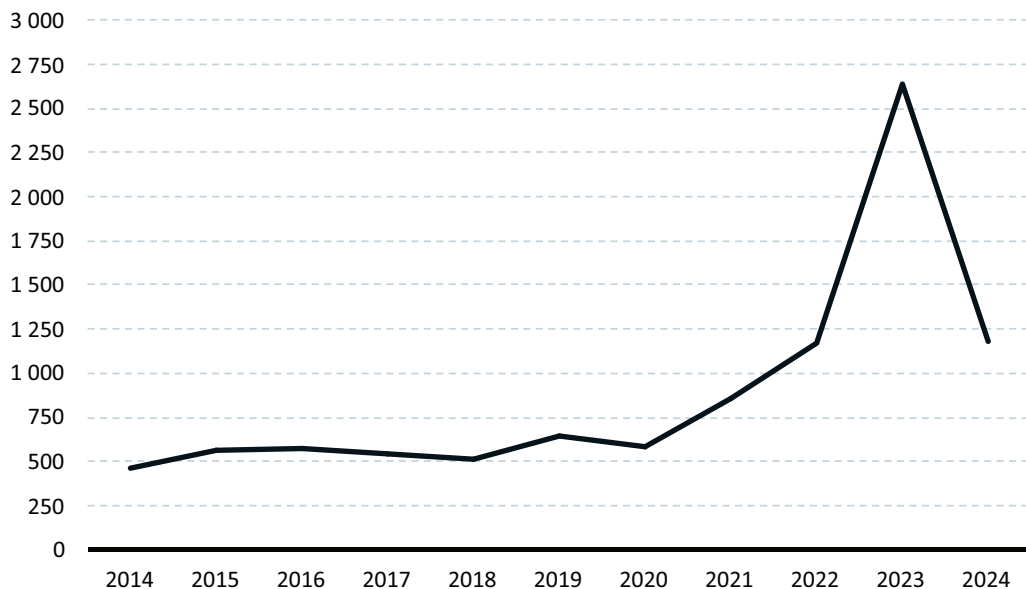
USA var i 2023 det landet det ble importert mest kunst fra, målt i kroner. Til sammen ble det importert visuell kunst for 1 047 millioner kroner. Dette er 851 millioner kroner mer enn snittet for alle foregående år siden 2014, og 677 millioner kroner mer enn toppåret for USA i målingen, som er 2024 med 370 millioner kroner. USA er landet som har eksportert mest visuell kunst til Norge i både 2023 og 2024.

Storbritannia var det landet det ble import nest mest kunst fra i 2023 og 2024, til en sum av 561 millioner kroner i 2023 og 282 millioner kroner i 2024. Kypros, som toppet importinntektene i 2022, var landet som det ble importert tredje mest fra i 2023, med 211 millioner kroner, men det var ingen importinntekter fra dette landet i 2024. Fra 2014 og til nå er det kun i 2022 og 2023 at det har vært registrert importinntekter på over 55 000 kroner fra Kypros.

Det er mye variasjon i importinntekter fra andre land, og listen over de ti landene Norge har mest importinntekter fra, varierer fra år til år. Eksempelvis var det i 2023 importert for 110 millioner kroner fra Spania, mens det i 2024 kun er 13 millioner. Det er derfor vanskelig å spore en utvikling over tid. Vi kan i hvert fall si at man i 2023 så markant høyere importinntekter fra USA og Storbritannia enn tidligere, men at dette faller tilbake til normale inntektsnivåer i 2024.

Data fra tolletaten kan vise antall importerte verk og den totale inntekten fra disse, men gir ikke innsyn i hvem som er kjøper, eller hva som er prisen for enkeltverk.

Kunst i tall 2024

Totale importverdier 2023
2023

2 717

millioner kroner

Vekst i importverdier 2023
2022–2023

+56 %

Land, høyest importverdi fra
2023

USA

1 047 millioner kroner

		2023 MNOK		2024 MNOK
1	USA	1016	USA	370
2	Storbritannia	561	Storbritannia	282
3	Kypros	211	Sveits	144
4	Hongkong	180	Tyskland	95
5	Spania	110	Sverige	70
6	Tyskland	96	Danmark	60
7	Sverige	91	Nederland	40
8	Sveits	79	Frankrike	36
9	Portugal	72	Kina	14
10	Italia	56	Spania	13

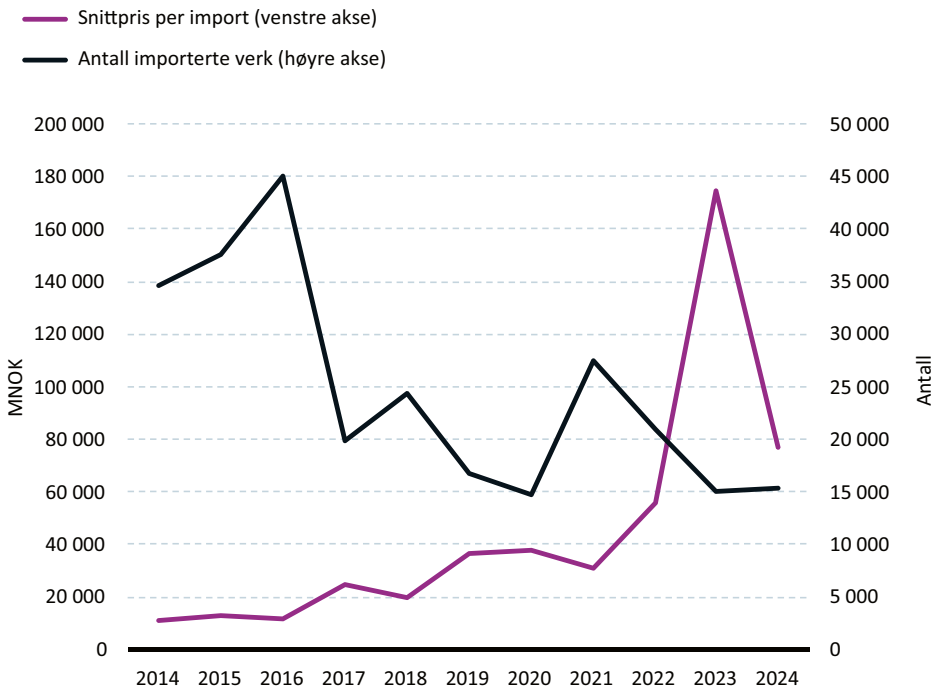
▾ **Figur 4.6** Import av visuell kunst, 2014–2024, i MNOK

Kilder: SSB, Tolletaten.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Tall fra Tolletaten over antall importerte verk gir også anledning til å se om årlige forandringer i importinntekter skyldes færre eller flere importerte verk og/eller endringer i gjennomsnittlig pris per verk. Eksempelvis var snittprisen per verk på sitt laveste nivå (11 432 kroner) i 2016, mens det samme år ble importert klart flest verk (45 053 kroner). Til sammenligning så man i perioden fra 2016 til 2021 en kraftig nedgang i antall importerte verk, mens inntektene fra import av visuell kunst steg markant. Det betyr at veksten i hovedsak kan tilskrives at gjennomsnittsprisen for de importerte kunstverkene steg kraftig. Denne tendensen ser fremdeles ut til å gjelde for det visuelle kunstfeltet.

Antallet importerte verk har blitt redusert fra 2022 til 2023, og videre til 2024. Fra 2023 til 2024 er det en liten økning på 2 prosent, men om man ser på tallene fra 2022 til 2024, viser det en nedgang fra 20 940 til 15 447 verk, altså en nedgang på 27 prosent. Snittprisen per verk økte med hele 211 prosent fra 2022 til 2023. Dette viser tydelig at økningen i importinntekter i 2023 skyldes en økning i prisen per importerte verk, heller enn en økning i omfanget av import. Fra 2023 til 2024 synker snittprisen per import igjen med 56 prosent, og lander noe i overkant av snittprisen i 2022.

▾ **Figur 4.7** Snittpris og antall importerte verk, 2014–2024

Kilder: SSB, Tolletaten.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

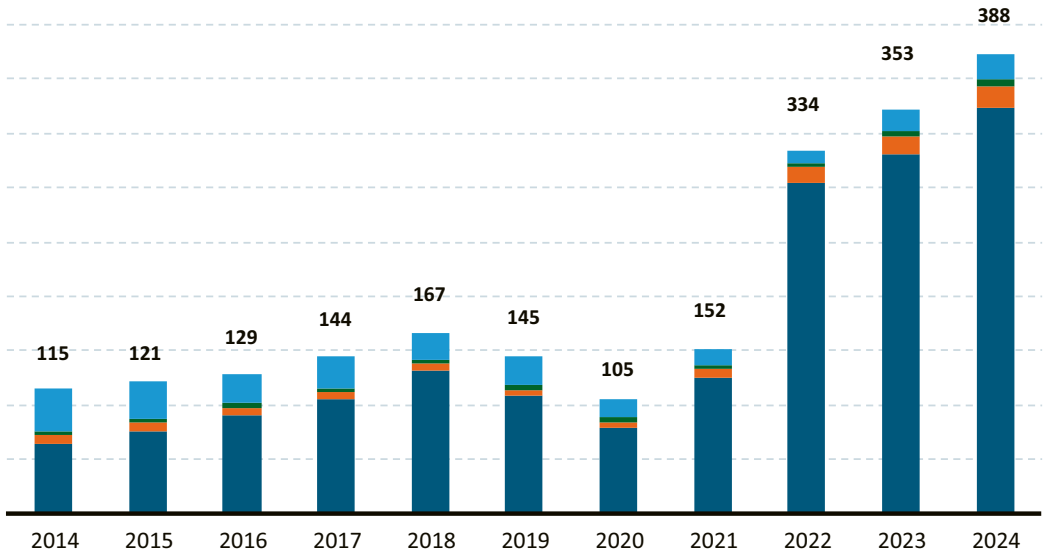
Visningsinntekter

Visningsinntekter for visuell kunst i Norge er inntekter fra publikums betaling for å oppleve visuell kunst. Disse inntektene utgjorde 353 millioner kroner i 2023 og 388 millioner kroner i 2024. Dette tilsvarer en økning på 16 prosent fra 2022. Nivået på visningsinntektene fra 2022 står i sterk kontrast til visningsinntektene for årene 2014–2021, hvor snittinntektene per år var rett i underkant av 135 millioner kroner, men i 2022 er de altså på rett i overkant av 358 millioner kroner. Denne endringen har tidligere blitt tilskrevet effekter av pandemien, men nå ser det ut til at publikums tilstedeværelse i markedet er varig endret.

Billettinntektene, inkludert inntekter fra omvisninger og utlån av audioguider, står for mesteparten av de totale visningsinntektene i Norge. Denne kategorien har hatt en relativ sterk vekst i hele perioden frem til 2021, med unntak av årene 2019 og 2020, med en årlig prosentvis vekst på 10 prosent. Tallene fra 2022 viser en ytterligere kraftig oppgang på 142 prosent fra 2021, og øker ytterligere fra dette nivået med 10 prosent frem til 2024. Økningen kan i stor grad tilskrives åpningen av MUNCH, Nasjonalmuseet og Kunstsilo, da disse museene trakk mange publikummere fra 2022 til 2024.

Utover billettinntektene har inntektene fra de tre andre inntektskategoriene hatt en flat eller delvis negativ utvikling i perioden fra 2014 til 2021, men har siden da økt. Inntektene fra medlemskap i museer og kunstforeninger doblet seg nesten fra 8 millioner kroner i 2021 til 15 millioner kroner i 2022, og har siden da økt med cirka 2 millioner per år i 2023 og 2024. Utleieinntektene har hatt en flat utvikling, men øker fra 4 millioner kroner i 2023 til 7 millioner kroner i 2024. DKS-inntekter har hatt en negativ utvikling mellom 2014 og 2022, men økte fra 11 millioner kroner i 2022 til 21 millioner kroner i 2023, og videre til 23 millioner kroner i 2024. Dette er litt under nivået i forkant av pandemien, og denne veksten kan antakelig tilskrives effekter av pandemien.

- Billettinntekter
- Medlemskapsinntekter
- Utleieinntekter
- DKS-inntekter

Endring visningsinntekter
2023–2024

+10 %

Endring billettinntekter
2023–2024

+13 %

Årlig endring visningsinntekter
2014–2024

+13 %

	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Billettinntekter	65	77	90	106	131	108	79	125	304	330	373
Medlemskapsinntekter	7	7	7	6	8	6	6	8	15	17	19
Utleieinntekter	4	4	4	3	3	4	4	3	4	4	7
DKS -inntekter	39	33	28	29	25	27	16	15	11	21	23
Visningsinntekter samlet	115	121	129	144	167	145	105	152	334	353	388

▸ **Figur 4.8** Visningsinntekter i Norge, 2014–2024, i MNOK

Kilder: Kulturtanken, Kulturrådet, Norske Kunstforeninger, KiN, Kunst i Skolen, Kunst på arbeidsplassen og Billedhoggerforeningen.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Fordelingen mellom de ulike formene for visningsinntekter varierer fra år til år. I 2024 utgjorde billettinntektene 96 prosent av de samlede visningsinntektene for visuell kunst, mens de kun utgjorde 57 prosent i 2014. Andelen inntekter som DKS utgjør i de samlede visningsinntektene, har falt fra 34 prosent i 2014 til 6 prosent i 2024.

Tidligere har flere bransjeaktører vært bekymret for en varig endring i publikums besøksvaner etter pandemien. Nedgangen i antall besøkende med billett på kunstmuseer fra 2019 til 2020 var stor, men har siden bunnåret 2020 steget jevnt. Mellom 2021 og 2022 økte det totale antall enkeltbesøk med 183 prosent, og har siden det i snitt økt med 6 prosent årlig. Sammenlignet med 2017, som var toppåret før pandemien, er det i 2024 en økning på rett i overkant av 750 000 besøkende. Basert på antall besøk og billettinntekter virker ikke den økte interessen for museumsbesøk å bare være midlertidig.

Tabellen i figur 4.10 viser en oversikt over de fem museene med flest besøk i 2023 og 2024. Mye av veksten i besøkstallene kan fremdeles tilskrives MUNCH og Nasjonalmuseet, men KODE viser også stabilt gode besøkstall de siste tre årene. Av disse tre er det MUNCH som har hatt flest besøkende totalt i 2023 og 2024. Museet med størst økning i antall enkeltbesøk er Kunstsilo, tidligere Sørlandets Kunstmuseum, som i 2024 hadde i overkant av 156 000 besøkende. Dette er nesten dobbelt så mange enkeltbesøk som museet hadde til sammen i årene 2014 til 2022. Økningen kan i stor grad ses i sammenheng med åpningen av de nye museumslokalene.

Den stadige oppgangen i både visningsinntekter og besøkstall ved kunstmuseene i Norge viser at det er en voksende interesse for visuell kunst blant forbrukerne. Noe av interessen kan antakelig tilskrives åpningen av nye museer, som MUNCH og Nasjonalmuseet i 2022 og Kunstsilo i 2024. Disse museene fikk en stor økning i antall enkeltbesøkende etter nyåpningen, men man ser samtidig at de også har opprettholdt et høyere antall enkeltbesøk i de påfølgende årene enn i tidligere år.

Selv om tallene viser økende antall enkeltbesøk og økte visningsinntekter, er det viktig å være bevisst på at vi ikke fremstiller driftsresultatet. I intervjuer med bransjeaktører i 2022 ble det pekt på at dyr strøm, økende renter og økende priser på materialer har vært krevende for mange museer. Utfordringene på flere museer å omstille seg og ta strategiske veivalg, og flere måtte nedbemanne. Andre ser at de vil måtte gjøre det i nær fremtid. Dette er antakelig fremdeles gjeldende for bransjen, på bakgrunn av prisstigningene i 2023 og 2024.

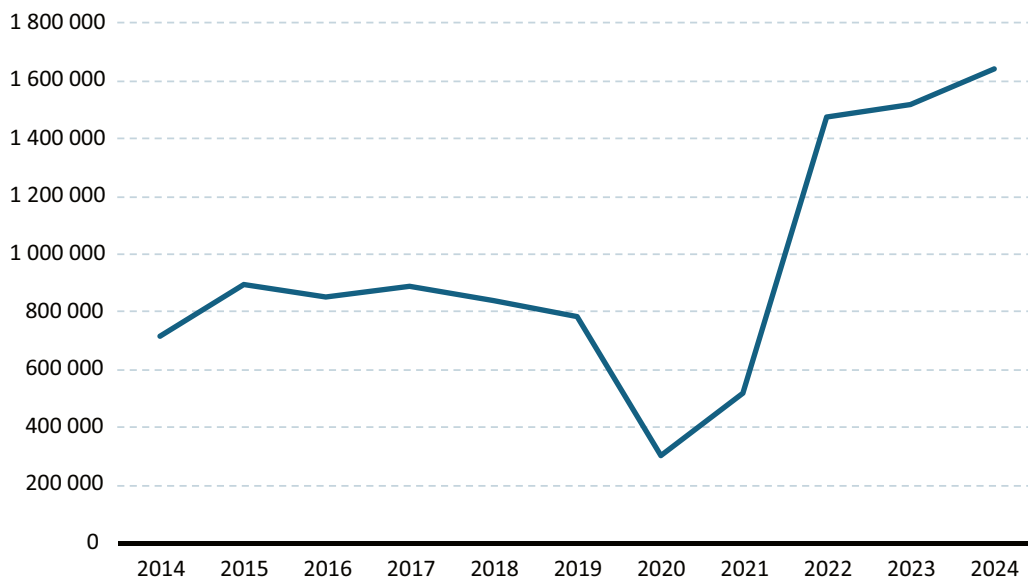
➤ **Tekstboks 4.1** Kunstsilo

Kunstsilo er museet med den største prosentvise endringen i besøkende fra 2022 til 2024. Stiftelsen holder til i Kristiansand, og ble opprettet i 1995 under navnet Sørlandets Kunstmuseum. Museet har siden opprinnelsen vært et museum for visuell kunst, og i tillegg til å stille ut både samtidige og eldre verk har museet et særskilt ansvar for kunsthåndverket. Museet hadde blant annet i 2017 en utstilling som het «Å bygge en samling», som viste publikum ulike verk og motivasjonen bak innkjøpet.

Museet har holdt til ulike steder i Kristiansand sentrum, og i 2015 ble Sørlandets kunstmuseum en del av et prosjekt som skulle etablere et kunst- og kultursenter på Odderøya i Kristiansand. Senteret har fått navnet Kunstsilo, ettersom det ligger i en tidligere kornsilo, og blir omtalt som et av de mest nyskapende sentrene for kunst- og kulturopplevelser i Nord-Europa. Kunstsilo forvalter i dag tre faste samlinger: Tangen-samlingen, som er en av de største samlingene av nordisk modernistisk kunst; Sørlandssamlingen, som er en samling med fokus på samtidskunst, kunsthåndverk og regionale kunstnere; samt Christianssands Billedgalleri, som er den første kunstsamlingen som ble etablert i Kristiansand, i 1902.

Kilde: Kunstsilo og Store norske leksikon.

Kunst i tall 2024

**Antall billetter solgt
2024**

1,6
millioner

**Endring billetter solgt
2023–2024**

+8 %

**Flest billetter solgt
2024**

MUNCH

	2014 tusen	2015 tusen	2016 tusen	2017 tusen	2018 tusen	2019 tusen	2020 tusen	2021 tusen	2022 tusen	2023 tusen	2024 tusen
MUNCH	99	207	167	172	128	220	35	176	633	515	537
Nasjonalmuseet	283	328	308	347	391	24	37	69	452	561	500
KODE – Kunstmuseene i Bergen	186	107	57	63	65	227	62	91	169	139	177
Kunstsilo (Sørlandet Kunstmuseum)	2	3	4	9	18	24	13	12	6	0	157
Astrup Fearnley Museet	76	93	72	156	99	139	48	48	68	78	78

↘ **Figur 4.9** Antall besøkende på kunstmuseer, 2014–2024, antall besøkende med billett

Kilder: Kulturrådet, Norske Kunstforeninger, KiN, Kulturtanken, Oslo DKS, Kunst i Skolen, Kunst på arbeidsplassen og Billedhoggerforeningen. (Visningsinntekter i utlandet (eksport) omfatter norske visningsaktørers inntekter fra utleie av kunst til utenlandske visningsaktører. Se metodekapittelet 6.5 for nærmere detaljer).

Dyrtid for forbrukerne på det visuelle kunstfeltet

Innad i bransjen er det ulik oppfatning av hvordan dyrtid har påvirket inntektene på kunstfeltet. I en samtale med Galleri Zink peker de på at det har vært lavere salg og høyere kostnader de siste årene. Auksjonshuset Blomqvist forteller at de generelt opplever gode salg av kunstverk med verdi over 250 000 kroner, mens salget av verk under denne prisen er mer variabelt eller synkende. De viser til at kjøpere som tidligere ville ha satt av deler av inntekten til kunstkjøp, i mindre grad har økonomisk handlingsrom i dagens dyrtid. De merker derimot ikke den samme tilbakegangen blant kjøpere som i mindre grad påvirkes av prisstigningen i samfunnet.

Blomqvist opplever at det særlig er «mellomsjiktet», kunstverk i prisklassen mellom 50 000 og 250 000 kroner, som er vanskeligst å selge. De forteller videre at salget av kunst under 50 000 kroner alltid hatt betydelige svingninger, men dette segmentet favner likevel en bredere kjøpergruppe, som fortsatt har mulighet til å handle. Kunstverk over 250 000 kroner selger fortsatt godt, trolig fordi kjøperne i dette segmentet ikke rammes like sterkt av økte levekostnader. Utfordringen ligger dermed i mellomsegmentet – blant kjøpere som tidligere kunne «strekke seg» for å kjøpe et verk av høyere verdi, men som nå avstår. Lignende finner vi også i samtaler med Galleri Zink, som forteller at de fleste salgene deres ligger på mellom 5 000 og 15 000 kroner.

Innen museumsdelen av det visuelle kunstfeltet merker man i mindre grad prissensitivitet. En økning i billettprisene har ikke gitt merkbare utslag i besøkstallene, men museene opplever at det generelt er blitt vanskeligere å trekke publikum til utstillingene enn tidligere. Astrup Fearnley Museet viser til at det har vært mer krevende å engasjere publikum de siste årene enn før pandemien. Delvis kan dette forklares med at de «konkurrerer» med andre store og nyåpnede kunstmuseer i nærområdet. Museet opplever også store variasjoner i besøkstall, som kan avhenge av utstillinger, men også av hva slags type kunst som blir presentert.

Flere museer opplever også å ha nådd et tak for hvor høyt de kan prise inngangsbillettene. De frykter at ytterligere prisøkninger vil kunne føre til færre besøkende, selv om små justeringer hittil ikke har hatt noen merkbar effekt på publikumsoppslutningen. Samtidig uttrykker flere usikkerhet rundt hvor denne terskelen faktisk ligger, og bekymring for at fremtidige prisøkninger kan vippe balansen

Dyrtid for aktørene på det visuelle kunstfeltet

I likhet med de andre kunstfeltene har dyrtid også påvirket aktørene på det visuelle kunstfeltet. I intervjuer med alle bransjeaktørene har lønnsvekst vært et sentralt tema. Leiepriser øker også, og flere opplever at de må bruke stadig mer ressurser på markedsføring, digitalisering og sosiale medier for å forbli relevante. Flere peker på at høye strømpriser var en bekymring i 2022 og 2023, men dette har stabiliserer seg noe i 2024.

Aktørene som er intervjuet til denne undersøkelsen, peker på at prisene deres ikke øker i samme takt som utgiftene har gjort. Utfordringene til bransjen virker derfor til å være at de økende utgiftene ikke kan hentes inn igjen i produktet som selges, og at man derfor må tåle mindre marginer på salg av både verk og billetter enn tidligere. På sikt vil denne utfordringen kunne føre til færre tilbydere og et mindre marked enn det hittil har vært, dersom man opplever at inntjeningen ikke kan dekke utgiftene. Dette vil også påvirke de utøvende kunstnerne, som vil ha færre visnings- og salgssteder.

Blomqvist peker også på endringer i byråkrati og lovverk som kostnadsdrivende. For bedriften krever det ikke bare interne ressurser, men også kjøp av advokattjenester for å kunne navigere og forstå lovendringene. Det blir også pekt på at det kan være vanskelig å plukke opp lovendringene i det hele tatt, og at mange auksjonshus og gallerier først får det med seg fra andre i bransjen. Det påvirker ikke nødvendigvis kunstsalg, men oppleves som en stadig vekst i administrative og juridiske oppgaver som går på bekostning av virksomhetenes kunstfaglige oppgaver.

Opphavsrettslige inntekter

De opphavsrettslige inntektene utgjør en liten, men ikke ubetydelig del av de samlede inntektene i den visuelle kunstbransjen i Norge. De opphavsrettslige inntektene som tilfalt den visuelle kunstbransjen i Norge, utgjorde 70,1 millioner kroner i 2023 og 79,7 millioner kroner i 2024. Dette tilsvarer en marginal oppgang fra 2022 til 2023, mens det fra 2023 til 2024 var en vekst på 14 prosent. De opphavsrettslige inntektene har hatt en årlig vekst på 7 prosent fra 2014 til 2024.

De opphavsrettslige vederlagene innkreves og utbetales til rettighetshaverne gjennom de kollektive forvaltningsorganisasjonene BONO, Kopinor og Norwaco. Alle tre krever inn og fordeler vederlag for forskjellige typer utnyttelse og bruk av verk (se tekstaboks 4.2 for forklaring), men for enkelhets skyld er disse vederlagene fremover omtalt som henholdsvis

«BONO-vederlag», «Kopinor-vederlag» og «Norwaco-vederlag». I tillegg omfatter statistikken såkalte utstillingsvederlag, som ulike statlige eller statlig støttede visningssteder betaler direkte til den enkelte kunstner.

Økningen i de opphavsrettslige inntektene fra 2023 til 2024 skyldes i hovedsak en oppgang i BONO-vederlagene. I 2023 utgjorde vederlagene fra BONO totalt 22,7 millioner kroner, mens det i 2024 utgjorde 29,8 millioner kroner. Dette tilsvarer en oppgang på 31 prosent. Dette er det høyeste målte nivået siden 2014. Det er vekst i alle underkategoriene av BONO-vederlag, men det er størst vekst innen privatkopieringsvederlag. Denne kategorien økte fra 5,5 millioner kroner i 2023 til 10,8 millioner kroner i 2024, som tilsvarer en økning på 96 prosent.

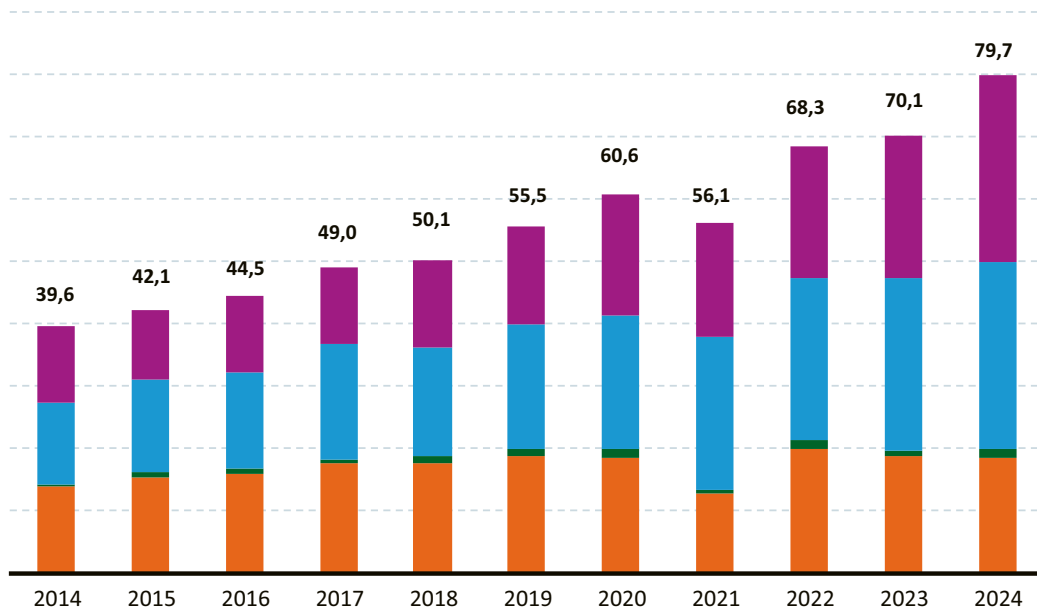
Av de andre BONO-vederlagene ser vi at lisensieringsvederlag i Norge utgjorde 13,7 millioner, og inntektene fra følgerettsvederlag var 3,5 millioner i 2023. Disse vederlagene kom på henholdsvis 14,9 millioner og 4 millioner i 2024. Det utgjør en økning på 9 prosent for lisensieringsvederlag og 14 prosent for følgerettsvederlag fra 2023 til 2024.

Vederlag fra Norwaco utgjorde 1 million kroner i 2023 og 1,4 millioner kroner i 2024. Dette vederlaget har hatt en jevn vekst frem til 2019, men har siden det stort sett ligget mellom 1 og 1,4 millioner kroner. Vederlaget utgjør kun 2 prosent av de totale opphavsrettslige inntektene.

Utstillingsvederlaget utgjorde 27,7 millioner kroner i 2023 og 30,1 millioner kroner i 2024. Det tilsvarer en økning på 6 prosent fra 2022 til 2023, og videre en oppgang på 9 prosent til 2024. Utstillingsvederlagene viser en jevn stigning fra målingene startet i 2014. Siden 2014 har dette vederlaget mer enn doblet seg.

Kopinor-vederlag utgjorde 18,6 millioner kroner i 2023 og 18,4 millioner kroner i 2024. Dette er en nedgang på rundt 8 prosent fra 2022, hvor dette vederlaget utgjorde 20 millioner kroner. Fallet vi ser i Kopinor-vederlaget i 2021, skyldtes i all hovedsak at vederlagene for kopiering av digitale kilder i skolen ikke ble utbetalt i 2021 grunnet en konflikt rundt fordelingen av vederlagene. Etter at konflikten nå er løst, ser vi at verdien av Kopinor-vederlaget var på noe over normalt nivå i 2022, men siden ser ut til å ha stabilisert seg på nivå med årene til og med 2020.

■ Kopinor-vederlag ■ Norwaco-vederlag
■ Utstillingsvederlag ■ BONO-vederlag

Opphavsrettslige inntekter
2024

80

millioner kroner

Endring samlede inntekter
2023–2024

+14 %

Årlig endring samlede inntekter
2014–2024

+7 %

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK
Kopinor-vederlag	14	15	16	18	18	19	19	13	20	19	18
Norwaco-vederlag	0,2	0,8	0,6	0,7	1,0	1,2	1,2	0,8	1,4	1,0	1,4
Utstillingsvederlag	13	15	16	19	17	20	21	25	26	28	30
BONO-vederlag	12	11	12	12	14	16	19	18	21	23	30
• følgerettsvederlag	4,4	4,2	4,3	3,5	4,2	3,4	4,2	5,0	4,1	3,5	4,0
• lisensieringsvederlag	7,9	7,0	7,9	8,8	10	10	11	10	12	14	15
• privatkopieringsvederlag						2,5	4,6	3,4	4,7	5,5	11
Opphavsrettslige inntekter i Norge	40	42	45	49	50	56	61	56	68	70	80

▸ **Figur 4.10** Opphavsrettslige inntekter i Norge, 2014–2024, i MNOK

Kilder: Norwaco, BONO og Kopinor.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

↳ Tekstboks 4.2 Om opphavsretten i kunstbransjen

Opphavsrett er betegnelsen på de rettighetene en kunstner har til åndsverk han eller hun har skapt. Grunnlaget for opphavsrett og reglene om dette følger av lov av 15. juni 2018 nr. 40 om opphavsrett til åndsverk (åndsverkloven). Opphavsretten oppstår automatisk når et verk blir skapt, og den varer i 70 år etter utgangen av kunstnerens dødsår. Etter en kunstners død går opphavsretten over til arvingene.

En viktig virkning av opphavsrett er at visuelle kunstnere får mulighet til å kreve økonomisk vederlag når verkene deres brukes, for eksempel i bøker og andre trykksaker, på kort og plakater, i formidling og undervisning, i reklame og markedsføring, på internett eller i tv og film. Vederlaget er dermed en betaling for at verket blir utnyttet av andre.

Begrepet *opphavsrettslige inntekter* slik det er brukt i dette kapitlet, omfatter vederlag som kunstnere og kollektive forvaltningsorganisasjoner mottar i henhold til avtale om bruk av visuelle verk, eller som de krever inn på annet grunnlag. Vederlag som kreves inn av kollektive forvaltningsorganisasjoner, fordeles enten til kunstnerne/rettighetshaverne hvis verk har blitt brukt, eller til en fagorganisasjon som er ansvarlig for å viderefordre vederlaget. I dag er det BONO, Kopinord og Norwaco som krever inn og fordeler vederlag for bruk av visuelle verk som er beskyttet av opphavsrett.

BONO (Billedkunst Opphavsrett i Norge SA)

BONO forvalter opphavsretten til over 2 700 norske og 150 000 utenlandske visuelle kunstnere i Norge. BONO lisensierer og inngår avtaler om all bruk av visuelle verk, og sørger for individuell fordeling av vederlag til opphavere og rettighetshavere. BONO inngår lisensavtaler om bruk av visuelle verk med offentlige, ideelle og kommersielle virksomheter. Gjennom lisensavtaler med BONO får forlag og andre utgivere, tv- og filmselskaper, museer, kommersielle foretak, undervisningsinstitusjoner og flere adgang til å bruke kunst i sin virksomhet. BONO administrerer og følger retten i Norge og sikrer at kunstnere og rettighetshavere mottar vederlag når verk blir videresolgt.

Fra og med 2020 fordeler BONO også privatkopieringskompensasjon til rettighetshavere til visuelle verk. Dette vederlaget har som formål å kompensere for all privat kopiering og bruk av all kunst, og for visuell kunst vil dette omfatte bruk som skjermdump, lagring og kopiering av kunst på digitale flater. En fullstendig oversikt over all privat bruk er ikke mulig, og kompensasjonen blir fordelt ut ifra hvor det er rimelig å tro at slik bruk finner sted. Kompensasjonen bevilges over post 70 i Kultur- og likestillingsdepartementets budsjett, og er slik politisk styrt. Endringer i fordelingen av kompensasjonen vil vise opplevde endringer i kulturbruk blant forbrukerne.

Kopinor

Kopinor inngår avtaler om kopiering og annen bruk av visuelle verk når slike verk inngår i en utgivelse, for eksempel en bok. Kopinor består av 22 medlemsorganisasjoner, blant dem flere fagorganisasjoner på det visuelle feltet. Kopinor fordeler primært vederlag til medlemsorganisasjonene. Vederlag som de visuelle fagorganisasjonene mottar fra Kopinor (kopieringsvederlag), videreføres for det meste som stipender eller lignende.

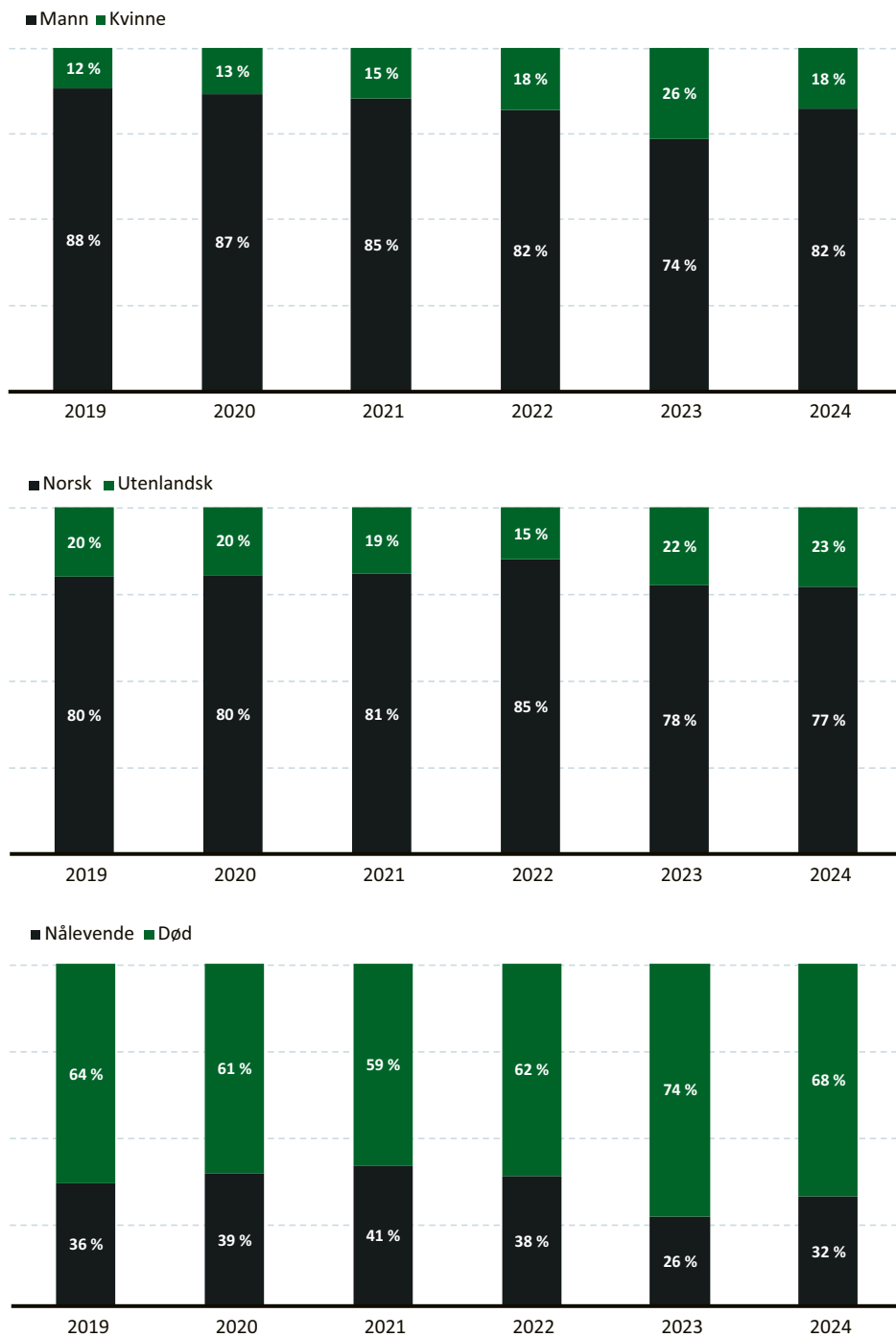
Norwaco

Norwaco forvalter rettighetene til visuelle verk som inngår i tv- og filmproduksjoner. Norwaco eies av 35 medlemsorganisasjoner, blant annet fagorganisasjoner på det visuelle feltet. Norwaco fordeler innkrevet vederlag til medlemsorganisasjonene. Vederlag som de visuelle fagorganisasjonene mottar fra Norwaco (kabelvederlag), videreføres hovedsakelig som stipender eller lignende. Alle de nevnte organisasjonene har inngått gjensidighetsavtaler med utenlandske forvaltningsorganisasjoner. De kan inngå avtaler på vegne av både norske og utenlandske rettighetshavere, og de kan motta vederlag for bruk av norske rettighetshaveres verk i utlandet.

BONO fører statistikk over fordelingen av følgerettsvederlag (over 3 000 euro), altså den delen av verdistigningen ved salg av verk på annenhåndsmarkedet som tilfaller rettighetshaver. Statistikken er imidlertid knyttet til kunstner, ikke rettighetshaver. I figur 4.12 under kan vi se at det har vært størst nominell verdistigning på annenhåndsmarkedet for verk av mannlige kunstnere, norske kunstnere og døde kunstnere. Kategoriene er ikke gjensidig utelukkende.

I 2024 stod verk av mannlige kunstnere for 82 prosent av følgerettsvederlagene (sum), verk av norske kunstnere for 77 prosent og verk av døde kunstnere for 68 prosent. Mellom 2019 og 2024 har det vært noe variasjon fra år til år, men ingen entydige trender. Vi kan imidlertid se en tendens til at andelen følgerettsvederlag som kommer av verk fra kvinnelige kunstnere, har steget noe, fra 12 prosent i 2019 til 18 prosent i 2024, men det siste året representerer også en nedgang fra 2023, da andelen var 26 prosent.

På samme måte som salgstall for visuell kunst for øvrig kan disse tallene i stor grad påvirkes av enkeltsalg. Verk av Munch, Kittelsen eller andre store norske, mannlige og avdøde kunstnere utgjør store deler av totalsummen i de årene de selges.

➤ **Figur 4.11** Fordeling av følgerettsvederlag over 3 000 Euro, 2019–2024
Kilder: BONO.

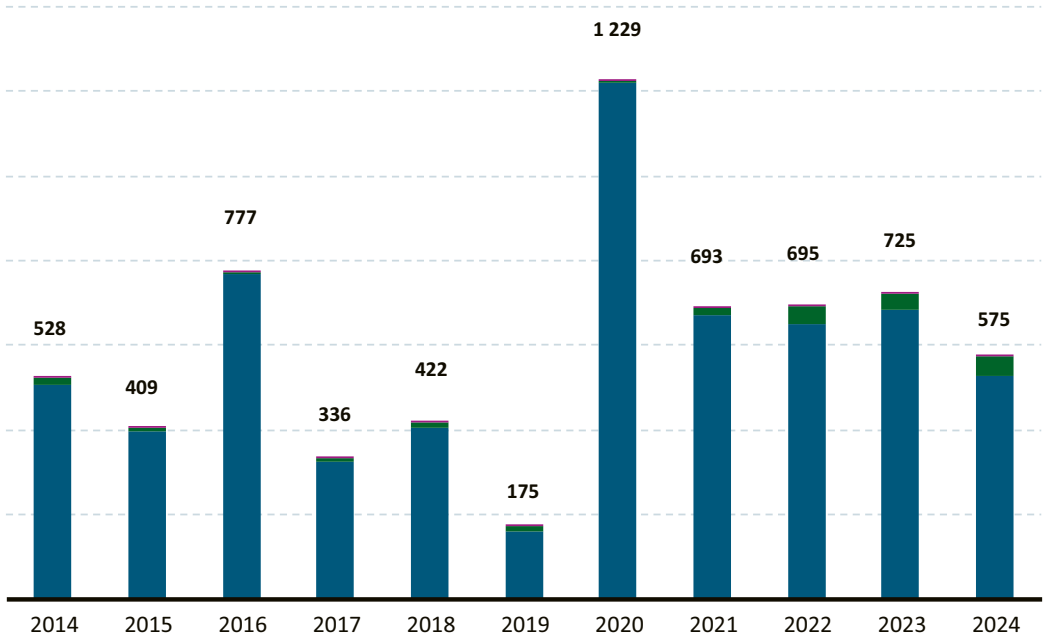
4.3 Samlede inntekter fra utlandet

De samlede beregnede inntektene fra utlandet utgjorde 725 millioner kroner i 2023 og 575 millioner kroner i 2024, jamfør figur 4.12. Det tilsvarer en oppgang på 4 prosent mellom 2022 og 2023 og en nedgang på 21 prosent mellom 2023 og 2024. Det er viktig å poengtere at salgsinntektene fra utlandet lett påvirkes av salg av dyre enkeltverk, noe vi ser på de store utslagene, spesielt mellom 2014 og 2020. Eksempelvis peker 2016 og 2020 seg ut som unntaksår, der store enkelthendelser påvirket det samlede inntektsnivået voldsomt. Årene 2020 til 2023 representerer gode år for inntekter fra utlandet, med en stabilt høy andel salg, men også stigende visningsinntekter. Inntektsnivået i 2024 er et rekordår for inntekter fra visninger i utlandet, men har en mindre andel salg enn de fire foregående årene.

De samlede inntektene fra utlandet består av inntekter fra salg av visuell kunst i utlandet, inntekter fra visning i utlandet og vederlagsinntekter fra utlandet. Inntekter fra salg utgjør den klart største av disse tre kategoriene. I 2023 utgjorde inntekter fra salg av kunst 648 millioner kroner og 94 prosent av de samlede inntektene fra utlandet, mens visningsinntektene på 39 millioner utgjorde 5 prosent. I 2024 utgjorde inntekter fra salg av kunst 525 millioner kroner, noe som tilsvarer 91 prosent av de samlede inntektene, mens visningsinntektene på 48 millioner utgjorde 8 prosent. Vederlagsinntektene utgjorde 1,7 millioner kroner i 2023 og 1,4 millioner kroner i 2024.

Det kan være mange forklaringer på størrelsen til de samlede inntektene fra utlandet i 2024, og vanskelig å finne noen enkeltstående forklaring på de lavere salgsinntektene. Derimot kan høyere visningsinntekter peke på en større interesse for norsk visuell kunst i utlandet nå enn tidligere.

- Salg utlandet
- Visning utlandet
- Vederlag utlandet

Samlede inntekter fra utlandet
2024

575

millioner kroner

Endring inntekter fra utlandet
2023–2024

-21 %

Årlig endring inntekter fra utlandet
2014–2024

+1 %

	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Salg utlandet	508	395	766	323	406	159	1 219	670	649	684	525
Visning utlandet	15	11	7	11	12	14	7	19	43	39	48
Vederlag utlandet	5	3	3	2	4	2	3	3	2	2	2
• <i>Kapinor-vederlag</i>	0,2	0,0	0,6	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,3
• <i>Norwaco-vederlag</i>	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
• <i>BONO-vederlag</i>	4,8	2,7	2,6	1,9	3,7	1,5	2,7	3,0	1,9	1,7	1,4
Inntekter fra utlandet	528	409	777	336	422	175	1 229	693	695	725	575

➤ **Figur 4.12** Inntekter fra utlandet, 2014–2024, i MNOK

Kilder: Kulturrådet, BONO, SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge (KIN) og egen kartlegging blant enkelte auksjonshus.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Inntekter fra salg av visuell kunst til utlandet

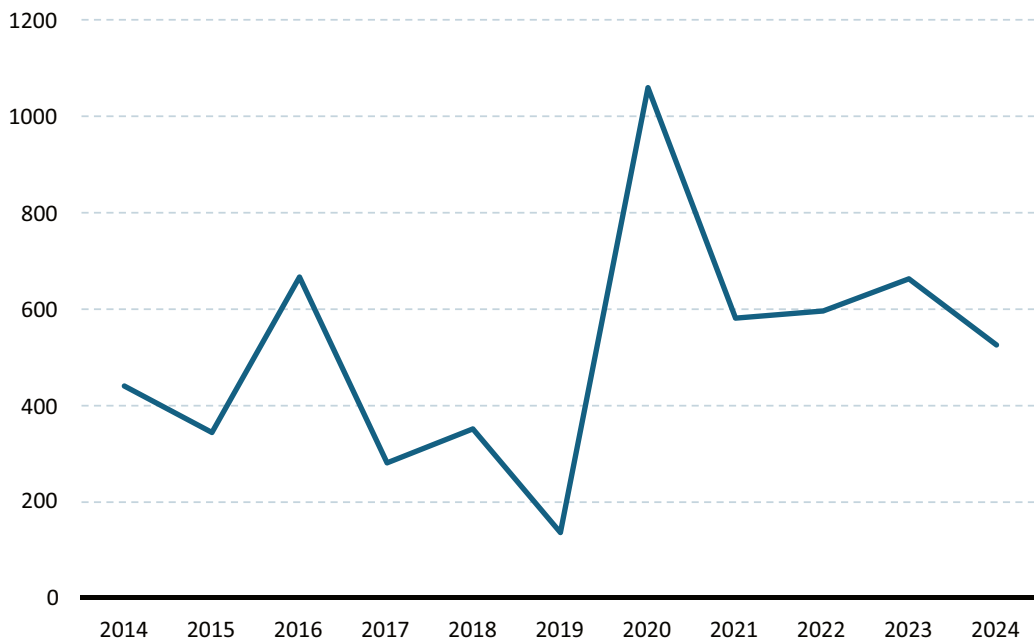
Inntekter fra salg av visuell kunst til utlandet er i hovedsak knyttet til at aktører fra Norge frakter et kunstverk ut av Norge og selger det på en auksjon i utlandet. Da vil det, i tallene som Rambøll har analysert, bli registrert som eksport.

Tabellen i figur 4.13 viser en oversikt over de 10 landene med høyest rapporterte eksportinntekter i 2023 og 2024. Totalt i 2023 ble det eksportert for 663 millioner kroner, med Storbritannia som det landet som gir høyest eksportinntekter med 172 millioner kroner. Dette tilsvarer 26 prosent av de totale eksportinntektene. I 2024 er eksportinntektene på 525 millioner kroner, og det er USA som representerer de høyeste inntektene fra kunstepksport fra Norge med 177 millioner kroner. Dette tilsvarer 34 prosent av de totale eksportinntektene.

Av tabellene og grafen kan man se at det i stor grad varierer fra år til år hvor store eksportinntekter de ulike landene står for, og at enkeltsalg ett år kan ha stor påvirkning på endringer i grafen. For eksempel kan endringene i 2016 sannsynligvis tilskrives salget av «Pikene på broen» av Edvard Munch. Dette verket ble solgt i New York for over 400 millioner kroner. Selv om selgeren var anonym, tyder eksporttallene på at verket ble eksportert fra Norge. I 2020 stod salget av Francis Bacons «Triptych Inspired by the Oresteia of Aeschylus» (812 millioner kroner) for store deler av eksportinntektene fra Norge. 2020 er med god margin et rekordår for eksport av visuell kunst.

De reelle eksportinntektene vil sannsynligvis være noe høyere enn det statistikken viser. Dette er fordi eksportinntektene som presenteres her, er basert på Tolletatens tall på eksport av visuell kunst ut av Norge.¹⁶ Salgsverdien på en auksjon i utlandet vil kunne være høyere enn estimert verdi ved utførsel. Det blir særlig tydelig ved salg av dyre enkeltverk, slik som «Triptych Inspired by the Oresteia of Aeschylus» og «Pikene på broen». Tolletatens tallgrunnlag og bruken i vår statistikk redegjør vi nærmere for i metodekapittelet.

16 Det betales ikke toll på import og eksport av visuell kunst til og fra Norge, men all kunst skal likevel deklarerer for Tollvesenet ved innførsel og utførsel. SSB henter tall fra Tollvesenets informasjonssystem med næringslivet (TVINN).

**Samlede salgsinntekter
2024**

525
millioner kroner

**Årlig endring i salgsinntekter
2014–2024**

+2 %

**Land, høyest eksportverdi til
2024**

USA
177 millioner kroner

No.		2023 MNOK		2024 MNOK
1	Storbritannia	172	USA	177
2	Sveits	120	Sverige	135
3	USA	88	Storbritannia	129
4	Sverige	36	Sveits	76
5	Danmark	18	Tyskland	45
6	Tyskland	18	Østerrike	44
7	Australia	18	Danmark	12
8	Frankrike	12	Italia	9
9	Hongkong	11	Frankrike	6
10	Italia	6	Finland	4

▾ **Figur 4.13** Salgsinntekter fra utlandet, 2014–2024, i MNOK

Kilder: SSB og Tolletaten.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Tall fra Tolletaten over antall eksporterte verk gir anledning til å se om årlige forandringer i eksportinntekter skyldes færre eller flere eksporterte verk og/eller endringer i gjennomsnittlig pris per eksport. Antallet eksporterte kunstverk har, sett bort fra målingen i 2016 og 2021, ligget på et relativt stabilt nivå de siste årene, jamfør figur 4.14. I 2023 viste tallene en videre nedgang fra toppen i 2021, fra 4902 verk i 2022 til 2938 i 2023. Fra 2023 til 2024 er det en liten økning igjen, opp til 3519 verk. Tallene for både 2023 og 2024 virker å være på et normalt nivå. Når vi ser på snittprisen per eksporterte verk, ser vi at den økte noe, fra i underkant av 122 000 kroner i 2022 til i overkant av 230 000 kroner i 2023, men prisen faller litt igjen til 150 000 i 2024. Sammenlignet med tidligere år ser vi at snittprisen per eksporterte verk ligger noe høyere for 2023 og 2024 enn tidligere.

▸ **Figur 4.14** Snittpris og antall eksporterte verk, 2014–2024

Kilder: SSB og Tolletaten.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Inntekter fra utleie av visuell kunst til aktører i utlandet

Inntekter fra visning i utlandet omfatter de inntektene norske museer får gjennom å leie ut verk fra sine samlinger til visningssteder i utlandet. Disse inntektene var i underkant av 39 millioner kroner i 2023 og 48 millioner kroner i 2024, jamfør figur 4.12. Det tilsvarer en nedgang på 9 prosent fra 2022 til 2023, men en oppgang på 23 prosent fra 2023 til 2024. Visningsinntektene i 2024 er de høyeste siden målingen startet i 2014. Også internasjonalt forekommer utlån og byttelån av kunstverk og samlinger, men det tas i liten grad betaling for dette. I forbindelse med slikt utlån tas det fortrinnsvis kun betalt for vedlikehold, frakt, forsikring og lignende, som ikke omfattes av statistikken.

Opphavsrettslige inntekter fra utlandet

Vederlagsinntekter fra utlandet omfatter de vederlagsinntektene som tilfaller norske kunstnere ved videresalg eller lisensiering av deres verk i utlandet.¹⁷ Vederlagsinntektene varierer lite på tvers av år i perioden mellom 2014 og 2024, jamfør figur 4.12. Blant de opphavsrettslige inntektene fra utlandet er det vederlaget fra BONO som utgjør den største andelen. BONO-vederlagene var på totalt 1,7 millioner kroner i 2023 og 1,4 millioner kroner i 2024. Dette vederlaget har sunket jevnt siden 2021. Inntektene fra BONO-vederlaget har samtidig variert mye fra år til år gjennom tidsperioden. Endringene i inntektene kan ifølge BONO knyttes til naturlige svingninger og variasjoner i når vederlagene realiseres.

17 Som samles inn via BONO og deres søsterorganisasjoner i utlandet.

Scenekunst i tall

Omsetningen på scenekunstheltet er fallende, med en jevn nedgang for hele feltet. Den samlede omsetningen synker fra rekordåret 2022 til et nivå som fremdeles er høyt i 2023, men faller ytterligere i 2024. Omsetningen for 2024 er på et lavere nivå enn i 2019. Aktørene selv opplever ikke i stor grad at interessen er dalende, men at det tar lengre tid før de selger ut forestillinger. Den generelle oppfatningen på feltet er at publikum fremdeles tar seg råd til å se scenekunst, men at de drar på færre forestillinger eller oppsetninger. Det er en utfordring på scenekunstheltet, slik vi også kjenner fra de øvrige kunstbransjene, å hente inn økte kostnader på billettsalg, og de opplever at marginene er dårligere nå enn tidligere.

5.1 Samlede inntekter fra scenekunst

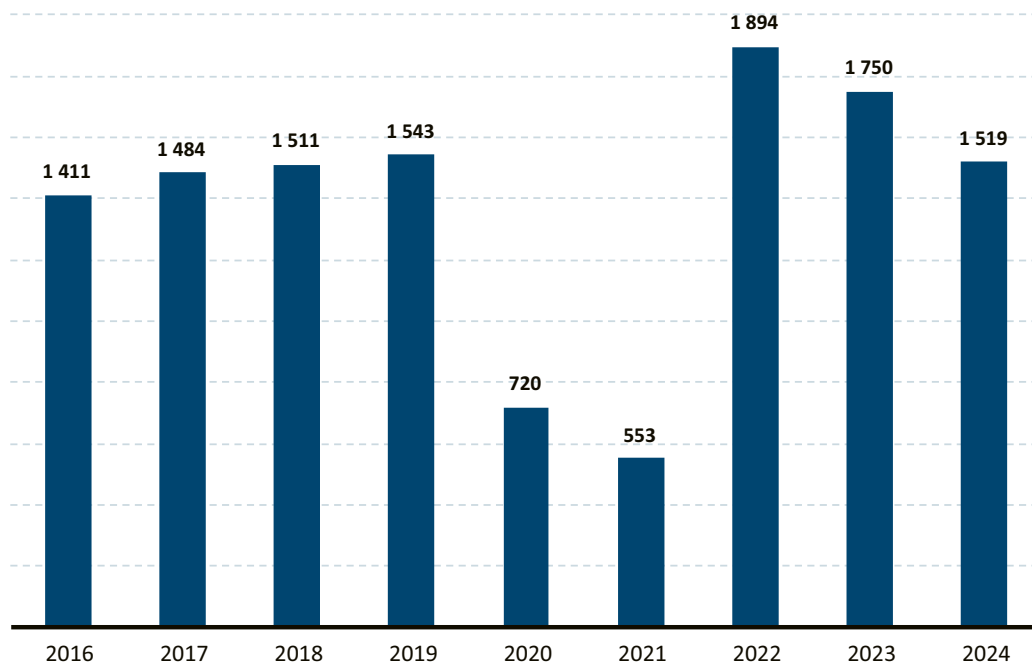
Den samlede omsetningen på scenekunstheltet er beregnet til 1,75 milliarder kroner i 2023 og i overkant av 1,5 milliarder i 2024, jamfør figur 5.1. Dette representerer en nedgang på 20 prosent fra 2022 til 2024. De samlede inntektene inkluderer billettinntekter fra scenekunstforestillinger i Norge, opphavsrettsinntekter utbetalt til norske rettighetshavere og samlede inntekter fra utlandet.

Tallene for 2023 og 2024 viser at omsetningen på scenekunstheltet er på et nivå som er i tråd med inntektene slik vi kjenner dem fra før pandemien. Fra 2019 til 2021 falt omsetningen til scenekunstbransjen kraftig, med en total nedgang fra 2019 til 2021 på 64 prosent. De samlede inntektene for 2022 var derimot 24 prosent høyere enn de var i 2019. 2022 står som et toppår for scenekunstbransjen, og inntektene har gått noe ned siden.

De samlede inntektene i Norge utgjør i hovedsak inntektene fra scenekunstbransjen. I 2023 utgjorde denne delen 1 744 millioner kroner, noe som er et fall på 5 prosent sammenlignet med 2022. I 2024 synker det ytterligere til 1 506 millioner, noe som tilsvarer et fall på 20 prosent fra 2022.

Inntektene fra utlandet har derimot hatt en positiv utvikling fra 2022 til 2024. Denne delen utgjorde 5,8 millioner kroner i 2022, 6,9 millioner kroner i 2023 og 13,3 millioner kroner i 2024. Dette er mer enn en dobling av

inntekter fra utlandet fra 2022 til 2024. De samlede inntektene fra utlandet er nå på et nivå som det ikke har vært på siden 2019.

Samlede inntekter
2024

1 519

millioner kroner

Årlig prosentvis endring
2016–2024

+1 %

Endring siste år
2023–2024

-13 %

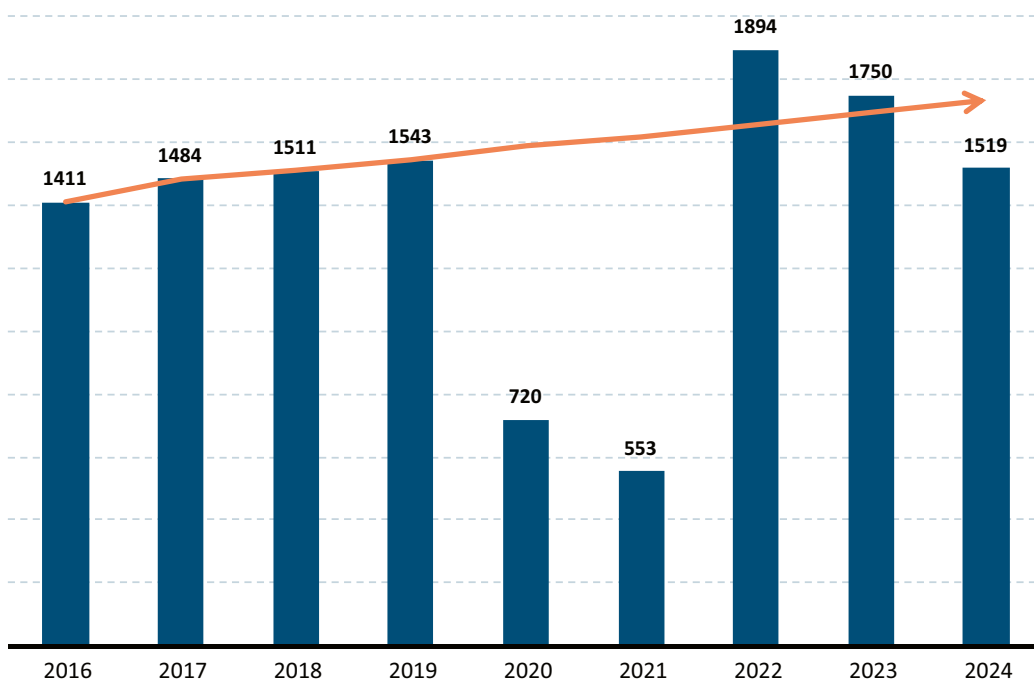
	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Samlede inntekter i Norge	1 402	1 469	1 497	1 522	712	547	1 888	1 744	1 506
Samlede inntekter fra utlandet	9,6	15,5	13,2	21,9	7,9	6,2	5,8	6,9	13,3
Samlede inntekter totalt	1 411	1 484	1 511	1 543	720	553	1 894	1 750	1 519

▸ **Figur 5.1** Scenekunstbransjens omsetning i Norge og fra utlandet, 2016–2024, i MNOK

Kilder: Norwaco, Nordiska, Songbird, Dramas, Frie scenekunstgrupper, Stikk.no, NTO-medlemmer, Ticketmaster, TicketCo, E-billett, Linticket, Hoopla, Eventim, E-billett, Nordisk film, Film & Kino og NRK.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Scenekunstbransjen har hatt en årlig vekst i omsetning på 1 prosent fra 2016 til 2024. Det har vært en negativ utvikling siden 2022, og inntektsnivået ligger nå på et lignende nivå som i 2018. Vi har gjennomført en prognose for inntektsutviklingen fra 2016 til 2024 på bakgrunn av tallene fra 2016 til 2019, som viser at utviklingen har endt opp på et noe lavere tall enn man kunne forventet med bakgrunn i den tidligere utviklingen. Dette kan være et tegn på at bransjen er tilbake på et «normalt» nivå sammenlignet med før pandemien, men at andre forhold har påvirket den tidligere veksten.

Figur 5.2 Prognose gitt utvikling fra 2013–2019, MNOK

Note: Prognosene er beregnet med Holts lineære metode (dobbel eksponentiell glatting). Metoden estimerer nivå og trend i dataserien og gir noe større vekt til de nyeste observasjonene, slik at prognosen tilpasses utviklingen mot slutten av perioden.

I denne rapporten forstås scenekunst som en overordnet kategori som omfatter ulike tidsbaserte kunstformer som skapes og fremføres av scenekunstnere i direkte kontakt med et publikum. Innenfor denne definisjonen inkluderer scenekunst teater, dans, opera, performance, show, revy, standup, musikal og historiske spel.

Scenekunst kjennetegnes av at utøvelsen skjer i direkte møte med publikum. Inntekter genereres først og fremst gjennom salg av billetter

til fremføring av scenekunst, og ikke gjennom salg av fysiske eller digitale objekter slik det er i musikkbransjen (cd-er og strømming), i litteraturbransjen (bøker og e-bøker) og innenfor visuell kunst (malerier, skulpturer og andre kunstverk). Det eneste faste produktet som selges innenfor scenekunst, er filmer og dvd-er med innspilte scenekunstforestillinger (i hovedsak opera). I forbindelse med den første *Kunst i tall*-rapporten undersøkte Rambøll omfanget av salgsinntekter i Norge og fant at dette markedet gir svært lite inntekter. På det grunnlaget besluttet Rambøll ikke å inkludere salg av innspilt scenekunst på dvd/film i statistikken. De samlede inntektene fra scenekunstbransjen i denne rapporten refererer derfor kun til inntekter fra scenekunstforestillinger, honorarer og opphavsrettsinntekter generert i Norge og i utlandet. Inntekter fra fremføringer av scenekunst på visningssteder i Norge er i all hovedsak billettinntekter, mens inntekter fra utlandet i all hovedsak er honorarinntekter fra fremføringer av scenekunstproduksjoner.

Film- og tv-innspillinger omfattes ikke av denne rapporten. Samtidig vises også noe scenekunst på tv eller på kino. Gimle kino i Oslo overfører for eksempel diverse operaforestillinger fra utenlandske operahus. Inntekter fra denne typen visning av scenekunst er kartlagt i denne undersøkelsen. Det samme gjelder inntekter knyttet til NRKs kjøp av scenekunstforestillinger for kringkasting.

Scenekunst og publikum i dyrtid

Basert på intervjuer med scenekunstbransjen virker ikke bransjen nødvendigvis betydelig preget av dyrtid. For aktørene innen standup, musikal, opera og ballett vi har intervjuet, har det ikke vært noen større utfordring å fylle salene nå enn tidligere. Den Norske Opera & Ballett sier i et intervju at de har hatt omsetningsrekord, og at 2024 har det nest beste besøkstallet på hovedscenen siden de flyttet inn i Bjørvika i 2008. De fremhever samtidig at publikumsundersøkelsen trekker frem nivået på billettpriser som en viktig barriere for å besøke. Andre aktører på scenekunstheltet forteller også at dyrtiden ikke nødvendigvis har preget salget av forestillinger, men at det derimot har vært en økt interesse etter pandemien. Informantene fra bransjen ser allikevel noen atferdsendringer blant publikum de siste årene.

I intervjuene kommer det frem at de i større grad opplever at publikum ønsker å bruke tiden sin på noe de er kjent med. Bransjeaktørene opplever godt salg på kjente titler, som *Nøtteknekkeren*, mens det er større variasjon i etterspørselen etter ulike mindre kjente titler og oppsetninger enn før. Den Norske Opera & Ballett opplever samtidig at godt salg og høyt belegg ikke skyldes at det er den samme brukergruppen som kommer tilbake

gang på gang, men viser til at 75 prosent av publikummet bruker tilbudet deres kun én gang i året.

Innenfor delene av scenekunstbransjen som ikke er statlig støttet, sier Taran i et intervju at de i mindre grad tør å sette opp nye og ukjente titler siden de er avhengig av billettsalg. De programmerer eller caster ut fra hva som er kjente titler eller kjente ansikter som kan passe i oppsetningen, og som i større grad trekker til seg publikum. Lignende finner vi også i andre deler av bransjen, hvor Stand Up Bergen opplever at de i større grad enn tidligere er avhengig av å booke kjente ansikter. Det er ikke nødvendigvis alltid at det trenger å være en utøver innen feltet, men at det holder at det er en kjendis for at det skal trekke flere publikummere.

De intervjuede i scenekunstbransjen opplever også, i likhet med musikkbransjen, at billettsalget går tregere nå enn før pandemien, og at det tar lengre tid før forestillinger eller show blir solgt ut. Dette oppleves som en generell trend som går på tvers av generasjoner, men de som er yngre, oppleves som noe vanskeligere å engasjere enn de eldre. Stand Up Bergen sier i et intervju at de har opplevd en drastisk nedgang i antall studenter på sine arrangementer. Noe av grunnen tenker de skyldes økte kostnader på andre områder enn billettinntektene, som ølprisene ved arrangementene. Det er altså ikke nødvendigvis billettprisene som gjør at studentene ikke deltar på arrangementene deres, men hva den enkelte vurderer at kvelden som helhet vil koste.

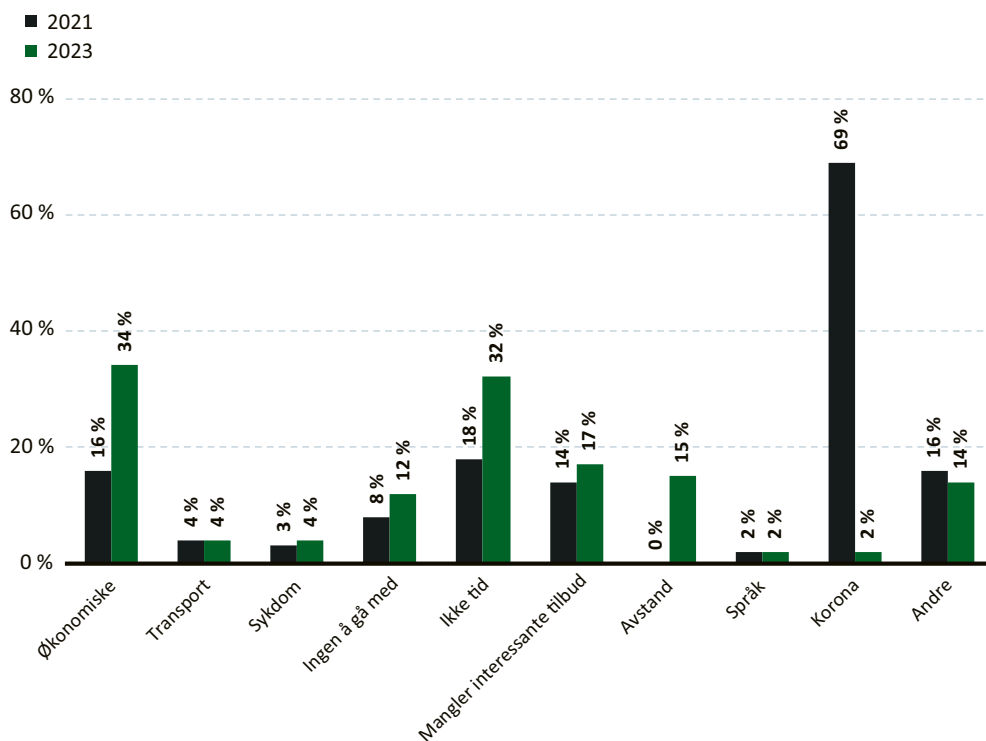
Det generelle inntrykket av bransjen gjennom intervjuene er at dyrtid ikke nødvendigvis preger billettinntektene til scenekunst i stor grad. De endringene de opplever, som at forestillinger blir solgt ut senere enn før, og at det er de kjente titlene som selger godt, oppleves derfor mer som holdningsendringer blant publikum enn som et resultat av dyrtid. Publikum kan derfor virke å være mer bevisst på hva de ønsker å bruke tiden sin på, og ønsker derfor heller å gå til de kjente verkene og titlene enn til noe som er nytt og ukjent.

Dette underbygges også i SSBs utgivelse *Norsk kulturbarometer 2023*, som viser at prosentandelen av befolkningen som har brukt et scenekunsttilbud, er omtrent oppe på samme nivå som før pandemien, mens antall besøk per innbygger i Norge stort sett er på det laveste målte nivået, sett bort fra pandemiårene. Dette kan peke på at befolkningen i stor grad ønsker å benytte seg av kulturtilbud slik de tidligere har gjort, men at de drar på færre arrangementer per år nå enn tidligere.

Samtidig finner man også i kulturbarometeret at andelen som opplever økonomi som en barriere for å besøke teater, opera eller dans, har økt. I 2021 var det 16 prosent som opplevde økonomi som en barriere, mens det i 2023 var 34 prosent, altså nesten en dobling. Dette peker på at

økonomi er en faktor som har begrenset antallet scenekunstarrangementer publikum har valgt å dra på.

Men vi ser også at det er et økende antall som ikke har tid. I 2021 var dette 18 prosent av befolkningen, og tallet økte til 32 prosent i 2023. Dette kan peke på at befolkningen i større grad velger andre aktiviteter enn scenekunstaktiviteter, og at de ikke opplever å ha tid nok til å prioritere disse arrangementene. Selv om den første målingen ble gjennomført under pandemien, hvor det generelt var færre arrangementer på grunn av restriksjonene, mens den andre målingen ble gjennomført i et normalår med et større antall aktiviteter og arrangementer å velge mellom, kan disse tallene peke på at man prioriterer annerledes, noe som vi også finner i intervjuene med scenekunstaktørene.

➤ **Figur 5.3** Opplevde barrierer for besøk av scenekunsttilbud, 2021–2023

Kilde: Norsk kulturbarometer.

Scenekunst og aktørene i dyrtid

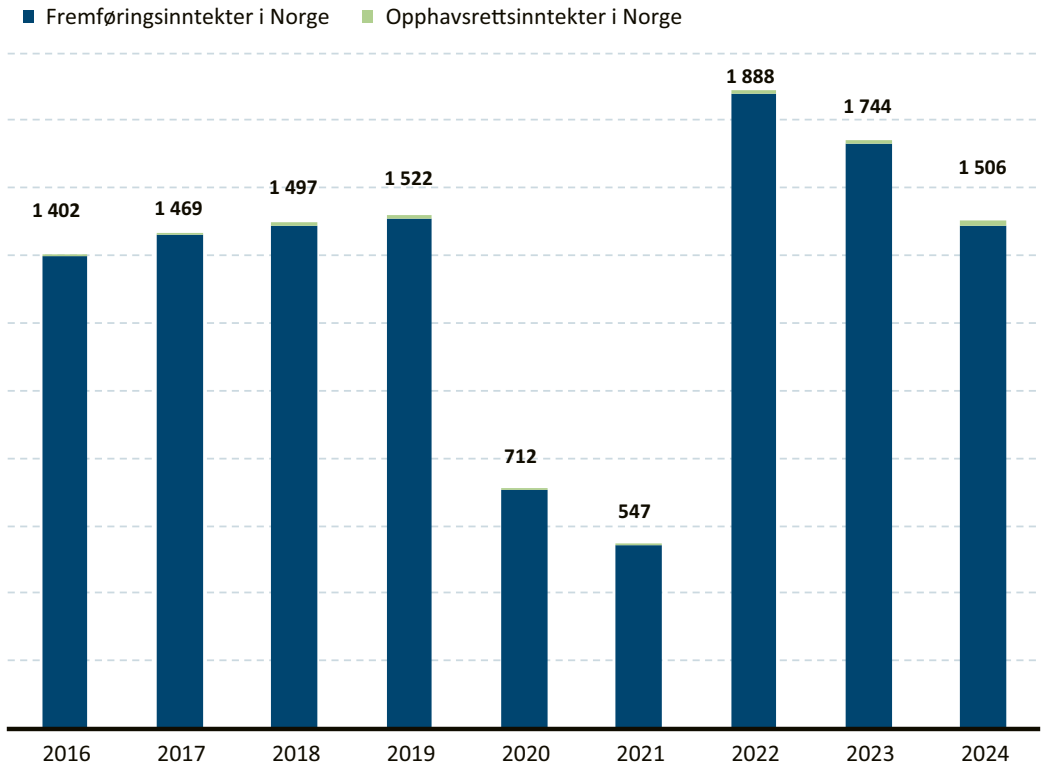
I intervjuene kommer det frem at aktørene innen scenekunst i større grad opplever endringer i økonomien gjennom økte kostnader knyttet til faste utgifter, som leie og lønnsutgifter.

Endringer i valutakursene, hvor den norske kronen har blitt svakere,¹⁸ påvirker også scenekunstøkonomien. All import har som følge av kronesvekkelsen blitt dyrere, både når det gjelder scenografi og bruk av for eksempel utenlandske utøvende kunstnere eller koreografer. Dette påvirker bruk av internasjonale kunstnere og artister innenfor alle delene av scenekunstbransjen. I enkelte deler av bransjen har det ført til mindre bruk siden det ikke vil være mulig å hente ut kostnadsendringene gjennom for eksempel billettpriser. Andre deler av bransjen opplever økte kostnader knyttet til scenografi og tekniske installasjoner som ikke nødvendigvis kan produseres i Norge. Disse kostnadsøkningene aktørene opplever som følge av inflasjon og valutasvekkelsen, klarer de ikke selv å hente inn gjennom økte billettpriser. I intervjuer med bransjeaktørene forteller de at det ikke er mulig å hente inn de økte utgiftene gjennom billettsalg, og at de derfor opplever at marginene blir mindre.

5.2 Samlede inntekter i Norge

De samlede inntektene for scenekunstbransjen i Norge utgjør 1 744 millioner kroner i 2023 og 1 506 millioner kroner i 2024. Dette inkluderer billettinntekter fra scenekunstforestillinger i Norge og opphavsrettsinntekter utbetalt til norske rettighetshavere. I perioden fra 2019 til 2021 opplevde bransjen en samlet nedgang på 64 prosent, men en voldsom oppgang til 2022. Inntektsnivået i 2022 er beregnet til å være 24 prosent høyere enn i 2019. Før pandemien, i perioden fra 2016 til 2019, var den årlige prosentvise økningen i inntekter på 3 prosent. På tross av økningen som ble observert fra 2021 til 2022, har den lave inntekten for 2023 og 2024 ført til at den årlige prosentvise endringen fra 2016 til 2024 er på 1 prosent.

18 Bech-Moen, O. C. (2025). *Kronekursen og endrede forventninger* [Foredrag]. Samfunnsøkonomenes valutaseminar, Oslo. <https://www.norges-bank.no/aktuelt/nyheter/Foredrag-og-taler/2025/2025-01-30-bech-moen/>

Samlede inntekter i Norge
2024

1 506

millioner kroner

Endring fremføringsinntekter
2023–2024

−9 %

Endring opphavsrettsinntekter
2023–2024

+30 %

	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Fremføringsinntekter i Norge	1 396	1 461	1 487	1 511	707	540	1 880	1 730	1 487
Opphavsrettsinntekter i Norge	5,2	7,3	9,9	11,1	4,9	6,7	8,2	14,1	18,4
Samlede inntekter i Norge	1 402	1 469	1 497	1 522	712	547	1 888	1 744	1 506

▾ **Figur 5.4** Fremførings- og opphavsrettsinntekter i det norske markedet, 2016–2024, i MNOK

Kilder: NTO-medlemmer, Ticketmaster, TicketCo, E-billett, Linticket, Hoopla, Eventim, E-billett, Nordisk film, Film & Kino og NRK, Norwaco, Nordiska, Songbird, Dramas.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Fremføringsinntekter i Norge

Inntekter fra fremføring av scenekunst i Norge er beregnet til å utgjøre 1 730 millioner kroner i 2023 og 1 487 millioner kroner i 2024. Inntekter refererer i all hovedsak til billettinntekter fra fremføring av scenekunst. Tallene reflekterer altså hva forbrukere har betalt for å oppleve ulike former for scenekunst, fortrinnsvis enkeltpersoner som har kjøpt billetter til billetterte scenekunstarrangementer i Norge. Det er også inkludert billetter kjøpt gjennom Den kulturelle skolesekken og kjøp av scenekunstforestillinger for visning på tv.

Fremføringsinntektene i Norge har sunket noe siden 2022, men ligger jevnt over på likt eller litt høyere nivå enn vi ser at bransjen har av fremføringsinntekter før pandemien. Dette kan peke på at det er større interesse for scenekunst nå enn før pandemien, men at effekten vi så i etterkant av pandemien med økt forbruk av scenekunst, ikke er like stor som i 2022.

Inntekter for visningsarenaer er den største scenekunstartøren, og står for 96 prosent av inntektene i 2024. Det er også her vi derfor finner de største utslagene målt i kroner. Inntektene for visningsarenaene gikk fra 1 806 millioner kroner i 2022 til 1 663 millioner kroner i 2023, og videre ned til 1 422 millioner kroner i 2024. Dette utgjør et fall på totalt 21 prosent i årene 2022 til 2024.

Det er også et fall i inntektene for Den kulturelle skolesekken (DKS). De hadde en inntekt på 59 millioner kroner i 2022, men disse falt til 51 millioner kroner i 2023 og 50 millioner kroner i 2024. Historiske spel hadde en positiv utvikling fra 2022 til 2023 med en økning fra 9 millioner kroner til 12 millioner kroner, men faller mellom 2023 og 2024 til 8 millioner kroner. Kinofremvisninger av scenekunst falt med 67 prosent, fra 6 millioner i 2022 til 2 millioner i 2023, men øker til 5 millioner igjen i 2024. For kjøp av scenekunstforestillinger for visning på tv øker inntektene fra 1 million kroner i 2022 til 2 millioner kroner i både 2023 og 2024.

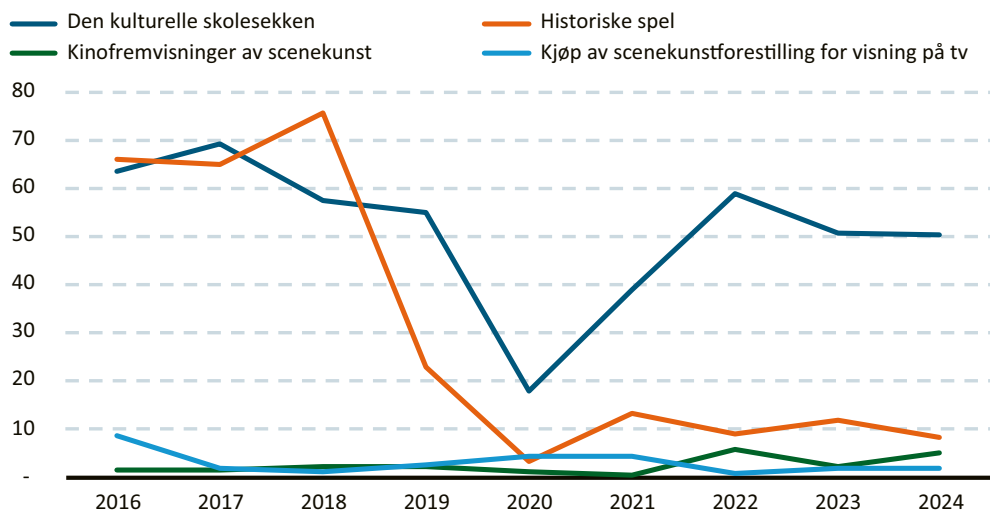
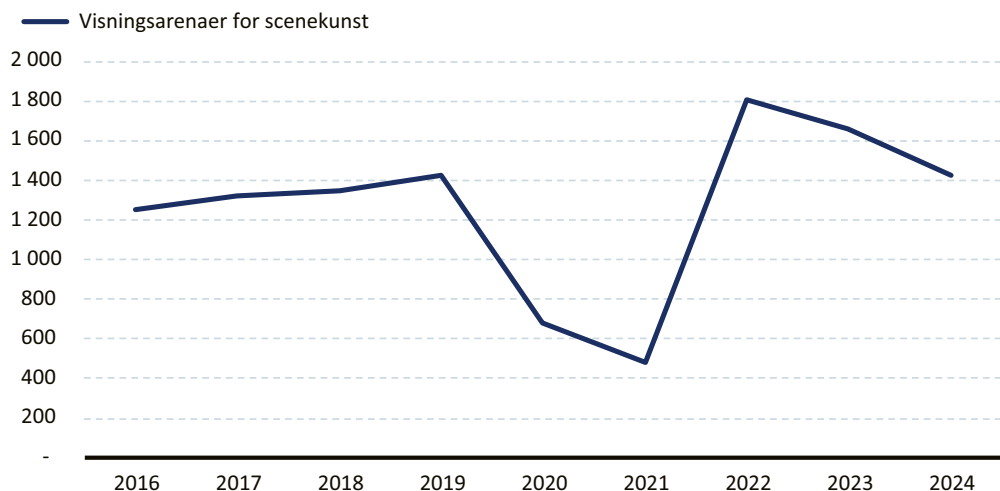
Scenekunst blir presentert på en mangfoldig rekke visningssteder. De produserende scenene er preget av at de selv skaper egne forestillinger, men organiseringen og graden av faste ensembler og prosjektbasert kunstnerisk engasjement varierer. Innenfor dansefeltet er det kun Nasjonalballetten og Carte Blanche som fungerer som produserende institusjoner med faste dansere. De andre dansekunstnerne opererer på prosjektbasert basis eller med utgangspunkt i flerårige virksomhetstilskudd.

Programmerende scener kjennetegnes ved at de i større grad inviterer kompanier til å opptre på scenene sine, og i mindre grad skaper egne produksjoner. Slike scener er dermed sentrale for å formidle forestillinger fra uavhengige kompanier. I den senere tid har programmerende scener også økt sin rolle ved å delta i samproduksjoner, mens produserende teatre i økende grad har begynt å programmere og samarbeide med uavhengige kompanier.

Statistikken som presenteres, omfatter både nasjonale og regionale institusjoner, samt offentlig finansierte produserende og programmerende teatre og scener. I tillegg til disse offentlig finansierte institusjonene finnes det også private teatre som ikke mottar fast offentlig støtte. De største private teatrene er organisert under Produsentforeningen for Privatteatre. Videre utgjør kulturhus og andre lokale scener betydningsfulle visningssteder for scenekunst.

Tallene som presenteres i denne statistikken, gir en bred dekning av visningsarenaene for scenekunst, men gir ikke mulighet til å skille mellom ulike typer visningsarenaer, for eksempel offentlig finansierte programmerende og produserende teatre og private teatre. Det som er mulig å skille på, er inntekter fra fremføringer på visningsarenaer, historiske spel, Den kulturelle skolesekken, kinovisninger av scenekunst og kjøp av scenekunstforestillinger for visning på tv, da disse dataene er samlet inn separat.

Kunst i tall 2024

	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Visningsarenaer for scenekunst	1 257	1 324	1 351	1 428	680	484	1 806	1 663	1 422
Den kulturelle skolesekken	64	69	58	55	18	39	59	51	50
Historiske spel	66	65	76	23	3	13	9	12	8
Kinofremvisninger av scenekunst	1	1	2	2	1	0	6	2	5
Kjøp av scenekunstforestilling for tv	9	2	1	3	4	4	1	2	2
Samlede fremføringsinntekter i Norge	1 396	1 461	1 487	1 511	707	540	1 880	1 730	1 487

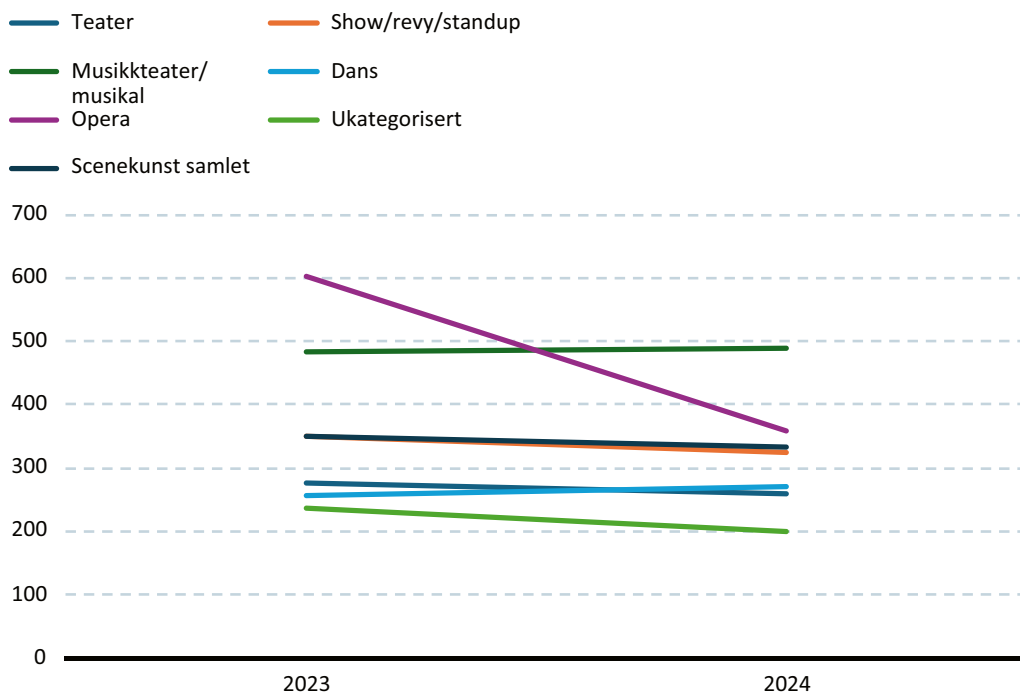
➤ **Figur 5.5** Inntekter fra scenekunstforestillinger i Norge, 2016–2024, i MNOK

Kilder: NTO-medlemmer, Ticketmaster, TicketCo, E-billett, Linticket, Hoopla, Eventim, E-billett, Nordisk film, Film & Kino.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Billettpriser

Den gjennomsnittlige billettprisen for en scenekunstforestilling lå i 2023 på 350 kroner, og i 2024 på 332 kroner, jamfør figur 5.6. Foreløpig er kun disse to årene tilgjengelig, og det gir ikke et sammenligningsgrunnlag over tid, men vi kan se at det er noen forskjeller mellom uttrykksformene. Prisen på operabilletter og musikkteater/musikal ligger noe høyere enn de andre, selv om den gjennomsnittlige operabilletten har hatt et betydelig fall i løpet av de to årene – fra ca. 600 kroner i 2023 til ca. 360 kroner i 2024. Billettene til musikkteater/musikal ligger begge årene rett i underkant av 500 kroner. Show/revy/standup ligger litt lavere igjen, på 325 kroner i 2024, mens teater og dans ligger på henholdsvis 260 og 270 kroner. Ukategoriserte forestillinger har en noe lavere billettpris, i gjennomsnitt ca. 200 kroner.

▸ **Figur 5.6** Gjennomsnittlig billettpris, fordelt på uttrykk, NOK, 2023–2024

Kilde: NTO-medlemmer, Ticketmaster, TicketCo, E-billett, Linticket, Hoopla, Eventim, E-billett, Nordisk film, Film & Kino.

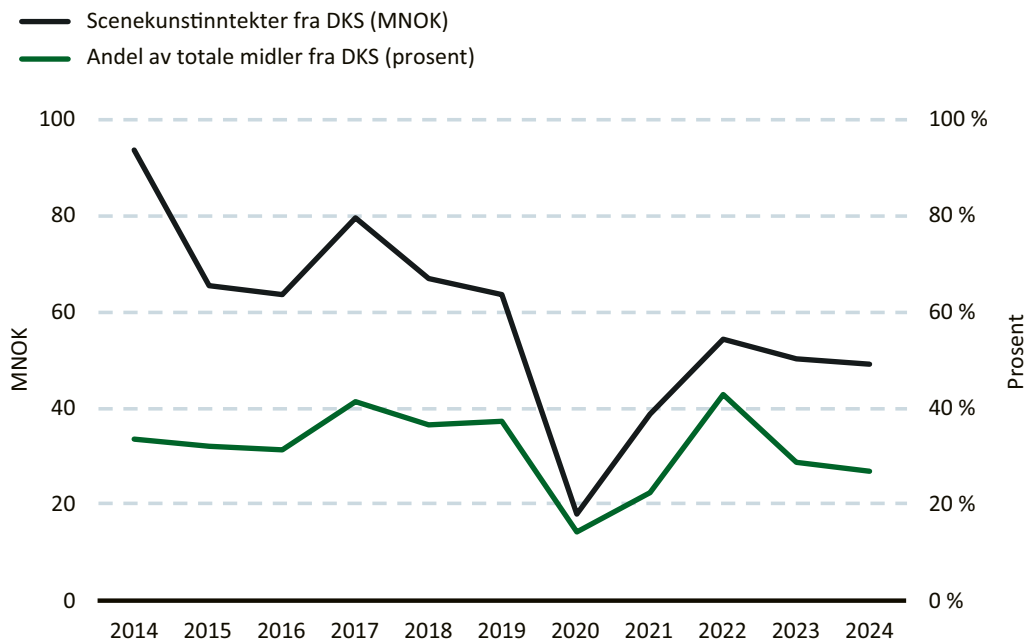
Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) er et nasjonalt initiativ som sikrer at alle skoleelever i Norge får årlige opplevelser av profesjonell kunst og kultur, inkludert scenekunst. DKS er et samarbeidsprosjekt mellom Kultur- og likestillingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og alle fylkeskommuner og kommuner i landet. Regional koordinering og programmering av DKS ivaretas av fylkeskommunene, mens kommunene har muligheten til å utvikle egne lokale programmer. Inntekter knyttet til scenekunstbransjen fra DKS er inkludert som en egen kategori i denne statistikken.

Inntektene som er generert gjennom scenekunstforestillinger i DKS, utgjør 50 millioner kroner og 49 millioner kroner i henholdsvis 2023 og 2024, jmf figur 5.7. Dette er en nedgang på 9 prosent mellom 2022 og 2024. prosentvis utgjør inntektene 29 prosent av de totale midlene fra DKS i 2023 og 27 prosent av de totale midlene i 2024.

DKS fungerer som et samarbeid mellom private kunstnere og offentlige aktører, og på grunn av de offentlige retningslinjene knyttet til denne ordningen er det rimelig å anta at inntektene som er tilknyttet DKS, holder seg relativt stabile fra år til år. Med unntak av 2014, som var et år med usedvanlig høy inntekt, og 2020 og 2022 med noe lave inntekter, ligger de samlede inntektene stort sett mellom 175 og 200 millioner, og 2023 og 2024 peker seg slik sett ikke nevneverdig ut.

	2014 MNOK	2015 MNOK	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Scenekunstinntekter fra DKS	94	66	64	80	67	64	18	39	54	50	49
Øvrige kunstområder i DKS	185	138	140	123	117	107	109	134	72	125	133
Samlede inntekter fra DKS	279	204	204	203	183	171	126	173	127	175	182

▾ **Figur 5.7** Inntekter fra Den kulturelle skolesekken, 2014–2024, i MNOK og prosent

Kilde: Kulturtanken.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Note 2: Siden de totale inntektene er relativt små, vil selv beskjedne endringer i reelle tall kunne gi store utslag i prosentvis endring.

Historiske spel

Historiske spel har vanligvis hatt inntekter på nivå med Den kulturelle skolesekken, men har hatt en negativ utvikling siden 2019. Fra 2018 til 2019 sank omsetningen med 70 prosent, fra 76 millioner kroner til 23 millioner kroner. Videre inn i pandemiåret 2020 sank omsetningen ytterligere med 87 prosent, til 3 millioner kroner. Gjennom pandemiårene var inntektene jevnt over lave, med 13 og 9 millioner kroner i henholdsvis 2021 og 2022.

I etterkant av pandemiårene er det fremdeles en noe lavere interesse for historiske spel, med 12 millioner kroner i inntekt for både 2023 og 2024. Dette er en liten oppgang fra 2022. Sammenlignet med toppen i 2018 har det vært et fall i inntekter på 86 prosent.

Kinofremvisning av scenekunst

Scenekunstforestillinger overføres i noen tilfeller på kino (for eksempel The Metropolitan Opera House i New York, som overfører til ulike kinoer i Norge). Scenekunst er i mindre grad digitalisert enn andre kunstformer. Foreløpig er kino den fremste arenaen for strømming av teater og annen scenekunst, og det er først og fremst utenlandske forestillinger som strømmes. Opera var den første av scenekunstsjangrene til å bli strømmet på kino.¹⁹

Rambøll har inkludert billettinntekter fra slike overføringer av scenekunstforestillinger på kino i statistikken, fordi norske kinoer har inntekter ved visning av scenekunst. De beregnede samlede inntektene fra kinofremvisninger av scenekunst var 2 millioner kroner i 2023, hvilket er en nedgang på 67 prosent fra 2022, men inntektene økte til 5 millioner kroner i 2024. Både 2022 og 2024 viser seg å være gode år for kinofremvisninger av scenekunst, noe som peker på at interessen for denne formen for konsum har økt siden målingen startet i 2016.

Kjøp av sceneforestillinger for fremvisning på tv

Denne kategorien blir regnet ut på bakgrunn av utgifter NRK har hatt til kjøp av scenekunstforestillinger som de har vist på tv. Inntektene utgjorde i 2023 og 2024 to millioner kroner. Dette er en noe lavere inntekt enn vi så under pandemien, hvor NRK brukte nærmere dobbelt så mye på å kjøpe scenekunstforestillinger. At disse tallene har gått noe tilbake, peker på at det ikke lenger er effekter av pandemien. For 2023 og 2024 er inntektene omtrent like store som det vi ser før pandemien.

Fordeling på ulike kunstuttrykk

Datagrunnlaget gir oss mulighet til å analysere billettinntektene fordelt på ulike scenekunstsjangre. I løpet av årene Rambøll har gjennomført målinger, har teater og revy/show/standup vært de to mest inntektsbringende sjangrene. I 2023 utgjorde de henholdsvis 40 og 33 prosent av de samlede billettinntektene fra scenekunstforestillinger, mens de i 2024 utgjorde henholdsvis 41 og 32 prosent. Teater inkluderer i denne sammenhengen også musikkteater/musikal og barneteater.

19 Gran, A.-B. & Gjørsum, R.G. (2019). *Teaterbransjen. Delbransjer, organisering og finansiering* (s. 12, 171). Universitetsforlaget.

Fremføringsinntektene i Norge har sunket noe siden 2022, men ligger jevnt over på et høyere nivå enn vi ser at bransjen har på fremføringsinntekter før pandemien. Dette kan peke på at det er større interesse for scenekunst nå enn før pandemien, men at effekten vi så i etterkant av pandemien, med økt forbruk av scenekunst, ikke er like stor som i 2022.

Inntektene fra teater, inkludert musikal, har sunket fra 668 millioner kroner i 2022 til 495 millioner kroner i 2023 og så vidt gått opp til 496 millioner kroner i 2024. Sett bort fra pandemien er dette de laveste målte nivåene for denne kategorien. Teater og musikalinntektene står for 41 prosent av inntektene fra scenekunstforestillinger i Norge i 2024.

Kategorien med show, revy og standup er den eneste kategorien som lander høyere i 2024 enn i 2022. Inntektene for 2022 var på 358 millioner kroner, før det steg til 408 millioner kroner i 2023, og lander på 384 millioner kroner i 2024. Dette tilsvarer 32 prosent av inntektene fra scenekunstforestillinger i Norge i 2024.

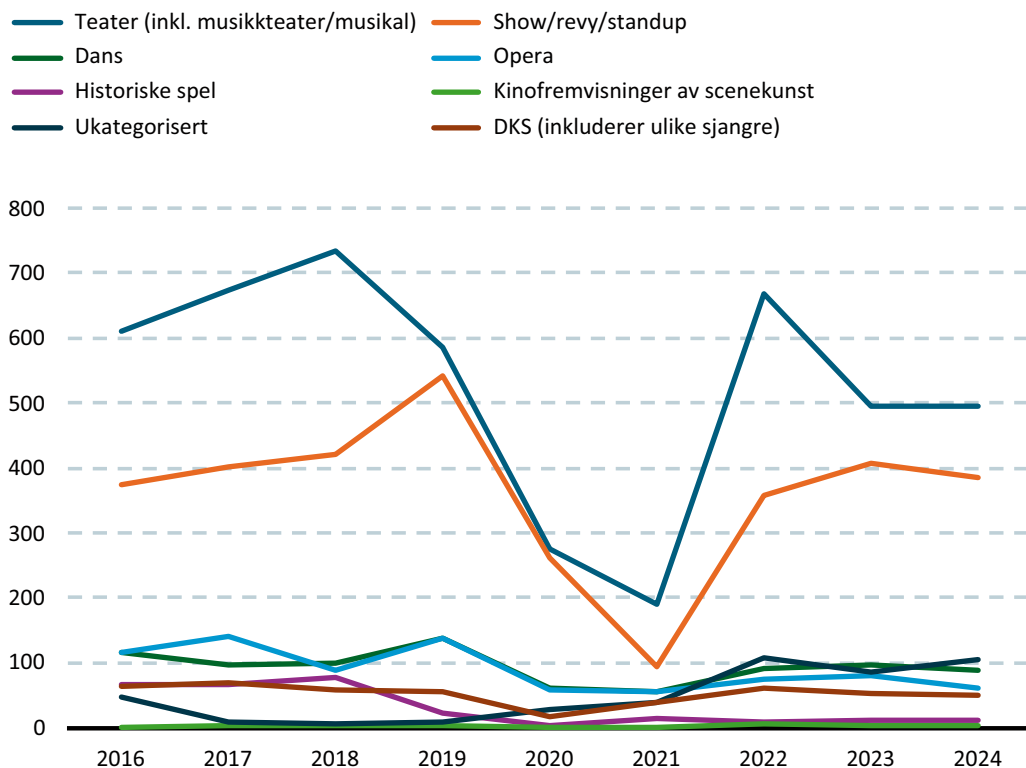
Kategorien dans stiger fra 90 millioner kroner i 2022 til 97 millioner kroner i 2023, men synker igjen til 88 millioner kroner i 2024. Også denne kategorien har omsetningstall som er i det lavere sjiktet sammenlignet med tidligere år, sett bort fra pandemiårene.

Opera har også inntekter som er på det laveste målte nivået, sett bort fra pandemien. I 2022 utgjorde inntektene totalt 75 millioner kroner, men de gikk noe opp i 2023 til 79 millioner kroner. I 2024 utgjorde inntektene 62 millioner kroner.

Inntekter fra historiske spel sank drastisk fra 2018 til 2019 og nådde et bunnivå i 2020, men har siden hatt et relativt stabilt inntektsnivå. Både i 2023 og 2024 utgjorde disse inntektene 12 millioner kroner, som er en oppgang på 33 prosent fra 2022.

Kinofremvisning av scenekunst har en økning som kan tilskrives innføringen av en ny dataleverandør som ikke var inkludert i beregningene mellom 2021 og 2022. Når disse dataene ekskluderes, ser man en nedgang i denne kategorien fra 2021 til 2022. Inntektene i denne kategorien er på 2 millioner kroner i både 2023 og 2024, og er på samme nivå som før pandemien.

Den kulturelle skolesekken (DKS) har en nedgang fra 61 millioner kroner i 2022 til 53 millioner kroner i 2023, og videre til 51 millioner kroner i 2024. Dette tilsvarer et fall i inntekter på 16 prosent fra 2022 til 2024. Bortsett fra unger pandemien har det ikke vært registrert et så lavt inntektstall for DKS.

	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Teater (inkl. musikkteater/musikal)	610	675	735	586	275	189	668	495	496
Show/revy/standup	375	403	421	542	260	93	358	408	384
Dans	115	98	98	138	62	56	90	97	88
Opera	115	140	88	136	57	55	75	79	62
Historiske spel	66	65	76	23	3	13	9	12	12
Kinofremvisninger av scenekunst	1	1	2	2	1	0,35	6	2	2
Ukategorisert	47	7	6	9	27	38	106	85	104
DKS (inkluderer ulike sjangre)	64	69	58	55	18	39	61	53	51
Samlede inntekter fra scenekunstforestillinger i Norge	1 393	1 458	1 484	1 490	703	483	1 373	1 231	1 199

↘ **Figur 5.8** Inntekter fra forestillinger fordelt på scenekunstuttrykk, 2016–2024, i MNOK

Kilde: NTO-medlemmer, Ticketmaster, TicketCo, E-billett, Linticket, Hoopla, Eventim, E-billett, Nordisk film, Film & Kino.

Note: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Opphavsrettsinntekter i Norge

Det er en rekke kunstnergrupper på scenekunstheltet som i henhold til lov om opphavsrett til åndsverk (åndsverkloven) har rettigheter til sine verk. For skapende kunstnere (som dramatikere/forfattere, komponister, koreografer, scenografer, lyd- og lyskunstnere) gjelder vernetiden i 70 år etter opphavspersonens død. Dette er såkalte originære rettigheter. Utøvende kunstners rettigheter omtales i åndsverkloven som nærstående rettigheter. For utøvende kunstnere (som skuespillere, dansere og operasangere) gjelder vernetiden i 70 år fra fremføringen eller offentliggjøringen.

Scenekunst kjennetegnes av tverrfaglighet. Derfor kan visse stykker, for eksempel en musikal, ha flere opphavspersoner. Alle opphavspersonene eller deres representanter²⁰ må gi samtykke og få betalt dersom noen vil ta i bruk hele eller deler av et slikt stykke. Hvis man ikke oppfører stykket slik det er skapt, men ønsker å foreta endringer, må man ha tillatelse fra rettighetshaverne og originære opphavspersoner.

▸ **Tekstboks 5.1 Opphavsrett i åndsverkloven**

Åndsverkloven (lov om opphavsrett til åndsverk mv.) gir opphavspersoner eierskap til sine verk. Den gir opphavspersonen enerett til verket og bruken av verket. Opphavsretten er personlig, det vil si at den tilfaller den personen som har skapt verket eller utført en presentasjon, ikke arbeidsgiver eller oppdragsgiver. I Norge oppstår opphavsretten automatisk (det vil si uten krav om registrering eller påberøpelse) dersom verket har verkshøyde, det vil si er preget av litterær eller kunstnerisk selvstendighet og originalitet og bærer preg av opphavspersonens kreative innsats. Opphavsretten verner ikke innhold/ideer/konsepter, men snarere formgivningen/åndsverkets uttrykk.

Åndsverkloven gir både ideelle og økonomiske rettigheter. Ideelle rettigheter gjelder så lenge verket eksisterer. De innebærer retten til å bli navngitt og til respekt for opphavspersonen og kunsten som er skapt. Økonomiske rettigheter omfatter opphavspersonens enerett til å fremstille eksemplarer og gjøre verket tilgjengelig for allmennheten ved spredning, visning og fremføring. Ved å overføre rettigheter til andre kan opphavspersonen få inntekter for bruk av sitt verk gjennom utbetaling av engangsvederlag og/eller royalties (ofte en prosentandel av billettinntektene). Ved overføring av rettigheter inngår man en avtale om bruk av åndsverket og varigheten av overdragelsen.

20 Representanter som forvalter rettighetene for dem, slik som dramatikerforbund, agent, opphavsrettsorganisasjon, teaterforlag eller arving.

I forbindelse med datainnsamlingen til den første *Kunst i tall*-rapporten som omtalte scenekunst, ble Rambøll gjort oppmerksom på at det i liten grad utbetales vederlag til nålevende scenekunstnere. Dramatikerne utgjør imidlertid et unntak, og vi inkluderte derfor vederlag utbetalt til denne kunstnergruppen. I forbindelse med 2018-målingen fant Rambøll at det i liten grad utbetales opphavsrettslige vederlag i bransjen, til tross for at kunstnerne har opphavsrett til sine verk ifølge loven. Enkelte kunstnergrupper har en forståelse av at opphavsrettslige utbetalinger er innbakt i lønn eller honorarutbetalinger. Etter undersøkelser fant Rambøll at denne forståelsen gjelder enkelte kunstnergrupper innenfor scenekunstbransjen, og slik avtaleverkene foreligger i dag, er det ikke mulig å definere hvor stor andel av lønningen/honoraret som eventuelt knytter seg til opphavsrettsinntekter.

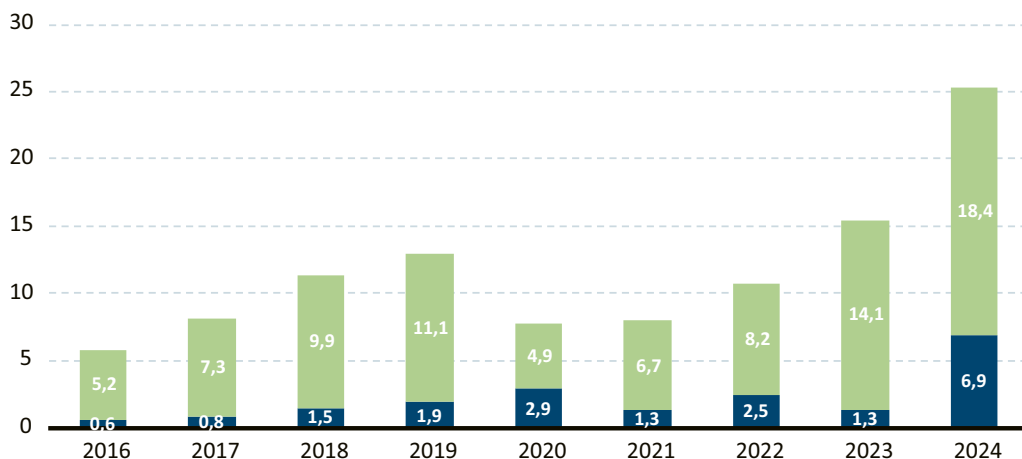
Det er altså forskjeller i praktiseringen av opphavsrettslige utbetalinger mellom de ulike profesjonene/kunstnergruppene i scenekunstbransjen. I tillegg er det også forskjell mellom institusjonsteatrene, det frie feltet og privatteatrene. Et forhold som gjør det komplisert å innhente kollektive vederlag på scenekunstmrådet, er at det ikke finnes en kollektiv rettighetsforvalter slik det for eksempel gjør innenfor musikk (TONO) og billedkunst (BONO).

Originære rettighetshavere mottar vederlag for scenekunst. Det kan være et teaterforlag (som Nordiska) eller komponister, representert ved TONO. Utøvere får betalt for rettighetene sine innbakt i lønnen når det er snakk om live fremføring. For filmede scenekunstforestillinger skal derimot utøvere få betalt i vederlag, men det er usikkert hvorvidt dette faktisk skjer. Disse forholdene gjør det vanskelig å innhente gode data på utbetalinger knyttet til opphavsrett.

Vederlag knyttet til videresendingssektoren forhandles og utbetales av Norwaco. Utbetalingene gjennom Norwaco er vederlag for bruk i lydmedier, tv og film. Slike vederlag faller utenfor definisjonen av scenekunst som noe som formidles i direkte møte med publikum live og i øyeblikket. I forbindelse med 2018-målingen undersøkte Rambøll nærmere muligheten for å inkludere utbetalte vederlag fra videresendingssektoren for distribusjonene som er knyttet til transmisjon/strømming av scenekunstforestillinger. Verken Norwaco eller organisasjonene som mottar vederlagsutbetalinger fra Norwaco, hadde imidlertid mulighet til å bryte ned hvilke tall som er knyttet til distribusjon av scenekunstforestillinger. Slike tall er derfor ikke omfattet i denne rapporten. Bransjeaktørene anslår at overføring av scenekunst foregår i liten skala i dag. Videre er store deler av strømmingen som skjer i dag, ikke inntektsbringende.

Det er kun for dramatikerne det foreligger tall for utbetalte vederlag innenfor scenekunstbransjen. I årets statistikk, som tidligere, omfatter derfor vederlagsinntektene i Norge vederlag for kopiering av skuespill/drama fra Kopinor, vederlag for oppføring av dramatiske verk i amatør-feltet, inkludert musikaler/musikkteater (gjennom Dramas) og vederlag for oppføring av drama og musikaler i Norge (gjennom Nordiska og Songbird).

■ Opphavsrettsinntekter fra utlandet
■ Opphavsrettsinntekter til scenekunstbransjen fra Norge

	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Opphavsrettsinntekter fra utlandet	0,6	0,8	1,5	1,9	2,9	1,3	2,5	1,3	6,9
Opphavsrettsinntekter fra Norge	5,2	7,3	9,9	11,1	4,9	6,7	8,2	14,1	18,4
Samlede opphavsrettsinntekter	8,1	11,4	13,0	13,0	7,8	8,0	10,7	15,4	25,2

▾ **Figur 5.9** Samlede opphavsrettslige inntekter, 2016–2024, i MNOK

Kilder: Norwaco, Nordiska, Dramas og Songbird.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Note 2: Siden de totale inntektene er relativt små, vil selv beskjedne endringer i reelle tall kunne gi store utslag i prosentvis endring.

Beregningene viser at disse vederlagsinntektene utgjorde 15,4 millioner kroner i 2023 og 25,2 millioner kroner i 2024. Dette er mer enn en dobling av opphavsrettsinntekter i scenekunstbransjen siden 2022. Den årlige prosentvise endringen fra 2016 til 2024 er på 17 prosent. Ikke bare er det stor økning i inntekter fra Norge, men vi ser også at det er en økende andel opphavsrettsinntekter fra utlandet.

Opphavsrettsinntektene til scenekunstbransjen som presenteres her, må forstås ut fra at enkelte deler av bransjen ikke er inkludert

i tallgrunnlaget. Eventuelle opphavsrettslige utbetalinger som avtales individuelt, og derfor er vanskelige å samle inn, og er ikke inkludert. Det samme gjelder eventuelle utbetalinger som deler av bransjen anser som vederlag innbakt i lønn, som heller ikke er innhentet. Tallene inkluderer heller ikke vederlag for musikkverk som er skapt for å fremføres dramatisk (eksempelvis opera, operetter, musikaler, skuespill, pantomime med mer). Dette omtales ofte som «store rettigheter». Når slike verk fremføres i sin helhet, må det gjøres direkte avtale med rettighetshaveren, også for fremføringsrettighetene. Det samme gjelder for musikkverk som er spesialskrevet for å fremføres i en annen scenisk/dramatisk sammenheng (eksempelvis for teater). For såkalte store rettigheter betales honorar til rettighetshavere på grunnlag av billettinntekter. Slike avtaler er det ikke mulig å forvalte kollektivt.²¹

5.3 Samlede inntekter fra utlandet

De samlede inntektene til den norske scenekunstbransjen fra utlandet er beregnet til 6,9 millioner kroner i 2023 og 13,3 millioner kroner i 2024. Det betyr at det har vært litt over en dobling av disse inntektene fra 2022, da inntektene var 6 millioner kroner.

Fremføringsinntekter fra utlandet (eksport) er i denne rapporten målt som honorarer utbetalt til scenekunstnere for fremføring av scenekunst i utlandet. Bakgrunnen for at vi måler inntekter fra fremføringer av scenekunst i utlandet på denne måten, er at vi har til hensikt å samle inn tall for inntekter som kommer direkte tilbake til scenekunstbransjen i Norge. Dersom vi hadde målt inntekter fra sceneopptredener i utlandet på samme måte som for sceneopptredener i Norge, det vil si i billettinntekter som tilfaller arrangøren, hadde vi risikert å måle inntekter som tilfaller en arrangør i utlandet, og ikke aktører i Norge. Siden fremføringsinntekter i henholdsvis Norge og utlandet er forskjellige, er de heller ikke direkte sammenlignbare.

Datagrunnlaget for fremføringsinntekter fra frie scenekunstnere er samlet inn på to måter: For det første har vi sammenstilt honorartall fra regnskap og budsjetter i scenekunstneres søknader om reisestøtte for opptredener i utlandet gjennom Utenriksdepartementets reisestøtteordning

21 Nordiska (2012). *Scenekunstens rettigheter*.

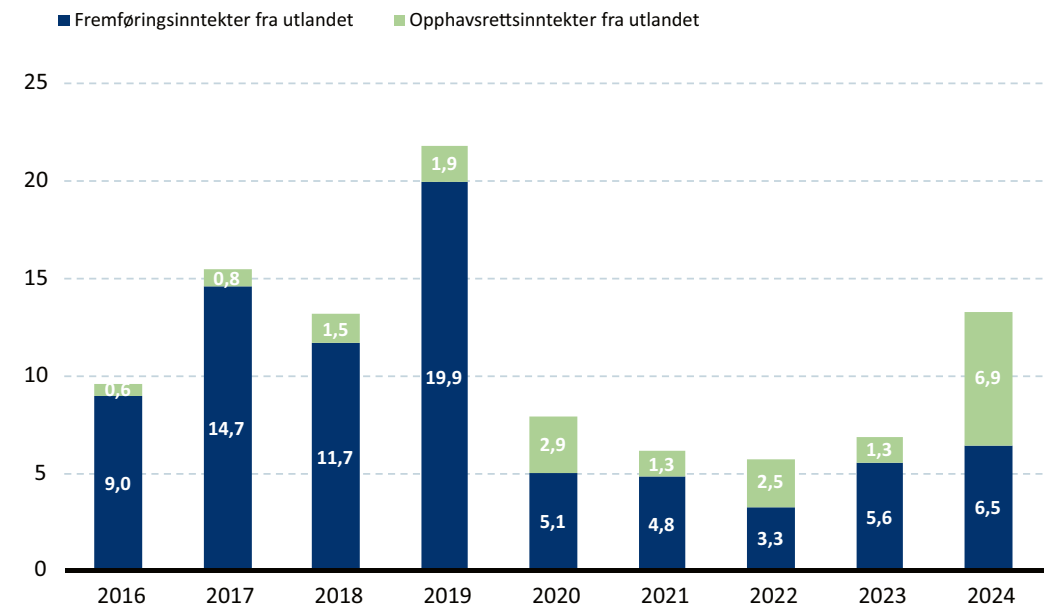
Stikk, som forvaltes av Danse- og teatersentrum (DTS).²² Dette er supplert med tall for honorarer fra utenlandsopptredener av kunstnergrupper som har mottatt offentlig støtte gjennom tilskuddsordningen Fri scenekunst – kunstnerskap.²³

Inntekter fra utlandet genereres både av honorarer fra opptredener i utlandet og av opphavsrettsinntekter. Inntektene generert fra fremføringer utgjorde 5,6 millioner kroner i 2023 og 6,5 millioner kroner i 2024, sammenlignet med 3,3 millioner kroner i 2022.

Opphavsrettsinntekter er utbetalte vederlag for oppføring av norsk dramatik og norske musikaler i utlandet (gjennom teaterforlagene Dramas, Nordiska og Songbird). Disse inntektene sank fra 2,5 millioner kroner i 2022 til 1,3 millioner kroner i 2023, men øker til 6,9 millioner kroner i 2024. Dette er det høyeste målte nivået for denne kategorien siden målingen startet i 2016. Interessen for norsk scenekunst kan ses i sammenheng med reisestøtteordningen Stikk, som støttet reiser for omkring 1,6 millioner kroner mer i 2024 enn i 2023.

22 Stikk-databasen gir oversikt over hvilke grupper som har søkt om reisestøtte, og deres budsjetter og regnskap (herunder oversikt over utbetalte honorarer). Se tekstboks 5.2 for mer informasjon om Stikk. Se ellers metodekapittelet for en redegjørelse for utregningene.

23 Se metodekapittelet for en redegjørelse for utregningene.

	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Fremføringsinntekter fra utlandet	9,0	14,7	11,7	19,9	5,1	4,8	3,3	5,6	6,5
Opphavsrettsinntekter fra utlandet	0,6	0,8	1,5	1,9	2,9	1,3	2,5	1,3	6,9
Samlede inntekter fra utlandet	9,6	15	13	22	7,9	6,2	6	6,9	13,3

▾ **Figur 5.10** Fremføringsinntekter og opphavsrettsinntekter utlandet, 2016–2024, i MNOK

Kilder: Profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innen scenekunst (medlemmer av NTO), frie scenekunstgrupper med støtte fra tilskuddsordningen Fri scenekunst – kunstnerskap, stikk.no, Norwaco, Nordiska, Dramas og Songbird.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2024-kroner.

Note 2: Siden de totale inntektene er relativt små, vil selv beskjedne endringer i reelle tall kunne gi store utslag i prosentvis endring.

Reisestipend til scenekunst i utlandet (Stikk)

Performing Arts Hub Norway, som forvalter Stikk-midlene, har oversikt over fordelingen av uttrykksformer blant søkerne.²⁴ Som det kommer frem av figur 5.9, er det en overvekt av dans og teater. Disse kunstformene står for henholdsvis 46 og 27 prosent av søkerne i 2023, og 47 og 21 prosent i 2024.

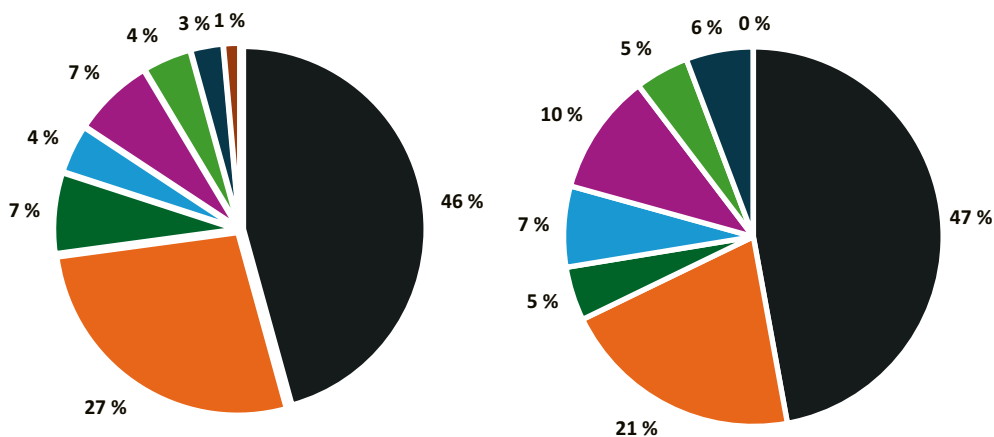
Tallgrunnlaget er basert på tildelte midler for aktiviteter planlagt i 2023 eller 2024. Tallgrunnlaget baserer seg på rapporteringer fra

²⁴ Søkerne definerer selv uttrykkstilhørighet i søkeprosessen.

scenekunstaktører, i tillegg til søknader der midlene har blitt godkjent, og er derfor beheftet med usikkerhet.

Totalt har det blitt utdelt 1,1 millioner kroner i 2023 og 2,7 millioner kroner i 2024. Beløpene som er vedtatt, varierer, men ligger i snitt på rundt 30 000 kroner per tildeling. Midlene har blitt fordelt på 70 søknader i 2023 og 87 søknader i 2024, mot 54 søknader i 2022. På bakgrunn av at Stikkmidler tildeles de som har en invitasjon fra profesjonelle samarbeidspartnere i utlandet, kan det peke på at det er en økende interesse for norske scenekunstnere ute i verden.

■ Dans ■ Teater ■ Crossover ■ Performance
 ■ Figur ■ Musikkteater ■ Annet ■ Sirkus

Kategori	2023		2024	
	Midler (NOK)	Antall mottatt	Midler (NOK)	Antall mottatt
Dans	935 600	32	1 121 800	41
Teater	570 600	19	636 000	18
Crossover	85 300	5	60 000	4
Performance	56 000	3	207 000	6
Figur	280 000	5	441 700	9
Musikkteater	97 000	3	115 000	4
Annet	24 000	2	143 000	5
Sirkus	15 000	1	0	0
Totalt	1 127 900	70	2 724 500	87

▾ **Figur 5.11** Fordeling av reisetilskudd fra STIKK, 2023 og 2024

Kilde: PAHN.

▸ **Tekstboks 5.2 Om UD's reisestøtteordning for frie scenekunstnere**

Performing Arts Hub Norway (PAHN), tidligere Danse- og teatersentrum, har siden 2003 forvaltet Utenriksdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet sin reisestøtteordning for frie scenekunstnere, som er en del av Stikk. I tillegg fungerer de som rådgivere for departementet i scenekunsthaglige spørsmål. PAHN er et nasjonalt kompetansesenter for det profesjonelle, frie scenekunsthaget i Norge. De arbeider for å fremme profesjonell scenekunst nasjonalt og internasjonalt.

Frie scenekunstnere og kompanier kan søke om økonomisk støtte til utenlandsreiser gjennom UD's reisestøtteordning for offentlige opptredener i utlandet. Den overordnede målsettingen til tilskuddsordningen er å bidra til at profesjonelle scenekunstnere og kompanier får internasjonale muligheter og kan gjennomføre opptredener i utlandet som de er engasjert til. For å motta støtte må det foreligge en invitasjon fra en arrangør, og forestillingene må være offentlig annonsert.

Tilskuddsordningen er rettet mot det frie scenekunsthaget og omfatter ikke norske teaterinstitusjoner eller utdanningsinstitusjoner som i det vesentligste mottar driftsstøtte fra den norske stat.

Kilder: Danse- og teatersentrums årsrapport 2021, Performing Arts Hub Norways årsrapport 2024 og UD's kunstfaglige støtteordninger.

Metode

I dette kapitlet blir analyserammen og sentrale begreper som er felles for kunstområdene, beskrevet. Vi vil også redegjøre for prosjektets referansegrupper og sentrale dataleverandører. Deretter tar vi for oss hvert av kunstområdene og redegjør for sentrale begreper for området, den overordnede verdikjeden og datagrunnlaget for hver av variablene som benyttes i modellen vår. Datakvalitet for de enkelte variablene blir også vurdert i dette kapitlet.

6.1 En overordnet modell som er gjentagbar og robust

Gjennom *Kunst i tall* ønsker Kulturdirektoratet kunnskap om de samlede inntektene i musikk-, litteratur-, visuell kunst- og scenekunstbransjen i Norge. Hensikten er å belyse hva som kjennetegner de ulike kunstområdenes inntekter, og hvordan de ulike bestanddelene av kunstområdene utvikler seg over tid. Statistikken bidrar til å synliggjøre kunstområdenes økonomiske verdi, og er med på å bygge et kunnskapsgrunnlag for politikkutvikling. Oppdraget til Rambøll har et todelt mål:

- å utvikle modeller for å tallfeste inntektene for hvert av de fire kunstområdene
- å beskrive inntektstallene for de fire kunstområdene samlet og hver for seg

Modellene som er utviklet for å tallfeste inntektene på kunstområdene, søker å skape et tallgrunnlag som er etterprøvbart og robust over tid. Vi har også tatt sikte på at modellene skal gi grunnlag for sammenligning med tallgrunnlaget i andre bransjer.

Dette legger enkelte føringer for datainnsamlingen og hvilke kilder som kan benyttes. For det første ligger det i Rambølls oppdrag at vi, så langt det lar seg gjøre, benytter bransjenes egne tall. Det vil si tall som

aktørene i bransjene selv sitter på. Bakgrunnen for dette er blant annet at vi vil unngå merbelastningen en ny datainnsamling vil medføre for bransjeaktørene, men også bidra til at bransjen selv utvikler og forbedrer sitt eget tallgrunnlag over tid.

I tillegg er det et overordnet mål med prosjektet at den samme modellen skal kunne brukes for datainnsamling og måling av omsetningen på lik måte over flere år. Kun på denne måten kan tallene sammenlignes på tvers av ulike år. Oppdraget Rambøll har fått fra Kulturdirektoratet, har vært å utvikle en statistikk som aktørene både i og utenfor kunstbransjene selv kan benytte til videre undersøkelser og analyser.

Analysesamme

I *Kunst i tall* er beregningene av de samlede inntektene på hvert av kunstområdene gjort ved å samle inn omsetningsstatistikk langs tre spor:

- opphavsrettslige inntekter
- salgsinntekter
- inntekter fra fremføring eller visning

Hver av disse inntektstypene har også potensielle eksportinntekter. Etter tallmaterialet er samlet inn og sammenstilt for disse tre inntektstypene, aggregeres tallene til de samlede inntektene for hvert av kunstområdene.

Videre har vi beregnet eksportinntekter for hver av kategoriene, og igjen har vi aggregert disse tallene for å beregne den samlede eksporten for hvert av kunstområdene. Når tallene aggregeres, er det risiko for både underrapportering og overrapportering av omsetningen. I de tilfellene hvor vi må gjøre antagelser om markedsstørrelser, har vi kvalifisert disse antagelsene i samarbeid med bransjeaktørene ved å vurdere samsvar mellom ulike datakilder. Generelt har vi vært oppmerksomme på risikoen for dobbelttelling. Eksempelvis er vederlags- og opphavsrettsinntekter trukket ut av omsetningen for både salg av innspilt musikk og konsertvirksomhet og behandlet som et eget punkt.

Videre har det vært et poeng at selv om vi har hatt denne modellen som utgangspunkt for datainnsamlingen og statistikken for alle kunstfeltene, har vi likevel ønsket å la hvert kunstområdes egenart være det styrende for hvilke tall vi samler inn og presenterer. Denne avveiningen har vi diskutert med referansegruppene. Eksempelvis har vi utelatt kategorien salgsinntekter for scenekunst, fordi det ikke er en relevant kategori for dette kunstområdet.

6.2 Referansegrupper

Hensikten med prosjektet er å utvikle en statistikk og en rapport som aktørene på de ulike kunstområdene har nytte av. For å sikre dette, og for å sikre kvaliteten i prosjektet som helhet, er det nedsatt flere referansegrupper som har fulgt prosjektet.

Det er nedsatt referansegrupper for hvert av kunstområdene. Medlemmene i referansegruppene er valgt ut med tanke på at gruppen til sammen skal representere bredden på hvert av kunstområdene. Gruppene har bistått Rambøll med kunnskap om hvert av kunstområdene og bidratt til datainnsamlingen underveis i prosjektet. De kommenterer på og kvalitetssikrer også kapittelutkast innenfor sitt kunstområde.

Referansegruppen for musikk består av: FONO, Gramo, IFPI, NEMAA, Music Norway, Musikkforleggerne, Norske Konsertarrangører og TONO.

Referansegruppen for litteratur består av: Den norske Forleggerforening (DNF), Den norske Bokhandlerforening, Kopinor, NORLA, Bokbasen og Norsk Forfattersentrum.

Referansegruppen for visuell kunst består av: Bildende Kunstneres Hjelpesfond (BKH), Billedkunst Opphavsrett i Norge (BONO), Blomqvist, Forbundet Frie Fotografer (FFF), Kulturdirektoratet (tidl. Kulturrådet), Kunst i offentlige rom (KORO), Kunstsentrene i Norge (KiN), Norsk Billedhoggerforening, Norske Billedkunstnere, Norske Kunstforeninger, Norske Kunsthåndverkere og Unge Kunstneres Samfund (UKS).

Referansegruppen for scenekunst består av: Danseinformasjonen, Danse- og teatersentrum (DTS), Norske Dansekunstnere (NODA), Dramas, Dramatikerforbundet, Regiforbundet (tidl. Norsk Sceneinstruktørforening, NScF), Dramatikkers hus, Norsk teater- og orkesterforening (NTO), Produsentforeningen for Privatteatre, Scenekunstbruket, Norsk Skuespillerforbund og Teateralliansen.

6.3 Intervjuer med bransjeaktører

Rambøll har gjennomført intervjuer med bransjeaktører for alle de fire kunstrådene, fra og med *Kunst i tall 2021*. Det har blitt gjennomført intervjuer i forbindelse med tidligere rapporter, men ikke systematisk eller som en sentral del av rapporten.

Intervjuene har blitt gjennomført for i større grad å belyse hva som ligger bak tallene og statistikken, samt trekke frem relevante endringer og tendenser i bransjene og markedene for kunst og kultur. Utvalget har blitt gjort med bevissthet om at aktørene skal representere en bredde både i feltet og i geografi. Rambøll har deretter invitert informanter til å svare på spørsmål i semistrukturerte intervjuer. Det har blitt gjennomført til sammen 13 intervjuer på tvers av kunstfeltene, med følgende aktører:

Musikk

- Kongsberg Jazzfestival
- Studentersamfundet i Trondhjem
- Bergen Live
- Live Nation

Litteratur

- Norsk bibliotekforening
- Gyldendal
- Bokhandlerforeningen

Visuell kunst

- Astrup Fearnley Museet
- Blomqvist
- Galleri Zink

Scenekunst

- Stand Up Bergen
- Taran
- Den Norske Opera og Ballett

6.4 Musikk i tall

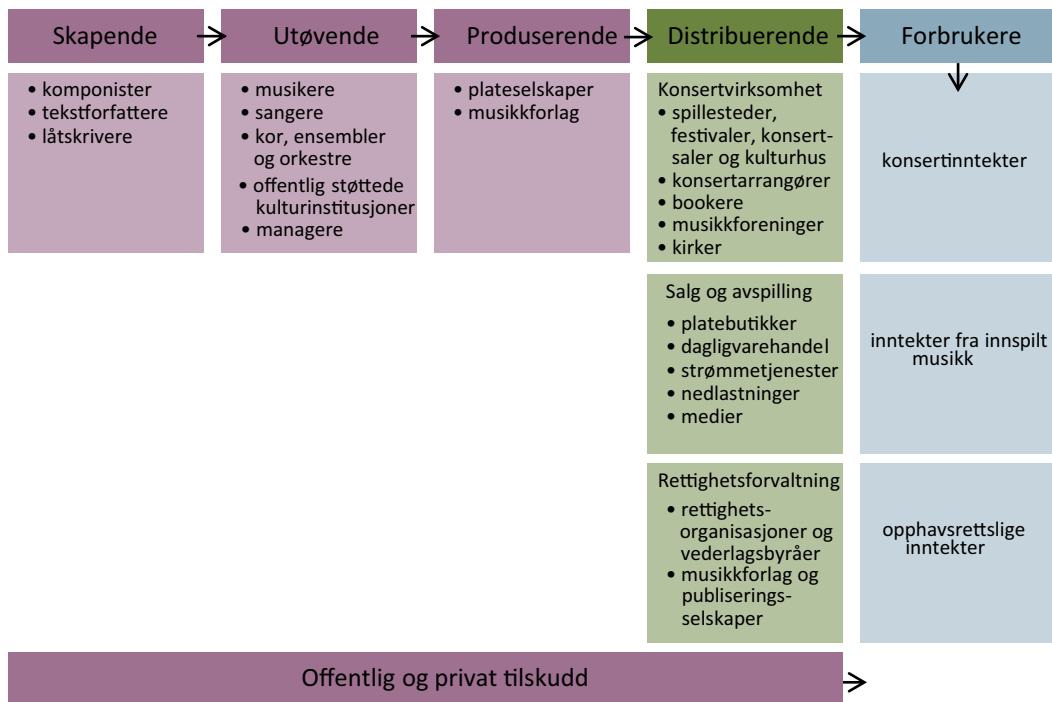
Rambøll har gjennomført *Musikk i tall* på oppdrag for Kulturdirektoratet siden 2013, med 2012 som første år vi målte omsetningen for. Hovedlinjene i datainnsamlingen og modellen for musikkområdet har ligget fast siden 2012. Det betyr at vi i år kan presentere sammenlignbare tall for en tolvårsperiode. På tross av dette ser årets statistikk annerledes ut enn i 2012, og innholdsmessig er også tallene og nedbrytningene forskjellige. Bakgrunnen for dette er at vi årlig har oppdatert og justert modellen i henhold til utviklingen på musikkfeltet i perioden, og vi har stadig forbedret data- og tallgrunnlaget med mer detaljerte og presise tall. Tilgangen til og formen på datamaterialet har også endret seg gjennom prosjektet. Endringer i metode og datagrunnlag for beregningene i 2024 gjelder i hovedsak at datagrunnlaget for noen av variablene er endret fra tidligere år, men uten at det har påvirket sammenligningsmulighetene for tidligere år.

I det følgende vil vi redegjøre for hvordan verdikjeden og pengestrømmen i musikkbransjen relaterer seg til tallene vi presenterer i denne statistikken, og hvordan vi definerer sentrale begreper som benyttes i rapporten.

Verdikjeden og pengestrømmen i musikkbransjen

Figur 6.1 gir et forenklet bilde av verdikjeden i musikkbransjen. Verdikjeden starter med de skapende og går videre via utøvende og produserende til distribuerende aktører. De distribuerende aktørene er delt i tre kategorier, som sammenfaller med hovedkategoriene i inntektsgrunnlaget til musikkbransjen. I enden av verdikjeden finner vi forbrukerne. Det er inntekter generert fra denne gruppen som kartlegges i dette oppdraget.

Figuren inkluderer også en pil nederst, der det står «Offentlig og privat tilskudd». Denne illustrerer støtte fra det offentlige eller private som tilfaller de ulike aktørene i kjeden. Denne delen av musikkbransjen inngår ikke i vår kartlegging, men offentlige innkjøp er regnet med. Boksen er likevel inkludert for å synliggjøre at dette er en vesentlig del av musikkbransjen i Norge.

➤ **Figur 6.1** Verdikjeden i musikkbransjen.

Sentrale begreper

Salgsinntekter

Salgsinntekter fra innspilt musikk kommer fra salg av musikkinnspillinger i ulike formater fra distributør til konsument, og omfatter både fysiske (cd, vinyl eller dvd) og digitale formater (nedlasting eller strømming).

Eksportinntekter fra innspilt musikk gjelder enten salg av innspilt musikk i utlandet eller lisenser til å distribuere og markedsføre sanger eller album som norske plateselskaper selger til aktører i utlandet.

Fremføringsinntekter

Fremføringsinntekter for musikk er inntekter fra billettsalg til publikum for konserter i Norge, altså den prisen forbrukere betaler for å høre på levende musikk i Norge. Inntekter fra fremføring av musikk i denne sammenhengen må ikke forveksles med «Fremføringsinntekter», som omtales i sammenheng med opphavsrettslige inntekter under.

Eksportinntekter gjelder honorarer som norske artister og musikere får for sine opptredener utenfor Norges grenser.

Vederlag og opphavsrettsinntekter

Opphavsrettslige inntekter for musikk gjelder vederlag som ifølge åndsverkloven tilfaller opphavspersoner med enerett til å fremstille eksemplarer av verket (mekaniske rettigheter) og til å tilgjengeliggjøre verket for allmennheten (fremføringsrettigheter). Norske rettighetsorganisasjoner krever inn penger for dette og fordeler disse pengene videre til opphavspersonene. I tillegg kommer blant annet vederlag for kopiering av noter og sangbøker, inntekter fra avtalene i videresendingssektoren og fra privatkopiering og avgifter fra ikke-vernet musikk.

Eksportinntekter i denne kategorien er vederlagsinntekter som er samlet inn av rettighetsorganisasjoner i utlandet og overført til norske rettighetsorganisasjoner.

Volumtall

Med volumtall menes *antall arrangementer*. Det finnes ingen helhetlig oversikt over antall konserter i Norge og hvor de avholdes. Ved offentlig fremføring av musikk som er opphavsrettslig beskyttet, betales det imidlertid en avgift til TONO. En rekke aktører har faste avtaler med TONO, men for øvrige konserter innvilges det enkelttillatelse. Disse er fordelt på fylker på grunnlag av postnummeret i fakturaadressen til arrangementene. Fakturaadressen vil i enkelte tilfeller ikke være den samme som stedet hvor arrangementet ble gjennomført. Derfor har vi valgt å samle fordelingen på fylkesnivå. Antallet arrangementer er ikke knyttet til hvorvidt det finnes musikkrapporter på arrangementene.

Beskrivelse av variablene

I det følgende beskriver vi i nærmere detalj hva som inngår i de ulike variablene. Dette inkluderer en spesifisering av hva variabelen omfatter og regnes med, men også hva variabelen ikke omfatter. Det som ikke er omfattet av statistikken, er utelatt av metodiske årsaker, enten fordi det er definert å være utenfor statistikkens formål, eller fordi det ikke foreligger systematiske data.

Variabel 1: Inntekt fra salg av innspilt musikk i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter omsetningstall generert gjennom salg av innspilt musikk i Norge, som fysiske eksemplarer (i butikk og over internett) og digitalt (i nedlastbart format og som strømming).

Variabelen omfatter ikke selvpublisering og direkte salg (merchandise), direkteavtaler og sync-rettigheter, da vi i samråd med referansegruppen har vurdert at dette faller utenfor oppdraget. Variabelen omfatter heller ikke salg av brukte fysiske formater eller direkteimport av innspilt musikk til norske forhandlere og privat direkteimport til norske forbrukere. Bakgrunnen for dette er at det ikke finnes noen gode kilder for dette eller metoder for å beregne omfanget av denne typen salg.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen har i flere år vært IFPI og intervjuer med og undersøkelser av distribusjonsledd. Fra og med fjorårets måling har vi ikke tilgang på tall fra IFPI. For å kunne si noe om størrelsen på inntekter fra salg av innspilt musikk i Norge har vi sammenstilt driftsinntektene til alle plateselskaper i Norge med en omsetning på over 1 million kroner i perioden 2018–2023, sammenlignet disse med tall fra IFPI for årene 2018–2022 og gjort en antagelse om at utviklingen av de to størrelsene er sammenfallende for 2023. Vi har beskrevet denne modellen for enkelte av bransjeaktørene og fått bekreftet at en slik modell gir et tilnærmet riktig bilde. Vi anslår en usikkerhet i tallene på 2 prosent i hver retning, gitt at tidligere tall fra IFPI stemmer.

Vurdering av kvalitet: Estimaten som brukes til å beregne det samlede salget, er kvalitetssikret, og vi vurderer dem som robuste. Tallene er basert på selskapenes inntekter, og vi vurderer at de har høy kvalitet. Videre kan beregningen oppdateres direkte når IFPI oppdaterer sin statistikk. I tillegg er tallene sammenlignbare med det som har blitt publisert i den svenske rapporten *Musikbranschen i siffror* og den danske *Dansk musikomsætning*. IFPI har fra 2019 endret hvordan de rapporterer inntektstallene, «hvor det nå i større grad tar høyde for salg som ikke direkte innrapporteres til IFPI Norges statistikk».²⁵

Variabel 2: Konsertinntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter konsertinntekter. Disse består i all hovedsak av inntekter fra salg av billetter til publikum til konserter i Norge, men også eventer når de registreres hos TONO. Inntekter forstås her som den

25 IFPI (2021). *Årsrapport 2020*.

prisen forbrukerne betaler for å høre på fremføring av musikk på konserter og lignende. I tillegg inkluderer tallene fylkeskommunenes innkjøp av musikkproduksjoner i forbindelse med Den kulturelle skolesekken. I 2020 inkluderer variabelen også strømmede konserter under pandemien som er registrert hos TONO.

Variabelen omfatter ikke sponsede billettinntekter, gratisarrangementer eller øvrige inntekter i forbindelse med konsertvirksomhet, som mat og drikke eller merchandise, da vi i samråd med referansegruppen har vurdert dette til å falle utenfor oppdragets formål. Videre omfatter variabelen heller ikke konserter som ikke er registrert hos TONO, og favner på denne måten kun en kjerne av konsert- og eventvirksomheten i Norge. Musikkteater inkluderes ikke, fordi det er knyttet til scenekunst. Bruk av musikk i en del av kirkens arrangementer (begavelser, bryllup mv.) er ikke inkludert i variabelen, da det ikke finnes noen gode kilder for dette eller metoder for å beregne omfanget av og eventuelle inntekter knyttet til dette.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er informasjon samlet inn fra medlemmer i Norsk teater- og orkesterforening, Den kulturelle skolesekken, rettighetsbetalinger til TONO, billettdistributører og intervjuer.²⁶

Metode: Datagrunnlaget for variabelen baserer seg på at Rambøll har innhentet og systematisert talldata og relevant informasjon. Rettighetsinnbetalingene refererer til konkrete billettinntekter ved at TONO krever inn en prosentandel av de samlede billettinntektene for ulike arrangementer. Ved å benytte ulike prosentandeler regner vi oss frem til reelle billettinntekter. prosentsatsene er verifisert av TONO og foreninger som har kjennskap til dette.

TONOs vederlagstall omfatter ikke konsertvirksomhet som ikke er underlagt opphavsrett, slik som eldre eller større verk. Dette gjelder særlig klassisk musikk. Derfor er det i tillegg samlet inn billettinntekter fra det klassiske feltet, herunder Oslo-Filharmonien og NTO-medlemmer. Disse inntektene supplerer altså tallene i modellen.

For å unngå dobbelttelling er den opphavsrettslige andelen trukket fra de totale inntektene og presenteres i kapittelet som omhandler vederlags- og opphavsrettslige inntekter.

26 Tidligere har flere organisasjoner levert data, men etter en endring i avtalene med TONO i 2017 har disse ikke levert tall for dette året, ettersom TONOs tall også dekker disse.

Inntekter fra Den kulturelle skolesekken beregnes ut fra antall arrangementer og en gjennomsnittlig kostnad per arrangement.

Data fra billett Distributørene brukes til å beregne billettpriser.

Endringer fra 2023-rapporten: Innhentning av data fra billett Distributørene for å beregne billettpriser.

Vurdering av kvalitet: Vi vurderer at statistikken gir et godt bilde av konsertvirksomheten. Estimaten som benyttes til å beregne de samlede billettinntektene, er etter vår vurdering robuste. Denne metoden gjør at det er mulig å oppdatere tallene på en relativt enkel måte, og tallene henviser til det samme universet. Derfor er sammenligning over tid mulig.

Samtidig rapporteres ikke alle konserter inn til TONO. Ved å benytte TONO-vederlag til å beregne samlede billettinntekter fanger vi derfor ikke opp all konsertvirksomhet i Norge.

Variabel 3: Opphavsrettslige inntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter vederlags- og opphavsrettsinntekter som samles inn i Norge og fordeles videre til norskregistrerte selskaper. Opphavsretten innebærer at de som for eksempel ønsker å gi ut plater med musikk eller spille en sang på radio eller på en kafé, må ha komponistens tillatelse til dette. I tillegg må de betale for tjenesten. En aktør fra musikkfeltet kan inngå en forvaltningskontrakt med et vederlagsbyrå som krever inn pengene for andres bruk av verket. Vederlagsbyrået forvalter penger som er generert gjennom bruk av opphavsrettslig materiale, og fordeler pengene videre til rettighetshaveren.

Variabelen omfatter ikke synkroniseringsavtaler gjort direkte mellom brukere og rettighetshavere/musikkforlag da det ikke finnes noen gode kilder for dette eller metoder for å beregne omfanget av dette. Den omfatter heller ikke selskaper som er registrert i utlandet, eller salg og lisensieringer gjennom utenlandske forlag som ikke er registrert hos for eksempel TONO, av samme grunn. Den inkluderer heller ikke «store rettigheter» i forbindelse med blant annet dramatiske produksjoner, da dette i hovedsak er knyttet til scenekunst.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er TONO, Gramo, NCB, Norwaco, Kopinor og Musikkforleggerforeningen.

Metode: Datagrunnlaget for variabelen samles inn og systematiseres slik at det ikke foreligger overlapp mellom tallene. Vederlagsbyråene hjelper til med å klargjøre data til modellen.

Statistikken omfatter mekaniske rettigheter, fremføringsrettigheter, videresendingssektoren og avgifter for ikke-vernet musikk. *Mekaniske rettigheter* omhandler retten til å spille inn, produsere og utgi innspillinger av opphavsrettslig musikk, mens *fremføringsrettigheter* omfatter inntekter for bruk av opphavsrettslige verk i det offentlige rom, for eksempel i form av kringkasting over tv og radio, bakgrunnsmusikk på hoteller, serveringssteder, butikker og lignende eller livefremføring av musikk for publikum. *Videresendingssektoren* refererer til sekundær utnyttelse av lyd i for eksempel tv-produksjoner, og *avgifter for ikke-vernet musikk* omfatter innkrevde avgifter for kringkasting og annen offentlig bruk av ikke-vernede opptak.

Endringer fra 2023-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Tallene gjenspeiler vederlagsbyråenes inntekter, og vi vurderer at disse er robuste og av høy kvalitet. Det er mulig å oppdatere tallene når vederlagsbyråene oppdaterer sine tall.

Variabel 4: Inntekt fra innspilt musikk i utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter eksporttall som er generert gjennom salg av innspilt norsk musikk i utlandet, som fysiske eksemplarer (i butikk og over internett) og digitalt (i nedlastbart format og som strømming).

Variabelen omfatter ikke selvpublisering og direkte salg (merchandise), direkteavtaler eller norske artister som har signert med utenlandske plateselskaper, da det ikke finnes noen gode kilder for dette eller metoder for å beregne omfanget av og eventuelle inntekter fra denne typen salg.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er NCB, TONO, IFPI Global Music Report samt egne beregninger.

Metode: Med utgangspunkt i vederlagstall for mekaniske rettigheter som overføres til Norge (tall fra NCB), har vi estimert totale inntekter til den norske musikkbransjen fra salg av innspilt musikk i utlandet. I beregningen gjør vi antagelser om en forventet lisensavtale mellom plateselskapet og en part i et annet land, på lik linje med hva som er forventet i Sverige og

Danmark. Metoden og estimatene er i tråd det som er gjort i den svenske og den danske musikkbransjen, jmfør henholdsvis *Musikbranschen i siffror* og *Dansk musikomsætning*.

Endringer fra 2023-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Vi estimerer eksportinntektene basert på mekaniske rettigheter forvaltet av NCB. Derfor vil endringer i de estimerte inntektene gjenspeile endringer i NCBs inntekter snarere enn i den faktiske eksportaktiviteten det gjeldende måleåret. Datagrunnlaget varierer fra år til år grunnet avtalegrunnlaget til NCB. NCB har gjennom omlegging endret datagrunnlag både i 2014 og i 2017, hvilket gjør at estimatene er for lave. Vi benytter IFPIs beskrivelse av trendene i det internasjonale online-markedet, men vi vet ikke om de tilsvarer trendene i de største eksportmarkedene for norsk musikk. Vi vurderer derfor at tallene for eksportinntekter fra innspilt musikk er usikre.

Variabel 5: Inntekter fra konserter i utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter konsertrelaterte eksportinntekter i form av honorarer, og billettinntekter dersom det er en del av avtalene, som genereres når norskregistrerte musikere og artister opptrer i utlandet. Konsertinntektene er begrenset til å omfatte honorarer til artister og musikere som har registrerte selskaper i Norge, og som har hatt konsertvirksomhet i utlandet i gjeldende virksomhetsår. Variabelen omfatter ikke aktører som ikke er norskregistrerte.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er rapporteringer fra artister som har mottatt reisestøtte, forvaltet av Music Norway, kartlegging av inntekter blant NTO sine medlemmer samt driftsinntekter hos selskapene til de større norske artistene.

Metode: Datagrunnlaget for variabelen baserer seg på data fra rapporteringer fra artister. Disse dataene har vi benyttet til å beregne hvor stort honorar aktørene har generert fra konsertvirksomhet i utlandet. Datagrunnlaget er kvalitetssikret av Music Norway. I tillegg benytter vi dataene til å beregne forventet honorar og forventet antall opptredener norske artister (av ulik størrelse) har i utlandet, for dem som ikke har mottatt reisestøtte. Dette

danner grunnlaget for videre beregninger av samlede honorarer i utlandet, utover aktørene som har mottatt reisestøtte. For de som ikke mottar reisestøtte, gjøres det også en kartlegging av honorarer som store artister har generert fra opptredener i utlandet, basert på driftsinntekter og antall opptredener de har hatt i utlandet i det aktuelle året. Basert på research og intervjuer har vi kunnet estimere hvor stor andel av de ulike artistenes inntekter som stammer fra konsertvirksomhet. Dette varierer fra artist til artist.

Antagelsene om hvor mange aktører som har hatt konsertvirksomhet i utlandet, baserer vi på (1) antall aktører som har søkt reisestøtte, men som ikke har mottatt slik støtte, (2) antagelse om at det er aktører som ikke søker og allikevel drar utenlands, og (3) kartlegging av større aktører som har hatt konsertvirksomhet i utlandet i de respektive virksomhetsårene. Estimert antall aktører i disse gruppene ganges så med estimert honorar, basert på datagrunnlaget fra mottagere av reisestøtte, og for de større artistene basert på kartlegging av antall konserter, research av inntekter og intervjuer om forventet honorar.

Endringer fra 2023-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Konsertaktiviteten i utlandet er varierende, og forventet honorar for konsertaktivitet vil variere med hvilke land det turneres i. Metoden med bruk av kartlegging og research gjør at vi står i fare for ikke å fange opp alle aktører som har hatt konsertvirksomhet i utlandet det gjeldende året. Fordi det ikke foreligger en samlet statistikk eller kilder for å estimere konsertvirksomheten i utlandet, underestimerer vi disse inntektene. Vi mangler for eksempel en fullstendig oversikt over alle aktører som har hatt konsertvirksomhet i utlandet. Dette gjør at det er knyttet vesentlig usikkerhet til de estimerte inntekstene for større artister som ikke søker eller rapporterer om reisestøtte. Ved bruk av en konsistent metodikk muliggjør vi likevel sammenligning av konsertvirksomheten i utlandet over tid, fordi beregningen baserer seg på forutsetninger og trender som finnes i øvrig innsamlet materiale.

Variabel 6: Opphavsrettslige inntekter fra utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter de samlede vederlags- og opphavsrettsinntektene som overføres fra utenlandske aktører til norske vederlags- og opphavsrettsforvaltere, og som videre fordeles til norskregistrerte selskaper. Variabelen omfatter ikke vederlag som går utenom norske vederlags- og opphavsrettsforvaltere, da det ikke finnes noen gode kilder for dette eller metoder for å beregne omfanget av dette.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er TONO, Gramo, Norwaco og NCB.

Metode: Rambøll har innhentet og systematisert det tilgjengelige materialet slik at det ikke forekommer overlapp mellom tallene. Vederlagsbyråene hjelper til med å klargjøre data til modellen.

Endringer fra 2023-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Inntektene har ikke alltid opphav i det gjeldende måleåret, ettersom det tar tid før den utførte aktiviteten i utlandet registreres som rettighetsinntekt i Norge. Tallene gjenspeiler vederlagsbyråenes inntekter, og vi vurderer at de er robuste og av høy kvalitet. Det er mulig å oppdatere tallene når vederlagsbyråene oppdaterer sine tall.

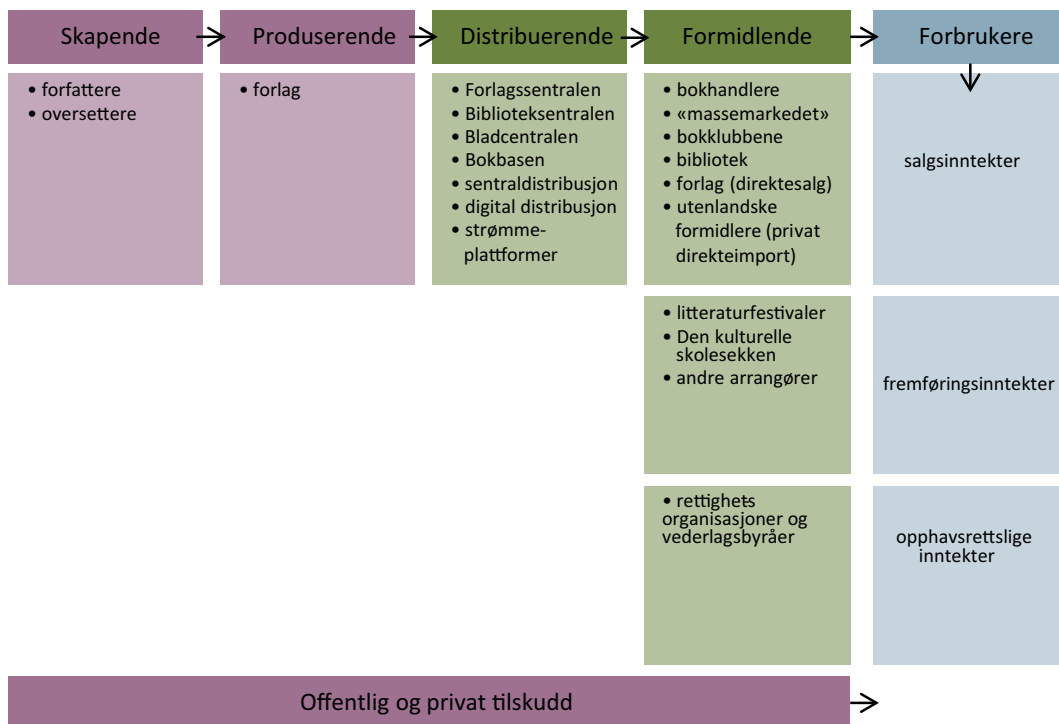
6.5 Litteratur i tall

Rambøll samlet inn tall for litteratur for første gang i 2014, med 2013 som første år vi målte. Hovedlinjene i datainnsamlingen og modellen har ligget fast siden 2014. Dermed kan vi i år presentere sammenlignbare tall for en periode på elleve år. Samtidig har vi oppdatert og justert modellen i henhold til utviklingen på litteraturfeltet i perioden, og vi har stadig forbedret data- og tallgrunnlaget med mer detaljerte og presise tall.

I det følgende vil vi redegjøre for hvordan verdikjeden og pengestrømmen i litteraturbransjen relaterer seg til tallene som presenteres i denne statistikken, og hvordan vi definerer sentrale begreper som benyttes i rapporten, samt innholdet og endringer i årets datainnsamling.

Verdikjeden i litteraturbransjen

Figur 6.2 illustrerer hvordan de ulike aktørene i litteraturbransjen henger sammen i en verdikjede.

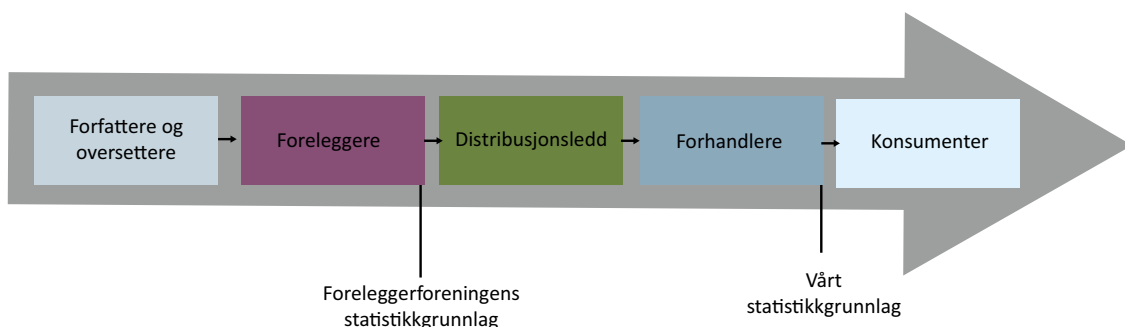
▸ **Figur 6.2** Verdikjeden i litteraturbransjen.

Figuren illustrerer hvordan litteraturen går fra forfattere og oversettere (skapende), gjennom forlagene (produserende) og distribusjonssentralene (distribuerende), via forhandlere (formidlende) og til forbrukere/kjøpere. Figuren er naturligvis forenklet. Det er ikke slik at alle produserte bøker og all litteratur følger en slik flyt. Statistikken dokumenterer blant annet at en stadig økende del av omsetningen av litteratur til og med 2021 har skjedd gjennom digitale distribusjonskanaler og formidlere, enten direkte gjennom de tradisjonelle bokhandlernes egne hjemme- og nettsider eller via andre og nye aktører som Amazon. 2022 var det første året vi målte at andelen digital omsetning gikk noe ned. I tillegg er det en stadig økende omsetning knyttet til digitale former for litteratur – i form av e-bøker eller lydbøker. Også når det gjelder lydbøker, er det ulike salgs- og distribusjonskanaler og formater. Lydbøker omsettes knapt lenger i fysisk format,

og av digitale formater er nå abonnement i strømmetjeneste betydelig større enn salg av lydfile for nedlasting.

I enden av verdikjeden finner vi forbrukerne. Det er altså inntektene fra denne gruppen vi kartlegger i denne rapporten. Det kommer frem av figuren at offentlige og private tilskudd også utgjør en del av verdikjeden i litteraturbransjen. Denne delen av litteraturbransjen inngår ikke i denne kartleggingen, med et viktig unntak: salg til offentlige kjøpere via innkjøpsordningene. I vår sammenheng er dette definert som salg til norske biblioteker.

Statistikken i denne rapporten har en annen tilnærming enn Forleggerforeningens bransjestatistikk. Mens Forleggerforeningen benytter forlagenes salgsstatistikk og estimerer utsalgsverdien på bakgrunn av disse salgstallene, forsøker vi i denne statistikken å komme så nær utsalgsverdien som mulig, ved å innhente data fra de kildene som er nærmest konsumenten i verdikjeden. Figur 63 illustrerer forskjellen mellom datagrunnlagene i de to statistikkene.

» **Figur 6.3** Forholdet mellom Forleggerforeningens statistikk og *Litteratur i tall*.

Sentrale begreper

Salgsinntekter

Salgsinntekter for litteratur i Norge er inntekter fra salg av litteratur i fysisk og digitalt format. Tall for privatpersoners direkteimport av litteratur er inkludert, og det er også bokhandlernes direkteimport fra utenlandske forlag. I rapporten for 2022 ble for første gang også salg av utlånslisenser til biblioteker for e-bøker og e-lydbøker gjennom Bokbasen inkludert i tallene. Bokbasens tall for dette strekker seg tilbake til og med 2018.

Eksportinntekter består her av forlagenes direkteeksport, det vil si salg til utlandet av bøker utgitt i Norge.

Fremføringsinntekter

Fremføringsinntekter for litteratur i Norge er forfatternes honorarer for fremføring av egne verk og/eller andre oppdrag. Dette kan være opplesninger ved ulike typer arrangementer, festivaler, skolebesøk med mer. Formidlingsinntekter fra arrangementer via Den kulturelle skolesekken som er tilknyttet litteratur, er også inkludert.

Eksportinntekter vil i denne sammenhengen være de honorarene norske forfattere får for sine opptredener i utlandet. Gjennom intervjuer med aktører i litteraturbransjen fremkommer det at det er svært få norske forfattere som har inntekter fra denne typen fremføring i utlandet. Rambøll har derfor ikke kartlagt disse inntektene, og de inngår ikke i statistikken.

Opphavsrettsinntekter

Opphavsrettslige inntekter for litteratur i Norge er de kollektive og individuelle vederlagene som forfattere og forleggere (utgivere) mottar for kopiering eller bruk, samt salg av sekundærrettigheter til bearbeiding av litteratur til andre formater, som tv, film eller teater.

Eksportinntekter består her av salg av rettigheter til utenlandske utgivere, inntekter fra utlandet i forbindelse med samproduksjon samt vederlagsinntekter som er samlet inn av rettighetsorganisasjoner i utlandet og overført til norske rettighetsorganisasjoner av Kopinor.

I tillegg kommer de såkalte B-avtalene, der vederlag som er opp-tjent i utlandet, betales i det enkelte land, ikke via Kopinor. Vederlag fra B-avtalene er ikke med i vårt datagrunnlag.

Beskrivelse av variablene

Variabel 1: Salgsinntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter omsetningstall fra salg av fysisk og digital litteratur i Norge, både gjennom fysiske og digitale utsalgssteder. Det er videre gjort en avgrensning til kun å inkludere publikasjoner med ISBN-nummer.

Variabelen omfatter ikke inntekter fra salg av brukte bøker gjennom antikvarier og andre forhandlere som faller utenfor «øvrige» forhandlere i Forleggerforeningens bransjestatistikk. Forfatteres direkte salg, for eksempel ved salg av selvpublikerte bøker utenom de vanlige salgskanalene for litteratur, er heller ikke inkludert. Bakgrunnen for at dette ikke er inkludert, er at det ikke finnes noen gode kilder for slike salg.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen i 2024 er Bokhandlerforeningen, Biblioteksentralen, Forleggerforeningen, Bokbasen, Kulturdirektoratet og Rambølls egen omnibusundersøkelse via Norstat. For 2013 og 2014 har vi med tall fra Fagbokforlaget, og i 2013, 2014 og 2015 er privat import målt med Virkes e-handelsbarometer.

Metode: For tallene fra Forleggerforeningen og Bokhandlerforeningen omfatter salgsstatistikken bare deler av populasjonen av forlag og bokhandler. I samråd med dem har vi oppjustert tallene slik at vi tar hensyn til den antatte differansen mellom aktørene vi har salgstall for, og populasjonen av forlag og bokhandler som helhet.

Salgstall fra bokhandlere er hentet inn gjennom Bokhandlerforeningen og foreningens kontakt med bokhandlerne. På bakgrunn av den oppgitte markedsandelen for innkjøp av bøker i ulike bokgrupper er det laget et estimat for bokhandlere som er en del av Bokhandlerforeningen, men som ikke inngår i tallgrunnlaget. For 2022 har ARK, Norli (heleide og kjøpmannseide), Adlibris, Akademika og Bokkilden levert tall gjennom Bokhandlerforeningen, og dette danner grunnlaget for beregningen av tall for bokhandler som ikke inngår i tallgrunnlaget. Tall fra Bokkilden er nytt fra 2022.

Fra *Bokbasen* fikk vi i forbindelse med arbeidet med rapporten for 2022 data for stykksalg av e-bøker til allmenmarkedet (bokgruppe 8.5), e-bøker for undervisnings- og profesjonsformål (bokgruppe 8.9) og e-lydbøker til allmenmarkedet (bokgruppe 8.8). I dialog med Bokbasen og Bokhandlerforeningen har vi kommet til at siden det meste av stykksalg av disse produktene fra bokhandlere går gjennom Bokbasen, erstatter vi estimatene for salg av e-bøker gjennom bokhandler med Bokbasens tall, for alle årene tilbake til 2013. De erstatter da også Forleggerforeningens salg av e-bøker gjennom øvrige forhandlere. Når det gjelder stykksalg av e-lydbøker, lar vi Bokbasens tall bare erstatte estimatene for salg av e-lydbøker tilbake til og med 2020. Årsaken til det er at 2020 var det første året Forleggerforeningen skilte ut strømming til en egen kategori i bransjestatistikken. Frem til da er vår tolkning av dataene at forlagenes inntekter fra strømming av e-lydbøker inngikk både i kategorien salg gjennom øvrige forhandlere og i kategorien direktesalg til forbruker. Siden Bokbasens tall ikke inkluderer strømming, ville vi miste store deler av omsetningen av e-lydbøker i strømmetjenestene dersom vi lot Bokbasens tall for e-lydbøker erstatte bransjestatistikken salg gjennom øvrige forhandlere også før 2020.

Forlagenes direktesalg til sluttbruker er estimert med utgangspunkt i Forleggerforeningens bransjestatistikk. I forbindelse med undersøkelsen for

2014 forsøkte vi å gjøre en større kartlegging av direktesalget fra forlag utenfor Forleggerforeningen for å få et sikrere estimat. Dette viste seg å være vanskelig, og vi lyktes ikke med dette arbeidet. En av grunnene er at en stor andel forlag som ikke er medlem av Forleggerforeningen, opererer med andre rapporteringssystemer som ikke harmonerer med den statistikken som benyttes av Forleggerforeningen. Det blir dermed vanskelig å hente ut sammenlignbare tall. Innen direktesalg fra forlag er det gjort påslag for forlag utenfor Forleggerforeningen. Vi benytter informasjon fra Forleggerforeningen om deres markedsandel hvert år vi måler. Det samme påslaget benyttes uansett bokgruppe ettersom vi ikke har kjennskap til en eventuell variasjon i markedsandeler mellom bokgruppene. Markedsandelen er beregnet ut fra tabellen nederst på side 7 i Forleggerforeningens bransjestatistikk for 2022, beregnet utsalgsverdi: medlemsforlag delt på sum forlag.

Forlagenes salg gjennom øvrige forhandlere er estimert med utgangspunkt i tall fra Forleggerforeningen. Siden det vi ønsker å beregne, er hvor mye penger forbrukerne bruker på å kjøpe litteratur, gjøres det et påslag som representerer forskjellen på hvor mye forlagene får betalt, og hva forbrukerne betaler fra sluttforhandleren. Denne faktoren er beregnet av Forleggerforeningen, og den er ulik for de forskjellige bokgruppene. I tillegg gjør vi påslag for forlag utenfor Forleggerforeningen. Vi benytter da informasjon fra Forleggerforeningen om deres markedsandel hvert år vi måler. Det samme påslaget benyttes uansett bokgruppe ettersom vi ikke har kjennskap til en eventuell variasjon i markedsandeler mellom bokgruppene.

Omsetningstallene til *bokklubbene* kommer fra Forleggerforeningen, som henter inn disse tallene i forbindelse med utarbeiding av bransjestatistikken sin. Tallene kan brukes direkte siden de utgjør bokklubbenes salg til forbrukere.

Salg til norske biblioteker og andre offentlige myndigheter er hentet inn fra Biblioteksentralen / Biblioteksentralen Undervisning. Salgstall knyttet til innkjøpsordningene for litteratur er hentet direkte fra Kulturdirektoratet. Fra og med rapporten for 2022 har vi også inkludert salg av utlånslisenser til biblioteker for e-bøker og e-lydbøker gjennom Bokbasen. Bokbasens tall for dette strekker seg tilbake til og med 2018.

Strømming er forlagenes inntekter fra strømming av lydbøker. Vi har brukt tall fra Forleggerforeningen. Tidsserien begynner i 2020, og før det lå disse tallene inne i kategorien salg gjennom øvrige forhandlere.

Omfanget av *privat direkteimport* i 2018, 2020, 2021 og 2022 er estimert på bakgrunn av undersøkelser gjennom Norstats omnibusundersøkelse. Undersøkelsen ble utarbeidet på ny for 2021, og inkluderte da for første gang spørsmål om kjøp av lydbøker som strømming eller lydfil. Tallene for 2019 har vi estimert på bakgrunn av 2018 og 2020.

For 2013, 2014 og 2015 er omfanget av privat direkteimport estimert på bakgrunn av Virkes e-handelsbarometer. For 2016 endret TNS Gallup (som gjennomfører undersøkelsen på oppdrag for Virke) på datainnsamlingen og modellen. Det tilgjengelige datamaterialet for 2016 svarte ikke lenger til det vi hadde behov for til *Litteratur i tall*. For 2016 og 2017 har vi derfor benyttet undersøkelsen for 2013, 2014 og 2015 og estimert størrelsen for 2016 og 2017 på bakgrunn av den gjennomsnittlige utviklingen for tidligere år.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Omsetningstallene fra bokhandlere for salg av bøker til norske forbrukere er direkte salgstall, men bare for deler av bokhandlerne. Basert på deres beregnede markedsandeler estimerer vi salg fra bokhandlerne som en helhet. Hvilke bokhandlere som leverer tallene vi baserer beregningene på, varierer. Vi vurderer kvaliteten på dataene for salg gjennom bokhandler som middels god.

For tall fra Forleggerforeningen om direktesalg fra forlag, salg fra forlag gjennom øvrige forhandlere og salg gjennom strømmetjenester er det gjort påslag for forlag utenfor Forleggerforeningen. Dette påslaget er beheftet med noe usikkerhet. Det samme gjelder påslaget som kompenserer for forskjellen mellom forlagenes salgspris til forhandlere, og hva forbrukerne betaler til forhandlerne, som er gjort for tall fra Forleggerforeningen for strømming, salg gjennom øvrige forhandlere og salg gjennom dagligvare og kiosk. Vi vurderer kvaliteten på disse tallene som middels god.

Tall fra Bokbasen på stykksalg av e-bøker til allmenntilgjengelighetsmarkedet (bokgruppe 8.5) og e-bøker for undervisnings- og profesjonsformål (bokgruppe 8.9) erstatter tall fra Bokhandlerforeningen og fra Forleggerforeningen når det gjelder salg gjennom øvrige forhandlere. Dette er direkte salgstall, og vi vurderer dem til å ha høy kvalitet. Også Bokbasens tall for stykksalg av e-lydbøker til allmenntilgjengelighetsmarkedet (bokgruppe 8.8), som erstatter tall fra Bokhandlerforeningen og fra Forleggerforeningen når det gjelder salg gjennom øvrige forhandlere tilbake til og med 2020, er direkte salgstall, og vi vurderer at de har god kvalitet.

Tall for salg til biblioteker og andre offentlige instanser fra Biblioteksentralen/BSU er direkte salgstill av god kvalitet. Tall for innkjøpsordningene for litteratur er kvalitetssikret av Kulturdirektoratet og har god kvalitet. Salg av utlånslisenser for e-bøker og e-lydbøker gjennom Bokbasen er direkte salgstill, og vi vurderer dem til å ha god kvalitet.

Tallet for privat direkteimport bygger på et estimat fra utvalgsundersøkelsen, som er beheftet med feilmarginer og usikkerhet rundt dataenes reliabilitet og validitet. Resultatene fra undersøkelsene for 2018, 2020 og 2021 viste et stadig større omfang av privat direkteimport enn tidligere år, mens det gikk noe ned for 2022. Omnibusundersøkelsen ble gjennomført over flere år, og vår vurdering er at resultatene fra omnibusundersøkelsen er konsistent over årene vi har gjennomført den, og at de passer godt inn i det overordnede bildet av konsumet av litteratur generelt og konsumet av e-bøker og e-lydbøker spesielt. Vi vurderer at disse tallene har middels god kvalitet.

Variabel 2: Fremføringsinntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter utbetalte honorarer til forfattere formidlet gjennom Forfattersentrum samt inntekter for formidling i forbindelse med aktiviteter kategorisert som litteratur i Den kulturelle skolesekken.

Omfatter ikke: Variabelen omfatter ikke honorarer for forfatteres private oppdrag, honorarer til forfattere på fylkesbetalte oppdrag utenom Forfattersentrum, honorarer for forlagsinitierte oppdrag, honorarer til forfattere for oppdrag i utlandet eller reise- og diettpenger i forbindelse med oppdrag gjennom Forfattersentrum. I forbindelse med en tidligere rapport i denne rapportserien ble det gjort et større arbeid for å kartlegge denne typen opptredener. Det viste seg imidlertid å være vanskelig, og det finnes ingen gode kilder til data for omfanget av dette.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Forfattersentrum og Den kulturelle skolesekken (DKS) / Kulturtanken.

Metode: Innhentet statistikk fra Forfattersentrum gir oversikt over honorarer utbetalt gjennom Forfattersentrum. Videre er statistikken brutt ned på bibliotekoppdrag, festivaloppdrag og «andre oppdrag». Det ble i forbindelse med undersøkelsen for 2014 gjort en stor innsats for å kartlegge omfanget av fremføringsoppdrag på fylkesbibliotekene som ikke

går gjennom Forfattersentrum. Det kom frem at mange fylkesbiblioteker ikke har oppdatert oversikt / statistikk over dette, og at det er snakk om forholdsvis små summer. Folkebibliotekene antas å ha flere fremføringsoppdrag hvor Forfattersentrum ikke benyttes til utbetaling av honorarer, men det er sannsynligvis store variasjoner også her.

I tillegg har vi inkludert honorarer for forfatter-/litteraturoppdrag gjennom Den kulturelle skolesekken.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer honorarene for oppdrag gjennom Forfattersentrum som robuste tall. Estimatet for de øvrige oppdragene i Den kulturelle skolesekken er bygget på gjennomsnittshonoraret i forbindelse med Forfattersentrums formidling, og Rambøll vurderer også disse til å være av god kvalitet. Likevel er det usikkert hvor stor del av det samlede markedet som dekkes av disse tallene, da flere forfattere som forventes å ha inntekter fra formidling gjennom egne agenter og private oppdrag, ikke omfattes av statistikken.

Variabel 3: Opphavsrettslige inntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter vederlag for kopiering og bruk av bøker gjennom Kopinor, og inntekter fra norske forlag og agenturers salg av sekundærrettigheter, det vil si rettigheter til omgjøring for tv, film og teater i Norge.

Kopinor forhandler og inngår avtaler om kopiering og annen bruk av åndsverk i skoleverket, universiteter og høyskoler, statlig og kommunal administrasjon, kirker og trossamfunn og store deler av organisasjons- og næringslivet. Disse betaler da inn vederlag for dette til Kopinor, som utbetaler pengene videre til individuelle rettighetshavere hvis de kan identifiseres (individuelle vederlag), eller til medlemsorganisasjoner av rettighetshavere om de individuelle rettighetshaverne ikke kan identifiseres (kollektive vederlag). Medlemsorganisasjonene skal også så godt som mulig bestrebe seg på å fordele kollektive rettighetsvederlag videre individuelt, men i den grad rettighetshavere ikke kan identifiseres, kan organisasjonene la pengene komme rettighetshavere til gode gjennom stipender og kollektive formål.

Variabelen omfatter ikke vederlag for utlån av norske bøker, da vi i samråd med referansegruppen oppfatter at det faller utenfor oppdragets avgrensning.²⁷

Kilder: Kilden for datagrunnlaget til variabelen er Kopinor og NORLA.

Metode: Vederlaget for kopiering av bøker er estimert med utgangspunkt i hvor stor andel av vederlaget som stammer fra kopiering av bokkilder. Vederlagsutbetalingene består av kollektive vederlag og individuelle vederlag. I perioden 2013 til 2015 kom individuelle vederlag fra tre avtaler: lydbokvederlag, eksamensvederlag og klareringsvederlag. Fra og med 2016 fikk Kopinor ansvaret for tre nye avtaler knyttet til individuelle vederlag: Nettbiblioteket (tidligere bokhylla), Skaff og Bolk (se tekstsaks i litteraturkapittelet for nærmere forklaring). Dette gjør at det ikke gir mening å sammenligne individuelle vederlag fra 2015 og før med individuelle vederlag for 2016 og senere.

Inntekter fra norske forlag og agenturers salg av rettigheter til omgjøring for tv, film og teater i Norge er hentet inn fra dem av NORLA.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: For Kopinors vederlag er det faktiske utbetalinger som utgjør tallgrunnlaget, og det vurderer vi til å være et godt grunnlag. Det er estimert hvor mye av dette som tilfaller bokbransjen, basert på Kopinors undersøkelser av kopiering av ulike kilder og stofftyper. Samtidig er det slik at konflikter mellom rettighetshavere om fordelingen av vederlag har gjort at utbetalinger fra Kopinor har blitt satt i bero inntil konfliktene ble løst. Dette har gjort at utbetalinger har hopet seg opp i år der konflikter har blitt løst, og vært mindre i år der konflikter har gjort at utbetaling har vært satt i bero.

Inntekter knyttet til salg av sekundærrettigheter i Norge er hentet inn av NORLA fra norske forlag og agenturer. Det er betydelige forskjeller årene imellom når det gjelder hvor mange forlag og agenturer som gir positivt svar på forespørselen om å dele tall for inntekter fra salg av sekundærrettigheter til dramatisering, noe som fører til variasjon i målte inntekter. Vi vurderer derfor kvaliteten på disse tallene til å være lav.

27 Bibliotekvederlaget er en kompensasjon for utnyttelse av verk som er utgitt i Norge, og som disponeres til utlån i offentlige biblioteker. Vederlaget regnes ut på bakgrunn av bibliotekenes bokbestand og ikke på bakgrunn av utlånstall eller bibliotekenes innkjøp. E-bøker er ikke regnet som en del av bokbestanden i den gjeldende avtalen fra 2014. Vederlaget går frem av det årlige statsbudsjettet.

Variabel 4: Salgsinntekter fra utlandet

Omfatter: Variabelen er målt som forlagenes direkteeksport av norske bøker til det utenlandske markedet.

Kilder: Kilden for datagrunnlaget til variabelen er Forleggerforeningen.

Metode: Inntekter fra direkteeksport er estimert på bakgrunn av Forleggerforeningens bransjestatistikk, med et påslag for de øvrige forlagenes direktesalg.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Vi vurderer dataene fra Forleggerforeningen for medlemsforlagenes eksport til å være av god kvalitet. Siden vi beregner helheten av alle forlags eksport ved å gjøre påslag for forlag utenfor Forleggerforeningen, og dette påslaget er beheftet med usikkerhet, faller vurderingen av dataenes kvalitet til å være middels god.

Variabel 5: Opphavsrettslige inntekter fra utlandet

Omfatter: Vederlagene Kopinor utbetaler til norske rettighetshavere for kopiering i utlandet, forlagenes inntekter knyttet til samproduksjon, inntekter fra salg av rettigheter til utlandet av norske forlag og agenturer, og norske forfatters inntekter fra salg av rettigheter til utlandet gjennom utenlandske agenturer.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Kopinor og NORLA.

Endringer fra 2022-rapporten: Inntektstallene for salg av rettigheter, samproduksjon og royalties er for 2024 innhentet av La&La Creative Agency, og er mindre delt opp enn tidligere. Det er derfor ingen oppdeling på salg gjennom norske og utenlandske agenter. Det er i tillegg kun samlet inn for 2024, noe som betyr at 2023 er et estimat beregnet ut fra tidligere inntekter.

Metode: Vederlag mottatt fra utlandet utgjør midler som Kopinor får overført fra sine søsterorganisasjoner i andre land. Dette utgjør én samlet sum, og hvor mye av dette som stammer fra bøker, er estimert.

NORLA samler inn tall fra norske forlagsagenter og frittstående agenter for deres inntekter fra solgte rettigheter til oversatte utgivelser hos

utenlandske forlag, samproduksjoner og sekundærrettigheter til dramatisering i utlandet.

Vurdering av kvalitet: Data fra Kopinor er regnskapstall for deres utbetalinger, og vi anser kvaliteten på disse tallene til å være god.

Tall fra norske forlagsagenter og frittstående agenter for deres inntekter fra solgte rettigheter til oversatte utgivelser hos utenlandske forlag, samproduksjoner og sekundærrettigheter til dramatisering i utlandet er hentet inn av NORLA fra norske forlag og agenturer. Det er betydelige forskjeller årene imellom når det gjelder hvor mange forlag og agenturer som deler tall, noe som fører til variasjon i målte inntekter. Det er estimert en omsetning for agenter som ikke har levert tall, og disse er beheftet med stor usikkerhet. Vi vurderer derfor kvaliteten på disse tallene til å være lav.

6.6 Visuell kunst i tall

Da Rambøll samlet inn tall for *Visuell kunst i tall* for første gang i 2016, baserte dette seg på et stort arbeid med å kartlegge pengestrømmene og aktørene i bransjen. Til forskjell fra musikk- og litteraturområdet forelå det få samlede tall. Det var derfor nødvendig med en noe annerledes metodisk tilnærming til dette kunstområdet, og vi gjennomførte flere spørreundersøkelser blant ulike aktører i bransjen (inkludert en egen undersøkelse blant samtlige kunstforeninger). De siste årene har bransjen selv systematisert og detaljert mer av sin statistikk, noe som har redusert behovet for slike undersøkelser. I tillegg har vi benyttet spørreundersøkelsene fra det første året til å estimere den lille andelen av omsetningen hvor det ikke finnes statistikk. Ved å benytte tilsvarende estimater gir metoden sammenlignbare tall til tidsserien.

I denne delen vil vi redegjøre for hvordan verdikjeden og pengestrømmen i den visuelle kunstbransjen relaterer seg til tallene som presenteres i denne statistikken, hvordan vi definerer ulike sentrale begreper som benyttes i rapporten, samt innholdet og endringer i årets datainnsamling. I tillegg redegjør vi for hvordan den visuelle kunstbransjen skiller seg fra de øvrige kunstbransjene ved at den i stor grad er preget av to omsetningsløp: førstehåndssalg og annenhåndssalg. Dette har implikasjoner for datainnsamlingen og metoden vi har benyttet, og i denne statistikken er salgskategorien for visuell kunst avgrenset til inntekter fra offentlige salg av visuell kunst samt privat førstehåndssalg. Privat annenhåndssalg er ikke omfattet (se Figur 65 for nærmere forklaring).

Verdikjeden i den visuelle kunstbransjen

Figur 6.4 illustrerer hvordan de ulike aktørene på det visuelle kunstfeltet henger sammen i en verdikjede.

Figuren illustrerer hvordan de skapte produktene, det vil si kunstverkene, går fra det skapende leddet (kunstnerne), gjennom et salgslledd og eventuelt et formidlingsledd, til forbrukerne eller kjøperne. Figuren er naturligvis forenklet. Det er ikke slik at alle solgte kunstverk følger en slik flyt. I noen tilfeller vil for eksempel en kunstner selge kunstverket sitt direkte fra eget atelier uten å gå via en egen salgsaktør og/eller en formidler. Også i andre tilfeller vil ikke salget gå gjennom en egen formidlingsaktør. I enden av verdikjeden finner vi forbrukerne, og det er i hovedsak inntektene fra denne gruppen vi kartlegger i dette oppdraget.

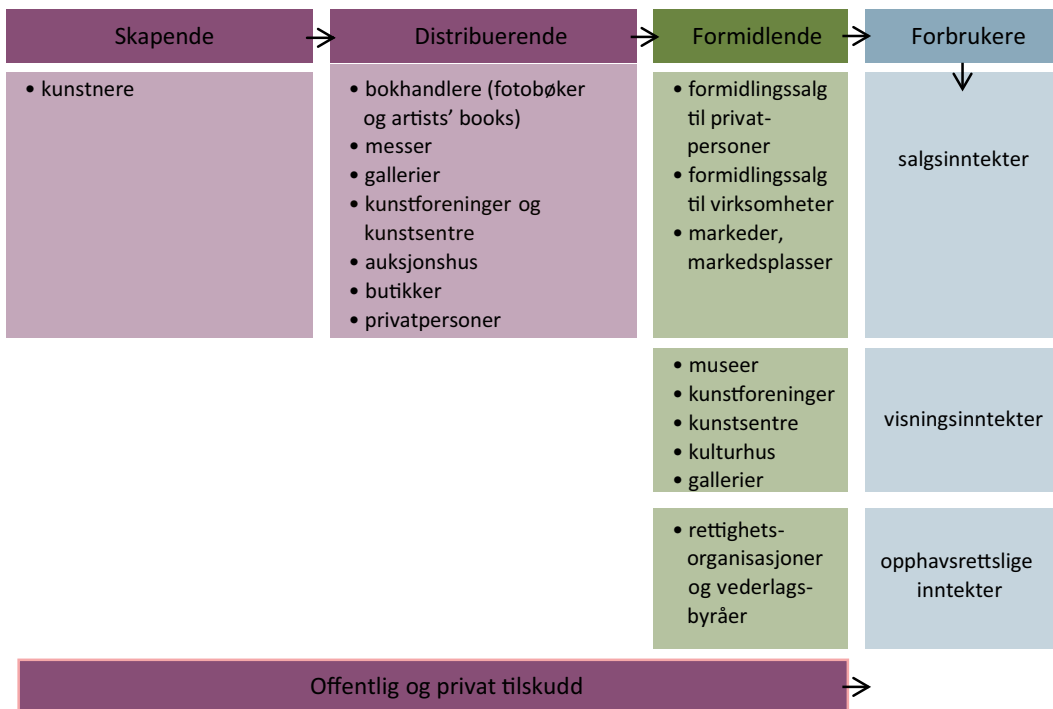
For kategorien *salgsinntekter* skiller visuell kunst seg fra blant annet litteratur- og musikkbransjen ved at det samme kunstverket potensielt kan selges og kjøpes flere ganger.²⁸ Det eksisterer med andre ord både et førstehånds- og et annenhåndsmarked for visuell kunst, og personen som kjøper et kunstverk i første omgang, kan opptre som selger av kunst på et senere tidspunkt. Dette illustreres og redegjøres nærmere for i Figur 65.

For visningsinntekter er det privatpersoner som utgjør forbrukerne, gjennom å besøke og betale for inngangsbilletter på utstillingssteder som museer, kunstforeninger, kunstsentre og så videre. I tillegg vil statlige og offentlige aktører samt private selskaper og bedrifter fungere som betalende aktører for visning av visuell kunst gjennom ordninger som Kunst på arbeidsplassen, Kunst i Skolen og så videre.

For vederlagsinntekter er det enkeltkunstnere og kunstnerorganisasjoner som er de aktuelle forbrukerne/mottagerne, ved at de får utbetalt henholdsvis individuelle og kollektive vederlag fra ulike rettighetsforvaltere.

Det går videre frem av figuren at offentlige og private tilskudd også utgjør en del av verdikjeden. Denne delen av økonomien på det visuelle kunstfeltet inngår ikke i denne kartleggingen, men er likevel inkludert i figuren for å synliggjøre at disse bidragene er en vesentlig del av den visuelle kunstbransjen i Norge.

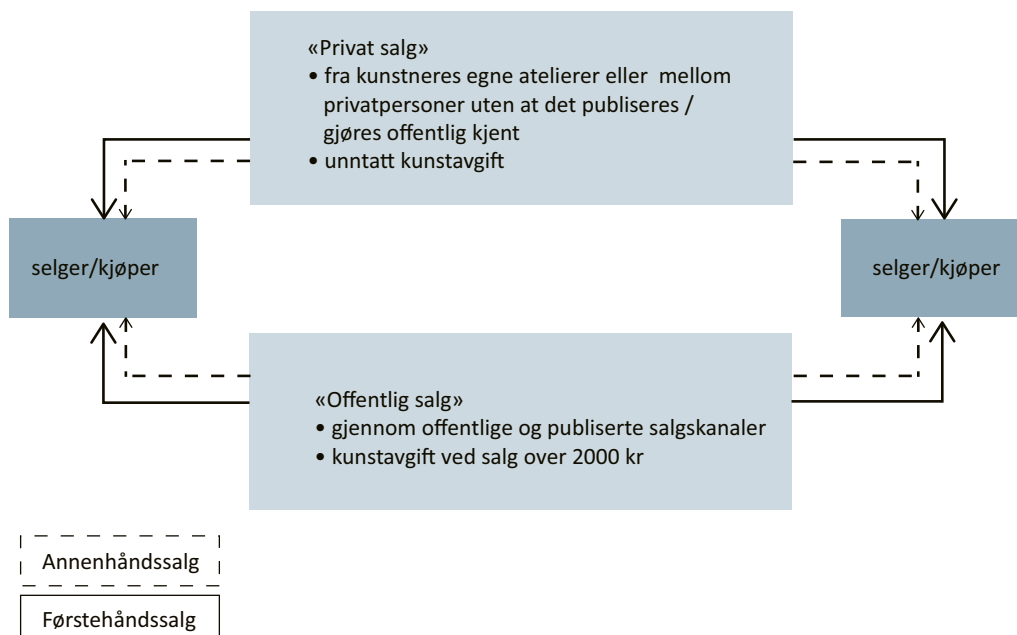
28 Musikk og litteratur vil også kunne omsettes flere ganger, gjennom henholdsvis brukthandler for fysiske utgivelser i musikkbransjen og bruktbokhandlere i litteraturbransjen. Annenhåndssalg er imidlertid en vesentlig mindre del av markedet for disse bransjene og er bare inkludert i statistikken for visuell kunst.

➤ **Figur 6.4** Verdikjeden i den visuelle kunstbransjen.

Nærmere om modellen for salg av visuell kunst

En aktør som kjøper et kunstverk på et tidspunkt, vil på et senere tidspunkt kunne selge det samme kunstverket og dermed fungere som selger. På denne måten er det visuelle kunstfeltet sirkulært, noe som illustreres av Figur 65. De heltrukne linjene illustrerer førstehåndssalget, og de stiplede linjene illustrerer annenhåndssalget.

» **Figur 6.5** Første- og annenhåndssalg gjennom private og offentlige salgskanaler.

I tillegg til skillet mellom første- og annenhåndssalg er det et skille mellom salg gjennom offentlige og private salgskanaler. Dette skillet er knyttet til kunstavgiften som skal betales for all offentlig omsetning av visuell kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK. Visuell kunst som omsettes privat, enten direkte fra kunstnerens eget atelier eller mellom privatpersoner, uten å bli offentliggjort eller publisert, omfattes ikke av kunstavgiften.

Dette skillet har vært viktig for denne statistikken, da vi har benyttet den innbetalte kunstavgiften (til BKH) for å regne oss frem til den totale omsetningen av det offentlige salget av visuell kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK, både for første- og annenhåndssalget. For det offentlige salget av visuell kunst med en utsalgspris på under 2 000 NOK har vi samlet inn tall fra en rekke utsalgssteder og, i samråd med referansegruppen, gjort beregninger og estimert oss frem til totalen. Førstehåndssalget gjennom ikke-offentlige salgskanaler omfatter salg direkte fra kunstneres egne atelierer. Dette har vi samlet inn tall på gjennom næringsoppgaven for billedkunstnere samt en spørreundersøkelse med et utvalg kunstnere. Det ikke-offentlige, private annenhåndssalget inngår ikke i statistikken, da en kartlegging av dette vil kreve en annen beregningsmodell enn det som er mulig innenfor rammene av denne bransjestatistikken.

Sentrale begreper

Visuell kunst

Begrepet *visuell kunst* er ikke entydig. Grensene mellom de ulike visuelle kunstuttrykkene har gradvis blitt mer flytende, samtidig som de også er stadig mer påvirket av andre kunst- og kulturuttrykk som arkitektur, teater og musikk.²⁹

I arbeidet med denne statistikken har vi forholdt oss til Norsk kulturråds definisjon av visuell kunst, som sier at det visuelle kunstfeltet i dag omfatter uttrykk som «maleri, fotografi, kunsthåndverk, tegning, grafikk, skulptur, video/film/dokumentar, installasjoner, stedsspesifikke og relasjonelle uttrykk, lydkunst, performance, nettkunst, street art, graffiti, tegneserier, artists' books, bruk av uterom og offentlige rom m.m. Kunsten kan være gjenstandsbasert, men like gjerne ta form av handlinger, hendelser og situasjoner». Dette er uttrykk som er omfattet av kunstavgiften ved offentlig omsetning. For deler av statistikken er det imidlertid aktørene som selger eller viser ulike former for visuell kunst, og ikke uttrykkene i seg selv som har vært det avgjørende for hva vi har inkludert og ikke. I vårt arbeid har vi for eksempel hentet tall på visningsinntekter fra aktører som i all hovedsak viser visuell kunst. Det medfører at noen aktører som viser visuell kunst som en (liten) del av sitt tilbud, ikke inngår i statistikken.

Kunstavgiften

Kunstavgiften er en særnorsk ordning som har eksistert siden 1948. Kunstavgiften er regulert av lov om avgift på omsetning av billedkunst m.m. (kunstavgiftsloven), som sier at det skal betales en avgift på 5 prosent på all offentlig omsetning av originale kunstverk i Norge med en salgspris over 2 000 NOK ekskludert moms, men inkludert eventuelt salær. Det er Bildende Kunstneres Hjelpesfond som krever inn kunstavgiften. Avgiftsmidlene går i sin helhet til fondet, som sørger for at pengene går til ny produksjon av kunst gjennom tilskudd og stipender til kunstnere i Norge.

Siden 2007 har kunstavgiften vært samordnet med følgeretten for å tilpasses et EU-direktiv. Samordningen med følgeretten innebærer at den som betaler kunstavgift, kun betaler inn avgift til BKH. Deretter krever BONO inn følgerettsvederlag fra BKH der dette er aktuelt. BONO fordeler så dette til rettighetshaverne.

29 Meld. St. 23 (2011–2012). *Visuell kunst*. Kultur- og likestillingsdepartementet.

Tolletatens tall på eksport og import av visuell kunst

I statistikken benyttes Tolletatens tall på deklarererte kunstverk ved innførsel til Norge (import) og utførsel fra Norge (eksport). Dette er reliable tall som er sammenlignbare over tid. Det er imidlertid også noen utfordringer med å bruke disse tallene.

Kunsten deklarerer på grunnlag av ti ulike definisjoner som er gitt i tolltariffen. Disse definisjonene er materialbaserte og samsvarer ikke nødvendigvis med et moderne kunstbegrep, slik den visuelle kunstbransjen ser det. Dette har vært en utfordring for kunstbransjen tidligere, ettersom fritaket for merverdiavgift har vært knyttet til tolltariffen. Ved flere anledninger har norske kunstnere hatt vansker med å få importert kunstverk til Norge under tolltariffens definisjoner. Dette har ført til en endring i regelverket for fritak fra merverdiavgift (siste endring i mars 2017). Enkelte verk med mer blandede teknikker og bruk av utradisjonelle materialer vil derfor ikke være inkludert i vår statistikk.

Ved fortolling blir det heller ikke tatt hensyn til hva de eksporterte verkene selges for i utlandet. Det innebærer for eksempel at dersom et verk selges til en høyere pris på auksjon i utlandet enn det verket er blitt verdsatt til ved fortolling i Norge, fanges ikke dette opp i vårt tallgrunnlag. Dette medfører at våre tall for eksport heller er underestimerte enn overestimerte.

Salg av visuell kunst

Salg av visuell kunst refererer til salg av kunstverk i det norske markedet. Provisjon, salær og kunstavgift som inngår i salget, samt import av visuell kunst og inntekter fra oppdragskunst, er inkludert.

Eksportinntekter for salg av visuell kunst er norske aktørers inntekter fra salg av kunstverk utenfor Norges grenser.

Visningsinntekter

Visningsinntekter for visuell kunst er inntekter fra publikums betaling for å se/oppleve visuell kunst i Norge. Disse inntektene omfatter billettinntekter i forbindelse med utstilling av visuell kunst, herunder eventuelle omvisningsinntekter og inntekter i forbindelse med utlån av audioguiden. Videre er medlemsinntekter i museene inkludert i de tilfellene hvor medlemskap gir gratis eller rabatterte inngang på utstillinger der det vanligvis tas inngangspenger. Betaling for leie av kunst er også inkludert.

Eksportinntekter for visning av visuell kunst er norske aktørers inntekter fra utleie av kunst utenfor Norges grenser.

Opphavsrettsinntekter

Opphavsrettslige inntekter for visuell kunst er de vederlagene som tilfaller norske opphavspersoner og/eller kunstnerorganisasjoner for bruk av kunstnerens verk (utstillinger, reproduksjon/kopiering, tilgjengeliggjøring for allmennheten, slik som kringkasting, nettpublisering og annen videreutnyttelse), samt for videresalg av kunstverk (følgerett).

Eksportinntekter er opphavsrettslige vederlag krevd inn av rettighetsorganisasjoner i utlandet og overført til rettighetsorganisasjoner i Norge

Beskrivelse av variablene

Variabel 1: Inntekter fra salg av visuell kunst i det norske markedet

Omfatter: Variabelen omfatter salg av visuell kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK, inkludert kunstavgift, salg av visuell kunst med en utsalgspris på under 2 000 NOK, salg av kataloger og fotografier fra kunstsamlinger på museer, kunstneres direkte salg fra private atelier og import av visuell kunst.

Variabelen omfatter ikke salg av visuell kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK som det ikke er innbetalt kunstavgift for, privat annenhåndssalg av visuell kunst eller importert visuell kunst som ikke er fortollet. Grunnen til dette er at det ikke finnes noen gode kilder til dette eller metoder for å beregne omfanget av og inntektene fra denne typen salg.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Bildende Kunstneres Hjelpesfond, Billedkunst Opphavsrett i Norge (BONO), Statistisk sentralbyrå (SSB) / Skatteetaten, Statistisk sentralbyrå (SSB) / Tolletaten, kunstmuseer i Norge, Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge, Norske Kunsthåndverkere og utsalgssteder for kunst.

Metode: *Salg av visuell kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK:* For denne kategorien har vi benyttet den innbetalte kunstavgiften til BKH som beregningsgrunnlag for de totale salgstillene. Vi har tatt hensyn til følgerettsvederlaget og reduserte satser ved salgssummer over 50 000 EUR. Vi har videre gjort undersøkelser blant en rekke store utsalgssteder for å beregne hvilken andel av salget som har gått til aktører i utlandet. Denne delen av salget er så trukket fra tallene for omsetning i Norge.

Salg av visuell kunst med en utsalgspris på under 2 000 NOK: Salget av visuell kunst som ikke omfattes av kunstavgiften på grunn av innslagspunktet på 2 000 NOK, er kartlagt i ulike deler. Kunstforeningene rapporterer sitt salg til Norske Kunstforeninger, slik at vi kan benytte disse tallene direkte. For kunstmuseene bruker vi museumsstatistikken og visningsinntekter som utgangspunkt for å estimere utviklingen i salget fra museumsbutikkene (kataloger og fotografier fra samlingene). For øvrige utsalgssteder er det gjort estimater basert på den utvidede kartleggingen som ble gjennomført i forbindelse med rapporten i 2016. Vi antar at utviklingen hos disse øvrige utsalgsstedene følger utviklingen i salg av visuell kunst som omfattes av kunstavgiften. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Kunstneres privatsalg fra egne atelierer: Dette salget har vi kartlagt ved å hente inn tall fra næringsoppgaven for billedkunstnere hvor kunstnerne rapporterer inntekter fra slikt salg. Det er også enkelte kunstnere som ikke benytter denne næringsoppgaven, men organiserer seg annerledes. I 2016 gjorde Rambøll en større kartlegging av disse aktørene. Resultatene fra dette kartleggingsarbeidet har vi brukt for å estimere størrelsesforholdet mellom salg som er rapportert i næringsoppgaven, og salg som ikke dekkes av næringsoppgaven, og dermed estimere totalt omfang av det private førstehåndssalget. Næringsoppgaven er ikke tilgjengelig for det foregående året, så vi presenterer reelle tall fra 2014 til 2021 og estimerer den videre utviklingen i 2022, 2023 og 2024 basert på de foregående årene.

Import av visuell kunst: For å kartlegge omfanget av importen av visuell kunst til Norge har vi benyttet Tolletatens/SSBs tall på visuell kunst som er deklartert inn i Norge. Her har vi benyttet varegruppene 97012100, 97012200, 97012900, 97019100, 97019200, 97019900, 97021000, 97029000, 97031000 og 97039000 i tolltariffen.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer dataene for import av visuell kunst som robuste og av god kvalitet, siden dette er tall hentet direkte fra tollvesenet. En utfordring er at tolltariffen ikke stemmer helt overens med et moderne kunstbegrep, slik bransjen ser det. Det har medført endringer i kunstdefinisjonen i merverdiforskriften, som tidligere var knyttet til tolltariffens definisjoner. Import av kunst som ikke omfattes av tolltariffens

definisjoner, er dermed ikke inkludert i statistikken, men Rambøll vurderer omfanget av slike tilfeller som lite.

Rambøll vurderer også dataene for salg av visuell kunst over 2 000 NOK til å være av god kvalitet, men de fanger ikke opp salg det ikke er betalt kunstavgift for, og privat annenhåndssalg er ikke inkludert. Tallene er dermed heller for lave enn for høye.

Salget av visuell kunst under 2 000 NOK er beheftet med noe usikkerhet, da en betydelig andel baserer seg på en undersøkelse blant et utvalg utsalgssteder i 2015 og videre estimeringer for utviklingen. Estimeringen er basert på en antagelse om at dette salget følger utviklingen i avgiftspliktig salg. Omsetning gjennom digitale utsalgssteder og privat annenhåndssalg er ikke inkludert. Tallene er dermed heller for lave enn for høye.

Rambøll vurderer tallene som er hentet fra næringsoppgaven for billedkunstnere, og som gjelder kunstneres privatsalg fra eget atelier, til å være robuste og av god kvalitet. Tidsserien fra 2014 til 2020 vurderes som sikker, men fra og med 2021-tallene estimeres det på bakgrunn av en antagelse om at utviklingen følger utviklingen for tidligere år. Det er dermed usikkert i hvilken grad dette gjenspeiler den reelle utviklingen. Ved beregning til populasjon er det gjort estimeringer og påslag for kunstnere som ikke benytter næringsoppgaven. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene. Estimatenes er basert på en spørreundersøkelse og dermed beheftet med noe usikkerhet.

I enkelte tilfeller vil kunst være produsert i utlandet og solgt i Norge. Da vil inntektene falle inn under både import og øvrig salg av kunst i Norge. Rambøll har vurdert at omfanget av dette er lite. Det vil dermed ikke ha stor betydning for statistikken.

Variabel 2: Inntekter fra visning av visuell kunst i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter omsetningstall generert gjennom salg av billetter, omvisningsinntekter, inntekter fra utlån av audioguiden og inntekter fra salg av medlemskap hos visningsaktører forutsatt at medlemskap medfører rabatter eller gratis inngang til utstillinger/visning av visuell kunst.

Variabelen inkluderer også utleie av kunst til aktører i Norge og formidlingsinntekter i forbindelse med Den kulturelle skolesekken. Variabelen omfatter ikke visningsinntekter i kulturhus der det holdes kunstutstillinger som ikke er i regi av kunstforeningene, siden det ikke finnes noen gode kilder for dette eller metoder for å beregne omfanget av salg gjennom denne typen aktører. Den omfatter heller ikke øvrige vederlag knyttet til

vedlikehold, transport, forsikring og lignende av kunstverk i forbindelse med utleie, siden vi i samråd med referansegruppen oppfatter at dette faller utenfor oppdragets formål.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Kulturdirektoratet (museumsstatistikken), Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge, Kunst i Skolen, Kunst på arbeidsplassen og Norsk Billedhoggerforening.

Metode: Visningsinntekter er kartlagt gjennom museumsstatistikken, Norske Kunstforeningers medlemsstatistikk og årsmeldingen til Kunstsentrene i Norge.

Billettinntekter for *rene* visuelle kunstmuseer hentes direkte fra museumsstatistikken. For utstillingsarenaer for visuell kunst som inngår som en av flere arenaer i en museumsenhet, regner vi ut billettinntektene ved hjelp av billettpris og antall solgte billetter for enheten som viser visuell kunst.

Videre gir museumsstatistikken både grunnlagstall og gode estimeringsgrunnlag for de øvrige visningsinntektene der det ikke er direkte oppgitt, slik som omvisningsinntekter. Dette har vi så kryssjekket med kartleggingen som ble gjort til rapporten fra 2021, samt direkte med noen enkeltmuseer (eventuelt deres årsmeldinger) for å kvalitetssikre estimatene.

Norske Kunstforeninger har utført egne medlemsundersøkelser og dermed levert tall direkte til denne statistikken.

Kunstsentrene i Norge har levert samlet årsmelding, som vi har benyttet.

Utleieinntekter har også blitt samlet inn fra Kunst i Skolen, Kunst på arbeidsplassen og Skulpturkontoret til Norsk Billedhoggerforening.

Visningsinntekter i kulturhus er vurdert i stor grad å være dekket inn gjennom kunstforeninger, ettersom disse leier lokaler og tar egne billettinntekter. En større kartlegging i forbindelse med rapporten for 2017 ga indikasjoner på at det i liten grad innhentes billett- eller andre visningsinntekter i kulturhusene utover dette.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer visningsinntektene som presenteres i statistikken, til å være reliable og av god kvalitet. I all hovedsak baserer tallene seg på regnskapsførte tall. De tallene som er estimert, er videre kvalitetssikret over de årene statistikken har vært utarbeidet. Analysen er gjennomført på tilsvarende måte for årene i måleperioden, noe som gir

sammenlignbare tall. Tallene fra DKS er videre sammenlignbare for perioden 2014–2016, noe som gjør at de gir et robust bilde av utviklingen på feltet. For 2017–2021 vil ikke tallene være helt presise grunnet manglende rapportering, men Rambøll vurderer estimatene til å gi et godt bilde av utviklingstrekene. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Variabel 3: Opphavsrettslige inntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter følgerettsvederlag, lisensieringsvederlag (vederlag for reproduksjon), utstillingsvederlag, kopieringsvederlag og kabelvederlag.

Variabelen omfatter ikke vederlag for offentlig visning av kunstverk i offentlig eie (visningsvederlaget)³⁰ eller vederlag for utlån av norske (kunst)bøker (bibliotekvederlaget)³¹, da vi i samråd med referansegruppen oppfatter at dette faller utenfor oppdragets formål.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Billedkunst Opphavsrett i Norge (BONO), Kopinor, Norwaco og næringsoppgaven for billedkunstnere (Skatteetaten/SSB).

Metode: Vi har samlet inn tall for utbetalte vederlag direkte fra vederlagsbyråene. Disse tallene er videre systematisert slik at det er de faktiske utbetalingene som presenteres i statistikken. For følgerettsvederlaget og lisensieringsvederlagene baserer vi oss på totaltallene til BONO, som i sin helhet utbetales til aktører på det visuelle kunstfeltet. Følgerettsvederlag er videre trukket fra omsetningstallene.

For vederlagene som utbetales av Norwaco og Kopinor (kopieringsvederlag og kabelvederlag), har vi identifisert vederlagene som utbetales til det visuelle kunstfeltet. Disse har så blitt skilt ut fra de resterende og fordelt på inntekter i Norge og fra utlandet.

Det finnes ingen systematisk oversikt over utstillingsvederlagene som utbetales til kunstnere i Norge. Til årets rapport er tall fra næringsoppgaven for billedkunstnere benyttet for å kartlegge utstillingsvederlaget. Estimeringsmetoden er nærmere beskrevet under vurdering av kvalitet.

30 Visningsvederlaget er en kompensasjon for offentlig visning av kunstverk i offentlig eie eller verk som er eid av institusjoner som mottar støtte fra det offentlige.

31 Bibliotekvederlaget er et vederlag som utbetales for lovlig utleie av bøker. For det visuelle kunstfeltet vil det her være aktuelt med den delen av vederlaget som utbetales for illustrasjoner og grafikk i bøker.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Tallene for følgerettsvederlag, lisensieringsvederlag, kopieringsvederlag og kabelvederlag kommer fra vederlagsbyråene, og Rambøll vurderer disse til å være av god kvalitet.

Rambøll vurderer tallene for utstillingsvederlag til å være av god kvalitet og til å gi et godt grunnlag for en tidsserie. Tilgjengeligheten av disse dataene gjør det imidlertid nødvendig å estimere utviklingen for det seneste året, slik at den reelle utviklingen for dette året er beheftet med noe usikkerhet. Det er også usikkert i hvilken grad kunstnerne selv skiller mellom utstillingsvederlag og andre lignende honorarer i sin rapportering, slik at det utbetalte vederlaget potensielt kan være lavere enn det som er gjengitt i vår rapport.

Variabel 4: inntekter fra eksport av visuell kunst

Omfatter: Variabelen omfatter visuell kunst som deklarerer hos tollvesenet i forbindelse med eksport ut av Norge. Visuell kunst inngår i varegruppene 97012100, 97012200, 97012900, 97019100, 97019200, 97019900, 97021000, 97029000, 97031000 og 97039000.

Variabelen omfatter ikke eksport av visuell kunst som ikke er registrert hos det norske tollvesenet. Dette er blant annet visuell kunst med en salgspris på under 5 000 kroner. Den inkluderer heller ikke visuell kunst som ikke faller inn under tollvesenets definisjon av visuell kunst i varegruppen nevnt over. En eventuell prisøkning som følge av høyere utsalgpris i det utenlandske markedet enn verdisetningen ved den norske grensen er ikke medregnet. Bakgrunnen for disse begrensningene er at det ikke finnes noen gode kilder for å beregne omfanget av denne typen eksport av visuell kunst.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Statistisk sentralbyrå (SSB) / Tolletaten.

Metode: Datagrunnlaget for variabelen baserer seg på at Rambøll har systematisert tilgjengelig statistikk og tall fra SSB/Tolletaten på den samlede verdien av varer som tilhører varegruppene 97012100, 97012200, 97012900, 97019100, 97019200, 97019900, 97021000, 97029000, 97031000 og 97039000, og som er deklart hos Tolletaten i forbindelse med eksport fra Norge.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Dataene omfatter visuell kunst som eksporteres ut av Norge, og som i den forbindelse er registrert hos det norske tollvesenet. Rambøll vurderer at disse dataene er av god kvalitet.

Det er imidlertid flere forhold som gjør at den opprinnelige eksportverdien av visuell kunst kan være høyere enn det Tolletatens tall impliserer. For det første er det bare visuell kunst med en utsalgsverdi over 5 000 NOK som skal deklarerer hos tollvesenet ved eksport. Visuell kunst med en utsalgsverdi under 5 000 NOK inngår dermed ikke i tallene. Videre er det kjent at det som omfattes av tollvesenets definisjon av visuell kunst, avviker noe fra det flere aktører på det visuelle kunstfeltet selv opplever at faller inn under definisjonen av visuell kunst. Regelverket ble til dels oppdatert i slutten av 2016, men det ble ikke vurdert å ha en spesielt stor innvirkning på vår statistikk. I mars 2017 ble regelverket endret igjen, og det samsvarer nå bedre med dagens kunstpraksis.

Eksport av kunstverk som ikke omfattes av tollvesenets definisjon, er ikke inkludert i tallene som presenteres i denne statistikken. I tillegg er det varens verdi ved passering av den norske grensen som er utgangspunktet for verdisetningen hos tollvesenet, og ikke det varen blir solgt for i utlandet. For eksport av visuell kunst vil dette si at en vare (i dette tilfelle et kunstverk) kan selges til en (betydelig) høyere pris på for eksempel en internasjonal auksjon enn det som blir oppgitt som varens verdi når den eksporteres ut av landet.

Tallene som presenteres i denne statistikken, vil dermed kunne være noe lave, da det ikke er tatt høyde for en slik eventuell prisøkning som følge av høyere utsalgspris i det utenlandske markedet enn verdisetningen ved den norske grensen.

Variabel 5: Inntekter fra visning av visuell kunst i utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter inntekter fra utleie av kunst til aktører i utlandet.

Variabelen omfatter ikke billettinntekter for visning av kunstverk tilhørende norske aktører som vises i utlandet, da det ikke finnes noen gode kilder for dette eller metoder for å beregne omfanget av denne typen inntekter.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er kunstmuseene i Norge og Norske Kunstforeninger.

Metode: For kunstmuseene har vi brukt tall fra museumsstatistikken for å estimere utleieinntekter, ettersom tallene ikke er direkte tilgjengelige fra museumsstatistikken. Estimatenes er gjort basert på undersøkelsen med museene fra 2021, som kartla disse inntektene for en betydelig del av feltet og har gitt grunnlag for estimater. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene. Kunstforeningene har rapportert inntekter gjennom sin medlemsstatistikk.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer tallene som er samlet inn for utleie av (hele eller deler av) kunstsamlingen fra norske kunstforeninger, til å være av god kvalitet. Rambøll vurderer tallene for norske kunstmuseer til å være noe mer usikre, ettersom de er basert på estimater, men de gir allikevel et godt bilde av utviklingen på feltet. Kartleggingen som ble gjennomført i forbindelse med fjorårets rapport, har gitt et godt grunnlag for å estimere disse tallene. I den grad tallene avviker fra faktiske forhold, er de trolig heller for lave enn for høye. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Variabel 6: Opphavsrettslige inntekter fra utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter følgerettsvederlag, lisensieringsvederlag, kopieringsvederlag og kabelvederlag.

Variabelen omfatter ikke vederlag som går utenom norske vederlags- og opphavsrettsforvaltere, siden det ikke finnes noen gode kilder for dette eller metoder for å beregne omfanget av slike eventuelle vederlag.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er BONO, Norwaco og Kopinor.

Metode: Det er de norske vederlagsbyråene som betaler ut vederlag fra utenlandske aktører til norske rettighetshavere. Tallene for vederlag og opphavsrettsinntekter i utlandet er dermed samlet inn direkte fra de norske vederlagsbyråene og systematisert slik at tallene ikke overlapper med de norske utbetalingene. Vederlagsbyråene selv har bistått i denne prosessen.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Tallene gjenspeiler vederlagsbyråenes utbetalinger, og vi vurderer dem derfor som robuste og av god kvalitet.

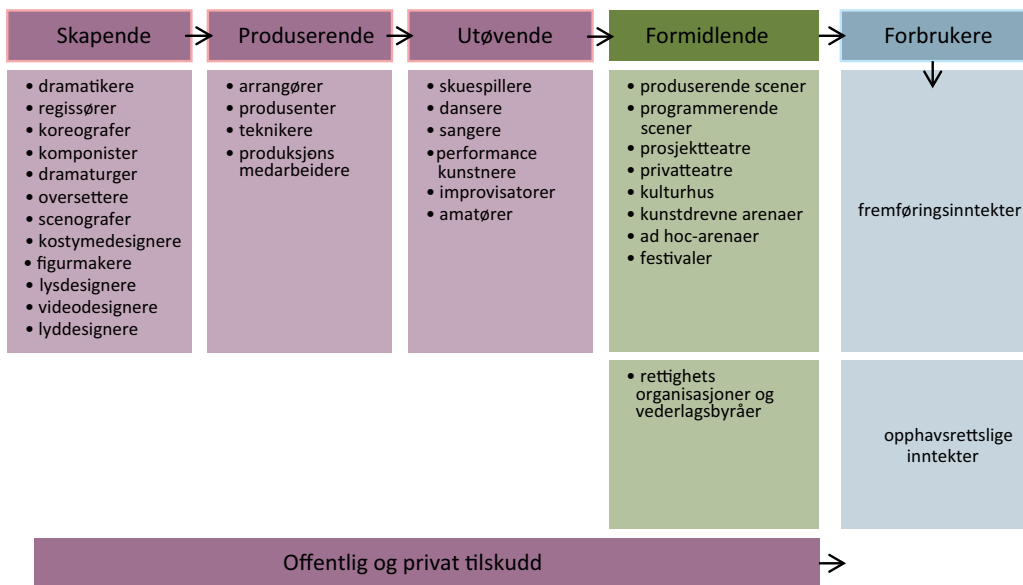
6.7 Scenekunst i tall

Første gang scenekunst ble inkludert i *Kunst i tall*, var i 2016. Scenekunst skiller seg fra de øvrige kunstbransjene som er inkludert (musikk, litteratur og visuell kunst), ved at bransjen ikke er kjennetegnet av (omsetning av) et fysisk objekt. Der musikkbransjen selger innspilt musikk i fysisk eller digitalt format, litteraturbransjen selger litteratur i fysisk eller digitalt format, og den visuelle kunstbransjen selger visuelle kunstverk, er omsetningen fra forbrukerleddet i scenekunst knyttet til en fremføring som skjer her og nå, og dermed ikke et fysisk (eller digitalt) objekt. Rambøll inkluderer derfor ikke salgsinntekter i statistikken på samme måte som for de øvrige kunstbransjene, og inntektene som kartlegges for denne bransjen, er i all hovedsak knyttet til billettinntekter for fremføring.

I det følgende vil vi redegjøre for verdikjeden og pengestrømmene i scenekunstbransjen, hvordan vi definerer ulike sentrale begreper som benyttes i rapporten, samt innholdet og endringer i årets datainnsamling.

Verdikjeden i scenekunstbransjen

Figur 6.6 illustrerer hvordan de ulike aktørene i scenekunstbransjen henger sammen i en verdikjede.

▾ **Figur 6.6** Verdikjeden og aktørbildet i scenekunstbransjen.

Figur 6.6 viser hvordan de mange aktørene i scenekunstbransjen henger sammen i en verdikjede. Vi understreker at figuren er en forenklet illustrasjon, siden scenekunstbransjen, kanskje i enda større grad enn andre kunstbransjer, er preget av et mangfold av aktører som har til dels overlappende roller. Scenekunst er en kollektiv kunstform som involverer flere ulike profesjoner, og den er preget av tverrfaglighet og samarbeid. Figur 6.6 illustrerer den sammensatte bransjen og rollene som er involvert ved oppsetning av scenekunst som til syvende og sist blir et produkt for publikum. Ved ulike produksjoner, og også innenfor samme produksjon, vil én og samme person kunne inneha en rolle som skapende, produserende og utøvende. I mange tilfeller er det ikke en kronologisk rekkefølge på initiativ, samarbeid og utforming av en produksjon. Det er ikke slik at initiativet til å sette opp en forestilling alltid starter hos en dramatiker eller en koreograf. I noen tilfeller vil for eksempel en arrangør, en produsent eller en skuespiller fungere som initiativtagende part. Heller ikke den videre utformingen av produksjoner og forestillinger skjer gjennom en kronologisk verdikjede som i illustrasjonen.

Visningsarenaer for scenekunst omfatter både produserende og programmerende teatre og andre formidlingsarenaer. Det er fortsatt et skille mellom disse aktørene, selv om det ikke er like skarpt som før. De produserende teatrene skiller seg for eksempel fra de programmerende teatrene ved at de (i all hovedsak) har fast ansatte fra hver av kategoriene

i oversikten. De produserende arenaene er imidlertid ulikt organisert, og i tillegg til at de har egne fast ansatte, er de i mange tilfeller viktige arbeidsgivere for kunstnere og andre teaterfaglige arbeidstagere i ulike tilknytningsformer.

I enden av verdikjeden finner vi forbrukerne. Det er inntektene fra denne gruppen som kartlegges av Rambøll i dette oppdraget. Forbrukerne består i denne sammenheng i all hovedsak av privatpersoner. Også offentlige og private organisasjoner kan fungere som forbrukere, blant annet gjennom ordninger som Den kulturelle skolesekken, som er inkludert i statistikken.

Figur 6.6 og redegjørelsen over viser at det er svært mange aktører og ledd i scenekunstbransjen før forbrukerleddet. En samfunnsøkonomisk analyse av alle transaksjoner og pengestrømmer i bransjen ville sett helt annerledes ut enn statistikken og tallene som presenteres i denne rapporten.

Det går videre frem av figuren at offentlige og private tilskudd også utgjør en del av verdikjeden. Denne delen av økonomien i scenekunstbransjen inngår ikke i denne kartleggingen, men vi har likevel inkludert den i figuren for å synliggjøre disse økonomiske bidragene i bransjen.

Sentrale begreper

Scenekunst

Scenekunst er en kunstform som involverer flere ulike profesjoner. Kunstformen preges ofte av tverrfaglighet i kunstprosessen.³² Nettopp denne tverrfagligheten gjør det komplekst å definere scenekunst. I arbeidet med denne rapporten er Kulturdirektoratets definisjon av scenekunst benyttet, og scenekunst er i denne rapporten et samlebegrep for teater, dans, ballett, opera og performance. Videre er det et sentralt element i scenekunsten at utøvelsen av kunstarten skjer her og nå og i mange tilfeller «live» for et publikum. Dette fremføringsaspektet ved scenekunsten innebærer at film og tv (opptak av scenekunst) ikke regnes med til scenekunst. Direkteoverførte scenekunstforestillinger på kino og tv er inkludert i rapporten.

Salgsinntekter

I de andre kunstbransjene som inngår i denne statistikken, er inntekter fra salg av kunst en betydelig kategori. For litteraturbransjen og den visuelle kunstbransjen omfatter dette henholdsvis salg av litteratur i digitale og

32 <https://kulturdirektoratet.no/scenekunst>

fysiske formater og salg av visuelle kunstverk, og det er inntektene i denne kategorien som er dominerende for bransjen. For musikk er den største inntektskategorien fremførings- og konsertinntekter, men det kommer også betydelige inntekter fra salg av musikk i fysiske formater (cd m.m.) eller digitale formater (nedlasting eller strømming).

Scenekunstbransjen skiller seg fra de øvrige kunstbransjene som inngår i dette prosjektet, ved at kunstbransjen ikke er preget av et fysisk eller digitalt objekt som selges til forbrukere. Den eneste formen for fast produkt som selges og genererer inntekter i scenekunstbransjen, er salg av filmer og dvd-er med innspilling av scenekunstforestillinger. I all hovedsak dreier dette seg om opera.

Rambøll har i forbindelse med tidligere *Musikk i tall*-rapporter undersøkt omfanget av salg av scenekunst-dvd-er, og mye tyder på at det er snakk om et svært lite marked i Norge med tilhørende svært lave inntekter. Rambøll har derfor besluttet ikke å inkludere dette i statistikken. For scenekunst er det derfor ikke inkludert en egen kategori for «salgsinntekter».

Inntekter fra forestillinger (fremføringsinntekter)

Fremføringsinntekter for scenekunst i Norge er inntekter fra det publikum betaler for å se/oppleve scenekunst. Dette omfatter billettinntekter i forbindelse med forestillinger og visninger av scenekunst. Vi har også inkludert inntekter til scenekunstbransjen knyttet til tilgjengeliggjøring av scenekunst for publikum gjennom kjøp av forestillinger for kringkasting.

Eksportinntekter for fremføring av scenekunst er norske aktørers honorarinntekter utenfor Norges grenser.

Opphavsrettslige inntekter

Opphavsrettslige inntekter i scenekunstbransjen er vederlag som utbetales til skapende scenekunstnere (opphavspersoner) og utøvende scenekunstnere (skuespillere, dansere, operasangere m.m.). Som vi redegjorde for over, har vi kun inkludert vederlag utbetalt til norske dramatikere gjennom Kopinor, Nordiska, Dramas og enkelte store (dramatiker)forlag.

Beskrivelse av variablene

Variabel 1: Visningsinntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter inntekter fra salg av billetter for scenekunstforestillinger i Norge, formidlingsinntekter i forbindelse med Den

kulturelle skolesekken og inntekter knyttet til NRKs kjøp av forestillinger for kringkasting.

Variabelen omfatter ikke sponsede billettinntekter, gratisarrangementer eller øvrige inntekter i forbindelse med forestillinger, som salg av kioskarer, program, merchandise og lignende. Bakgrunnen for dette er at vi i samråd med referansegruppen oppfatter at denne typen inntekter og salg faller utenfor formålet for oppdraget.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget er Ticketmaster, TicketCo, E-billett, Eventim, Hoopla, Linticket, Norske Historiske Spel, Kulturdirektoratet, scenekunstinstitusjoner med egen scene, Den kulturelle skolesekken / Kulturtanken, NRK, Nordisk Film, Film & Kino og Trondheim Kino.

Metode: Rambøll har hentet inn og systematisert talldata og relevant informasjon fra en rekke scener og visningssteder for scenekunst. Billett-distributørene Ticketmaster, TicketCo, E-billett, Hoopla, Linticket og Eventim har bidratt med tall for billettinntekter fra scenekunstforestillinger for aktører de har avtaler med. Norske Historiske Spel har bidratt med tall og estimer for billettinntekter for historiske spel. For øvrige visningssteder, som ikke er inkludert i noen av de nevnte aktørene, har vi hentet tall fra ulike kilder. Kulturdirektoratet har bidratt med regnskapstall for en rekke scenekunsthøstivaler som får støtte gjennom arrangørstøtteordningen for scenekunst, samt for en rekke scenekunstaktører som får støtte. Vi har også innhentet tall direkte fra scenekunstinstitusjoner med egen scene.

På bakgrunn av det innsamlede tallmaterialet har vi estimert billettinntekter for aktører (visningssteder) som vi ikke har konkrete tall fra gjennom de øvrige kildene. Dette er gjort gjennom research og antagelser om størrelse og aktivitet ved visningsstedene, basert på tallmaterialet for aktørene vi har konkrete billettinntekter fra. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer inntektene fra scenekunstforestillinger i det norske markedet som presenteres i statistikken, til å være sikre og av god kvalitet. I all hovedsak baserer tallene for visningsinntekter seg på regnskapsførte tall. Vi mener vi har samlet inn konkrete billettinntekter for de største aktørene og flertallet av aktørene på feltet. Estimer som er lagt til for å dekke opp for inntekter fra visningsarenaer som vi ikke har

samlet inn tall fra, er fordelt på scenekunstsjangrene etter samme fordeling som de faktiske billettinntektene. Vi kjenner ikke alle visningsstedene dette gjelder, men vi antar at de ikke skiller seg systematisk fra visningsstedene vi dekker. På det grunnlaget har vi valgt å fordele på sjanger heller enn å legge alle inntektene i kategorien «ukategorisert».

Fra og med 2020 dekker vi en enda større andel av visningsstedene enn tidligere år, ettersom flere salgsplattformer er inkludert blant billett-distributørene. En større del av tallene er derfor basert på direkte innhentede tall, og en mindre del av tallene er basert på estimater enn ved tidligere målinger, særlig 2016- og 2017-målingene. Analysen er gjennomført på tilsvarende måte for alle årene i måleperioden, noe som gir sammenlignbare tall. Det har aldri vært så mange NTO-medlemmer som har levert tall, og en mindre andel av tallgrunnlaget er på grunn av dette estimert. Dette betyr at tallene fra og med 2022-rapporten er sikrere enn tidligere år. Tallene fra DKS er videre sammenlignbare for perioden 2014–2016, noe som gjør at de gir et robust bilde av utviklingen i feltet. For 2017 og 2018 vil ikke DKS-tallene være helt presise grunnet manglende rapportering, men vi vurderer at estimatene gir et godt bilde av de overordnede utviklingstrekkene.

Variabel 2: Opphavsrettslige inntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter vederlag som er utbetalt til Dramatikerforbundet fra Kopinor i forbindelse med kopiering av drama/skuespill, vederlag utbetalt til opphavspersoner fra Dramas for fremføring av dramatiske verk, inkludert musikal og musikkteater, på amatørfeltet samt vederlag til norske dramatikere/komponister for profesjonell fremføring innhentet gjennom forlagene Nordiska og Songbird.

Variabelen omfatter ikke bibliotekvederlag, vederlag til oversetting av dramatikk og vederlagsutbetalinger knyttet til scenekunstforestillinger fra videresendingssektoren, som utbetales av Norwaco, da vi i samråd med referansegruppen oppfatter at denne typen vederlagsinntekter faller utenfor oppdraget. Videre omfatter variabelen heller ikke vederlag for «store rettigheter», da det ikke finnes noen gode kilder for dette eller metoder for å beregne inntektene knyttet til dette.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Kopinor, Norwaco, Dramas, Nordiska og Songbird.

Metode: Vi har samlet inn tall på utbetalte vederlag til norske dramatikere. For vederlag som utbetales gjennom Nordiska og Songbird, omfatter

tallene utbetalte vederlag (royalties) til norske dramatikere og komponister for profesjonell fremføring, både i Norge og i utlandet. Dette er lagt sammen med vederlag utbetalt til norske dramatikere av Dramas i forbindelse med fremføring av dramatiske verk i amatørfeltet. Det administrative gebyret på 10 prosent som går til Dramas for formidling av tjenesten, er ikke inkludert.

For vederlagene som utbetales av Kopinor (kopieringsvederlag), har vederlagene som utbetales til scenekunstfeltet, blitt skilt ut fra de resterende.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Tallene som presenteres, er reelle tall av god kvalitet. Dette gjelder både tallene fra Kopinor, Dramas, Nordiska, Norwaco og Songbird.

Variabel 3: Visningsinntekter fra utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter eksportrelaterte inntekter fra forestillinger i utlandet, i form av honorarer norske scenekunstnere har mottatt for opptredener i utlandet.

Honorarer til frie scenekunstnere som ikke er medlem av Danse- og teatersentrum (DTS), eller som ikke har søkt om reisestøtte for opptredener i utlandet de siste tre årene, er ikke inkludert. Vi har heller ikke inkludert eventuelle billettinntekter som har tilfalt kunstnerne ved opptredener i utlandet. Bakgrunnen for dette er at det ikke finnes noen gode kilder for dette eller metoder for å beregne omfanget av denne typen honorarer og billettinntekter.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er rapporteringer fra institusjoner, frie scenekunstnere som har søkt om reisestøtte gjennom UDs reisestøtteordning, og grupper med støtte gjennom basisfinansieringsordningen.

Metode: Datagrunnlaget for variabelen baserer seg for det første på tall fra institusjonene som er brukt direkte. Dette er reelle og reliable tall av god kvalitet. Aktørene oppgir imidlertid at det er store forskjeller fra år til år når det gjelder omfanget på opptredener i utlandet, og dermed også honorarer for dette. For scenekunstaktører i det frie feltet har vi gjennomgått og registrert mottatte honorarer fra alle regnskap (eventuelt budsjetter)

fra søkere som har fått innvilget reisestøtte til scenekunstopptredener i utlandet gjennom UDs reisestøtteordning Stikk, som forvaltes av Danse- og teatersentrum. Totalen er estimert på bakgrunn av disse tallene i tråd med antagelser om at noen av de som fikk innvilget støtte, også utvidet turneen sin, at noen av de aktørene som fikk avslag på søknaden sin, likevel reiste utenlands, opptredte og mottok et visst honorar, og at enkelte større aktører ikke har søkt om reisestøtte, men likevel har opptrådt utenlands. I tillegg har vi hentet inn regnskap med oversikt over honorarutbetalinger fra grupper med støtte gjennom basisfinansieringsordningen direkte fra gruppene det gjelder, grunnet en antagelse om at disse gruppene har mer virksomhet i utlandet enn det som vil komme frem av søknader om reisestøtte, på grunn av deres størrelse og finansiering.

Endringer fra 2022-rapporten: Det er ingen vesentlige endringer fra forrige rapport.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer at tallene fra institusjonene er reliable og av god kvalitet, siden dette er reelle tall. Størrelsen på honorarene for opptredener i utlandet varierer både med tanke på hvilket land opptredenen skjer i, hvilken kunstform det er snakk om, og andre faktorer. Dette gjelder også for de frie scenekunstnerne, noe som gjør at estimatet for denne delen av variabelen er noe usikkert. Honorarer er hentet inn direkte fra regnskap (eventuelt budsjetter) fra aktører som har søkt reisestøtte. Disse tallene er reliable og av god kvalitet. Metoden for data-innsamling betraktes som sikker og dekker mange aktører. Dette betyr at den største andelen av tallene er basert på rapporter, og at tallene i mindre grad er basert på estimer.

English summary

Overall, we find that the arts industries have experienced a slight decline in total turnover in 2023 and 2024 compared with the previous *Kunst i tall* report for 2022. This means that 2022 remains the only year in which all industries saw collective turnover growth. The decline comes at a time when rising costs and weakened purchasing power are being reported, and many industry actors are uncertain about future developments. However, turnover in 2023 and 2024 is higher than in all years prior to the pandemic, and there are several signs of positive developments ahead.

7.1 Introduction

Arts in Numbers is an annual publication which describes the development in turnover in the music, literature, visual arts, and performing arts industries in Norway. Ramboll has measured revenue in the music and literature industries since 2012 and 2013, respectively. The visual arts were included for the first time in 2015, and the performing arts in 2016.

The objective of this report is to present turnover data from a wide range of sources to focus on the characteristic features of the various arts industries and how they develop over time. Turnover, in this regard, is defined as revenue at the consumer level. We focus deliberately on gross revenue, so that the results presented in this report reflect what consumers pay within the different industries. This ensures that turnover is not counted repeatedly throughout the value chain. The statistics do not include grants or other forms of external or public funding, though public acquisitions of art, for example through Norway's «Innkjøpsordning»³³ for works of literature and works of art commissioned for public spaces, are included.

The total turnover for each arts industry is calculated across three main revenue categories: sales, copyright-related income, and performance fees. Although the intention of this broad approach is to generate a complete

33 The «Innkjøpsordning» is a national funding scheme for Norwegian literature. The scheme is administered by Arts Council Norway, which purchases books for distribution to public libraries.

picture of these revenue categories within the various industries, it has been necessary to make certain adjustments and projections. This applies to areas where there is no available data, where calculations are difficult to reproduce over time, or where the data provided is too heterogeneous for aggregation to make sense.

An important clarification is that these statistics do not indicate standard of living. Nor should the statistics be mistaken for a socioeconomic analysis, in which the industry's broader economic effects (added value) are mapped. A socioeconomic analysis would probably conclude that the total turnover in these industries is far greater than the amount presented in this report.

Several publishers, retailers, and organizations have contributed to the statistics presented in this report. We are very grateful for their cooperation throughout the project and for their different but equally important contributions. The actors in the industries have readily offered both data and advice on how to interpret them. In addition, we have also been supported by a group of researchers established by Arts Council Norway.

Ramboll has aimed to collect data which is, to the greatest extent possible, verifiable, and robust over time. To ensure comparability, previous years' figures have been updated regularly to reflect the changes made over the course of the project. Thus, the figures in this report vary somewhat in relation to the figures presented in previous years' reports. In addition, all monetary figures from previous years have been updated to reflect their 2022 value.

The following sections of this summary highlight key features of the revenue data across the four arts industries. In the main report, each of the sectors is explored in further detail in separate chapters. A key point, as evidenced by the descriptions in the next sections, is that there are major structural differences between the four arts industries. This is particularly evident in the distribution of income. There is also an important distinction between art forms that rely on monetization through the sale of physical objects, such as music, literature and the visual arts, and the performing arts industry, which does not have this form of revenue. Performance revenues in the literature industry are negligible, while forming a significant part of the visual arts and music industries' revenues, as well as constituting most of the revenue within the performing arts industry. Furthermore, these revenue categories consist of different revenue streams particular to certain industries. For performance revenue in the literature industry, we use appearance fees as the unit of measurement, while in other industries we rely on ticket revenue.

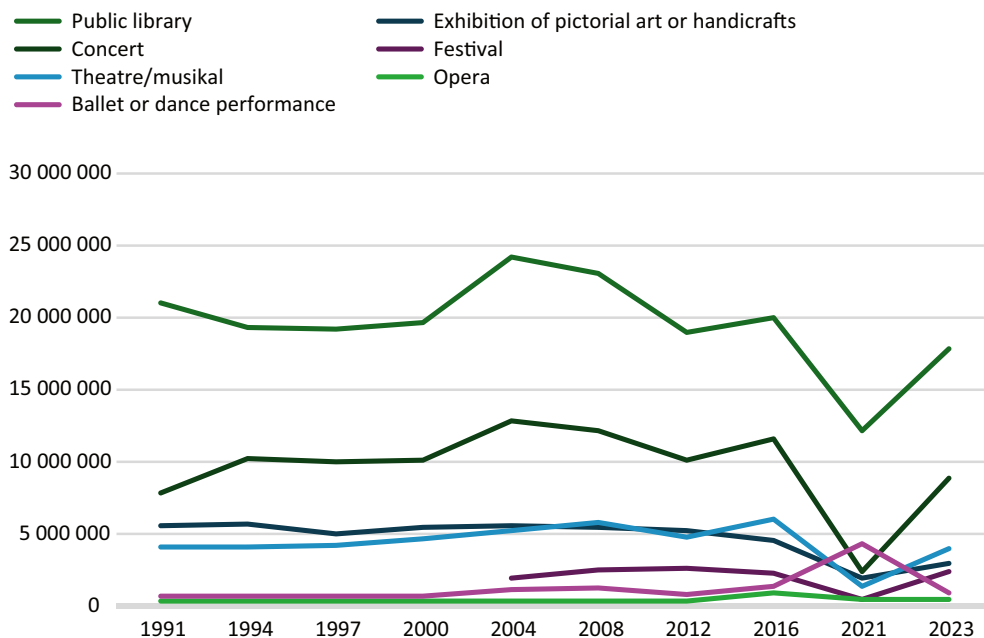
These variations in the data make direct comparisons across the arts difficult and imprecise. When we present and describe the figures for turnover and revenue, our aim is to emphasize the differences between the industries and in the statistics' underlying source data, not to compare the size of the tallied revenues. The revenue figures presented in the next section are adjusted for the consumer price index for the various years.

7.2 The Cultural Sector in the Times of High Cost-of-Living

The data for 2023 and 2024 covers a period during which Norwegian households have experienced a decrease in purchasing power, and as such are characterized by what we define as times of high-cost-of-living. With a real income decline of 1.4 and 0.3 percent in 2022 and 2023³⁴, respectively, Norwegians enter both 2023 and 2024 with lower purchasing power compared to previous years. This year's report also represents the first two years of full reopening after the pandemic, which lasted from 2020 to partially into 2022, and is thus the first time we have a full comparison basis with previous reports of *Art in Numbers*.

Several actors from the different industries who have been interviewed find it more difficult to engage the audience, and notice that they attend fewer events. This is reflected in figures from the Norwegian Culture Barometer, which show that the proportion of the population that has utilized physical cultural offerings in 2023 is lower in most areas compared to 2016 (the last measurement year outside of the pandemic). However, the biggest change is in the usage/visits among those who have utilized the physical cultural offerings. It significantly affects the total number of users/visitors, which in 2023 was 11 percent lower for public libraries, 36 percent lower for art exhibitions, 23 percent lower for concerts, 34 percent lower for theater/musicals, 47 percent lower for opera, and 29 percent lower for ballet and dance performances compared to 2016. The only exception is festivals, which are 7 percent higher.

34 NOU 2024: 6. *Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2024*. Arbeids- og inkluderingsdepartementet

▾ **Figure 7.1** Total visits or use of physical cultural offerings among the population. Based on the numbers of The Norwegian Cultural Barometer

It is not only the organizers who find it difficult to reach the consumers. The sales statistics of the Norwegian Booksellers' Association show that fewer physical books are sold now than at any time since 2008. The number of books sold has fallen from over 10.5 million books in 2015 to under 7.5 million books in 2023 and 2024. This coincides, however, with art becoming increasingly accessible through digital platforms and subscription services. The digitization of art and media consumption is one of the main findings highlighted in the Norwegian Cultural Barometer 2023, and the development has been particularly relevant for the music and literature industries. Streaming has long overtaken the sales of physical music, and according to *Leserundersøkelsen 2024*, the consumption of audiobooks is growing at the expense of paper books. In both cases, subscription services are the primary consumer platform, offering access to far more titles for the same price compared to what one would pay per item at a record store or bookstore.

In the field of visual arts, informants report that there are somewhat fewer buyers and visitors than in previous years, but there are no concrete figures available. This field is also characterized by extraordinary sales figures during the pandemic and a significant increase in visitors due

to the National Museum and the Munch Museum, making comparisons difficult.

It is conceivable to look at changes in the population's private economy as a possible explanation for the decline, as more people opt for essential expenses related to food, electricity, and housing over cultural consumption. That the economy is perceived as a barrier is also found in the *NPU Monitor of Audiences Norway*. Their population survey reveals that 42 percent of the population consider it important for ticket prices to be lower for them to choose to visit a cultural event, compared to 30 percent who said the same in 2022.

The figures in this survey, however, show that the total turnover of the industries in the Norwegian market continues to grow, largely due to a general price increase.

The fact that the population spends more money on the same or lower consumption refutes that we have become more price-sensitive due to times of high-cost-of-living. This issue has been posed to several informants, and almost all of them express that their audience and/or customers have not become more price-sensitive, but rather more *selective*. They report that it has become more difficult to sell both tickets and works, but this is quite regardless of the price level, and when they have something that hits the mark, the willingness to pay is high. There is no problem selling concert tickets for more than thousand kroner for popular artists like AC/DC and Billie Eilish, and many Norwegians took a weekend trip to Stockholm to see Taylor Swift, while mid-sized artists struggle to fill smaller venues for under five hundred kroner per ticket. Similarly, galleries and auction houses experience an increasing number of works in the million-class, while fewer people buy works under fifty thousand. In performing arts, musicals play to full houses at over a thousand kroner per ticket, while publicly funded theaters with reduced prices have to close down.

Several actors point to a younger audience behaving differently than previous generations, primarily attributing this change to the pandemic years. They attend fewer physical events, buy tickets closer to the premiere date, drink less alcohol at events, and go home earlier. Explanations vary: For some, it is about a generation less interested in physical meetings with both art and people, while for others, it is about a generation used to cultural experiences being a click away. In both cases, they highlight the challenge of attracting an audience that just as easily watches a series or movie from home and needs something more than just a performance to want to go out. They must offer something special that creates "FOMO"³⁵ as one inform-

35 *Fear of missing out*

ant described it. For this group, they also dismiss that price is an important factor. What they want to experience, they are willing to pay for. What they are less willing to do is “waste” time on something they might not enjoy.

The aspect of expensive times that undoubtedly has hit the art and culture industries, however, is the costs. Across all four fields, industry players report expenses growing faster than revenue. Wage income has increased, electricity prices have gone up, and rental prices have risen. For actors with expenses abroad, a weakened krone has made costly investments even more expensive. Foreign artists, collaborators, and materials have become 20-30 percent more expensive compared to a few years earlier, just in terms of exchange rates. For the literature industry, they must account for paper costs, which have become almost 50 percent more expensive in the last few years, partly due to the war in Ukraine and access to timber from Eastern Europe. In the live market, much of the technical personnel switched to other professions during the pandemic, and the demand is now much higher compared to supply, and prices have gone up accordingly. Requirements for security, adaptation, and universal design at events have also incurred certain costs. Actors’ dependent on transport – whether comedians touring around the country, artists flown in for a booking, or works transported to Norway for a guest exhibition – report costs having almost doubled since before the pandemic. Many in the industry feel they are unable to keep up with the expense levels, even as they raise their prices. Some fear that only the biggest artists, productions, and institutions will manage to sustain themselves in the long run.

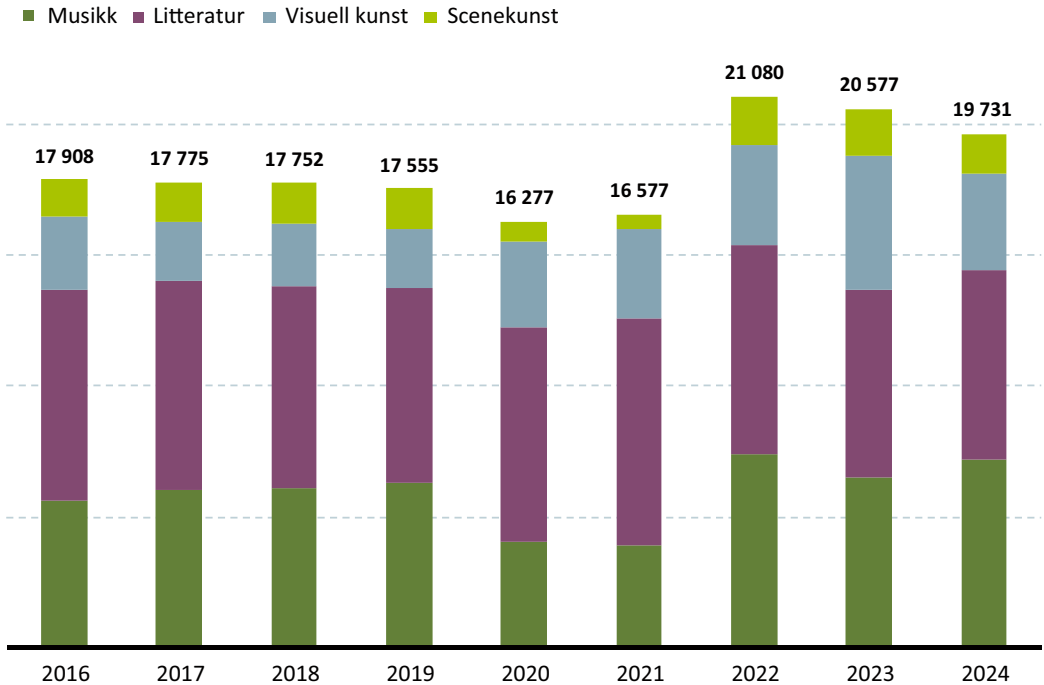
Combined Turnover in the Arts Industries

The combined turnover in the arts industries in 2024 is estimated at 20 billion kroner, as shown in Figure 1.2. This represents a decrease of 1 billion kroner, or 4 percent, compared with 2023. As in previous years, we see that turnover varies across the different industries.

From 2016 through 2019, total turnover showed a slight decline but remained relatively stable at over 17 billion kroner per year, adjusted for general price inflation. The pandemic years 2020 and 2021 brought major changes across all four arts industries, as well as a further decline in total turnover. The decline was largely driven by the collapse of revenues in the live market for the music and performing arts industries, which faced substantial drops in turnover after several years of growth. The literature industry and the visual arts industry, on the other hand, experienced

a sudden increase during these years, following a steady downward trend up to and including 2019.

Taken together, the arts industries saw a significant jump in 2022, with record turnover in the music, performing arts, and visual arts industries. Only the literature industry declined. Since then, turnover has fallen in both 2023 and 2024, although the current year still remains at a higher level than any year prior to the pandemic.

Total revenue
2024

19 655

millioner kroner

Growth last year
2023–2024

– 4 %

Growth since 2019
2019–2024

+12 %

YoY percentage change
2016–2024

+1 %

	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Music	5 661	6 006	6 114	6 305	4 092	3 929	7 413	6 495	7 245
Literature	8 057	7 997	7 719	7 484	8 174	8 639	7 999	7 168	7 247
Visual arts	2 780	2 288	2 409	2 224	3 291	3 456	3 773	5 164	3 720
Performing arts	1 411	1 484	1 511	1 543	720	553	1 894	1 750	1 519
Total	17 908	17 775	17 752	17 555	16 277	16 577	21 080	20 577	19 731

↘ **Figure 7.2** Total combined turnover 2016-2024, in MNOK

7.3 Revenue in Norway

Total turnover in Norway is estimated at approximately 19 billion kroner in 2024, as shown in Figure 1.3. This represents a 4 percent decrease from 2023, but an 11 percent increase compared with 2019.

Turnover in the music industry in Norway is estimated at 6.7 billion kroner in 2024. This is an increase of 12 percent from 2023, but slightly lower than in 2022, when turnover reached 6.9 billion. There has been growth in revenues from recorded music, concert revenues, and rights income.

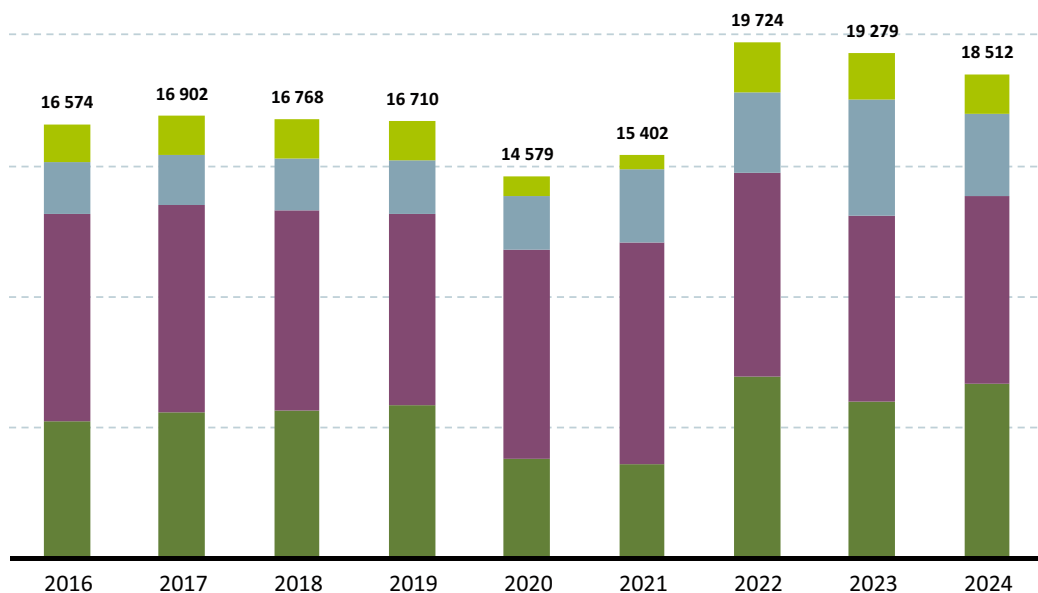
Turnover in the literature industry in Norway is estimated at 7.2 billion kroner, a slight increase of 1 percent from 2023, but still lower than in all previous measurement years. The overall decline is primarily driven by falling sales revenues.

Turnover in the visual arts industry in Norway is estimated at 3.1 billion kroner. This is a large decrease from 2023, when turnover reached 4.4 billion, but it is higher than any other previous measurement year and represents overall growth in the industry. The exceptionally high turnover in 2023 is due to unusually high import figures, exceeding anything recorded in other years. Other turnover indicators have also increased in 2024.

Turnover in the performing arts industry in Norway is estimated at 1.5 billion kroner, a decline of 14 percent from 2023. This is the second consecutive year of falling turnover, following record levels in 2022.

Turnover in Norway includes sales revenues (e.g., music streaming, book sales, and sales of artworks), revenues from performances and exhibitions (e.g., concerts and stage productions), and copyright-related income. Turnover in Norway accounts for the majority of revenues in all sectors and therefore closely reflects the overall picture. The only sector in which turnover abroad represents a significant share is the visual arts industry, where international turnover accounts for around 15 percent of total turnover in 2024 and has reached as high as 37 percent in some years (2020).

■ Musikk ■ Litteratur ■ Visuell kunst ■ Scenekunst

Total revenue
2024

18 512

millioner kroner

Growth last year
2023–2024

-4 %

Growth since 2019
2019–2024

+11 %

YoY percentage change
2016–2024

+1 %

	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Music	5 252	5 583	5 674	5 841	3 786	3 626	6 925	5 971	6 665
Literature	7 918	7 899	7 609	7 298	8 018	8 467	7 833	7 125	7 196
Visual arts	2 002	1 952	1 987	2 049	2 062	2 763	3 078	4 439	3 145
Performing arts	1 402	1 469	1 497	1 522	712	547	1 888	1 744	1 506
Total	16 574	16 902	16 768	16 710	14 579	15 402	19 724	19 279	18 512

▾ **Figure 7.3** Combined turnover in Norway, 2016–2024, in MNOK

7.4 Revenue from Abroad

Total turnover abroad is estimated at 1.1 billion kroner in 2024, as shown in Figure 1.4. This represents a 12 percent decrease from 2023 but is roughly in line with the average for the period 2016–2024.

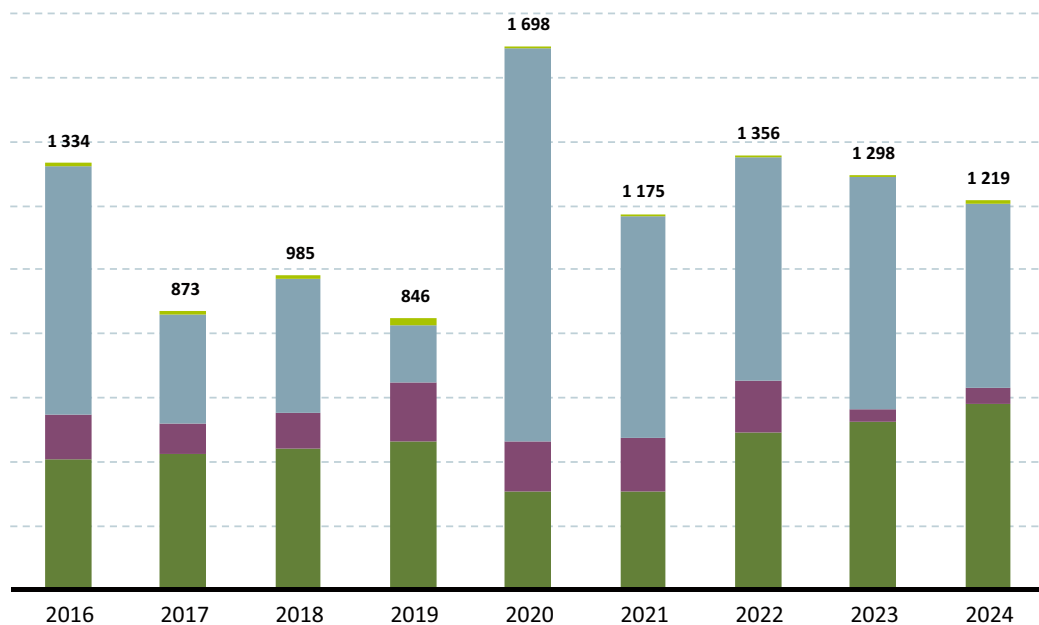
The music industry's international turnover includes exports of recorded music, fees from concert activities abroad, and copyright income collected by organizations outside Norway and transferred to rights holders in Norway. Turnover abroad has decreased by 4 percent, from 523 million kroner in 2023 to 503 million in 2024 but remains higher than any previous measurement year.

The literature industry's international turnover includes sales revenues (direct export of literature from Norwegian publishers and the sale of rights) and copyright income from abroad. Turnover is estimated at XX million kroner in 2024. This represents an increase of XX percent from 2023 to 2024.

The visual arts industry's international turnover includes exports of visual art from Norway (sales revenues), rental of visual artworks for exhibition purposes abroad (exhibition revenues), and payments from international copyright organizations to rights holders in Norway (copyright income). The high export figures for 2020 are due to Astrup Fearnley's sale of *Triptych Inspired by the Oresteia of Aeschylus* by Francis Bacon for 818 million kroner at an auction in London. Both 2020 and 2016 appear to be exceptional years in which high-value sales of individual artworks affected total income levels. Turnover in 2024 is estimated at 575 million kroner, a 21 percent decline compared with 2023.

The performing arts industry's international turnover includes fees from performances abroad and rights payments for productions of Norwegian drama and musicals internationally. Turnover is estimated at 13.3 million kroner in 2024, up 94 percent from 2023 but lower than in several earlier years.

■ Musikk ■ Litteratur ■ Visuell kunst ■ Scenekunst

Total revenue
2024

1 219

millioner kroner

Growth last year
2023–2024

–12 %

Growth since 2019
2019–2024

+35 %

YoY percentage change
2016–2024

–2 %

	2016 MNOK	2017 MNOK	2018 MNOK	2019 MNOK	2020 MNOK	2021 MNOK	2022 MNOK	2023 MNOK	2024 MNOK
Music	408	422	440	464	306	304	489	523	579
Literature	139	99	110	186	156	172	166	43	52
Visual arts	777	336	422	175	1 229	693	695	725	575
Performing arts	9,6	15	13	22	7,9	6,2	5,8	6,9	13,3
Total	1 334	873	985	846	1 698	1 175	1 356	1 298	1 219

▾ **Figure 7.4** Revenue abroad

Utgitt i kommisjon hos
Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke

Kulturdirektoratet
Arts and Culture Norway